

1424

Γ. Α. ΜΕΓΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΜΕΤΑ 80 ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ ΚΑΙ 35 ΕΙΚΟΝΩΝ

Η ΜΟΝΗ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

11. ΙΑΝ. 1933

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

50 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 50

1929

= ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ =

ΑΝΘΙΜΟΣ ΓΕΩΡΓ. ΠΡΟΕΣΤΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ Βρέμη, Γερμανικὸν ἀεροπλάνον, ταξιδεύουσα ἐξ Εὐρώπης εἰς Ἀμερικὴν.

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Ἀλέξ.

ΤΥΠΟΙΣ ΣΕΡΓΙΑΔΟΥ, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ 10—ΑΘΗΝΑΙ

Α'. Η ΓΗ ΩΣ ΟΥΡΑΝΙΟΝ ΣΩΜΑ

1. Ἡ Γῆ ὡς ἄστρον εἰς τὸν οὐρανόν.

1. Ἡ Γῆ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ζῶμεν, φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὡς ἐπίπεδον καὶ ἀπέραντον σῶμα. Ἀλλ' ὅπως γνωρίζομεν, ἡ Γῆ εἶναι **σφαιροειδῆς** σὰν πορτοκάλι καὶ ἡμπορεῖ κάλλιστα νὰ μετρηθῇ, ἀφοῦ οἱ περιηγηταὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας μὲ τὰ ἀτμόπλοια καὶ τὰ ἀεροπλάνα κάμνουν «τὸν γῦρον τῆς Γῆς» εἰς 26 μόνον ἡμερο-νύκτια. Εἶναι ὅμως καὶ πάλιν ἡ Γῆ σχετικῶς μὲ ἡμᾶς **πολὺ μεγάλη** διότι, ἂν τὴν σφαῖραν τοῦ σχολείου μας ἡμποροῦμεν μὲ μίαν κλωστήν ἐνὸς μέτρου νὰ τὴν τυλίξωμεν, διὰ νὰ τυλίξωμεν τὴν Γῆν χρειάζομεθα σχοινίον 40000 χιλιομέτρων, ἥτοι 40000000 μέτρων. Πόσον λοιπὸν μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν σφαῖραν τοῦ σχολείου μας εἶναι ἡ Γῆ, τὴν ὁποίαν αὕτη παριστάνει! Ἐρ-χεται τώρα ἡ ἐρώτησις: **Ἐχει ἡ Γῆ κανὲν ὑποστήριγμα**, ὅπως ἡ σφαῖρα τοῦ σχολείου μας, ἡ ὁποία διὰ τοῦ ποδὸς στηρίζεται ἐπὶ τῆς τραπέζης; Τί εἶναι ὑποκάτω καὶ πέριξ ὅλης τῆς Γῆς;

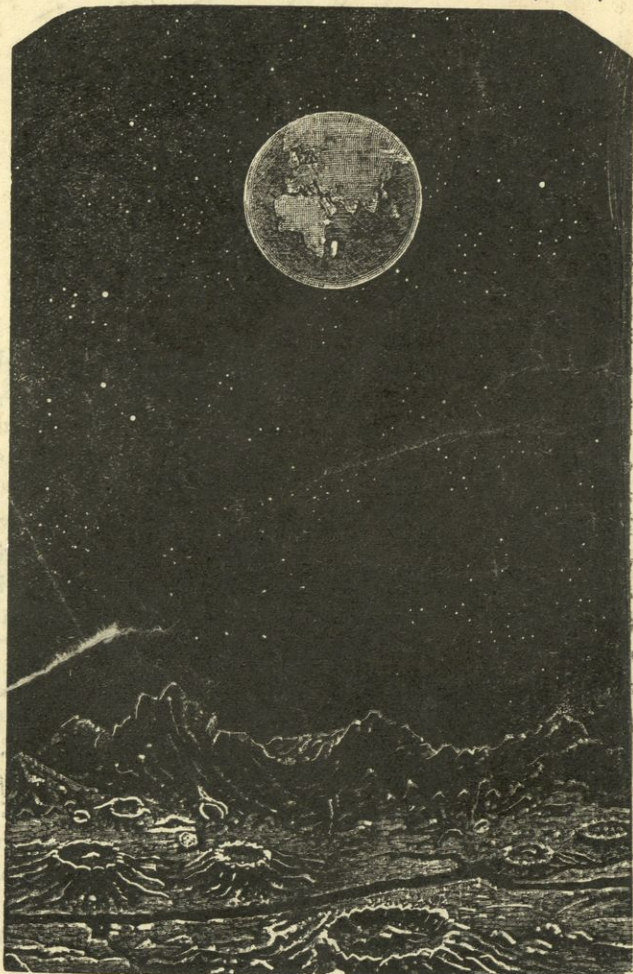
Ὅ,τι βλέπομεν ἐπάνω, τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ὑποκάτω καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς Γῆς, ἥτοι ὁ ἴδιος οὐρανὸς εἶναι ὁλόγυρα εἰς τὴν Γῆν. Ἡ Γῆ ἄρα δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἔχῃ κανὲν ὑλικὸν ὑποστήριγμα, ἀλλ' εὐρίσκεται μεμονωμένη καὶ ἐλευθέρα ἐντὸς τοῦ ἀπείρου διαστήματος, ὅπως τὸ ἀερόστατον ἢ ἡ σαπουνόφουσκα εἰς τὸν ἀέρα. **Ἡ Γῆ εἶναι μετέωρος ἐν τῷ οὐρανῷ· εἶναι οὐρά-νιον σῶμα.**

2. Ἡ Γῆ δὲν εἶναι μόνη εἰς τὸν οὐρανόν· ὑπάρχει καὶ ὁ **Ἥλιος**, λαμπρὸς καὶ ἀκτινοβόλος, καὶ ἡ **Σελήνη**, ἀργυροειδῆς ἢ χρυσοῖσσσα μὲ τὸ γλυκύ της φῶς· ὑπάρχει καὶ ἄπειρον πλῆθος

11 ΙΑΝ. 1933

= ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ =
ΑΝΘΙΜΟΣ ΓΕΩΡ. ΠΡΟΪΚΤΟΣ
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄλλων λαμπρῶν σωμάτων, τὰ ὅποια σπινθηρίζουν τὴν νύκτα ὥς ἀδάμαντες. Τὰ ἀναρίθμητα λαμπρὰ σώματα, ὅσα βλέπομεν εἰς

Εἰκ. 1. Πῶς θὰ ἐφαίνετο ἡ Γῆ ἀπὸ τὴν Σελήνην, ἂν αὕτη κατοκεῖτο.

τὸν οὐρανόν, καλοῦμεν **ἀστέρας**, ὅλους δὲ μαζὶ **ΣΥΜΠΛΗΡΗ** ἢ **ΚΟΣΜΟΝ**.

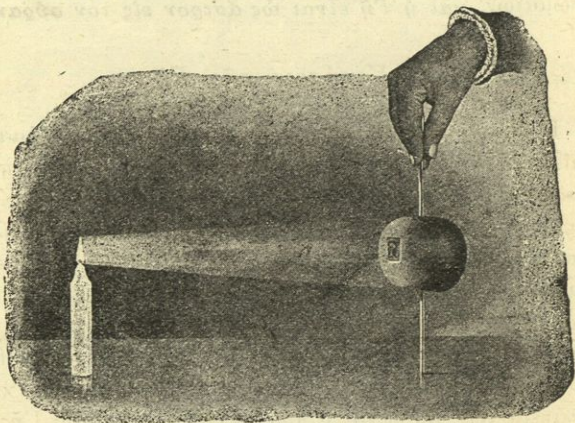
Ἡ Σελήνη καὶ μερικοὶ ἀστέρες δὲν ἔχουν ἰδικόν των φῶς λαμβάνουν τὸ φῶς ἀπὸ τὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ φωτός. Αὐτὸς φωτίζει καὶ τὴν Γῆν μας, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὴν Σελήνην. Ἄν λοιπὸν ὑπῆρχον κάτοικοι ἐπὶ τῆς Σελήνης, θὰ ἔβλεπον κατὰ τὴν νύκτα των τὴν Γῆν ἐν τῷ οὐρανῷ ὥς δίσκον λαμπρότερον καὶ μεγαλύτερον ἢ ὅσον ἡμεῖς βλέπομεν τὴν Σελήνην (Εἰκ. 1). Καὶ ἡ Γῆ ἄρα ἀποτελεῖ μέρος τοῦ Κόσμου, καὶ μάλιστα ἐλάχιστον ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀπειρον πλῆθος τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ ἡ Γῆ εἶναι ὡς ἄστρον εἰς τὸν οὐρανόν.

2. Κινήσεις τῆς Γῆς.

Ἡ Γῆ φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὡς ἐντελὼς ἀκίνητον σῶμα, ὅλοι δὲ νομίζομεν ὅτι ὁ ἥλιος καὶ τὰ ἄστρα κινοῦνται περὶ τὴν Γῆν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμίας. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές! Καθώς, ὅταν ταξιθεύωμεν μὲ τὸν σιδηρόδρομον, οἱ φράκται, οἱ τηλεγραφικοὶ στῦλοι, τὰ δένδρα, οἱ ἄγροὶ μᾶς φαίνονται ὅτι φεύγουν κατ' ἀντίθετον πρὸς ἡμᾶς διεύθυνσιν, οὕτω καὶ ὁ οὐράνιος θόλος μὲ τὰ ἄστροι του μᾶς φαίνεται ὅτι κινεῖται περὶ ἡμᾶς, ἐνῷ πραγματικῶς ἡμεῖς κινούμεθα μετὰ τῆς Γῆς. Καθὼς δὲ ἡ διεύθυνσις τῆς ἀμαξοστοιχίας εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν φαινομένην κίνησιν τῶν ἀντικειμένων, οὕτω καὶ ἡ πραγματικὴ κίνησις τῆς Γῆς εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν φαινομένην κίνησιν τοῦ οὐρανοῦ θόλου. **Ἡ Γῆ ἄρα κινεῖται ἐκ Δ πρὸς Α.**

α) **Ἡμερησία κίνησις.** — Ὅποια εἶναι ἡ κίνησις τῆς Γῆς, μανθάνομεν ἀπὸ τὸ ἐξῆς πείραμα. Λαμβάνομεν ἐν πορτοκάλλιον καὶ διαπερῶμεν αὐτὸ διὰ μεγάλης βελόνης οὕτως, ὥστε νὰ διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου τοῦ πορτοκαλλίου. Προσκολλῶμεν περὶ τὸ μέσον τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας του ἐν γραμματόσημον καὶ κρατοῦμεν τὸ πορτοκάλλιον ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐνώπιον ἐνὸς κηρίου, ὅπως φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα 2. Ὑποθέτομεν ὅτι τὸ πορτοκάλλιον εἶναι ἡ Γῆ, τὸ δὲ γραμματόσημον ἡ Ἑλλάς μας· τὸ κηρίον θὰ παριστάνῃ τὸν ἥλιον. Ἄν τώρα στρέψωμεν τὴν βελόνην οὕτως, ὥστε τὸ πορτοκάλλιον νὰ περιστραφῇ βραδέως, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ γραμματόσημον θὰ διέλθῃ πρὸ τοῦ φωτός καὶ κατόπιν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σκιάν, ἥτοι θὰ ἔχῃ διαδοχικῶς φῶς καὶ

σκότος. Οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα. Ἡ Γῆ στρέφεται ἐκ Δ πρὸς Α. Ἐνεκα τῆς περιστροφῆς αὐτῆς ὁ τόπος τῆς διαμονῆς μας τὴν πρωίαν φθάνει ἐκ δυσμῶν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἐπιφανείας τῆς φωτιζομένης ὑπὸ τοῦ Ἡλίου, τὸν ὅποιον τότε βλέπομεν ν' «ἀνατέλλῃ» ἐξ ἀνατολῶν. Ὅσον ὁ τόπος μας πλησιάζει πρὸς τὸ μέσον τῆς φωτιζομένης ἐπιφανείας, τόσον ὁ Ἡλιος μᾶς φαίνεται ὅτι ἀναβαίνει ἀντιθέτως εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν μεσημβρίαν ἵσταται δι' ἡμᾶς εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον.

Εἰκ. 2.

Τὴν ἐσπέραν ἐξερχόμεθα πάλιν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τὴν φωτιζομένην ὑπὸ τοῦ Ἡλίου, ὁ ὅποιος τώρα «δύει» πρὸς δυσμᾶς. Τὴν νύκτα ἀκτὺς φωτὸς δὲν δύναται νὰ φθάσῃ εἰς ἡμᾶς, ἕως οὗ τὴν ἐπομένην πρωίαν ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου. **Ὅθεν ἡ κίνησις τῆς Γῆς εἶναι περιστροφικὴ καὶ γίνεται ἐκ Δ πρὸς Α εἰς 24 ὥρας (ἡμερησία κίνησις)**· εἶναι δὲ αὕτη αἰτία, ἵνα αἱ ἡμέραι διαδέχονται τὰς νύκτας. Ἡ νοητὴ γραμμὴ, περὶ τὴν ὁποίαν ἡ Γῆ περιστρέφεται, λέγεται **ἄξων τῆς Γῆς**, τὰ δὲ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ἄκρα τοῦ ἄξονος λέγονται **πόλοι τῆς γῆς**.

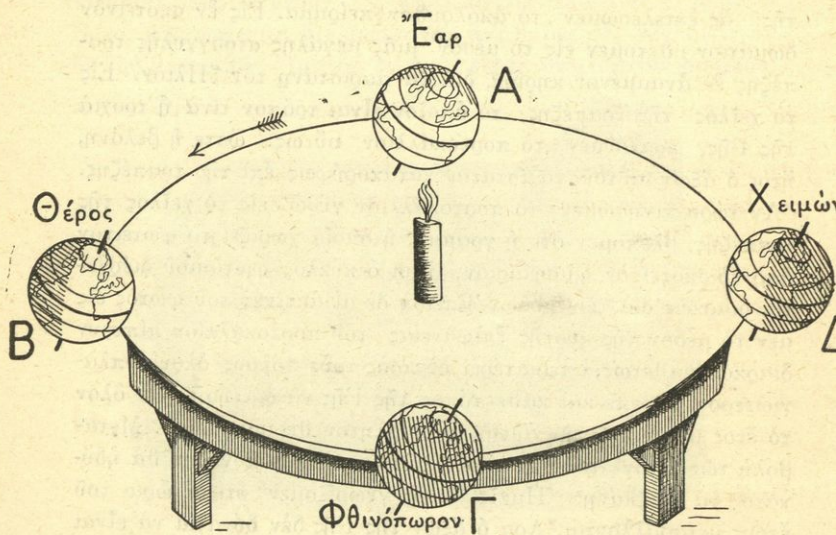
β) **Ἐτησία κίνησις**.—Ἡ Γῆ δὲν στρέφεται πάντοτε ἐπὶ τῆς ἰδίας θέσεως, ἀλλ' ὥς κυλιόμενος τροχὸς μετακινεῖται εἰς τὸ

ἄπειρον περιφερομένη περὶ τὸν ἥλιον. Ἡ κίνησις αὕτη λέγεται **περιφορὰ** τῆς Γῆς, γίνεται δὲ εἰς 365 ἡμέρας καὶ 6 σχεδὸν ὥρας, ἥτοι εἰς ἓν ἔτος. Ἡ καμπύλη γραμμή, τὴν ὁποίαν ἡ Γῆ κατὰ τὴν περιφορὰν τῆς διατρέχει, ἥτοι ἡ **τροχιὰ** αὐτῆς δὲν εἶναι τέλειος κύκλος, ἀλλ' ὀλίγον πεπιεσμένος (ἔλλειψις). Διὰ τὴν ἐννοήσωμεν τὴν κίνησιν ταύτην τῆς Γῆς καὶ τὰποτελέσματα αὐτῆς, ἃς ἐκτελέσωμεν τὸ ἀκόλουθον πείραμα. Εἰς ἓν σκοτεινὸν δωμάτιον θέτομεν εἰς τὸ μέσον μιᾶς μεγάλης στρογγυλῆς τραπέζης ἐν ἀναμμένον κηρίον, διὰ τὴν παριστάνη τὸν ἥλιον. Εἰς τὸ χεῖλος τῆς τραπέζης, τὸ ὁποῖον εἶναι τρόπον τινὰ ἡ τροχιὰ τῆς Γῆς, κρατοῦμεν τὸ πορτοκάλιον οὕτως, ὥστε ἡ βελόνη, ἥτοι ὁ ἄξων αὐτοῦ νὰ ἴσταται κατακορύφως ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ἄν τώρα κινήσωμεν τὸ πορτοκάλιον γύρω εἰς τὸ χεῖλος τῆς τραπέζης, βλέπομεν ὅτι ἡ γραμμή, ἡ ὁποία χωρίζει τὸ φωτεινὸν ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν ἡμισφαίριον, ἥτοι ὁ κύκλος φωτισμοῦ διέρχεται διαρκῶς διὰ τῶν πόλων. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀκτῖνες τοῦ φωτὸς εἰς μὲν τὸ μέσον τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας τοῦ πορτοκαλλίου πίπτουν διαρκῶς καθέτως, περαιτέρω δὲ πρὸς τοὺς πόλους ὀλονὲν πλαγιώτερον, ἔπρεπε καὶ κάθε τόπος τῆς Γῆς νὰ διατηρῇ καθ' ὅλον τὸ ἔτος μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀμετάβλητον θερμοκρασίαν. Μεταβολὴ τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ συμβαίνει. Ἡμεῖς ὅμως γνωρίζομεν ὅτι αἱ ὥραι τοῦ ἔτους μεταβάλλονται. Ἀρα ὁ ἄξων τῆς Γῆς δὲν δύναται νὰ εἶναι κατακόρυφος. Πρέπει νὰ εἶναι κεκλιμένος πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιᾶς τῆς Γῆς, καὶ τὴν κλίσιν ταύτην ἔχει πράγματι ὁ ἄξων τῆς Ὑδρογείου σφαίρας τοῦ σχολείου μας. Ἄς ἐπαναλάβωμεν λοιπὸν τὸ πείραμά μας μὲ αὐτὴν (Εἰκ. 3).

Ἐν πρώτοις κρατοῦμεν τὴν σφαῖραν οὕτως, ὥστε ὁ κύκλος φωτισμοῦ νὰ διέρχεται διὰ τῶν πόλων (Α): αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου πίπτουν κατακορύφως ἐπὶ τῶν σημείων τῆς περιφερείας ἐνὸς κύκλου, τοῦ ὁποίου πάντα τὰ σημεῖα ἀπέχουν ἐξ ἴσου ἀπὸ τοὺς δύο πόλους, ἥτοι ἐπὶ τοῦ **Ἰσημερινοῦ**, αἱ δὲ ἐπιφάνειαι αἱ ὁποῖαι φωτίζονται εἰς τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον ἡμισφαίριον εἶναι ἴσαι μὲ τὰς εὐρισκομένας ἐν τῇ σκιᾷ· ὅθεν ὅλοι οἱ τόποι τῆς Γῆς ἔχουν τότε 12 ὥρας ἡμέραν καὶ 12 ὥρας νύκτα (21 Μαρτίου· **ἑαρινὴ ἰσημερία**). Ἄν κινήσωμεν τὴν σφαῖραν κατὰ τὴν διεύ-

= **ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ** =
ΑΝΘΙΜΟΣ ΓΕΩΡ. ΠΡΟΕΣΤΟΣ

θύνσιν τοῦ βέλους περὶ τὴν τράπεζαν, παρατηροῦμεν ὅτι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ βόρειος πόλος κλίνει πρὸς τὸ κηρίον, ἐνῶ ὁ νότιος πόλος ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ. Οὕτως ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου ἡ φωτιζομένη ἐπιφάνεια γίνεται ὅλον ἐν μεγαλυτέρᾳ, ἄρα καὶ αἱ ἡμέραι μεγαλύτεραι ἀπὸ τὰς νύκτας. Ὅταν ἐκτελέσωμεν κατὰ ἓν τέταρτον τὴν περὶ τὸ κηρίον περιφορὰν (B· 21

Εἰκ. 3.

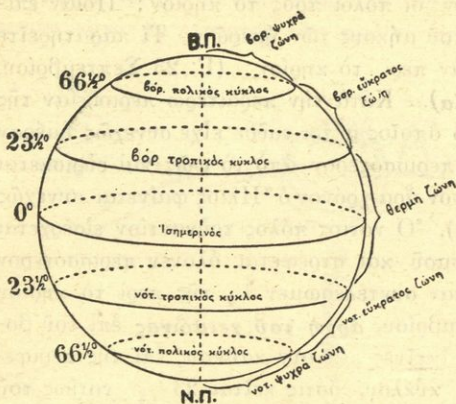
Ἰουνίου, ἀρχὴ τοῦ θέρους), αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες πίπτουν καθέτως ἐπὶ τῶν σημείων τῆς περιφερείας ἑνὸς κύκλου, ὁ ὁποῖος εἶναι παράλληλος πρὸς τὸν Ἰσημερινὸν καὶ κεῖται $23\frac{1}{2}$ μοίρας * βορείως αὐτοῦ (βόρειος τροπικὸς κύκλος). Εἰς τὴν χώραν μας ἡ ἡμέρα τότε διαρκεῖ περίπου 15 ὥρας καὶ ἡ νύκτα 9. Διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ παραλλήλου κύκλου, ὁ ὁποῖος κεῖται $66\frac{1}{2}^{\circ}$ βορείως τοῦ Ἰσημερινοῦ, ὁ ἥλιος τὴν ἡμέραν ταύτην δὲν δύει καθόλου,

* Κάθε περιφέρεια κύκλου διαιρεῖται εἰς 360 ἴσα μέρη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται μοῖραι· ὅθεν ἡ μοῖρα εἶναι γωνία ἔχουσα τόξον ἴσον μετὰ $\frac{1}{360}$ τῆς περιφερείας καὶ σημειοῦται οὕτως : 1° .

ὥστε ἡ ἡμέρα διαρκεῖ ἐκεῖ 24 ὥρας (**βόρειος πολικὸς κύκλος**). Εἰς τὸν βόρειον πόλον ἐπικρατεῖ ἤδη ἀπὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ ἔτους συνεχῆς ἡμέρα (Παράβαλε τοῦναντίον τὰς χώρας εἰς τὸν νότιον πόλον). — Ἐξακολουθοῦμεν νὰ κινῶμεν τὴν σφαῖραν περὶ τὴν τράπεζαν. Ποίαν θέσιν λαμβάνουν οἱ πόλοι πρὸς τὸ κηρίον; Ποίαν ἐπίδρασιν ἔχει τοῦτο ἐπὶ τοῦ μήκους τῶν ἡμερῶν; Τί παρατηρεῖτε μετὰ ἡμίσειαν περιφορὰν περὶ τὸ κηρίον; (Γ' 23 Σεπτεμβρίου, **φθινοπωρινὴ ἰσημερία**). — Κατὰ τὴν περαιτέρω περιοδεῖαν τῆς Γῆς ὁ βόρειος πόλος, ὁ ὁποῖος μέχρι τοῦδε εἶχε συνεχῶς ἡμέραν ἀπομακρύνεται ὁλονὲν περισσότερον ἀπὸ τὸ φῶς καὶ εὐρίσκεται ἤδη ἐν τῇ σκιᾷ (Ἐπὶ πόσον ἄρα χρόνον ὁ ἥλιος φαίνεται συνεχῶς εἰς τὸν βόρειον πόλον;). Ὁ νότιος πόλος τοῦναντίον εἰσέρχεται εἰς τὸν κύκλον φωτισμοῦ καὶ στρέφεται ὁλονὲν περισσότερον πρὸς τὸν ἥλιον. Ὅταν συντελέσωμεν $\frac{3}{4}$ τῆς περὶ τὸ κηρίον περιφορᾶς (Δ' 21 Δεκεμβρίου, **ἀρχὴ τοῦ χειμῶνος** ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου), αἱ ἀκτῖνες πίπτουν καθέτως ἐπὶ τῆς περιφερείας τοῦ παραλλήλου κύκλου, ὅστις κεῖται 23 $\frac{1}{2}^{\circ}$ νοτίως τοῦ Ἰσημερινοῦ (**νότιος τροπικὸς κύκλος**). Παρ' ἡμῖν ἡ ἡμέρα διαρκεῖ τότε 9 ὥρας καὶ ἡ νύκτα 15. Ἐπὶ τοῦ **νοτίου πολικοῦ κύκλου** κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ ἥλιος δὲν δύει, ἐνῶ ἐπὶ τοῦ βορείου δὲν ἀνατέλλει. Εἰς τὸν νότιον πόλον ἡ ἡμέρα διαρκεῖ ἤδη ἀπὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ ἔτους. — Ἐκτοτε ὁ νότιος πόλος ἀπομακρύνεται πάλιν βαθμηδὸν ἀπὸ τὸν ἥλιον (τί συμβαίνει εἰς τὸν βόρειον πόλον;). Μετὰ μίαν πλήρη περιφορὰν περὶ τὸ κηρίον (Α' 21 Μαρτίου) ὁ κύκλος φωτισμοῦ διέρχεται πάλιν διὰ τῶν δύο πόλων. — Ὅμοίως συμβαίνει εἰς τὴν πραγματικότητα. **Ἐπειδὴ ἡ Γῆ ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους ἐκτελεῖ μίαν πλήρη περιφορὰν περὶ τὸν ἥλιον καὶ ἐπειδὴ ὁ ἄξων τῆς Γῆς εἶναι κεκλιμένος πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιᾶς αὐτῆς, διὰ τοῦτο ἔχομεν μεταβολὴν τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους καὶ ἀνισότητα ἡμερῶν.**

γ) **Ζῶναι.** Τὰ μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, εἰς τὰ ὁποῖα αὕτη διαιρεῖται διὰ τῶν δύο πολικῶν καὶ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων αὐτῆς, καλοῦνται **ζῶναι** τῆς Γῆς. Αἱ χῶραι, αἱ κείμεναι μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων δέχονται δύο φορὰς τὸ ἔτος τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου κατακορύφως καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος αἱ φωτίζονται ἀκτῖνες πίπτουν ἐκεῖ εἰς διεύθυνσιν, ἡ ὁποία πλησιάζει

τὴν κατακόρυφον. Ἐπειδὴ οὕτως ἡ ζώνη αὕτη τῆς Γῆς θερμαίνεται πολὺ ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ Ἡλίου, ὀνομάζεται **θερμὴ ἢ διακαυμένη ζώνη** (τροπικαὶ χῶραι).—Αἱ χῶραι, αἱ κείμεναι μεταξὺ τῶν τροπικῶν καὶ τῶν πολικῶν κύκλων δέχονται τὰς ἀκτῖνας

Εἰκ. 4. Αἱ ζῶναι τῆς Γῆς.

τοῦ Ἡλίου ὑπὸ γωνίαν, ἣτις διαρκῶς μεταβάλλεται (θέρος καὶ χειμῶν). Ὅθεν θερμαίνονται ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰς τροπικὰς χώρας καὶ διακρίνονται ὡς **βορεία** καὶ **νοτία εὐκρατος ζώνη**.—Τὰ μέρη τῆς γήινης ἐπιφανείας, τὰ ὁποῖα κεῖνται πέραν τῶν πολικῶν κύκλων, δέχονται ὀλίγην μόνον θερμότητα παρὰ

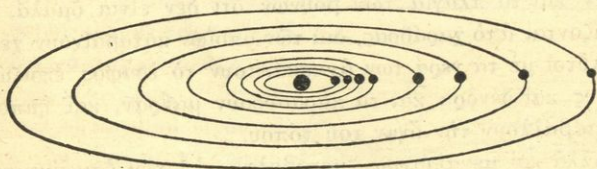
τοῦ Ἡλίου· ἀποτελοῦν τὴν **βορείαν** καὶ **νοτίαν κατεψυγμένην ζώνην**.

δ) **Μέτρησις τοῦ χρόνου.** Ἡ Γῆ διὰ τὴν ἐκτελέσῃ μίαν περιφορὰν τῆς περὶ τὸν Ἡλιον χρειάζεται 365 ἡμέρας καὶ 6 σχεδὸν ὥρας. Τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὀνομάζομεν **ἔτος**. Ἄλλ' εἰς τὸν καθημερινὸν βίον ὑπολογίζομεν τὸ ἔτος εἰς 365 μόνον ἡμέρας. Οὕτω τὸ σμικρύνομεν κατὰ $\frac{1}{4}$ τῆς ἡμέρας. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο εἰς 4 ἔτη ἀποτελεῖ μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν, ἐμβάλλομεν εἰς ἕκαστον τέταρτον ἔτος μίαν ἡμέραν (29 Φεβρουαρίου) καὶ διακρίνομεν τὸ ἔτος τοῦτο ὡς **δίσεκτον**.

3. Ἡ Γῆ ἐν τῷ πλανητικῷ συστήματι.

Ἄν παρατηρήσωμεν μετὰ προσοχῆς τὸν οὐρανόν, βλέπομεν ἓνα ἀστέρα λαμπρότατον, ὃ ὁποῖος ἄλλοτε ἀναφαίνεται πρῶτος τὴν ἑσπέραν (Ἑσπερος), ἄλλοτε δὲ ἐξαφανίζεται τελευταῖος τὴν πρωτάν (Αὐγερινός). ὁ ἀστὴρ οὗτος ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἀστρο-

νόμων **Ἀφροδίτη**. Τὸ φῶς αὐτῆς δὲν σπινθηρίζει, ὅπως τῶν πλείστων ἄλλων ἀστέρων, ἀλλ' εἶναι σταθερόν· οὐδ' ἔχει αὕτη πάντοτε τὴν ἰδίαν θέσιν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀστέρας, ἀλλὰ φαίνεται ὡς «πλανωμένη» εἰς τὸν οὐρανὸν ἐκ Δ πρὸς Α· διὰ τοῦτο ἐπονομάζεται **πλανήτης**. Πλανῆται ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ἐν τῷ οὐρανῷ. Εἰς ἐξ αὐτῶν εἶναι καὶ ἡ Γῆ μας. Ὅπως δὲ αὕτη, οὕτω καὶ ἡ Ἀφροδίτη καὶ οἱ ἄλλοι πλανῆται περιφέρονται ἐπὶ ἑλλειψοειδοῦς τροχιᾷ ἐκ Δ πρὸς Α περὶ τὸν ἥλιον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον λαμβάνουν φῶς καὶ θερμότητα. Εἶναι ἐτερόφωτα σώματα ὡς ἡ Γῆ, καὶ ἀποτελοῦν **σύστημα** περὶ τὸν ἥλιον, τὸ ὁποῖον

Εἰκ. 5. Διάγραμμα τοῦ πλανητικοῦ συστήματος. Τὸ κεντρικὸν ἄστρον εἶναι ὁ ἥλιος· τὰ ἄλλα εἶναι οἱ πλανῆται.

λέγεται **πλανητικὸν** ἢ **ἡλιακὸν σύστημα**. Ἡ Γῆ εἶναι τὸ τρίτον μέλος τοῦ συστήματος. Μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἡλίου εὐρίσκονται ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Ἀφροδίτη, πέραν δ' αὐτῆς, κατὰ σειρὰν ἀποστάσεως, ὁ Ἄρης, ὁ Ζεὺς, ὁ Κρόνος, ὁ Οὐρανὸς καὶ ὁ Ποσειδῶν. (Εἰκ. 5).

Τινὲς ἐκ τῶν πλανητῶν συνοδεύονται εἰς τὸν δρόμον των ἀπὸ μικρότερα σώματα, τὰ ὁποῖα λαμβάνουν ὁμοίως τὸ φῶς των ἐκ τοῦ ἡλίου. Ταῦτα ὀνομάζονται **δορυφόροι**. Δορυφόρος τῆς Γῆς, εἶναι ἡ **Σελήνη**, ἡ ὁποία εἶναι 49 φορές μικροτέρα ἀπὸ τὴν Γῆν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι πλησιεστέρα πρὸς αὐτὴν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀστέρας, διὰ τοῦτο φαίνεται μεγαλύτερα.

Β'. Η ΓΗ ΩΣ ΦΥΣΙΚΟΝ ΣΩΜΑ

ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΝ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἄν ἀναβῶμεν εἰς ὑψηλὸν λόφον, θὰ ἔχωμεν ἀπὸ αὐτὸν ἄποψιν τοῦ τόπου, ὃ ὁποῖος τὸν περιβάλλει. Θὰ ἴδωμεν ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι παντοῦ ἐπίπεδον, ἀλλὰ διακόπτεται ἀπὸ αὐλάκια καὶ κοιλάδας, διὰ τῶν ὁποίων ῥέουν ῥυάκια καὶ ποταμοί. Θὰ ἴδωμεν καὶ τὰ πλάγια τῶν βουνῶν ὅτι δὲν εἶναι ὁμαλά, ἀλλὰ διασχίζονται ἀπὸ χαράδρας, διὰ τῶν ὁποίων καταβαίνουν χεῖμαρες. Αὐτοὶ μὲ τὰ νερά των ἀνασκάπτουν τὸ ἔδαφος, ἐκριζώνουν βράχους καὶ δένδρα καὶ τὰ παρασύρουν μακρὰν, καὶ ἡμποροῦν νὰ μεταβάλλουν τὴν ὄψιν τοῦ τόπου.

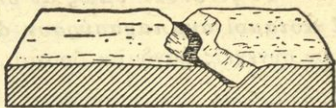
Ἀλλὰ καὶ μεγαλύτεραι μεταβολαὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς μᾶς εἶναι γνωσταὶ ἀπὸ τὴν χωρογραφίαν τῆς πατρίδος μας. Οὕτω τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, ἐνῶ ἐπὶ Λεωνίδα εἶχε πλάτος 50 μόνον βημάτων, σήμερον ἔχει ἑκτασιν 3500 μέτρων. Αἱ εὐφοροὶ πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας πρὸ χιλιάδων ἐτῶν ἦσαν πυθμὴν λίμνης, τῆς ὁποίας τὰ νερά ἐξεχύθησαν διὰ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν εἰς τὴν θάλασσαν. Πολὺ παλαιότερον ἀκόμη, ἐκεῖ ὅπου σήμερον κινοῦνται τὰ νερά τοῦ Αἰγαίου, ὑπῆρχε χώρα ὀρεινὴ, ἡ ὁποία ἤγωνε τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας μόνον αἱ κορυφαὶ τῶν βουνῶν ἀπέμειναν καὶ ἐξέχουν ἐπάνω ἀπὸ τὰ νερά ὡς νῆσοι τοῦ Αἰγαίου.

Θὰ μάθωμεν τώρα ποῖαι δυνάμεις, καὶ σήμερον ἐνεργοῦσαι, ἐπιφέρουν μεταβολὰς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς.

1. Μεταβολαὶ ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν ὑδάτων καὶ τῶν ἀνέμων.

1. Εἰς ἡμέραν βροχερὰν ἡμποροῦμεν νὰ παρατηρήσωμεν πῶς τὰ νερά μαζεύονται, καὶ ἀκολουθοῦντα τὴν κλίσιν τοῦ ἔδαφους σχηματίζουν μικρὸν ῥυάκιον, τὸ ὁποῖον ῥέει μὲ ὁλονὲν μεγαλυτέραν ταχύτητα, παρασύρον ἄμμους καὶ χώματα καὶ χαλίκια. Εἰς

τὰ βουνά, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶναι δυνατότεραι καὶ ἡ κλίσις τοῦ ἔδαφους μεγαλυτέρα, τὰ ῥυάκια εἶναι ταχύτερα καὶ ὀρμητικώ-
τερα, ὥστε ὄχι μόνον ἄμμους καὶ

λίθους συμπαράσύρουν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ ὁποίου καταβαίνουν ἀπαύστως ἀποτρώ-
γουν, διανοίγοντα εἰς αὐτὸ μεγά-
λην αὖλακα, τὴν ὁποίαν ὀλίγον
κατ' ὀλίγον εὐρύνουν (Εἰκ. 6).
Οὕτω αἱ κλιτύες ἐκείναι, αἱ ὁποῖαι
πρότερον ἦσαν ὁμαλὰ καὶ ἐπί-
πεδοι, παρουσιάζουν τώρα ἄλλου
μὲν στενάς, ἄλλου δὲ εὐρείας χα-
ράδρας καὶ φάραγγας. Ὡστε οἱ
ῥυάκες καὶ οἱ ποταμοὶ εἶναι αἰ-
τία, διὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἔδαφος
εἶναι τόσο ἀνώμαλον.

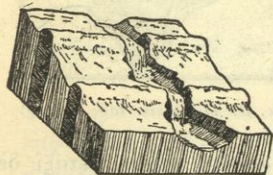

Τόση δὲ εἶναι ἡ δύναμις τοῦ
νεροῦ ποῦ τρέχει, ὥστε καὶ αὐτοὶ
οἱ σκληροὶ βράχοι δὲν ἡμποροῦν
ν' ἀντισταθοῦν εἰς τὴν ὀρμὴν του.
Ἄν σειρὰ λόφων ἢ βουνῶν ἀπο-
φράττῃ τὸν ῥοὺν τοῦ ποταμοῦ
πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, τὰ
νερά του πρῶτον θὰ μαζευθοῦν

Εἰκ. 6. Διαγράμματα δεικνύοντα
πῶς ἓνας ποταμὸς διευρύνει τὴν
κοίτην του.

καὶ θὰ σχηματίσουν στενὴν ἢ εὐρεῖαν λίμνην· ἔπειτα, ἀφοῦ ἀνυ-
ψωθοῦν ἕως τὸ χαμηλότερον ση-
μεῖον τῆς κορυφογραμμῆς θ' ἀρχί-
σουν ἀπὸ ἐκεῖ νὰ χύνωνται ὡς «κα-
ταρράκτης» (εἰκ. 7)· ἀποτρώγοντα
δὲ τοὺς βράχους θὰ διανοίξουν
κατ' ἀρχὰς μὲν στενὴν αὖλακα,
ἔπειτα δὲ εὐρεῖαν καὶ βαθεῖαν
χαράδραν. Οὕτω ἡ λίμνη θὰ κε-

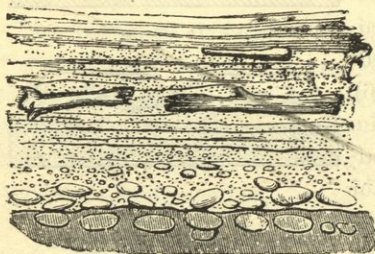

Εἰκ. 7. Διάγραμμα καταρρακτῶν.

νωθῇ καὶ ὁ ποταμὸς θὰ εὖρη μεταξὺ τῶν βουνῶν διέξοδον πρὸς
τὴν θάλασσαν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Πηνειὸς διήνοιξε

τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν, ὁ Ἀξιὸς καὶ ὁ Δούναβις τὰς σιδηρᾶς τῶν Πύλας.

2. *Τί γίνονται ὁμῶς αἱ ὑλαι, τὰς ὁποίας οἱ ῥύακες καὶ οἱ ποταμοὶ συμπαρασύρουν ἀπὸ τὸ ἔδαφος; —* Ὅταν συμβαῖνουν συνεχεῖς ῥαγδαῖαι βροχαί, τὰ νερά ὑψώνονται πολὺ εἰς τὴν

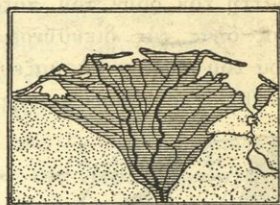

Εἰκ. 8. Στρώματα ὑλῶν εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ.

κοίτην τοῦ ποταμοῦ, ἐκχειλίζουν ἀπὸ τὰς ὄχθας καὶ πλημμυροῦν τοὺς χαμηλοὺς τόπους· τότε αἱ ὑλαι, τὰς ὁποίας ὁ ποταμὸς μεταφέρει, κατακάθηνται καὶ σκεπάζουν τὸ ἔδαφος μὲ παχὺ στρώμα λάσπης, τὸ ὁποῖον γονιμοποιεῖ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ λιβάδια. Διὰ τοῦτο πεδιάδες, διὰ τῶν ὁποίων ῥέουν μεγάλοι ποταμοί, ὡς

ὁ Ἐβρος, ὁ Ἀξιός, ὁ Πηνειός, εἶναι εὐφορώτατοι.

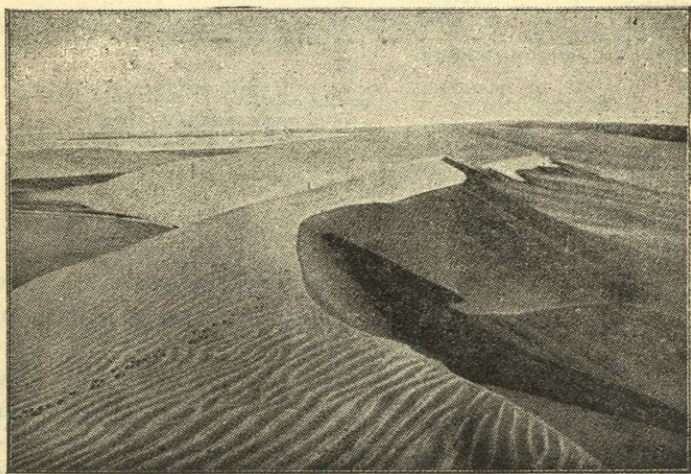
Τὸ πλεῖστον ὁμῶς τῶν ὑλῶν τούτων ἐκφορτῶνεται εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅταν ὁ ποταμὸς φθάνῃ εἰς τὰς ἐκβολὰς, ἐπειδὴ συνήθως ἐκεῖ ἡ κλίσις τοῦ ἔδαφους εἶναι μικροτέρα, τὰ νερά του κινοῦνται ἡσυχώτερον καὶ βραδύτερον· ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἐλαφρότερα ἀπὸ τὰ ἀλμυρὰ νερά τῆς θαλάσσης, προχωροῦν ὀλίγον ἐπάνω εἰς αὐτὰ καὶ τότε ἀποθέτουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ φορτίον των. Αἱ βαρύτεραι ὑλαι, ὀγκώδεις λίθοι καὶ κροκάλοι, κατακρημνίζονται εἰς τὸν πυθμέναν πρῶται, ἔπειτα τὰ χαλίκια καὶ τελευταῖα ἡ λεπτὴ ἄμμος καὶ ὁ πηλός. Οὕτω σχηματίζονται ἐπὶ τοῦ πυθμένος στρώματα ἐπάλληλα λίθων καὶ γαιῶν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐγκλείονται κορμοὶ καὶ κλάδοι φυτῶν καὶ λείψανα ζῶων (εἰκ. 8). Ἄν ἡ τοιαύτη **πρόσχωσις** ἐξακολουθῇ ἀπαύστως ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, τέλος στρώμα γῆς θ' ἀναφανῇ ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων καί, ἀφοῦ ἐπεκταθῇ θ' ἀναγκάσῃ τὸν

Εἰκ. 9. Τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου.

ποταμὸν νὰ διχάσῃ ἐκεῖ τὸ ρεῦμά του καὶ νὰ χύνεται μὲ δύο ἢ πολλὰ στόμια. Οὕτω πολλοὶ ποταμοὶ ἐσχημάτισαν πρὸς τὰς ἐκβολὰς των προέκτασιν «νέας γῆς» ὁμοίαν μὲ τὸ σχῆμα κεφαλαίου Δ, ὡς ὁ Ἑβρος, ὁ Δούναβις, ὁ Νεῖλος κλπ. (εἰκ. 9). Ἄλλοι μὲ συχνὰς προσχώσεις ἐπεξέτειναν τὴν παραλίαν ὡς ὁ Σπερχεῖος τὰς Θερμοπύλας. Ἄλλοι μὲ τὰς προσχώσεις των πρεσέλαβον καὶ συνήνωσαν νήσους, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκοντο πλησίον τῶν ἐκβολῶν των, ὡς ὁ Ἀχελῷος τὰς Ἐχινούσας νήσους.

3. Ὅπου ὅμως ὁ ποταμὸς κατέρχεται πολὺ ὀρμητικὸς μέχρι

Εἰκ. 10. Θίνες.

τῶν ἐκβολῶν, ἐκεῖ ὅλαι αἱ ὕλαι μεταφέρονται βαθύτερα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κρημνιζόμεναι ἐπισωρεύονται εἰς τὸν πυθμένα. Ἄλλ' ἡ λεπτὴ ἄμμος δὲν εὐρίσκει ἐκεῖ ἡσυχίαν· τὰ κύματα τὴν παρασύρουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ τέλος τὴν τινάσσουν ἔξω εἰς τὴν παραλίαν. Ἀφοῦ δὲ ἐκεῖ ξηρανθῇ, ὁ *ἄνεμος* τὴν μετακινεῖ πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ σχηματίζει λοφώδεις σωροὺς ἄμμου, οἱ ὁποῖοι λέγονται *θίνες*. (Εἰκ. 10). Ἡ καταστροφὴ ὅμως, τὴν ὁποῖαν τὰ κύματα τῆς θαλάσσης προξενοῦν εἰς τὴν παραλίαν, εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα. Ὅταν ἡ παραλία εἶναι χαμηλὴ, τὰ κύματα εἰσορ-

μοῦν καὶ σχηματίζουν κόλπους καὶ μόνον βράχοι ἀπόκρημνοι ἀπομένουν ὥς λείψανον τῆς παλαιᾶς ξηρᾶς. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ δὲν ἡμποροῦν νὰ ἀντέχουν αἰωνίως εἰς τὴν προσβολὴν καὶ τὸν σφοδρὸν τιναγμὸν τῶν ἀφριζόντων κυμάτων· μετὰ τὸν καιρὸν καὶ αὐτοὶ ἀποτρίβονται καὶ διαρρηγνύονται· ὅπωςδὴποτε ὁμως ἀναχαιτίζουν τὴν καταστρεπτικὴν διείσδυσιν τῆς θαλάσσης.

2. Μεταβολαὶ ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἡφαιστείων καὶ σεισμῶν.

Εἰς τὴν νῆσον Θήραν ὑπάρχει *ἡφαίστειον*, τὸ ὁποῖον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐνεργεῖ.

Τὸ 1925 τὸ ἡφαίστειον ἐπανέλαβε τὴν ἐνέργειάν του. Ἐξα-

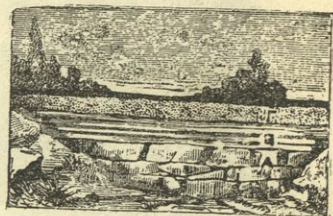
Εἰκ. 11. Τὸ ἡφαίστειον τῆς Θήρας ἐν ἐκρήξει.

φνα ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ κόλπου ἠκούσθη φοβερὸς κρότος ὥς μακρινὴ βροντή, ἡ νῆσος ὅλη ἐσεισθη καὶ στῆλαι νεροῦ ἀνεπήδησαν εἰς τὸ μέσον τοῦ κόλπου· καπνὸς καὶ ἀέρια πνιγρὰ ἤρχισαν τότε ν' ἀναφυσῶνται καὶ στάκτι καὶ πέτρες καυτὲς ν' ἀνατινάσσονται καὶ νὰ πῶνται μακρὰν ὥσάν βροχή. Μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ πυθμένος ἀνέβλυσε ρεῦμα ἀπὸ λειωμένα ὑλικά (λάβρα), τὸ ὁποῖον ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐφθασεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Οὕτως ἐσχηματίσθη μικρὰ νῆσος, ἡ ὁποία ὠνομάσθη *Δάφνη* (ὑψους 72 μέτρων), ὅλη δὲ ἐφλέγετο, καὶ τὴν νύκτα ἐξέπεμπεν ἀκτινοβολίαν. Ὅταν κατόπιν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἡφαιστείου ἐσταμάτησεν, ἡ νῆσος ἀπέμεινε μαύρη καὶ σκοτεινὴ κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα νησάκια τοῦ κόλπου, τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Καμημένην, αἱ ὁποῖαι καθ' ὅμοιον τρόπον, εἰς

παλαιότερους χρόνους, είχαν αναφανῆ. Ὑπῆρξαν ὁμως χρόνοι κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ νῆσος Θήρα ἦτο στρογγύλη, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἡφαιστείου μέγα μέρος αὐτῆς, τὸ δυτικόν, κατεκρημνίσθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐξηφανίσθη. Νέα λοιπὸν γῆ ἡμπορεῖ ν' ἀναφαίνεται καὶ παλαιὰ ν' ἀφανίζεται ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἡφαιστείων.

Εἰς ἄλλας χώρας τῆς Γῆς τὰ ἡφαίστεια εἶνε συνήθως βουνὰ ἢ λόφοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν κωνοειδῆ κορυφήν, μὲ ὀπὴν ὡς χωνίον (κρατῆρα). Ὅταν ἡ ἐκρηξις ἐνταθῇ, ὁ κρατῆρ διαρρηγνύεται καὶ «πύρινος ρύαξ» (λάβρα) ἐκρέει καὶ κυλίνεται εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ. Ὅ,τι συναντήσῃ ἡ λάβρα εἰς τὸν δρόμον της τὸ κατακαίει, ὅ,τι δὲν προφθάσῃ αὐτῇ, τὸ καταθάπτουν αἱ βροχαὶ τῆς στάκτης.

Τὰς ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστείων πάντοτε συνοδεύουν καὶ συγκλονήσεις τοῦ ἐδάφους, ἥτοι **σεισμοί**. Ὅταν τὸ 1925 ἐκτὸς τῆς Θήρας καὶ ἡ Κρήτη καὶ ἡ Ρόδος ἐσείσθησαν καὶ πολλὰ οἰκίαι κατέρρευσαν εἰς τὸ Ἡράκλειον, ἐνῶ εἰς τὴν Ρόδον καὶ ὁλόκληρα χωρία κατεστράφησαν. Ἀπὸ ἄλλας δὲ αἰτίας πέρουσιν ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τῆς Κορίνθου ἐσείσθη· ἡ παραλία εἰς ἀρκετὴν ἔκτασιν ἐβυθίσθη, βράχοι δὲ ὀγκώδεις εἰς τὰ Γεράνια ὄρη ἀπεσπάσθησαν καὶ ἐκυλίσθησαν εἰς τὴν φάραγγα· ἡ πόλις ὅλη κατεστράφη καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι εὗρον τὸν θάνατον ὑπὸ τὰ ἐρείπια. Ὅμοίαν δὲ καταστροφὴν ἔπαθε ὀλίγον πρότερον ἡ Φιλιππούπολις τῆς Βουλγαρίας.

Εἰκ. 12. Τομὴ Λατομείου.

(Α) Πέτρωμα ἀσβεστολιθικόν.

(Β) » ἀργιλῶδες.

(Γ) » ἀμμῶδες.

Ἐννοοῦμεν τώρα πόσον τρομεροὺς σεισμοὺς εἶδον πρὸ πολλῶν χιλιάδων ἐτῶν αἱ Ἑλληνικαὶ χῶραι, ὅτε Αἰγαῖον πέλαγος δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη.

3. Σύστασις τοῦ ἐδάφους.

Ὑδατογενῆ πετρώματα. Ἄν ἐπισκεφθῶμεν κανὲν λατομεῖον, θὰ ἴδωμεν μίαν τομὴν, ἣ ὁποία φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα 12.

Γ. Α. Μέγα—Γεωγραφία, ἔκδοσις δ'

Ὑποκάτω (Α) ὑπάρχουν **ἀσβεστόλιθοι**, πέτραι μὲ τὰς ὁποίας κτίζονται συνήθως αἱ οἰκίαι μας· ἄνωτέρω (Β) ὑπάρχει **ἀργίλος**, ἡ ὁποία χρησιμεύει εἰς κατασκευὴν πηλίνων ἀγγείων καὶ κεράμων· τέλος εἰς τὴν κορυφὴν (Γ) ὑπάρχει ἄμμος ἀνακατευμένη μὲ μικρὰ χαλίκια. Οἱ ὄγκοι τῶν βράχων, τὰ στρώματα τῆς ἀργί-

Εἰκ. 13. Ἀσβεστόλιθος ἐκ κογχυλίων τῆς θαλάσσης.

λου καὶ τῆς ἄμμου μὲ τὰ χαλίκια λέγονται **πετρώματα**. Τὰ δύο ἄνωτερα εἶναι χαλαρὰ καὶ ἀποτελοῦν τὸ ἔδαφος, εἰς τὸ ὁποῖον βλαστάνουν τὰ φυτὰ (φυτικὸν ἔδαφος)· τὸ κατώτερον εἶναι στερεὸν καὶ συμπαγές· βράχος.

Ὅπως βλέπομεν, τὰ πετρώματα ταῦτα εἶναι διατεταγμένα κανονικῶς τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ὥς νὰ ἔστρωθησαν ἀπὸ χειρὸς ἀνθρώπου. Ἀλλὰ ποῖος τὰ ἔστρωσε μὲ τόσην τάξιν καὶ ἐπιμέλειαν ;

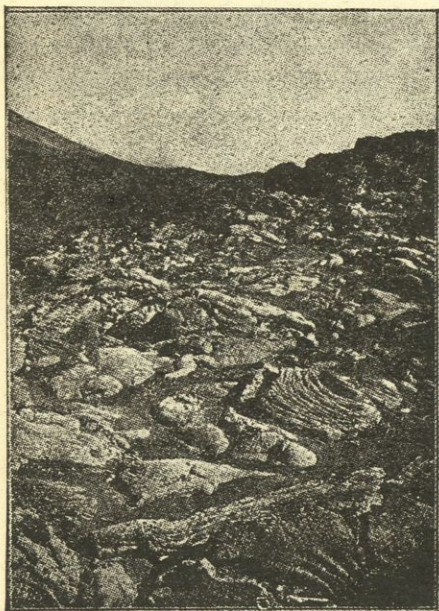
Ἄν ἐξετάσωμεν μὲ προσοχὴν τὰ τοιχώματα τοῦ λατομείου, δυνατόν νὰ εὕρωμεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κογχύλια, ζωῦφια ὀστρακό-
 δερμα, μεταβλημένα εἰς λίθον. Ἐξήτασαν μὲ τὸ μικροσκόπιον
 τεμάχια ἀσβεστολίθων καὶ εἶδον, ὅτι ὅλος ὁ ἀσβεστόλιθος ἀπο-
 τελεῖται ἀπὸ θραύσματα τοιούτων κογχυλίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων
 πολλὰ εἶναι ἀκέραια (εἰκ. 13). Ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμοιά-
 ζουν μὲ τὰ κογχύλια, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ζοῦν εἰς τὰ ὕδατα
 λιμνῶν καὶ θαλασσῶν. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν, ὅτι ἐκεῖ ὅπου
 σήμερον εἶναι ὁ λόφος μὲ τὸ λατομεῖον, κάποτε ὑπῆρχε θάλασσα,
 εἰς τὴν ὁποίαν ἔζων καὶ ἐτρέφοντο τὰ εἶδη ταῦτα τῶν ὀστρέων.
 ἀφοῦ δὲ ταῦτα ἀπέθανον, ἄφθονα συντρίμματα ἢ ἀκέραια λεί-
 ψανα αὐτῶν κατεκρημνίσθησαν εἰς τὸν πυθμένα καὶ ἀπετέλεσαν
 πυκνὸν στρώμα ἀπὸ ἀσβεστώδη ὕλην. Μετὰ ταῦτα λάσπη καὶ
 ἄμμος ἐπεκάθισαν ἐπάνω εἰς αὐτά, τὰ ἐπίεσαν μὲ τὸ βάρος των
 καὶ συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ συμπτυχθοῦν εἰς στερεὰν μᾶζαν καὶ
 νὰ ἀποτελέσουν τὸν ἀσβεστόλιθον μὲ τὰ «ἀπολιθωμένα» ἀκέρ-
 ραια κογχύλια. Ἐπειτα ἦλθε στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ θά-
 λασσα ἐξηφανίσθη ἀπὸ ἐκεῖ, ἡ λάσπη καὶ ἡ ἄμμος ἐξηράνθησαν
 καὶ οὕτω ἀπὸ τὰ τρία ἐκεῖνα πετρώματα ἀπετελέσθη τὸ ἔδαφος
 τοῦ λόφου. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἰμπορεῖ ἄλλως νὰ ἐξηγηθῇ· ἄλλως
 τε καὶ σήμερον ἀκόμη ἀπὸ ἐπισώρευσιν κοραλλίων, τὰ ὁποῖα κατὰ
 ἑκατομμύρια ζοῦν εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὁκεανόν, σχηματίζονται
 ἐπὶ τοῦ πυθμένος αὐτοῦ βράχοι ἀσβεστολιθικοί. Οὗτοι εἰς πολλὰ
 μέρη τοῦ Ὁκεανοῦ φθάνουν ἕως τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ σχη-
 ματίζουν νήσους «κοραλλιογενεῖς». **Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ ἀσβεστό-
 λιθος ἐσχηματίσθη ἐντὸς τῶν ὑδάτων ἀπὸ τὴν συσσώρευσιν
 καὶ σύμπτυξιν ζωικῶν λειψάνων, διὰ τοῦτο λέγεται πέ-
 τρωμα ὕδατογενές.**

Εἰς ἄλλα λατομεῖα ἀντὶ ἀσβεστολίθων ὑπάρχουν **ἀμμόλιθοι**
 ἢ **σχιστόλιθοι** ἢ **κροκαλοπαγεῖς λίθοι**. Καὶ οὗτοι ἐσχηματί-
 σθησαν εἰς πυθμένας ἐλῶν, λιμνῶν καὶ θαλασσῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν
 ἄμμον, τὴν ἄργιλον, τὰ χαλίκια καὶ τὰς κροκάλας, τὰ ὁποῖα τὸ
 ῥεῦμα ῥυάκων καὶ ποταμῶν μετέφερε καὶ συνεσώρευσεν εἰς
 αὐτούς. Ἀλλοῦ συνέβη τόποι χαμηλοὶ μὲ πυκνὰ δάση νὰ βυθι-
 σθοῦν καὶ νὰ σκεπασθοῦν ἀπὸ νερὰ καὶ ἀπὸ στρώματα γύψου
 ἢ ἄργιλου. Τὰ δάση ταῦτα, ἐνεκα τῆς πίεσεως τῶν ἄνωθεν αὐ-

τῶν στρωμάτων, τῆς ἐλλείψεως ἀέρος καὶ ἔνεκα τῆς ἐσωτερικῆς θερμότητος τῆς Γῆς ἀπελιθώθησαν, ἤτοι μετεβλήθησαν εἰς λίθον μαῦρον καὶ στυλπνόν, τοὺς **γαιάνθρακας**. Ἄλλοι εὐρίσκομεν στρώματα ἢ φλέβας ἀπὸ **γύψου** καὶ **ἄλας**· ταῦτα ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ τὰ ὕδατα πηγῶν, εἰς τὰ ὅποια ἦσαν διαλελυμένοι ὀρυκταὶ οὐσίαι.

“**Ὅλα τὰ πετρώματα ταῦτα, ἐπειδὴ ἐσχηματίσθησαν, ὥς καὶ ὁ ἀσβεστόλιθος, ἐντὸς τῶν ὑδάτων, λέγονται ὕδατογενῆ.**

“Ὅλα ἔχουν **κανονικὴν διάστρωσιν** καὶ ἐγκλείουν πλεῖστα **ἀπολιθώματα**, ἤτοι λείψανα ἀπολιθωμένα ζώων καὶ φυτῶν.

Εἰκ. 14. Πύρινος ῥύαξ ἐκ τοῦ Βεζουβίου.

Πυριγενῆ πετρώματα. Παντοῦ ὑποκάτω ἀπὸ τὰ ὕδατογενῆ πετρώματα, εἰς πολλὰ δὲ μέρη καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὑπάρχουν ἄλλα σκληρότατα πετρώματα, τὰ ὅποια λέγονται **γρανῖται**. Αὐτοὶ δὲν ἔχουν κανονικὴν διάστρωσιν, ὅπως τὰ ὕδατογενῆ, ἀλλ’ ἀποτελοῦν ὄγκους ἀκανονίστους· παρουσιάζουν δὲ μικροὺς ἢ μεγάλους κρυστάλλους καὶ δὲν περιέχουν ἐντὸς ἀπολιθώματα ζώων καὶ φυτῶν. Κατὰ ταῦτα

ὁμοιάζουν μὲ τὸ πέτρωμα, τὸ ὁποῖον σκεπάζει τὰ πλάγια τῶν ἠφαιστειῶν, ἤτοι μὲ τὴν λάβαν. Αὕτη ἐξέρχεται μὲν ρευστὴ καὶ διάπυρος ἀπὸ τὸν κρατῆρα τοῦ ἠφαιστείου, ἀλλ’ ἀφοῦ ψυχθῇ, μαυρίζει, σκληρύνεται καὶ ἀπομένει ὥς λίθος σκωριώδης μὲ κρυστάλλους καθ’ ὅλην τὴν μᾶζαν του (Εἰκ. 14). Ὅπως ἡ λάβα,

οὕτω καὶ ὁ γρανίτης ἐσχηματίσθη ἀπὸ διάπυρα καὶ λειωμένα ὑλικά τῆς Γῆς διὰ τοῦτο ὀνομάζονται *πυριγενῇ πετρώματα*. Ἐν γένει δὲ *πετρώματα* λέγονται ὅλα τὰ ὑλικά, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἡ στερεὰ γῆ. *

Ἔρχεται τώρα ἡ ἐρώτησις: Τί ὑπάρχει κάτω καὶ ἀπὸ τὸν γρανίτην εἰς μεγάλα βάθη τῆς Γῆς;

4. Ἐσωτερικὴ θερμότης καὶ φλοιὸς τῆς Γῆς.

Ἄν καταβῶμεν εἰς βαθὺν μεταλλεῖον καὶ θέσωμεν τὸ θερμόμετρον εἰς διάφορα σημεῖα αὐτοῦ, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἰς βάθος 27—30 μέτρων θὰ ἔχωμεν πάντοτε σταθερὰν θερμοκρασίαν, ἴσην μὲ τὴν μέσσην θερμοκρασίαν τοῦ τόπου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατέβημεν (17° ἐν Ἀθήναις). Ἄλλ' ὅταν καταβῶμεν

33 μέτρα βαθύτερον,	θὰ ἔχωμεν θερμοκρασίαν	18°
66 » » » »		19°
99 » » » »		20°

Τοῦτο δεικνύει ὅτι ἀνὰ 33 μέτρα βαθύτερον ἡ θερμοκρασία τῆς Γῆς αὐξάνεται κατὰ ἓνα βαθμόν. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη εἶναι ὅλως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὸν ἥλιον ὠνομάσθη *ἐσωτερικὴ θερμότης τῆς Γῆς*.

Ἄν λοιπὸν υποθέσωμεν, ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ θερμότης τῆς Γῆς αὐξάνεται κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν μέχρι τοῦ κέντρου αὐτῆς, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν α) ὅτι εἰς βάθος 3300 μέτρων ἡ θερμοκρασία εἶναι 100°, ὅσην ἔχει τὸ νερὸ ὅταν βράζῃ καὶ β) ὅτι εἰς βάθος 66000 μέτρων ἡ θερμοκρασία εἶναι 2000°, θερμότης, εἰς τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον ὁ σίδηρος καὶ τὰ ἄλλα γνωστὰ μέταλλα, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα τῶν πετρωμάτων θὰ εἶναι λειωμένα (ἐν τετηκνία καταστάσει). Οὕτω μανθάνομεν ἀπὸ ποῖον βάθος πρέπει νὰ προέρχωνται τὰ νερὰ τῶν θερμῶν πηγῶν εἰς τὰς θερμοπύλας, τὴν Αἰδηψὸν καὶ ἄλλαχοῦ, τὰ ὁποῖα ἔχουν θερμοκρασίαν 40° 70°, καὶ τί εἶναι ἡ λάβα, ἡ ὁποία ἐκρέει ἀπὸ τὸν κρατῆρα τῶν ἡφαιστείων. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴν ἀνωτέρω ὑπόθεσιν, τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γῆς εἶναι ὅλον λειωμένον ἀπὸ τεραστίαν θερμότητα, τὸ δὲ ἐξωτερικὸν τῆς Γῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι στερεόν, δὲν ἔχει πάχος μεγαλύτερον τῶν 66 ἢ 100 τὸ πολὺ χιλιομέτρων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Γῆ, ὥς γνωρίζομεν, εἶναι σφαῖρα, τῆς

ὁποίας ἡ ἀκτὶς ἔχει μῆκος 6366 χιλιομέτρων, ἐννοοῦμεν πόσον λεπτὸν εἶναι τὸ ἐξωτερικὸν τοῦτο ἐν σχέσει μὲ τὸν διάπυρον πυρῆνα (πυρόσφαιραν), εἰς τὸν ὁποῖον ὡς φλοιὸς ἐπικάθηται, ἀποτελοῦν $\frac{1}{100}$ τῆς γήινης ἀκτίνος. Ἐπὶ σφαίρας δηλ. ἐχούσης ἀκτῖνα ἐνὸς μέτρου, ὁ φλοιὸς τῆς Γῆς, ἦτοι ἡ λιθόσφαιρα, θὰ παρασταθῇ μόνον δι' ἐνὸς ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου! Εἶναι δηλ. πολὺ λεπτότερος ἀπὸ τὸν φλοιὸν ἐνὸς πορτοκαλλίου ἐν σχέσει μὲ τὸ πορτοκάλιον.

Ἄλλ' ὅσον λεπτὸς καὶ ἂν εἶναι ὁ φλοιὸς τῆς Γῆς, εἶναι ὅμως ἀρκετὰ στερεός, ὥστε νὰ συγκρατῇται ἐπάνω εἰς τὴν πυρόσφαιραν καὶ ἀρκετὰ χονδρός, ὥστε νὰ ἐμποδίῃ τὴν ἐσωτερικὴν θερμότητα ἀπὸ τοῦ νὰ κατακαύσῃ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς. Ὑπῆρξεν ὅμως καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ φλοιὸς τῆς Γῆς δὲν ὑπῆρχε, ἀλλ' ὅλη ἡ Γῆ ἦτο μία σφαῖρα ἀπὸ λειωμένα ὕλικά, καὶ ἔλαμπεν εἰς τὸν οὐρανὸν ὡς μικρὸς Ἥλιος. Ἀλλ' ἔπειτα, ἐνῶ ἐστρέφετο ὁλόγυρά της εἰς τὸ κατάψυχρον χάος τοῦ οὐρανοῦ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐψύχθη ἔξωθεν, ἀπεσβέσθη καί, ὅπως εἰς τὴν λάβαν τοῦ ἡφαιστείου, οὕτω καὶ εἰς τὴν γήινην σφαῖραν ἐσχηματίσθη ἔξωθεν εἰς ἐπίπαγος, εἰς λεπτότατος γρανιτικὸς φλοιός. Ἡ γῆ οὕτω μετεβλήθη εἰς σκιερὸν σῶμα.

Γ'. ΠΩΣ ΠΑΡΙΣΤΑΝΕΤΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΩΣ Ἡ Γῆ ΚΑΙ Ἡ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΑΥΤΗΣ

1. Ἡ Ὑδρογείος Σφαῖρα.

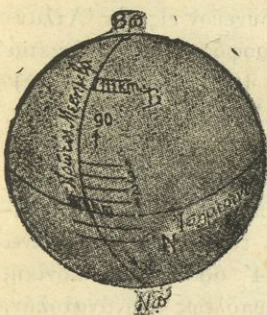
Τὴν καλυτέραν ἀπεικόνισιν τῆς Γῆς ἀποτελεῖ ἡ Ὑδρογείος σφαῖρα. Ἀλλ' ἀπέναντι τοῦ μεγέθους τῆς γήινης ἀκτίνος τὰ ὕψιστα ὄρη τῆς Γῆς καὶ τὰ μέγιστα βάθη τῆς θαλάσσης εἶναι τόσον ἐλάχιστα, ὥστε ἐπὶ τῆς μικρᾶς σφαίρας ἐντελῶς ἐξαφανίζονται. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιφάνεια τῆς σφαίρας παριστάνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τελείως ὁμαλή. Ἐπ' αὐτῆς σημειώνονται ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα καὶ πολλοὶ κύκλοι, οἱ ὁποῖοι διασταυρῶνονται ὡς νὰ ἀποτελοῦν δίκτυον περὶ τὴν Γῆν. Ἀλλὰ τί χρησιμεύουν οἱ κύκλοι οὗτοι;

Διὰ νὰ ὁρίσωμεν ἀκριβῶς τὴν θέσιν σημείου τινὸς ἐπὶ μιᾶς

ἐπιφανείας, λαμβάνομεν τὰς ἀποστάσεις αὐτοῦ ἀπὸ ὠρισμένων σημείων ἢ γραμμῶν αὐτῆς. Τὸ ἴδιον κάμνομεν, διὰ τὰ ὁρίσωμεν τὴν θέσιν τόπου τινὸς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς. Ὡς τοιαῦτα δὲ σημεῖα λαμβάνομεν τὸν βόρειον καὶ τὸν νότιον πόλον καὶ ὡς γραμμὴν τὸν **Ἰσημερινόν**.

Τὸν ἰσημερινὸν ὅπως καὶ κάθε κύκλον, δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς 360 ἴσα μέρη, ἥτοι **μοίρας**. Ἀπὸ τὰ σημεῖα διαιρέσεως αὐτοῦ φανταζόμεθα ὅτι διέρχονται ἡμικύκλια, περατούμενα εἰς τοὺς δύο πόλους. Ἐπειδὴ οἱ τόποι, οἱ ὅποιοι κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἡμικυκλίου, ἔχουν συγχρόνως μεσημβρίαν, τὰ 360 ταῦτα ἡμικύκλια (ὡς καὶ πᾶν ἄλλο τοιοῦτον ἡμικύκλιον)

ὀνομάζονται **Μεσημβρινοί**. Εἰς ἑξ αὐτῶν, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλλων, λαμβάνεται ὡς **πρῶτος**, καὶ ὡς τοιοῦτον οἱ περισσότεροι παραδέχονται τὸν διερχόμενον διὰ τοῦ Ἀστεροσκοπίου τοῦ Γκρήνουιτς ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ ἀπόστασις μεσημβρινοῦ τινος ἀπὸ τοῦ πρώτου τούτου, ἀνατολικῶς ἢ δυτικῶς αὐτοῦ καλεῖται **μῆκος γεωγραφικὸν** (ἀνατολικὸν ἢ δυτικόν), καί μετρεῖται εἰς μοίρας ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ὅθεν διακρίνομεν 180° ἀνατολικοῦ μῆκους καὶ 180° δυτικοῦ μῆκους (Εἰκ. 15).

Εἰκ. 16. Παράλληλοι.

Τὸν πρῶτον μεσημβρινὸν διαιροῦμεν εἰς 90 μοίρας βορείως καὶ 90 μοίρας νοτίως τοῦ ἰσημερινοῦ. Διὰ τῶν σημείων διαιρέσεως σύρομεν κύκλους, οἱ ὅποιοι βαίνουν παραλλήλως πρὸς τὸν ἰσημερινὸν καὶ ὀνομάζονται **παράλλοι κύκλοι**. Ἡ ἀπόστασις παραλλήλου τινὸς κύκλου ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ καλεῖται **γεωγραφικὸν πλάτος**, καὶ μετρεῖται εἰς μοίρας ἐπὶ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ. Ὅθεν διακρίνομεν 90° βορείου πλάτους καὶ 90° νοτίου πλάτους.

Εἰκ. 15. Μεσημβρινοί.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ περιφέρεια τῆς Γῆς εἶναι 40.000 χλμ. ἡ ἀπόστασις δύο γειτονικῶν παραλλήλων ἀπ' ἀλλήλων ἀνέρχεται εἰς 111 χλμ. περίπου (Εἰκ. 16).

Μεσημβρινοὶ καὶ παράλληλοι ἀποτελοῦν οὕτω δίκτυον, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὴν Γῆν. Μὲ τὴν βοήθειαν αὐτῶν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ἀκριβῶς τὴν θέσιν ἑνὸς τόπου. Πρὸς μεγαλυτέραν

Εἰκ. 17. Γεωγραφικὸν μῆκος καὶ πλάτος Ἀθηνῶν.

ἀκριβειαν διαιρεῖται ἐκάστη μοῖρα εἰς 60 ἴσα μέρη, τὰ ὁποῖα λέγονται πρῶτα λεπτά ('), καὶ ἕκαστον πρῶτον λεπτὸν ὑποδιαιρεῖται ἐπίσης εἰς 60 δεύτερα λεπτά (''). Ἄν π. χ. θέλωμεν νὰ ὁρίσωμεν τὴν θέσιν τῶν Ἀθηνῶν, ἀκολουθοῦμεν τὸν μεσημβρινὸν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ εὐρίσκομεν τὴν ἀπόστασιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, ἥτοι τὸ γεωγραφικὸν μῆκος. Κατόπιν, ἀκολουθοῦντες τὸν παράλληλον, ὁ ὁποῖος διέρχεται διὰ τῶν Ἀθηνῶν, εὐρίσκομεν ἐπὶ τοῦ πρώτου με-

σημβρινοῦ τὴν ἀπόστασιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ, ἥτοι τὸ γεωγραφικὸν πλάτος. Οὕτως εὐρίσκομεν ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἔχουν Α.Μ. 24° καὶ Β.Π. 38° (Εἰκ. 17). Πλοῖον κινδυνεῦον εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, διὰ τοῦ ἀσυρμάτου πληροφορεῖ ὅτι εὐρίσκεται εἰς Βόρειον Πλάτος 50° καὶ Δυτ. Μῆκος 10° (ἀπὸ Γκρήνουϊτς)· εἰς ποίαν θέσιν τοῦ Ὠκεανοῦ εὐρίσκεται; Δείξατε ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Σύγκρισις διαφορῶν τόπων τῆς Γῆς. α) **Κατὰ μῆκος.** Ἄν παραβάλωμεν τὸν μεσημβρινὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν μεσημβρινὸν τῆς Θεσσαλονίκης εὐρίσκομεν διαφορὰν 7°. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ Γῆ τὴν περιστροφὴν περὶ τὸν ἄξονά της κάμνει εἰς 24 ὥρας, ἔπεται ὅτι 1° διατρέχει εἰς 4' ὥρα ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ ὁποία κεῖται δυτικῶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχει ἀνατολὴν, μεσημβρίαν καὶ δύσιν 28' ἀργότερα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ Παρίσιοι κεῖνται 20° δυτικῶς τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ Νέα Ὑόρκη τῆς Ἀμερικῆς 90° δυτικῶς αὐτῆς· πόσας ὥρας ἀργότερα ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην ἔχουν αὗται τὴν δύσιν;

β) **Κατὰ πλάτος.** Ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ Μαδρίτη, ἡ Νέα Ὑόρκη,

τὸ Περίον κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἰδίου παραλλήλου κύκλου· ἔχουν διὰ τοῦτο τὴν ἰδίαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους μὲ ἡμᾶς. Ἄν ζητήσωμεν τὸν ἴδιον παράλληλον κύκλον ἐπὶ τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου (41°), αἱ πόλεις, ὅσαι κεῖνται ἐπ' αὐτοῦ, ἔχουν μὲν τὴν ἰδίαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους μεταξύ των, ἀλλὰ κατ' ἀντίθετον πρὸς ἡμᾶς τάξιν. Ὅταν δηλ. ἡμεῖς ἔχωμεν μεγίστην ἡμέραν θέρους, ἐκεῖνοι ἔχουν ἐλαχίστην ἡμέραν χειμῶνος.

2. ^ο Χάρτης.

α) **Κλίμαξ.** Τὰ τετράδια μας καὶ ὁ πίναξ τοῦ σχολείου δὲν ἀρκοῦν συνήθως νὰ περιλάβουν τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τῶν ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα θέλομεν ν' ἀπεικονίσωμεν. Διὰ τοῦτο σμικρύνομεν τὰς διαστάσεις αὐτῶν κατὰ τινα ἀναλογίαν, ἥτοι τὰ παριστάνομεν ὑπὸ κλίμακα σμικρύνσεως. Τὸ ἴδιον κάνομεν καὶ προκειμένου νὰ σχεδιάσωμεν ἓνα τόπον. Γνωρίζοντες δὲ τὴν κλίμακα, ὑπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι σχεδιασμένος εἰς χάρτης, γνωρίζομεν πόσας φορὰς μικρότεροι ἀπὸ τὸ πραγματικὸν τῶν μέγεθος παρεστάθησαν ἐπ' αὐτοῦ οἱ διάφοροι τόποι καὶ εὐρίσκομεν τὸ ἀκριβὲς μέτρον αὐτῶν. Ἄν π. χ. ἡ κλίμαξ τοῦ χάρτου μας εἶναι 1 : 500,000, τοῦτο φανερῶνει ὅτι μῆκη 500 χιλιομέτρων παρεστάθησαν εἰς τὸν χάρτην ὡς ἓν μέτρον. Ἄν λοιπὸν εἰς τὸν χάρτην τοῦτον ἡ ἀπόστασις Ἀθηνῶν—Μαραθῶνος εἶναι 0,07 μ., πόση εἶναι αὕτη εἰς τὴν πραγματικότητα; — Εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς χάρτας ἡ κλίμαξ εἶναι σημειωμένη εἰς ἓν ἄκρον αὐτῶν. Λαμβάνοντες λοιπὸν ἐκεῖ μὲ τὸν διαβήτην ἐν ὠρισμένον μῆκος, ἡμποροῦμεν νὰ μετροῦμεν εὐκόλως ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰς ἀποστάσεις.

β) **Πὼς προσανατολιζόμεθα ἐπὶ τοῦ χάρτου.** Ὅταν παρατηρῶμεν ἓνα χάρτην, πρέπει νὰ φανταζώμεθα ὅτι εὐρισκόμεθα ἐπάνω ἀπὸ τὴν Γῆν, μέσα εἰς ἓν ἀεροπλάνον, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ βλέπομεν κάτω εἰς τὴν Γῆν. Καὶ ἡ μὲν ἐπάνω πλευρὰ τοῦ χάρτου εἶναι ἡ βορραία, ἡ δὲ δεξιὰ ἡ ἀνατολική. Ἄλλ' ἀφοῦ τώρα γνωρίζομεν τί σημαίνουν οἱ μεσημβρινοὶ καὶ οἱ παράλληλοι κύκλοι, ἡμποροῦμεν μὲ αὐτοὺς νὰ εὐρίσκωμεν ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀκριβῶς τὰς διευθύνσεις.

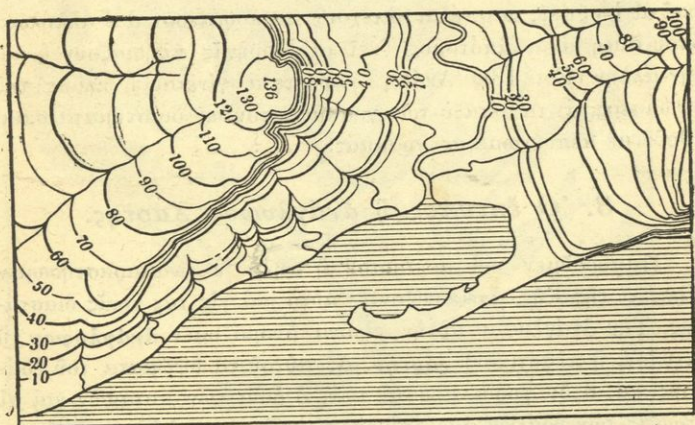
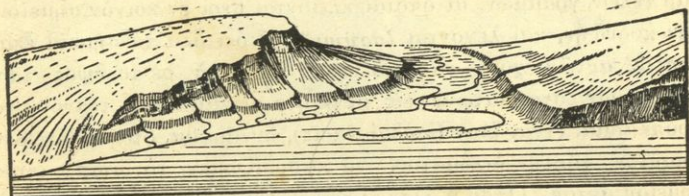
γ) **Σημεῖα τοῦ χάρτου.** Οἱ χάρται, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζομεθα, διὰ νὰ μανθάνωμεν γεωγραφίαν, λέγονται **γεωγραφι-**

κοί. Οὔτοι ἀπεικονίζουσιν μεγάλα σχετικῶς μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ἢ ὁλόκληρον τὴν Γῆν καὶ διὰ τοῦτο μόνον κύρια αὐτῆς σημεῖα δεικνύουσιν. Εἰς αὐτοὺς ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους (ὄρη, ὄροπέδια, κοιλάδες καὶ πεδιάδες) ἀπεικονίζεται μὲ ὥρισμένα χρώματα καὶ σημεῖα. Οὔτω μέρη τοῦ ἐδάφους, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης δὲν ὑπερβαίνει τὰ 200 μ. παριστάνονται μὲ πράσινον χρῶμα καὶ διακρίνονται ὡς βαθύπεδα. Τόποι ὑψούμενοι ἀπὸ 200 μέχρι 500 μέτρων (χώρα λοφώδης καὶ βουνώδης) χρωματίζονται κιτρινωποί. Τόποι ὑπερβαίνοντες τὰ 500 μ. δεικνύονται μὲ φαῖδον χρῶμα (ὄρεινὴ χώρα). Ἐν τὰ ὄρη φθάνουν εἰς μεγάλα ὕψη, τότε τὰ μέρη αὐτῶν τὰ ἀνώτερα τῶν 1500 μ. παριστάνονται συνήθως μὲ μελανόφαιον ἢ ἐρυθρόφαιον χρῶμα, αἱ δὲ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ μὲ λευκόν. Ἄλλ' ὅπως εἰς μίαν εἰκόνα, τὸ ὕψος τῶν διαφόρων ἀντικειμένων καὶ ἡ στρογγυλότης των διακρίνονται πρὸ πάντων μὲ τὴν **σκιάν**, τὴν ὁποίαν ταῦτα ὀρίπτουν, ὅταν φωτίζονται ἀπὸ τὴν μίαν πλευράν, οὔτω καὶ εἰς τοὺς χάρτας μας τὰ ὄρη καὶ αἱ ὄροσειραι δηλοῦνται καὶ διὰ **σκιάσεως**: μικραὶ δηλ. πεπυκνωμέναι γραμμαὶ σύρονται ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης, δεικνύουσαι τὴν διεύθυνσιν τῶν κλιτύων. Ὅσον ἀποτομωτέρα εἶναι ἡ κατωφέρεια τοῦ ὄρους, τόσον πυκνότεραι καὶ βραχύτεραι εἶναι αἱ μικραὶ γραμμαί, τόσον σκοτεινότερα φαίνεται ἡ θέσις αὐτῆς ἐπὶ τοῦ χάρτου. Τοῦναντίον τὰ ὀμαλὰ πλάγια φαίνονται φωτεινότερα.

Μὲ ποῖον χρῶμα παριστάνονται αἱ θαλάσσαι καὶ αἱ λίμναι; Πῶς δηλοῦνται οἱ ποταμοὶ καὶ πῶς διακρίνονται οὔτοι ἀπὸ τὰς γραμμάς τῆς συγκοινωνίας (ὁδοὺς ἀμαξιτὰς καὶ σιδηροδρομικάς, διώρυγας); Εἰς τὸ ἄκρον τῶν χαρτῶν ὑπάρχει καὶ ἐξήγησις τῶν σημείων, διὰ τῶν ὁποίων σημειώνονται οἱ διάφοροι συνοικισμοί.

Ὑπάρχουσιν καὶ χάρται τόπων ἢ τμημάτων μιᾶς χώρας πολὺ ἀπληκριβωμένοι καὶ λεπτομερεῖς, οἱ ὅποιοι συνετάχθησαν ὑπὸ μεγάλης κλίμακα ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας· οὔτοι λέγονται **τοπογραφικοὶ χάρται**. Εἰς αὐτοὺς δηλοῦνται ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ, ἥτοι τὰ δάση, οἱ ἄγροί, οἱ κῆποι κλπ. Μὲ συνθηματικά δὲ σημεῖα, ἐκτὸς τῶν χωρίων καὶ πόλεων, δηλοῦνται καὶ αἱ μοναί, αἱ ἐκκλησίαι, αἱ ἐπαύλεις, αἱ πηγαί, τὰ φρέατα κλπ. Εἰς αὐτοὺς ὅμως ἡ παρά-

στασις τῶν ὑψωμάτων τοῦ ἐδάφους γίνεται μετὰ **ὁριζοντίας καμπύλας γραμμὰς**, διὰ τῶν ὁποίων συνδέονται μεταξύ των ὅλα τὰ σημεῖα, ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος κατὰ διαστήματα 10 ἢ 50 ἢ 100 μέτρων· δηλοῦται δὲ δι' ἀριθμοῦ καὶ τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς. Πῶς τοῦτο γίνεται μανθάνομεν μετὰ τὸ ἐξῆς πείραμα.

Εἰκ. 18. Τοπεῖον καὶ ἀναπαράστασις αὐτοῦ διὰ καμπύλων γραμμῶν.

Κατασκευάζομεν μετὰ πηλὸν πρόπλασμα ὅρους μετὰ μίαν πλευρὰν ἀπότομον μετὰ μίαν βαθμιαίαν· τοῦτο τοποθετοῦμεν στερεῶς εἰς μίαν μεγάλην ὑαλίνην λεκάνην, τῆς ὁποίας τὰ τοιχώματα ἔχουν ἔξωθεν σημειωμένας τὰς ὑποδιαίρέσεις τοῦ μέτρου. Χύνομεν ἐντὸς λεκάνης ὕδωρ τόσον, ὅσον ἀρκεῖ διὰ νὰ σκεπάσῃ τὸν πυθμένα αὐτῆς· τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὕδατος τέμνει τὴν βάσιν τοῦ προπλάσματος, καὶ τὴν περιφερικὴν γραμμὴν, τὴν ὁποίαν σχηματίζει, ἱχνογραφοῦμεν εἰς ἓν φύλλον χάρτου. Χύνομεν ἔπειτα

καὶ ἄλλο ὕδωρ βάθους 1 ἑκατοστοῦ, καὶ ἐντὸς τῆς πρώτης ἐξωτερικῆς γραμμῆς χαράσσομεν τὴν δευτέραν. Ἐξακολουθοῦμεν οὕτω νὰ χύνωμεν ὕδωρ 1 ἑκατοστοῦ, ἕως οὗ τὸ πρόπλασμα καλυφθῇ, καὶ νὰ ἰχνογραφῶμεν τὸ σχῆμα τοῦ προπλάσματος, ἐκεῖ ὅπου τέμνεται ἀπὸ τὸ νερό. Οὕτω θὰ ἔχωμεν σύστημα καμπύλων γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι κλείονται περὶ ἓν κοινὸν σημεῖον, τὴν κορυφὴν, καὶ λέγονται *ισοῦψεῖς*, διότι ὅλα τὰ σημεῖα ἐκάστης ἐξ αὐτῶν ἔχουν τὸ αὐτὸ ὕψος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὕψος τῶν ὀριζοντίων στρωμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ καμπύλαι τέμνουν τὸ πρόπλασμα, εἶναι ἴσον (ισοδιάστασις), δυνάμεθα, ὅταν βλέπωμεν τοιοῦτον χάρτην ὑψώματος, νὰ καθορίζωμεν τὸ ὕψος παντὸς σημείου αὐτοῦ. Ὅπου ἡ πλευρὰ τοῦ ὑψώματος κλίνει βαθμιαίως, ἐκεῖ αἱ ἰσοῦψεῖς καμπύλαι ἀπέχουν περισσότερον ἀπ' ἀλλήλων, ὅπου αὕτη εἶναι ἀπότομος, ἐκεῖ αἱ ἰσοῦψεῖς πλησιάζουν ἢ μία τὴν ἄλλην (Εἰκ. 18). Ἀκόμη σαφεστέρα γίνεται ἡ κλίσις τοῦ ὑψώματος, ἂν τὰ μεταξὺ τῶν γραμμῶν τούτων διαστήματα σκιασθοῦν μὲ πεπυκνωμένας γραμμάς.

3. Ὁ ἔκτυπος ἢ ἀνάγλυφος Χάρτης.

Ἡμποροῦμεν καὶ μὲ ἄμμον ἢ πηλὸν ν' ἀναπαραστήσωμεν μέρος τι τῆς Γῆς, ἀπεικονίζοντες αὐτὸ καὶ εἰς τὰς τρεῖς διαστάσεις. Τὴν ἀνάγλυφον αὐτὴν εἰκόνα ὀνομάζομεν *ἀνάγλυφον* (ἢ ἔκτυπον, ἢ πλαστικὸν) *χάρτην*. Δι' αὐτοῦ τὰ ὑψώματα τοῦ ἐδάφους καὶ αἱ διάφοροι μορφαὶ των, ὁ ῥοῦς τῶν ποταμῶν καὶ αἱ πτώσεις τῶν ὑδάτων παριστάνονται κατὰ τὸν καλῦτερον τρόπον.

Ἀσκήσεις.—Κάμετε ἐπὶ φύλλου χάρτου σχεδιογράφημα τῆς σχολικῆς αἰθούσης ὑπὸ κλίμακα 1 : 25, σχεδιογράφημα τῆς αὐλῆς ὑπὸ κλίμακα 1 : 100. — Ὑπὸ ποίαν κλίμακα εἶναι κατεσκευασμένος ὁ χάρτης σας τῆς Ἑλλάδος; — Πόσον μῆκος ἔχει ἐπ' αὐτοῦ ἀπόστασις 50 χιλιομέτρων; — Δείξατε ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως τὴν ὁδὸν ἀπὸ τῆς κατοικίας σας πρὸς τὸ σχολεῖον. — Ἐξηγήσατε τὰ χρώματα καὶ τὰ σημεῖα τοῦ χάρτου. — Ἀκολουθήσατε τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Ἀθηνῶν - Θεσσαλονίκης.

Εικ. 19. Χάρτης ανάγλυφος της Ευρώπης.

=ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ=
ΑΝΘΙΜΟΣ ΓΕΩΡ. ΠΡΟΕΣΤΟΣ

11. ΙΑΝ. 1933

Δ'. Η ΓΗ ΩΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

α) Η ΕΥΡΩΠΗ

ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

1. Ἡ χερσόνησος τοῦ Αἴμου.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Ποῖαι θάλασσαι περιβρέχουν τὴν χερσόνησον ἐκ Δ, ἐκ Ν καὶ Α ; — Ὄνομάσατε τοὺς μεγαλυτέρους κόλπους καὶ τὰς νήσους. — Δείξατε τοὺς μεγαλυτέρους ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας τῆς χερσονήσου. — Εὑρετε τὰς Διναρικὰς Ἀλπεις, τὸν Σκάρδον, τὴν Πίνδον, τὸν Παρνασσόν, τὸν Ταῦγετον, τὸν Αἴμον, τὸν Ῥίλον, τὴν Ῥοδόπην. — Ποῖον τὸ ὑψηλότεον ὄρος τῆς χερσονήσου ; — Ποῖον τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριο αὐτῆς ; — Ὄνομάσατε τὰ κράτη, εἰς τὰ ὅποια διαιρεῖται ἡ χερσόνησος.

1. **Θέσις.** Ἡ χερσόνησος τοῦ Αἴμου διὰ τῆς βορείας πλευρᾶς (Σαῦος—Δούναβις) προσφύεται εἰς τὸν κορμὸν τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὰ ΝΑ προσεγγίζει μέχρις 1 χιλιομέτρου (Βόσπορος) πρὸς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ὅθεν ἀποτελεῖ γέφυραν μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς νοτιωτάτης αὐτῆς ἄκρας πλησιάζει πρὸς τὴν Ἀφρικὴν, ἡ χερσόνησος ἀποτελεῖ σύνδεσμον μεταξὺ τριῶν ἡπείρων. Πρὸς τοῦτοις διὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ Κωνσταντινουπόλεως διέρχεται ἡ σπουδαία θαλασσία ὁδὸς πρὸς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ὅθεν ἡ χερσόνησος κατέχει σπουδαίαν θέσιν διὰ τὴν συγκοινωνίαν.

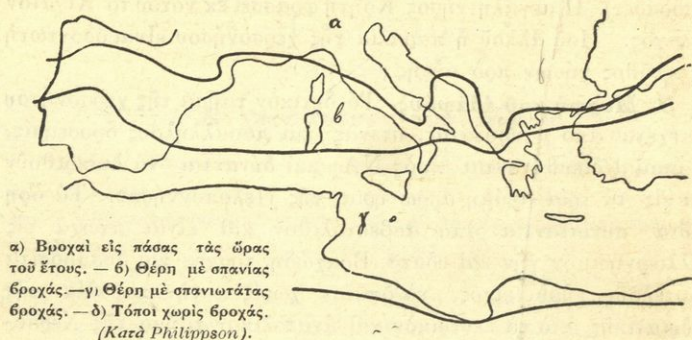
2. **Θαλάσσιος διαμελισμός.** Τὸ βόρειον μέρος τῆς χερσονήσου εἶναι εὐρύ, τὸ νότιον τοῦναντίον εἶναι στενὸν καὶ διαμελίζεται πλουσίως ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Δύο κόλποι, ὁ εἰς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, εἰσχωροῦντες βαθέως εἰς τὴν ξηράν, ἀποχωρίζουν πρὸς νότον μίαν μεγάλην χερσόνησον, ἡ ὅποια μὲ τὴν τομὴν τοῦ Ἴσθμου ἔγινε πράγματι νῆσος, τὴν *Πελοπόννησον*. Κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς παραλίας κεῖνται αἱ *Ἰόνιοι* νῆσοι. Πρὸς ἀνατολὰς αἱ *νήσοι τοῦ Αἰγαίου* ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ γέφυραν μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας : εἶναι τὰ λείψανα τῆς χώρας, ἡ ὅποια κάποτε ἦν ὡς τὰς δύο ἡπείρους. Σεισμοί, φαίνεται, ἰσχυροὶ συνεκλόνησαν αὐτὴν καὶ τὴν ἐκρήμνισαν εἰς τὰ βάθη. Τὰ κύματα τῆς θαλάσσης κατέλαβον τὴν θέσιν τῆς αἰ κορυφαί ὁμοῦς

τῶν ὁρέων ἐξέχουν ἀκόμη ὡς νῆσοι. Ὀνομάσατε τὰς μεγαλυτέρας· αἱ μικρότεραι ἀποτελοῦν «συστήματα νήσων» (Κυκλάδες, Σποράδες). Ἡ μεγάλη νῆσος Κρήτη φράσσει ἐκ νότου τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ποῦ ἄλλου ἢ παραλία τῆς χερσονήσου εἶναι ὀδοντωτὴ μὲ πλῆθος νήσων πρὸ αὐτῆς ;

Β. Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. Τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς χερσονήσου κατέχεται ἀπὸ μακροτάτας, στενὰς καὶ παραλλήλους ὀροσειράς, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται πρὸς ΝΑ καὶ δύνανται νὰ διακριθοῦν καὶ εἰς τὰ τρία ἀκόμη ἀκρωτήρια τῆς Πελοποννήσου. Τὰ ὄρη ταῦτα συνίστανται ἀπὸ ἀσβεστόλιθον καὶ εἶναι πτωχὰ εἰς καλλιεργήσιμον γῆν καὶ ὕδατα. Βραχώδη, τραχέα καὶ δυσπρόσιτα ἀποτελοῦν εὐρὺ τεῖχος, τὸ ὁποῖον χωρίζει τὴν παραλίαν τῆς Ἀδριατικῆς ἀπὸ τὸ κεντρικὸν καὶ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς Χερσονήσου.—Τὸ ἀνατολικὸν τμήμα ἀποτελεῖ ὄρεινὴν χώραν, ἡ ὁποία διαιρεῖται εἰς μεμονωμένας περιοχάς. Τὰ ὄρη μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ Αἰγαίου πελάγους ἐκτείνονται ἐκ Δ πρὸς Α καὶ μὲ τὰς πολλὰς των διακλαδώσεις ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ κιγκλιώματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων περικλείονται μικρὰ καὶ μεγάλα λεκανοπέδια. Μόνον ὁ **Αἶμος** (Μπαλκὰν=ὄρος δασῶδες) εἶναι μακρὰ καὶ συνεχῆς ὀροσειρά, ἡ ὁποία πρὸς βορρᾶν μὲν κατέρχεται βαθμιαίως πρὸς τὸ βαθύπεδον τοῦ Δουνάβεως, πρὸς νότον δὲ καταπίπτει ἀποτόμως πρὸς τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἑβρου. Διὰ πολλῶν διόδων, ἰδίᾳ τῆς Σίπκας, ἐπιτρέπει τὴν διάβασιν ἐκ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πλευράν. Ἐξ αὐτοῦ καὶ ὅλη ἡ χερσονήσος ὀνομάζεται **Βαλκανική**. Νοτίως τῆς κοιλάδος τοῦ Ἑβρου ὑψοῦται ἡ ὀγκώδης ὀροσειρὰ τῆς **Ροδόπης**, ἡ ὁποία διατέμνεται ἀπὸ ἀγρίας χαράδρας.

Τὰ βαθύπεδα τῆς χερσονήσου εἶναι μικρᾶς μόνον ἐκτάσεως. Πολλὰ ἄλλοτε δὲν εἶχον ἕξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν καί, ὡς ἡ Θεσσαλία, ἐπληροῦντο ὑπὸ λίμνης. Ὁ πηλὸς τῆς λίμνης ἀποτελεῖ τώρα εὐφορον ἀρόσιμον γῆν. Διὰ τοῦτο εἰς αὐτὰ ὑπάρχουν καὶ οἱ μεγαλύτεροι συνοικισμοί.—Αἱ μακραὶ **κοιλάδες** τοῦ **Ἑβρου** καὶ τοῦ **Ἀξιοῦ** ἀποτελοῦν ὁδούς, διὰ τῶν ὁποίων εἰσδύει τις ἀπὸ τὴν παραλίαν τοῦ Αἰγαίου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας καὶ περαιτέρω διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ **Μοράβα** εἰς τὰς χώρας τοῦ Δουνάβεως. Διὰ τοῦτο δι' ἀμφοτέρων τῶν κοιλάδων τούτων διέρχονται σιδηρόδρομοι.*

4. **Κλίμα καὶ προϊόντα τοῦ ἐδάφους.** Ὁ εὐρὺς κορμὸς τῆς Βαλκανικῆς ἔχει ἡπειρωτικὸν κλίμα μὲ βροχὰς καθ' ὅλας τὰς

Εἰκ. 20. Χάρτης βροχῶν τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου.

ἐποχὰς τοῦ ἔτους, θερμὰ θέρη καὶ ψυχροὺς χειμῶνας. Ὁ παγερὸς ΒΑ ἄνεμος (σλαβ. Μπόρα) συρρίζει ἐπάνω ἀπὸ τὴν χώραν καὶ φέρει πολλὰ χιόνια. Μὲ τοιοῦτον κλίμα εὐδοκιοῦν, ἰδίᾳ εἰς τὰ βαθύπεδα, ὁ σῖτος, ὁ ἀραβόσιτος, ἡ κριθὴ καὶ ἡ βρίζα. Τὸ

Εἰκ. 21. Μεσογειακὴ βλάστησις.

ὀλίγον χόρτον, τὸ ὅποιον φύεται ἐπὶ τῶν βουνῶν, μόνον διὰ πρόβατα καὶ αἰγὰς ἀποτελεῖ ἀρκετὴν τροφήν. Ὅπου ὑπάρχουν

δάση δρυῶν, ὥς εἰς τὰ ὄρη τῆς ΒΔ πλευρᾶς, ἐκεῖ τρέφονται ἀγέ-
λαι χοίρων. — Εἰς τὰ νότια τῆς χερσονήσου καὶ ἐπὶ τῶν νήσων
οἱ χειμῶνες εἶναι ἥπιοι καὶ ὑγροί, ἀλλὰ τὰ θέρη θερμὰ καὶ ξηρὰ
(*Μεσογειακὸν κλίμα*). Ἐκεῖ εὐδοκιμεῖ ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ἡ
συκῇ, ἡ ἄμυγδαλῇ, ἡ πορτοκαλλέα. Ὅπου τὸ ἔδαφος ἀρδεύεται
τεχνητῶς καλλιεργεῖται καὶ καπνὸς καὶ βάμβαξ.

5. Κάτοικοι. Ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὅλη ἡ
χερσονήσος τοῦ Αἴμου ἦτο ἐλληνική· ἀλλ' ἔνεκα τῆς θέσεως αὐτῆς υπέ-
στη, ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, συχνὰς ἐπιδρομὰς παρὰ
βαρβάρων λαῶν. Οὗτοι ἐλεηλάτουν τὴν χώραν καὶ ἠχμαλώτιζον τοὺς
κατοίκους. Ἐκ τούτου ὁ πόλεμος δὲν ἔπαυε ποτὲ εἰς τὰ βόρεια σύνορα
τοῦ κράτους. Ἀπὸ τοὺς πολέμους καὶ τὰς ἐπιδρομὰς ὁ ἐλληνικὸς πλη-
θυσμὸς βορείως τοῦ Αἴμου καὶ τοῦ Σκάρδου ἡραιώθη πολὺ. Τότε ξένοι
λαοί, οἱ ὅποιοι περιεπλανῶντο ζητοῦντες τόπον διὰ νὰ κατοικήσουν,
ἐπέρασαν τὸν Δούναβιν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ βόρεια τῆς χερσονή-
σου, *Σέρβοι* καὶ *Κροᾶται* εἰς τὰ δυτικά, *Βούλγαροι* εἰς τὰ ἀνατολικά.
Οὕτως οἱ Ἕλληνες περιορίσθησαν εἰς τὰ νότια τῆς χερσονήσου. Οἱ Ἄλβα-
νοί, οἱ ὅποιοι ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων κατέκωνον εἰς τὰ δυτικά αὐτῆς,
παρέμειναν εἰς αὐτά. Ἀργότερα οἱ *Τούρκοι*, ἐλθόντες ἐξ ἀνατολῶν, ἐκυ-
ρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ υπέταξαν ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς
λαοὺς τῆς χερσονήσου. Πρῶτοι οἱ Ἕλληνες ἀπετίναξαν τὸν τουρκικὸν
ζυγόν, κατόπιν δὲ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι λαοὶ ἠλευθερώθησαν. Σήμερον ἐν
τῇ Εὐρώπῃ οἱ Τούρκοι κατέχουν μόνον τὴν ἀνατολικὴν Θράκην μετὰ τὴν
Κωνσταντινούπολιν καὶ Ἀδριανούπολιν. — Ὁ πληθυσμὸς τῆς χερσο-
νήσου ἀνέρχεται εἰς 25 ἑκατ. Πλέον τῶν $\frac{3}{4}$ ἀναγνωρίζουν τὴν *ἐλληνι-
κὴν ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν*. Εἰς τὰ ΒΔ τῆς χερσονήσου ἐπικρατεῖ ἡ
Γεωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία. Εἰς τὴν *Μωαμεθανικὴν* θρησκείαν ἀνή-
κουν ἐκτὸς τῶν Τούρκων οἱ περισσότεροι Ἄλβανοί.

6. Τὰ κράτη τῆς Βαλκανικῆς.

α') Ἡ Ἑλληνικὴ Δημοκρατία (130.000 τ. χιλίομ. $6\frac{1}{2}$ ἑκατ.
κατ. 50 ἀνὰ 1 τ. χιλ.)

Ὅρισατε τὰ πολιτικά ὄρια τῆς Ἑλλάδος. — Ὀνομάσατε τὰς ἐλλη-
νικὰς χώρας καὶ νήσους, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται ἐντὸς τῶν ὁρίων
τούτων. — Ποῖαι ἐκ τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν καὶ νήσων μένουσιν ἐκτὸς τῶν
ὁρίων τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας; — Ὀνομάσατε τὰ ὄρη, τὰς πεδιά-
δας, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας τῆς Ἑλλάδος. — Ὀνομάσατε τοὺς
νομοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς πρωτεύουσας αὐτῶν. — Δείξατε εἰς τὸν
χάρτην τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμὰς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν ὀρεινὴ· ἀλλὰ μετὰ τῶν
πολυαρίθμων ὀροσειρῶν ὑπάρχουν πολυπληθεῖς κοιλάδες καὶ

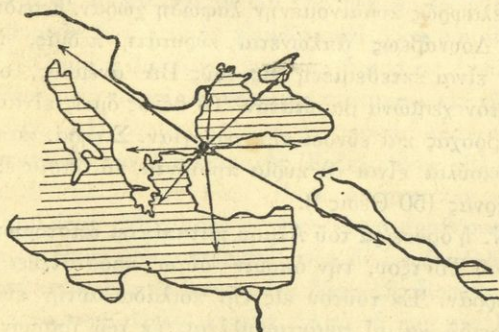
δλίγαι πεδιάδες. Ὅσαι ἐξ αὐτῶν περιβάλλονται πανταχόθεν ὑπὸ ὀρέων ἔχουν κλίμα ἡπειρωτικόν, ἀλλ' ὅσαι εἶναι ἀνοικταὶ πρὸς τοὺς θαλασσίους ἀνέμους ἔχουν, ὥς καὶ αἱ νῆσοι καὶ τὰ παράλια, μεσογειακὸν κλίμα. Τὸ θέρος ἐπικρατοῦν βόρειοι ἀνεμοί. Οὗτοι ἔρχονται ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐκ ψυχροτέρων χωρῶν καὶ προκαλοῦν μεγάλην ξηρασίαν. Αὕτη ἰδιάζει εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἑλληνικὰς χώρας. Ὁ χειμὼν εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν.

Ἀνάλογος μὲ τὴν ποικίλιαν τοῦ κλίματος εἶναι καὶ ἡ βλάστησις τῶν φυτῶν. Ἐπικρατοῦν τὰ ἀειθαλῆ. Ἡ ἐλαία μὲ τὰ γυροπράσινον φύλλωμά της καλύπτει τοὺς χαμηλοὺς τόπους. Τὸ ὄριον τῆς εὐδοκιμήσεως αὐτῆς δεικνύει συγχρόνως τὸ ὄριον τῆς μεσογειακῆς βλαστήσεως (Εἰκ. 21). Εὐδοκιμοῦν προσέτι ἡ ἀμυγδαλῆ, ἡ συκῆ, ἡ μορέα, ἡ ῥοδακινέα, ἡ λεμονέα καὶ ἡ πορτοκαλλέα. Οἰκονομικῶς σπουδαία εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς σταφιδαμπέλου εἰς τὰ βόρεια καὶ δυτικά παράλια τῆς Πελοποννήσου καὶ τοῦ καπνοῦ εἰς τὴν Ἀνατ. Μακεδονίαν, τὴν Θράκην, τὴν Αἰτωλίαν κ. ἄ. Ἡ Ἑλλὰς ἀπέβη ἡ πρώτη καπνοπαραγωγὸς χώρα τῆς Εὐρώπης. Παράγει καὶ οἶνους ἐν ἀφθονίᾳ, ἀλλ' ἡ παραγωγὴ τοῦ σίτου καὶ ἀραβοσίτου δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὴν διατροφὴν τῶν κατοίκων. Εἰς τὰ βουνὰ τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Ἡπείρου τρέφονται πολλὰ ποίμνια, εἰς δὲ τὰς πεδιάδας τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τοῦ Στρυμόνος πολλαὶ ἀγέλαι βοῶν. Τὰ βουνὰ τῆς Δυτ. Μακεδονίας εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον δασώδη καὶ πλήρη πηγῶν. Μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὑδάτων κινοῦνται αἱ μηχαναὶ πολλῶν ἐργοστασίων εἰς τὴν Βέροian, τὴν Νάουσαν καὶ τὴν Ἑδεσσαν.—Αἱ ἄκται τῆς Ἑλλάδος εἶναι πολύκολποι μὲ λαμπροὺς φυσικοὺς λιμένας. Ἐκ τούτου πολλοὶ ἐκ τῶν κατοίκων τρέπονται πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ διακρίνονται ὡς ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι. Ἄλλοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιείαν. Καὶ ὀρυκτὰ (σμύρις, λευκόλιθος, μόλυβδος, λιγνίται) ἐξάγονται ἀπὸ τὸ ἔδαφος καὶ στέλλονται εἰς ξένας χώρας. Τόσας πηγὰς πλούτου ἔχει ἡ ὡραία πατρίς μας, ὥστε ὅσοι ἐργάζονται μὲ ἐπιμέλειαν, κερδίζουν ὅσα χρειάζονται διὰ νὰ ζήσουν ἀνέτως.

Αἱ **Ἀθῆναι** (500 χιλ.) ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, οὕτω καὶ σήμερον εἶναι ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τὴν θέσιν της εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς κινήσεως τῆς

Ἑλλάδος. Μὲ τὸ Πανεπιστήμιον, τὴν Ἀκαδημίαν καὶ τὸ Πολυτεχνεῖόν της εἶναι καὶ κέντρον τῆς πνευματικῆς κινήσεως. Μὲ τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας τέχνης προσελκύει κατ' ἔτος πολλοὺς περιηγητάς. Ὁ **Πειραιεὺς** (250) εἶναι ὁ μεγαλύτερος εἰς κίνησιν λιμὴν τῆς Ἑλλάδος. Μετ' αὐτὸν ἔρχονται ἡ **Θεσσαλονίκη** (280), αἱ **Πάτραι** (50), ἡ **Καβάλλα** (50) κλπ. Ἄλλαι σπουδαῖαι πόλεις εἶναι τὰ Ἰωάννινα, ἡ Κέρκυρα, αἱ Καλάμαι, ἡ Τρίπολις, ἡ Λαμία, ὁ Βόλος, ἡ Λάρισα, ἡ Κοζάνη, αἱ Σέρραι, ἡ Μυτιλίνη, τὰ Χανιά, τὸ Ἡράκλειον.—Ὅρίσατε τὴν θέσιν τῶν πόλεων τούτων.—Ποῖαι πόλεις καὶ ποῖοι τόποι σᾶς εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν ἑλληνικὴν ἱστορίαν;

β) Ἡ **Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία** περιλαμβάνει σήμερον τὴν ἀνατολικὴν Θράκην, ἡ ὁποία διὰ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν (1920)

Εἰκ. 22.

εἶχε περιέλθει μέχρι τῆς Τσατάτζας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπὶ δύο ἔτη παρέμεινεν ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν διοίκησιν. Ἡ **Κωνσταντινούπολις** (900 χιλ. κατ.) διὰ τὴν ἔξοχον θέσιν καὶ τὸν λαμπρὸν λιμένα ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς συγκοινωνίας (Εἰκ. 22). Ἀπὸ τὸν Κεράτιον κόλπον ἡ πόλις παρέχει μεγαλοπρεπῆ ἄποψιν. Ἐπάνω ἀπὸ τοὺς σωροὺς τῶν οἰκῶν ἐξέχουν οἱ θόλοι τῶν τζαμιῶν καὶ οἱ αἰχμηροὶ μιναρέδες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ χόντζας πρωΐ, μεσημέρι, βράδυν καλεῖ τοὺς πιστοὺς τοῦ Μωάμεθ εἰς προσευχὴν. Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνεται ὁ τροῦλος τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἡ ὁποία περικλείει τὰς ἱερωτέρας

παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Σήμερον ἡ Κων/πολις εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Τουρκίας, ἔχει ὅμως μέγαν πληθυσμὸν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν προπάντων εἰς τὰς ὥραίαις ἐξοχὰς τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Πέραν. Ὅλος ὁ ἄλλος ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς ἀνατολ. Θράκης ἐξηναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα του. Ἐκ τούτου ἡ Ἀδριανούπολις, αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι, ἡ Ῥαιδεστός, ἡ Καλλιπόλις ἡρημώθησαν.

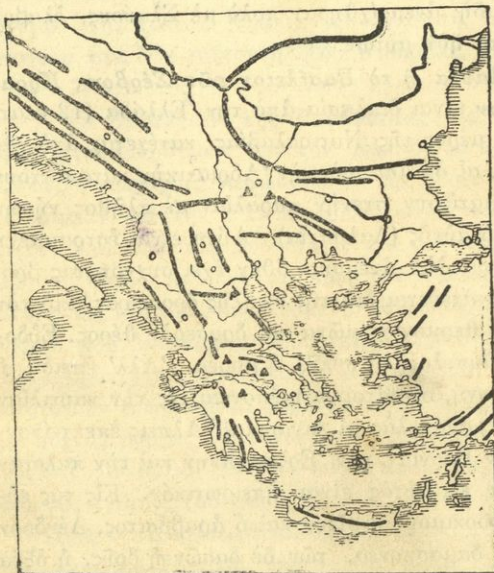
60-70 γ) Τὸ **Βασίλειον τῆς Βουλγαρίας** εἰς ἔκτασιν καὶ πληθυσμὸν εἶναι μικρότερον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα (ὃ ἐκ. κατ.). Ἐκτὸς τῆς κυρίως Βουλγαρίας περιλαμβάνει τὴν βόρειον Θράκην ἢ Ἀνατ. Ῥωμυλίαν καὶ τὴν ΒΔ. Μακεδονίαν. Ἡ κυρίως Βουλγαρία ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Αἴμου. Διὰ τῶν ποταμῶν, οἱ ὅποιοι κατέρχονται πρὸς τὸν Δούναβιν, ἡ χώρα κατατέμνεται εἰς ἐλαφρῶς κυμανομένην λοφώδη χώραν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πέραν τοῦ Δουνάβεως ἀπλώνεται εὐρυτάτη πεδιάς, ἡ κυρίως Βουλγαρία εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ΒΑ ἀνέμους, οἱ ὅποιοι καθιστοῦν τὸν χειμῶνα βαρύντατον. Τὸ θέρος ὅμως εἶναι θερμὸν μὲ συχνὰς βροχὰς καὶ εὖνοεῖ τὴν γεωργίαν. Σιτηρά, καπνός, οἶνοι καὶ κουκούλια εἶναι τὰ κύρια προϊόντα, τὰ ὅποια ἐξάγονται διὰ τῆς Βιόρνας (50 Θέσις I).

Πρὸς Ν. ἡ ὁροσειρὰ τοῦ Αἴμου καταπίπτει ἀποτόμως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τόντζου, τὴν ὁποίαν οὕτω προστατεύει ἀπὸ τὸν ψυχρὸν βορρᾶν. Ἐκ τούτου εἰς τὴν κοιλάδα αὐτὴν εὐδοκιμοῦν τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ αἱ τριανταφυλλεαί, ἐκ τῶν ὁποίων παράγεται τὸ πολύτιμον ῥοδόλαιον. Πρὸς τὰ ΝΔ ὁ Αἶμος κατέρχεται εἰς ὑψηλὸν ὁροπέδιον, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ὑψοῦται τὸ Σκόμιον ὄρος. Τὸ ὁροπέδιον τοῦτο κατέχει τὸ κέντρον τῆς Βαλκανικῆς, ἐπειδὴ δὲ εἰς αὐτὸ διασταυροῦνται ποτάμια κοιλάδες, ἄγουσαι ἐκ τοῦ Αἰγαίου πρὸς τὸν Δούναβιν (Στρυμὸν — Ἰσπερος, Ἐβρος — Νίσης — Μοράβας), ἔχει θέσιν ἀξιόλογον διὰ τὰς συγκοινωνίας τῆς ΝΑ Εὐρώπης. Διὰ τοῦτο ἡ **Σόφια** (150), κειμένη ἐν εὐφύρῳ λεκάνῃ τοῦ ὁροπεδίου, ἀνεδείχθη πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου καὶ ἀπέβη σπουδαῖον κέντρον συγκοινωνιῶν. — Μεταξὺ τοῦ Αἴμου καὶ τῆς Ροδόπης ἐκτείνεται εὐφορωτάτη πεδιάς, τὴν ὁποίαν διαρρέει ὁ Ἐβρος. Ἐν αὐτῇ καλλιεργοῦνται σιτηρά, καπνός, βάμβαξ, ὄρυζα, μορέα. Κέντρον τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ

Φιλιππούπολις (60), λιμὴν δ' ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου ὁ **Πύργος** (40). Αἱ πόλεις αὗται καὶ τὰ παράλια (Ἀγχιάλος, Μεσημβρία, Σωζούπολις) εἶχον ἄλλοτε συμπαγῇ ἑλληνικὸν πληθυσμόν, ἀλλ' οἱ Βούλγαροι τοὺς ἐξεδίωξαν. — Οἱ Βούλγαροι εἶναι συγγενεῖς τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνemieίχθησαν πολὺ μὲ Σλαῦους, ἔλαβον τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἥθη αὐτῶν. *

δ) **Ἡ Νοτιοσλαβία ἢ τὸ Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων** εἶναι διπλασία ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα (12 ἑκατ. κατ.). Τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Νοτιοσλαβίας κατέχεται ἀπὸ τὰς Δυναρικὰς Ἀλπεις, αἱ ὁποῖαι πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν καταπίπτουν ἀποτόμως καὶ σχηματίζουν στενὴν παραλίαν μὲ πλῆθος νήσων καὶ χερσονήσων πρὸ αὐτῆς (Δαλματία). Αὕτη εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τοὺς θαλασσίους ΝΔ ἀνέμους· ὅθεν ἔχει συγχοτάτας βροχὰς καὶ ἐπειδὴ προστατεύεται διὰ τῆς ὑψηλῆς ὀροσειρῶς ἀπὸ τὸν ψυχρὸν βορρᾶν ἔχει θερμὸν χειμῶνα καὶ δροσερὸν θέρος. Εὐδοκιμοῦν ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ἡ συκῆ, ἡ μορέα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ χώρα εἶναι πολὺ στενὴ, οἱ κάτοικοι τρέπονται εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ ἀλιείαν. — Πρὸς ἀνατολὰς αἱ Δυναρικαὶ Ἀλπεις ἐπεκτείνονται καὶ πληροῦν τὴν Βοσνίαν, τὴν Ἑρζεγοβίνην καὶ τὴν παλαιὰν Σερβίαν. Τὸ κλίμα εἰς αὐτὰς εἶναι ἡπειρωτικόν. Εἰς τὰς εὐφόρους κοιλάδας εὐδοκιμοῦν ὁ σῖτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος. Δένδρον τῶν κήπων εἶναι ἡ δαμασκηνέα, τῶν δὲ δασῶν ἡ δοῦς, ἡ ὀξύα καὶ ἡ καστανέα. Εἰς τὰ ἐκτεταμένα δάση τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης τρέφονται ἀγέλαι χοίρων. Ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Βοσνίας καὶ Σερβίας ἐξέγονται μέταλλα, ἰδίᾳ χαλκὸς καὶ γαιάνθρακες. — Βορείως τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Σαύου ἡ Σλαβονία καὶ μέρος τῆς Κροατίας εἶναι χῶραι πεδιναί, τὰς ὁποίας οἱ ποταμοί, πλημμυροῦντες τὴν ἀνοιξιν, κατακλύζουν· ἐκ τούτου ἔχουν ἔδαφος εὐφορώτατον καὶ πυράγουν σῖτον καὶ ἀραβόσιτον ἐν ἀφθονίᾳ. Ἡ ΒΔ. Κροατία εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὀρεινὴ· εἰς αὐτὴν ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία, εἰς δὲ τὰς πόλεις αὐτῆς ἀκμάζει ἡ βιομηχανία μεταξωτῶν. — Πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου εἶναι τὸ **Βελιγράδιον** (110 Belgrad = λευκὴ πόλις), τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν πύλιν τῆς χερσονήσου διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν συγκοινωνίαν. Παρὰ τὴν **Νίσαν** (25, Ναῖσσος) ἐνοῦνται αἱ δύο κύριαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τῆς Βαλκανικῆς. Ἀξιόλογοι πόλεις ἐν τῇ βο-

ρεία Μακεδονία εἶναι τὰ **Σκόπια** (50) καὶ τὸ **Μοναστήριον** (60), ἐν τῇ Κροατίᾳ τὸ **Άγγραμ** ἢ **Ζαγρέμπ** (100), ἐν τῇ Σλαβονίᾳ ἡ **Μαρία Θηρεσιούπολις** (100), ἐν τῇ Βοσνίᾳ τὸ **Σεράγεβον** (60) καὶ ἐν τῇ Ἑρζεγοβίνῃ ἡ **Μοστιάρη** (20) μετὰ τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν κατοίκων

Εἰκ. 23. Ἡ χερσονήσος τοῦ Αἴμου.

Μωαμεθανούς. — Οἱ νοτιοσλαβικοὶ λαοὶ ἠνώθησαν μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον· ἀλλ' ἔχουν σπουδαίας διαφορὰς γλωσσικὰς καὶ θρησκευτικὰς.

ε) Τὸ **Ἀλβανικὸν Βασίλειον** (875 χιλ. κατ.) περιλαμβάνει καὶ μέρος τῆς βορείας Ἡπείρου. Τὰ ὄρη τῆς Ἀλβανίας εἶναι συνέχεια τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων καὶ διευθυνόμενα ἀπὸ Β πρὸς Ν ἀποχω-

ρίζουν αὐτὴν ἀπὸ τῆς λοιπῆς χερσονήσου· πρὸς τὴν θάλασσαν ὅμως κατέρχονται ὁμαλῶς καὶ σχηματίζουν παραλίους πεδιάδας. Αὗται διαρρέονται ὑπὸ μεγάλων σχετικῶς ποταμῶν, οἱ ὅποιοι τὸν χειμῶνα πλημμυροῦν, καὶ ἐκ τούτου μεγάλαι ἐκτάσεις αὐτῶν κατέχονται ὑπὸ ἑλῶν καὶ εἶναι ἀκατοίκητοι. Διὰ τοῦτο αἱ μεγαλύτεραι πόλιναι κεῖνται εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὥς τὸ **Ἐλβαν** καὶ τὰ **Τύραννα** (10) ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους. Μεγαλύτερα πόλεις εἶναι ἡ **Σκόδρα** (35), λιμένες δὲ τὸ **Δυρράχιον** (5) καὶ ἡ **Δυλῶν**. — Ποῖαι ἡπειρωτικαὶ πόλεις κατέχονται ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν; Οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν. Ζοῦν κατὰ φυλὰς βίον ποιμενικὸν καὶ ἀγαποῦν πολὺ τὰ

ὄπλα. Οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι κατὰ τὴν θρησκείαν Μωαμεθανοί.

Ἄσκησις. Κάμετε μεγέθυνσιν τοῦ ἀπέναντι χάρτου καὶ ἐγγράψατε εἰς αὐτὸν τὰ ὀνόματα τῶν σημειουμένων ὁρέων καὶ ποταμῶν, τῶν κρατῶν καὶ πόλεων. — Χαράξατε τὴν σιδηροδρομ. γραμμὴν Ἀθηνῶν-Βελιγραδίου, Βελιγραδίου-Κωνσταντινουπόλεως.

2. Ἡ χερσόνησος τῶν Ἀπεννίνων.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς χερσονήσου τῶν Ἀπεννίνων ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ. — Ὀνομάσατε τὰς θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι περιβρέχουν τὴν χερσόνησον καὶ τὴν ὁροσειράν, ἡ ὁποία ὀρίζει αὐτὴν ἀπὸ βορρᾶ. — Μετρήσατε τὸ μῆκος τῶν Ἀπεννίνων καὶ συγκρίνατέ το μὲ τὸ μῆκος τῶν δυτικῶν ὁροσειρῶν τῆς Βαλκανικῆς. Ποῖαι αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Ἀπεννίνων καὶ ποῖον τὸ ὕψος αὐτῶν; — Ὀνομάσατε τὰς ἰταλικὰς νήσους καὶ συγκρίνατε τὴν Σικελίαν μὲ τὴν Πελοπόννησον. — Ποῖον τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Σικελίας; — Ποῖα ἐμπορεύματα γνωρίζετε, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐξ Ἰταλίας; — Ποῖοι ἰταλικοὶ τόποι σᾶς εἶναι ἤδη γνωστοὶ ἐκ τῆς ἱστορίας;

Δυτικοὶ γείτονές μας εἶναι οἱ **Ἰταλοί**. Ἄλλ' ἐν ᾧ μὲ τοὺς βορείους γείτονάς μας ἔχομεν κοινὰ σύνορα, ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν μᾶς χωρίζει θάλασσα, τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Τὸ πλοῖον χρεάζεται μίαν νύκτα διὰ νὰ πλεύσῃ ἀπὸ τὴν Κέρκυραν εἰς τὸν πλησιέστερον ἰταλικὸν λιμένα. (Ποῖον;)

Ἡ Ἰταλικὴ χερσόνησος ἐν σχήματι ὑποδήματος ἐκτείνεται ἀρκετὰ εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Μὲ τὴν νῆσον Σικελίαν, ἡ ὁποία εἶναι προέκτασις αὐτῆς, σχηματίζει γέφυραν, συνδέουσαν τὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Ἀφρικὴν. Ὅριον μεταξὺ τῆς χερσονήσου καὶ τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης ἀποτελοῦν αἱ ὑψηλαὶ καὶ μακραὶ ὁροσεIRAΙ τῶν **Ἀλπεων**, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται τοξοειδῶς ἀπὸ ἐνὸς σημείου τῆς παραλίας μέχρις ἄλλου σημείου αὐτῆς. Ἐκ τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τῶν Ἀλπεων εἰσχωρεῖ εἰς τὴν χερσόνησον ἡ μακρὰ ὁροσειρὰ τῶν **Ἀπεννίνων**, ἡ ὁποία χωρίζει αὐτὴν εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν μέρος. Οὕτω τὴν ὅλην χώραν δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς τρία τμήματα: τὸ **βόρειον βαθύπεδον**, τὴν **ιδίως χερσόνησον** καὶ τὰς **νήσους**. Ἡ Ἰταλία εἰς ἑκτασιν εἶναι 2½ σχεδὸν φορὰς μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' εἰς πληθυσμὸν εἶναι πενταπλασία (39 ἑκατ. κατοίκων).

1. Τὸ **βόρειον βαθύπεδον** τῆς Ἰταλίας ὀρίζεται βορείως

11. 18N. 1933

= ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ =

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

καὶ δυτικῶς ἀπὸ τὰς ᾿Αλπεις, νοτίως δὲ ἀπὸ τὰ ᾿Απέννινα· πρὸς Ἀ ὅμως ἀνοίγεται πρὸς τὴν ᾿Αδριατικὴν θάλασσαν. Ὅθεν ὁμοιάζει μὲ εὐρείαν σκάφην, ἣ ὁποῖαι εἶναι ἐλαφρῶς κεκλιμένη πρὸς Ἀ καὶ διὰ τοῦτο ὁ ῥοῦς τῶν ποταμῶν τοῦ βαθυπέδου (Πάδος, ᾿Αδίγης) εἶναι βραδύς. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τὰ πέριξ βουνὰ οἱ χεῖμαρροι καὶ τὰ ποτάμια μεταφέρουν μεγάλης ποσότητος ἄμμου καὶ ἀργίλου, μεγάλη εἶναι καὶ ἡ ἐναπόθεσις ἱλύος εἰς τὰς ἐκβολὰς

Εἰκ. 24.

τῶν ποταμῶν. Ἐκ τούτου ἡ παραλία ἐπεκτείνεται κατὰ 70 μέτρα ἐτησίως. Ἡ πόλις ᾿Αδρία, ἣ ὁποῖα ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἦτο παράλιος καὶ ἔδωκε τὸν ὄνομά της εἰς τὸ πέλαγος, σήμερον, ἕνεκα τοῦ ποταμοῦ, εὐρίσκεται 23 χλμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης. Καὶ ὅλον δὲ τὸ βαθύπεδον, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου πρὸ χιλιῶν ἐτῶν πῆρχε βαθεῖα κόλπωσις τῆς ᾿Αδριατικῆς

θαλάσσης, ἐσχηματίσθη ἐκ τοιούτων προσχώσεων τῶν ποταμῶν. Ὅθεν τὸ ἔδαφός του εἶναι γονιμώτατον.

Ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς ἀνέμους τοῦ βορρᾶ τὸ βαθύπεδον προστατεύεται ὥς δι' ὑψηλοτάτου τείχους, ἐπειδὴ αἱ ᾿Αλπεις ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἀνυψοῦνται ἀποτόμως. Εἰς τοὺς πρόποδάς των σχηματίζονται λίμναι μεγάλαι, αἱ ὁποῖαι διὰ τὰς φυσικὰς καλ-
λονὰς καὶ τὸ γλυκὺ κλίμα προσελκύουν πολλοὺς ξένους (Ματζόρε, Γκάρδα). Ἀλλὰ καὶ τὰ ᾿Απέννινα ἀπὸ νότου ἐμποδίζουν

τοὺς θερμοὺς ἀνέμους τῆς Μεσογείου θαλάσσης νὰ εἰσδύσουν εἰς τὴν πεδιάδα. Μόνον οἱ ἀνατολικοὶ ἄνεμοι ἔχουν ἐλευθέραν τὴν εἵσοδον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἀπὸ τὸ ὅποιον περνοῦν, εἶναι μικρόν, ἡ ξηρότης των δὲν μετριάζεται. Ἔνεκα τούτου τὸ βαθύπεδον ἔχει *κλίμα ἡπειρωτικὸν* (μέση θερμοκρασία Ἰανουαρίου 2°, Ἰουλίου 25°).

Τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον πίπτουν πολλαὶ βροχαί, τὸ θέρος ὅμως εἶναι ξηρὸν καὶ θερμόν. Τότε ἀρχίζει ἡ ἄρδευσις τοῦ ἔδαφους μὲ τὰς διώρυγας, αἱ ὁποῖαι διακλαδοῦνται ἀπὸ τοὺς ποταμούς. Ἡ θερμότης τοῦ θέρους καὶ τὸ τεχνητὸν πότισμα συντελοῦν εἰς πλουσίαν βλάστησιν τοῦ ἔδαφους, ὥστε ὅλος ὁ τόπος ὁμοιάζει μὲ μεγάλον κῆπον. (Πίναξ 1). Καλλιεργοῦνται ἰδίως ἀραβόσιτος, σῖτος καὶ λαχανικά, εἰς μέρη δὲ βαλτώδη εὐδοκιμεῖ καὶ τὸ ῥύζι, καὶ παράγεται τόσον πολὺ, ὥστε γίνεται ἔξαγωγή αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας. Πτελέαι, λεῦκαι καὶ μορέαι περιβάλλουν ὥς ἐν πλαισίῳ τοὺς ἀγροὺς καὶ ὑψηλὰ εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων ἀναρριχῶνται κληματαριές. Οὕτως εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀγρὸν συχνὰ τὸ ἔδαφος παρέχει εἰς τοὺς κατοίκους συγχρόνως σιτηρὰ, τροφὴν διὰ τοὺς μεταξοσκώληκας, ξύλα διὰ τὴν ἐστίαν καὶ σταφύλια. Ὑπάρχουν τόποι ὅπου οἱ ἀγροὶ καλλιεργοῦνται δύο φορὰς τὸ ἔτος, τὰ δὲ λειβάδια, ὅταν ποτίζωνται τακτικά, θερίζονται καὶ ὀκτὼ φορὰς τὸ ἔτος. Ἐκ τούτου καὶ ἡ κτηνοτροφία βοῶν εἶναι ἀνεπτυγμένη.

Ἔνεκα τῆς μεγάλης του εὐφορίας τὸ βορειοῖταλικὸν βαθύπεδον δύναται νὰ συντηρήσῃ μεγάλον πληθυσμόν· διὰ τοῦτο εἶναι πυκνὰ κατοικημένον καὶ ἔχει πολλὰς μεγάλας πόλεις, αἱ σπουδαιότεραι τῶν ὁποίων εἶναι τὸ *Τουρίνον* (500), τὸ *Μιλᾶνον* (850), ἡ *Βερώνα* (100), ἡ *Ήάουδα* (100), ὁ *Βολωνία* (220). Ὁ πληθυσμὸς τῶν πόλεων τούτων ἀσχολεῖται εἰς τὴν *βιομηχανίαν*, ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔδαφος τῆς χερσονήσου δὲν παρέχει γαιάνθρακας, πρὸς κίνησιν τῶν μηχανῶν τῶν ἐργοστασίων χρησιμοποιεῖται κυρίως δύναμις ἀπὸ τὴν πτώσιν τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν (λευκὸς ἄνθραξ). Εἰς τὸ Μιλᾶνον ἀκμάζει ἰδίᾳ ἡ μεταξουργία. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ καὶ τὸ Τουρίνον καὶ ἡ Βερώνα κεῖνται ἐπὶ τῶν μεγάλων ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι διὰ τῶν στενῶν κοιλάδων τῶν Ἀλπεων συνδέουν τὴν Ἰταλίαν μὲ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, αἱ πόλεις αὗται

εἶναι καὶ σπουδαῖα **κέντρα ἐμπορίου**. Μὲ τὸν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον συνεκόμισαν ἀπὸ τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, αἱ πόλεις αὗται ἤδη εἰς παλαιούς χρόνους ἔφθασαν εἰς μεγάλην εὐημερίαν καὶ ἠδυνήθησαν νὰ θεραπεύσουν καὶ τὰς **τέχνας** καὶ **ἐπιστήμας**. Τὸ Τουρῖνον, ἡ Βολωνία καὶ ἡ Πάδουα ἔχουν καὶ σήμερον ἀκόμη περίβλεπτα Πανεπιστήμια, τὸ δὲ Μιλάνον φημίζεται διὰ τὸν περικαλλῆ μητροπολιτικὸν του ναόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὅλος κτισμένος μὲ λευκὸν μάρμαρον. (Πίναξ 1).

Λιμένες ἐμπορικοὶ τῆς βορείου Ἰταλίας εἶναι ἡ Βενετία καὶ ἡ Γένοα. Ἡ **Βενετία** (200) εἶναι κτισμένη εἰς τὴν περιοχὴν τῶν λιμνοθαλασσῶν ἐπὶ πολλῶν νησιδίων. Ἀντὶ ὁδῶν ἔχει διώρυγας, εἰς τὰς ὁποίας κινοῦνται πολυπληθεῖς γόνδολοι, ἥτοι στενὰ καὶ μακρὰ πλοίαρκα, τὰ ὅποια μεταφέρουν τοὺς κατοίκους. Εἰς παλαιότερους χρόνους ἡ Βενετία εἶχε τόσα ἐμπορικά καὶ πολεμικὰ πλοῖα, ὥστε διωργάνωσε ἰσχυρὸν ναυτικὸν κράτος καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἦτο τὸ κέντρον παγκοσμίου ἐμπορίου. Τὰ μεγαλοπρεπῆ παλάτια τῶν ἀρχόντων τῆς πολιτείας (δογῶν) καὶ αἱ ἐκκλησίαι, Ἰδίᾳ ἡ τοῦ Ἀγίου Μάρκου, μαρτυροῦν περὶ τοῦ παλαιοῦ πλούτου καὶ τῆς δόξης τῆς πόλεως. Ἀφ' οὗτου ὅμως ἤρχισαν νὰ κατασκευάζωνται μεγάλα πλοῖα, ἐπειδὴ ὁ λιμὴν εἶναι ἀβαθής, τὰ πλοῖα μὲ δυσκολίαν προσεγγίζουν· ἐκ τούτου τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀδριατικῆς κατὰ τοὺς χρόνους μας συνεκεντρώθη εἰς τὴν **Τεργέστην** (250). Αὕτη πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκεν εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε πληθυσμὸν ἰταλικόν, διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης (1918) περιήλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν.

2. Ἡ ἰδίως χερσόνησος καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος διασχίζεται ἀπὸ τὴν ὁροσειρὰν τῶν Ἀπεννίνων. Ταῦτα περιβάλλουν τοξοειδῶς τὸν κόλπον τῆς Γενούης καὶ κατόπιν προχωροῦν πρὸς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν· ἐνῶ δὲ πρὸς αὐτὴν καταπίπτουν ἀποτόμως (Γκράν Σάσσο 2900 μ.), πρὸς τὴν δυτικὴν καταπίπτουν εἰς λοφώδη χώραν, ἡ ὁποία διαρρέεται ἀπὸ τὸν **Ἄρνον** καὶ τὸν **Τίβεριν**. Τοῦναντίον εἰς τὸ νότιον μέρος τὰ Ἀπέννινα ἀποκλίνουν πρὸς τὴν δυτικὴν παραλίαν, ἐκ τῆς ὁποίας προεκτείνονται εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς νήσου Σικελίας. Εἰς δάση καὶ μεταλλεύματα τὰ Ἀπέννινα εἶναι πτωχά. Περίφημον εἶναι τὸ λευ

κὸν μάρμαρον τῆς **Καρράρας**, μὲ τὸ ὁποῖον κατασκευάζονται ὥραϊα ἔργα γλυπτικῆς.

α) **Ἡ ΝΔ πλευρὰ τῆς χερσονήσου** διὰ τῶν Ἀπεννίνων προστατεύεται ἀπὸ τοὺς βορείους καὶ τοὺς ἀνατολικούς ἀνέμους, οἱ ὅποιοι εἶναι τραχεῖς. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀνοικτὴ εἰς τοὺς θερμοὺς ΝΔ ἀνέμους, ἔχει τὸν χειμῶνα ἥπιον καὶ βοροχερόν, τὸ δὲ θέρος θερμὸν καὶ ξηρὸν (**Μεσογειακὸν κλίμα**)· διὰ τοῦτο ἡ γῆ μόνον ὅπου τεχνητῶς ποτίζεται, ἀμείβει τοὺς κόπους τοῦ γεωργοῦ. Ἰδίᾳ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ **δενδροκομία**· εὐδοκιμοῦν δὲ πρὸ πάντων ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ἡ καστανέα, ἡ συκῆ, ἡ ἀμυγδαλὴ καὶ ἡ πορτοκαλλέα, ὥς φυτὰ δὲ στολισμοῦ τὰ φοινικοειδῆ (Εἰκ. 21).

Ἐξαιρετικῶς γλυκὺς εἶναι ὁ χειμὼν εἰς τὴν στενὴν παραλίαν τοῦ κόλπου τῆς Γενούης, ἡ ὁποία λέγεται **Ῥιβιέρα** (τ. ἔ. ἀκρογιαλιά) καὶ προσελκύει πλῆθος ξένων πρὸς ἀναψυχὴν. Εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἡ **Γένονα** (300), μὲ τὸν ἐξαίρετον λιμένα της καὶ τὰ πολλὰ πλοῖα, ἄλλοτε ἦτο ἀντίζηλος τῆς Βενετίας εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης. Ἐπειδὴ δὲ εὐρίσκεται εἰς τὸ τέρμα τῶν μεγάλων ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι διέρχονται τὰς Ἀλπεῖς εἶναι καὶ σήμερον ὁ ἐμπορικώτερος λιμὴν τῆς Ἰταλίας. — Παρὰ τὸν Ἄρνον ποταμὸν ἡ **Φλωρεντία** (250) εἶναι περιώνυμος διὰ τοὺς ὥραίους ναοὺς, τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ μουσεῖά της, περιβάλλεται δὲ ἀπὸ μνηροβόλους κήπους. Εἰς αὐτὴν ἀκμάζει ἡ γλυπτικὴ, ἡ μεταξουργία καὶ ἡ κατασκευὴ ψαθίνων πέλων. — Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἄρνον, ὅπως καὶ τοῦ Τιβέρεως, ἡ χώρα εἶναι ἐλώδης καὶ μαστίζεται ἀπὸ τοὺς πυρετούς. Διὰ τοῦτο ἡ **Πίζα**, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἠκμαζε κατὰ θάλασσαν, ἔχασε τὸν λιμένα της, τὸ δὲ ἐμπόριόν της μετετέθη κατωτέρω εἰς τὸ **Λιβόρνον** (115).

Ἐπὶ ἑπτὰ λόφων, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τιβέρεως, κεῖται ἡ **Ῥώμη** (700), ἡ αἰωνία πόλις. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρξε κοιτὶς καὶ πρωτεύουσα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους καὶ ἐπὶ αἰῶνας παρέμεινεν ἡ πρώτη πόλις τοῦ κόσμου. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐρειπίων της ἐξέχουν τὰ λείψανα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ Κολοσσαίου θεάτρου, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ 87 χιλιάδας θεατῶν. Ἐκ τῶν νεωτέρων κτηρίων της ἐξέχει ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Πέτρου καὶ τὸ Βατικανόν, ὅπου διαμένει ὁ Πάπας,

ὁ ἀρχηγὸς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. — Κατωτέρω, εἰς τὸν ὁμόνυμον κόλπον, κεῖται ἡ ὠραία **Νεάπολις** (780). Αἱ θαυμάσιαι ἑσοχαί της, ὁ γαλανὸς οὐρανὸς καὶ τὸ γλυκὺ κλῖμα κάμνουν τὴν

Εἰκ. 25. Τὸ κράτος τῆς ἀρχαίας Ῥώμης.

πόλιν αὐτὴν νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὰς ἄλλας ἰταλικὰς πόλεις· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος γύρω εἰς αὐτὴν εἶναι εὐφορον, ἀποτελεῖ παράδεισον τῆς Εὐρώπης. (Πίναξ 2). Πλησίον αὐτῆς ὑψώνεται ὁ **Βεζούβιος**, τὸ γνωστότερον ἐξ ὄλων τῶν ἡφαιστειῶν.

Οἱ πρόποδες αὐτοῦ

εἶναι κατάφυτοι ἀπὸ τ' ἀμπέλια. Ἄλλ' ἀνωτέρω τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ εἶναι σκεπασμένα μὲ μαῦρες πέτρες ἀπὸ τὴν λάβαν, ἡ ὁποία κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐξεχύθη ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἡφαιστείου. Πολλοὶ περιηγηταὶ ἀναβαίνουν ἕως τὴν κορυφὴν του, διότι δὲν εἶναι πολὺ ὑψηλὴ (1200 μ.). Ἐκεῖ βλέπουν μίαν τεραστίαν λεκάνην μὲ κάθετα τοιχώματα (κρατήρ). Εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ὑπάρχει ἓν ἄνοιγμα ἀπὸ τὸ ὁποῖον διαρκῶς βγαίνουν ἄτμοι. Ἀπὸ τὰ θειώδη ὀξέα, τὰ ὁποῖα ἀναδίδονται, ἡ ἀναπνοὴ γίνεται δύσκολος. Ἀπὸ ἔκρηξιν τοῦ Βεζουβίου τὸ 79 μ. Χ. κατεχώσθησαν τρεῖς πόλεις εἰς τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ. Ἀπὸ τὴν ἀνασκαφὴν μᾶς ἐξ αὐτῶν, τῆς **Πομπηίας**, ἀπεκαλύφθη εἰς ἡμᾶς ἀληθὴς νεκρόπολις. Ἐν ᾧ ὅμως τόσην καταστροφὴν φέρει τὸ ἡφαίστειον, κάμνει καὶ ἓν καλόν. Τὰ ἡφαιστειογενῆ δηλ. πετρώματα ἀποσαθρούμενα μὲ τὸν καιρὸν κάμνουν τὴν γῆν γονιμωτάτην. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Βεζουβίου ὁ τόπος ὁμοιάζει μὲ ὠραῖον κῆπον.

β) **Ἡ ἀνατολικὴ παραλία** τῆς χερσονήσου εἶναι στενὴ καὶ πτωχὴ εἰς βροχάς, ἀλλ' ὄχι ἄγονος. Ἀρκεταὶ ἐκτάσεις καλύπτονται μὲ ἐλαιῶνας, ἀμπέλια καὶ κήπους ὀπωροφόρων δένδρων. Τὸ **Βάρι** (130) εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς παραλίας ταύτης. Τὸ

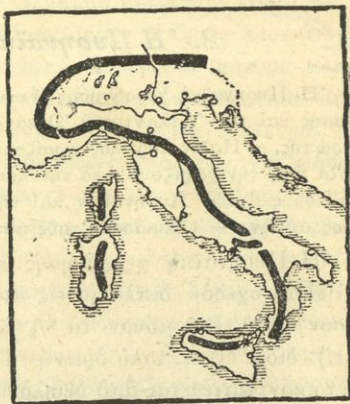
Βρενδήσιον (30) είναι ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου, ὅστις συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην μὲ τὴν θαλασσίαν ὁδὸν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀσίαν.

3. Αἱ νῆσοι. Ἡ **Σικελία** ἔχει σχῆμα τριγώνου (ἀρχ. Τρινακρία) χωρίζεται δ' ἀπὸ τῆς χερσονήσου διὰ τοῦ στενοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσηνίας καὶ εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ὄρεινῇ. Παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν ἡ **Αἴτνα**, ὑψηλοτέρα κατὰ 300 μ. ἀπὸ τὸν ἰδικόν μας Ὀλυμπον, εἶναι ἡφαιστειὸν ἐνεργόν, ὅπως καὶ ἡ νῆσος **Στρώμπολι** βορείως τῆς Σικελίας. Διὰ τὴν εὐφορίαν τῆς ἡ νῆσος τὸ πάλαι προσείλκυσε πολλοὺς ἀποίκους Ἑλλήνας, ὅπως καὶ ἡ κάτω Ἰταλία, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχουν ἀκόμη χωρικοὶ ὁμιλοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον. Μὲ τεχνητὴν ἄρδυσιν ἡ καλλιέργεια εὐδοκίμεῖ· παράγονται δὲ πρὸ πάντων σιτηρά, ἀραβόσιτος, οἶνοι, μῆλα, ἐλαῖαι καὶ βαμβάκι. Τὰ βουνὰ κρύπτουν πλουσιώτατα κοιτάσματα θείου. Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις, **Παλέρμον** (400), **Μεσσήνη** (180), **Κατάνη** (220) καὶ **Συρακοῦσαι** (50) κεῖνται εἰς τὴν παραλίαν. Ἡ Μεσσήνη τὸ 1908 εἶχε καταστραφῇ ἀπὸ φοβερὸν σεισμόν. Νοτίως τῆς Σικελίας ἡ νῆσος **Μελίτη** ἢ **Μάλτα** κατέχεται ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν διὰ τὴν σπουδαίαν θέσιν τῆς.

Ἡ **Σαρδηνία** εἶναι νῆσος ὄρεινῇ, πλουσία εἰς μέταλλα· διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοί τῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν μεταλλουργίαν. Εἰς τὴν παραλίαν καταγίνονται εἰς τὴν ἀλιεῖαν σαρδελῶν κλπ. Σπουδαιότερα πόλις εἶναι τὸ **Κάλλαρι** (60).

Ἡ **Κορσική**, ἴση μὲ τὴν Κρήτην κατὰ τὴν ἔκτασιν, εἶναι ὁμοίως ὄρεινῇ, κατέχεται δὲ ὑπὸ τῶν Γάλλων. Ἡ **Ἑλβα** ἔχει πλούσια ὄρυχεῖα σιδήρου.

4. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰταλίας δὲν ἔχουν ὅλοι τὴν ἰδίαν ἀνάπτυξιν.

Εἰκ. 26. Ἡ χερσόνησος
τῶν Ἀπεννίνων.

Εἰς τὴν βόρειον Ἰταλίαν ὁ λαὸς εἶναι ἀνεπτυγμένος, ἐργατικὸς καὶ φιλότεχνος. Τούναντίον εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν ὑπάρχουν πολλοὶ ἀγράμματοι καὶ νοῦθροὶ μεταξὺ τοῦ λαοῦ. Οἱ Ἰταλοὶ ἀναγνωρίζουν τὸν Πάπαν ὡς ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουν δὲ βασιλεία κληρονομικόν, ὃ ὁποῖος κυβερνᾷ σύμφωνα μὲ τὸ σύνταγμα (βασιλεία συνταγματική). Ἡ Ἰταλία κέκτηται ἀποικίας ἐν τῇ Ἀφρικῇ, κατέχει δὲ διὰ τῆς βίας τὴν Ρόδον καὶ τὰς ἄλλας Δωδεκανήσους.

5. Τὸ ἐμπόριον τῆς Ἰταλίας μὲ τὰς ἄλλας χώρας. Ἡ Ἰταλία εἰς ἄλλας χώρας ἐξάγει μέταξαν, ὀπωρικά, τυριά, καπέλλα, κρασιὰ καὶ λάδι, εἰσάγει δὲ κυρίως σιτηρά, βάμβακα καὶ γαιάνθρακας.

Μὲ τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἰταλία εὐρίσκεται εἰς στενάς ἐμπορικὰς σχέσεις. Ἐξ αὐτῆς προμηθευόμεθα ὑφάσματα, ρύζι, θειάφι, χημικὰ προϊόντα, χαρτί, καπέλλα κλπ. εἰσάγομεν δ' εἰς αὐτὴν καπνόν, κουκούλια, δέρματα ἀκατέργαστα καὶ ὀρυκτά.

6. Ἀσκήσεις. Περιέγραψε τὴν διαδρομὴν τῶν Ἀπεννίνων. — Ὀνόμασε τὰ ἡφαίστεια, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας, τὰς νήσους καὶ τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι σημειοῦνται ἐπὶ τοῦ σχεδίου. — Ἀκολούθησε ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἀπὸ Βρινδησίου εἰς Μιλᾶνον καὶ μέτρησε τὸ μῆκος τῆς μὲ τὴν κλίμακα. — Ἰχνογράφησε τὸ σχέδιον τῆς χερσονήσου καὶ τῶν νήσων καὶ ἐπίγραψε τὰ ὀνόματα.

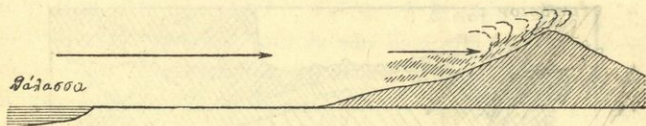
2. Ἡ Πυρηνναϊκὴ χερσόνησος.

Ἡ Πυρηνναϊκὴ χερσόνησος ἐκτείνεται μεταξὺ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ἀποτελοῦσα τὸ ΝΔ ἄκρον τῆς Εὐρώπης. — Ποῖος πορθμὸς χωρίζει τὴν χερσόνησον ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν; Ποῖα ὄρη τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην; Ποῖαι αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῶν Πυρηνναίων καὶ τῆς Σιέρρας Νεβάδας καὶ ποῖον τὸ ὕψος αὐτῶν; — Ὀνομάσατε τοὺς ποταμούς τῆς χερσονήσου.

Ἡ Πυρηνναϊκὴ χερσόνησος ἔχει περίπου σχῆμα τετραγώνου καὶ εἶναι σχεδὸν διπλασία εἰς ἑκτασιν ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον· ἀλλ' ἔχει μόνον τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς (27 ἑκατ. κατ.)· διότι εἶναι πολὺ ὀρεινὴ. Τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς, τὸ κεντρικόν, κατέχεται ἀπὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν περιστοιχίζεται ἀπὸ βουνὰ καὶ εἰς τὸ μέσον διασχίζεται ὑπὸ μακρᾶς ὀροσειρᾶς (Καστίλια ὄρη). Πρὸς τὰ ΒΑ καὶ Ν τὸ ὄροπέδιον κατέρχεται εἰς **βαθύπεδα**, τῶν ὁποίων τὸ μὲν περικλείεται ἀπὸ τὰ Πυρηνναῖα (βαθύπεδον τοῦ Ἐβρου), τὸ δὲ ἀπὸ τὰ Ἀνδαλούσια (βαθύπεδον τοῦ Γουαδαλκιβίρ). Πρὸς τὴν Μεσόγειον, ὡς καὶ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, ἐκτείνονται

πεδινὰ παραλιακά ζῶναι. Τὰ τμήματα ταῦτα διαφέρουν πολὺ μεταξύ των ὡς πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὴν βλάστησιν· διὰ τοῦτο διὰ καθὲν ἕξ αὐτῶν θὰ κάμωμεν ἰδιαίτερον λόγον.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Χερσονήσου ($\frac{5}{6}$) καταλαμβάνει τὸ **Βασίλειον τῆς Ἰσπανίας**, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουν καὶ αἱ ἀνατολικῶς αὐτῆς νῆσοι (σχεδὸν τετραπλάσιον εἰς ἑκτασιν καὶ

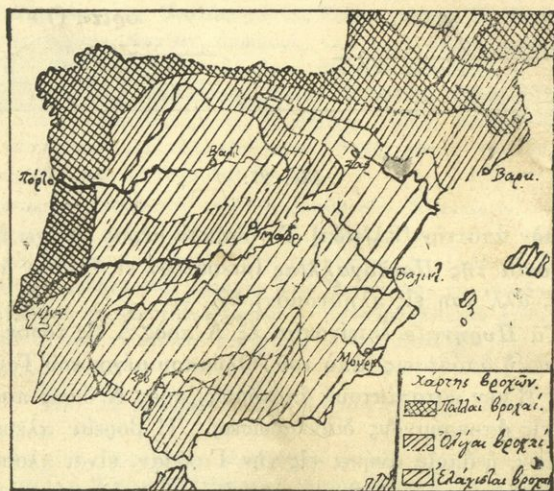
Εἰκ. 27.

πληθυσμὸν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα). Τὸ δυτικὸν μέρος κατέχει ἡ μικρὰ **Δημοκρατία τῆς Πορτογαλλίας** (μικροτέρα εἰς ἑκτασιν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἴση εἰς πληθυσμὸν).

1. Τὰ Πυρηναῖα ἐκτείνονται ἕξ Α πρὸς Δ εἰς τόσον μῆκος, ὅση εἶναι ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Ταινάρου, καὶ πρὸς Β μὲν καταπίπτουν ἀποτόμως, πρὸς Ν ὅμως παρεκτείνονται εἰς ἀποκρήμινους διακλαδώσεις. Ἡ βορεία πλευρὰ τῶν Πυρηναίων, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν, εἶναι πλουσία εἰς δάση, διότι ἔχει πολλὰς βροχάς, τοῦναντίον ἡ νοτία πλευρὰ, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Ἰσπανίαν, εἶναι γυμνὴ ἀπὸ δάση. Τὰ νέφη δηλαδή, τὰ ὁποῖα ὁ ἄνεμος μετακινεῖ ἀπὸ τὴν θάλασσαν πρὸς τὴν ξηράν, φθάνοντα ἀπὸ τὰς βορείας πεδιάδας εἰς τὰ ὑψηλὰ ταῦτα ὄρη, συναντοῦν ψυχρότερα στρώματα ἀέρος καὶ τότε οἱ ὕδρατμοὶ των συμπυκνοῦνται καὶ πίπτουν τὸ μὲν θέρος ὡς βροχή, τὸν δὲ χειμῶνα ὡς χιόνι. (Διὰ τοῦτο καὶ γενικῶς εἰς τὰ βουνὰ πίπτουν περισσότεραι βροχαὶ καὶ εἰς αὐτὰ ἔχουν τὰς πηγὰς των οἱ ποταμοί.) Ὅθεν ὅταν τὰ νέφη φθάνουν εἰς τὴν νοτίαν πλευράν, εἶναι πλέον κατάξηρα. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ χωρία εἶναι ἀραιότατα ἐπ' αὐτῆς. Καθ' ὅλον τὸ μῆκος των τὰ Πυρηναῖα εἶναι ἀδιάβατα· μόνον εἰς τὰ ἄκρα των κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ὑπάρχουν ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Ἰσπανίαν μὲ τὴν Γαλλίαν.

2. Τὸ ὀροπέδιον διὰ τῆς μακρᾶς σειρᾶς των Καστιλίων ὀρέων διαιρεῖται εἰς Παλαιὰν καὶ Νέαν Καστιλίαν. Εἶναι τόσον

ἐκτεταμένον καὶ περιφραγμένον ὑπὸ ὀρέων τὸ ὄροπέδιον τοῦτο, ὥστε διατελεῖ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων καὶ ἔχει κλίμα ἡπειρωτικόν. Ἐν ᾧ ἡ δυτικὴ παραλία κατακλύζεται ἀπὸ βροχάς, τὸ ὄροπέδιον τοῦναντίον πάσχει ἀπὸ λειψυδρίαν καὶ οἱ ποταμοί, οἱ ὅποιοι ἔχουν διανοίξῃ εἰς τὸ ἔδαφος στενὰς καὶ βαθεῖας χαράδρας, εἶναι πτωχοὶ εἰς νερὰ καὶ δὲν

Εἰκ. 28.

μποροῦν νὰ χρησιμεύσουν ὡς πλωταὶ ὁδοὶ διὰ τὴν συγκοινωνίαν. Τόση εἶναι ἡ ξηρασία καὶ ὁ καύσων τοῦ ὄροπεδίου κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, ὥστε μία ἰσπανικὴ παροιμία λέγει: «τρεῖς μῆνες χειμῶνας καὶ ἑννέα μῆνες κόλασις!». Ἐκ τούτου τὸ πλεῖστον τῆς χώρας εἶναι ἄδενδρος στέππη, εἰς τὴν ὁποίαν μόνον ποίμνια (Μερινὰ πρόβατα) εὐρίσκουν ὀλίγην τροφήν. Ἀλλ' ὅπου τὸ ἔδαφος μὲ τεχνητὸν πότισμα ἐπιδέχεται καλλιέργειαν, ἐκεῖ εὐδοκίμου ἔστιν πολὺ τὸ σιτάρι, τὸ κριθάρι, τὰ ὅσπρια καὶ τὸ λινάρι. Εἰς τὰς βαθεῖας κοιλάδας τῶν ποταμῶν εὐρίσκονται ἐλαιῶνες, εἰς δὲ τὰ ἄκρα τοῦ ὄροπεδίου τὰ βουνὰ σκεπάζονται μὲ μεγάλα δάση φελλοδρυῶν, ἀπὸ τὸν φλοιὸν τῶν ὁποίων ἐξάγεται ὁ φελλός, τὸν ὁποῖον γνωρίζομεν. Πηγὴ πλούτου διὰ τὴν χώραν εἶναι τὰ μέταλλα, τὰ ὁποῖα κρύπτουν τὰ βουνὰ της. Τὰ Κανταβρίγια ὄρη

πρὸς Β εἶναι πλουσιώτατα εἰς σιδηροῦχα ὀρυκτὰ καὶ γαιάνθρα-
κας, ἡ δὲ Σιέρρα Μορένα πρὸς Ν εἰς χαλκὸν καὶ ὑδράργυρον.
Ἄλλ' ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν εἶναι περιορισμένη διὰ τὴν ἔλλειψιν
κεφαλαίων καὶ συγκοινωνιῶν. Εἰς τὸ κέντρον τῆς Παλαιᾶς Καστι-
λίας εἰς ὕψος 800 μ. κεῖται τὸ **Βαλαδόλιδον** (70). Εἰς τὴν Νέαν
Καστιλιάν, εἰς ὕψος 650 μ. κεῖται ἡ **Μαδρίτη** (750), ἡ πρω-
τεύουσα τῆς Ἰσπανίας, μία ἐκ τῶν ὠραιωτάτων πόλεων τῆς Εὐ-
ρώπης. Διὰ τὴν κεντρικὴν τῆς θέσιν, εἶναι τὸ ἐμπορικὸν κέντρον
τῆς χερσονήσου. Εἶναι δὲ καὶ κέντρον πνευματικῆς κινήσεως με-
τὰς σχολὰς καὶ τοὺς πολλοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς τῆς.

3. Τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἑβρου ἐπίσης περιβάλλεται ἀπὸ
ὕψηλὰ βουνά. Διὰ τοῦτο ἔχει κλίμα ἡπειρωτικὸν καὶ εὐρεῖαι
ἐκτάσεις εἶναι ἄδενδροι καὶ γυμναὶ ἀπὸ κάθε φυτικὴν βλάστη-
σιν. Ἄλλ' ὅπου διώρυγες διακλαδοῦνται ἀπὸ τὸν Ἑβρον καὶ
τοὺς παραποτάμους του, ἐκεῖ μὲ τεχνητὸν πότισμα ἡ γῆ ἀποδί-
δει καρποὺς (γεωργία). Πρωτεύουσα τῆς περιφερείας εἶναι ἡ **Σα-
ραγόσα** (150) ἐπὶ τῆς σπουδαίας ὁδοῦ, ἡ ὁποία ἐκ τῆς Γαλλίας
ἄγει πρὸς τὸ ὄροπέδιον.

4. Τὸ βαθύπεδον τοῦ Γουαδαλκιβίρ (Ἀνδαλουσία), περι-
κλείεται μεταξὺ τῆς Σιέρρας Μορένας καὶ τῶν Ἀνδαλουσιῶν
ὄρεων, ἀλλ' εἶναι ἀνοιχτὸν πρὸς τὸν Ὠκεανόν. Εἶναι ὅμως ἡ
χώρα τόσον θερμὴ, ὥστε ὁμοιάζει περισσότερον μὲ τὴν Ἀφρι-
κὴν, πρὸς τὴν ὁποίαν πλησιάζει. Ἐκ τούτου δύο μόνον ἐποχὰι
διακρίνονται εἰς αὐτήν· ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν ἀπὸ Ὀκτωβρίου -
Ἰανουαρίου καὶ ἡ ἐποχὴ τῆς ξηρασίας ἀπὸ Ἰανουαρίου - Ὀκτω-
βρίου· συμβαίνει μάλιστα καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος νὰ μὴ βρέξη κα-
θόλου (**Ἀφρικανικὸν κλίμα**). Ἐχει ὅμως τόσον εὐφορον ἔδα-
φος, ὥστε ὅπου τοῦτο ἀρδεύεται μὲ τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ (Οὐνέντ
- ἔλ. - Κεμπιρ = μεγάλος ποταμός), προσλαμβάνει ὄψιν παραδεί-
σου, εἰς τὸν ὁποῖον θάλλουν ἀναμειξ τὰ φυτὰ τῆς Εὐρώπης μὲ
τὰ φυτὰ τῆς Ἀφρικῆς· ἀμπέλια καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, φυτεῖαι
ἀπὸ ζαχαροκάλαμον καὶ βάμβακα, φράκται ἀπὸ ἀθάνατα καὶ
φραγκοσυκιᾶς ὑψηλοὶ φοίνικες δίδουν ὄψιν μοναδικὴν εἰς τὴν
χώραν. Ὅπου ὅμως λείπει ἡ ἀρδευσις, ἐκτείνονται πάλιν στέπ-
παι, αἱ ὁποῖαι μόνον διὰ τὴν βοσκήν τῶν ζώων εἶναι χρήσιμοι
(πρόβατα, ἵπποι, ὄνοι, ἡμίονοι). Εἰς τὰ λιβάδια τῶν πέριξ βου-

νών τρέφονται καὶ ταῦροι διὰ τὰς ταυρομαχίας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Ἰσπανὸς εὐρίσκει εὐχαρίστησιν. Παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ ἡ χώρα εἶναι βαλτιώδης. Ἄλλ' εἶναι τόσον εὐρεῖα καὶ βαθεῖα ἡ κοίτη αὐτοῦ, ὥστε τὰ πλοῖα φθάνουν μέχρι τῆς **Σεβίλλης** (200). Ἐκ τούτου ἡ πόλις εἶναι σπουδαιότατον κέντρον ἐμπορίου. Μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα ἐν αὐτῇ ἐνθυμίζουν τοὺς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Χερσόνησος εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀράβων (Μαύρων). Κέντρον ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ ἦτο βορειότερον καὶ ἡ **Κορδοῦνη**, ἡ ὁποία σήμερον ἀκμάζει μὲ τὰ πλησίον αὐτῆς μεταλλεῖα σιδήρου καὶ γαιάνθρακος.

5. Τὰ Ἀνδαλουσία ὄρη, ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ στενὸν τοῦ Γιβραλτάρ, ἀλλὰ τὸ μεγαλοπρεπέστερον τμῆμά των εἶναι ἡ **Σιέρρα Νεβάδα** (τ. ἔ. ὄρος χιονοσκεπές), ἡ ὁποία καταπίπτει ἀποτόμως πρὸς τὴν Μεσόγειον καὶ ἔχει κορυφὰς ὑψηλοτέρας ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον (Μουλασὲν 3480 μ.). Τὰ Ἀνδαλουσία εἶναι πλούσια εἰς μεταλλεύματα ἀργύρου καὶ μολύβδου. Μεταξὺ παραφυάδων τῶν βουνῶν ὑπάρχουν μικρὰ ὄροπέδια· ἐκ τούτων τὸ τῆς Γρανάδας καλλιεργεῖται μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν. Εἰς τὰ περιβόλια, τὰ ὁποῖα ποτίζονται καλῶς, εὐδοκιμοῦν πολὺ τὰ ἐσπεριδοειδῆ, τὰ ἀμπέλια καὶ τὰ δημητριακά. Ἡ πόλις **Γρανάδα** (88) ἐπὶ αἰῶνας ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῶν Μαύρων. Τὰ λείψανα τῆς Ἀλάμπρας, μεγαλοπρεποῦς ἀνακτόρου, διατηρούμενα μέχρι σήμερον, προκαλοῦν τὸν θαυμασμόν.

6. Τὰ πρὸς τὴν Μεσόγειον παράλια ἔχουν γλυκύν, ὑγρὸν χειμῶνα καὶ θερμόν, ξηρὸν θέρος (Μεσογειακὸν κλίμα)· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος κατὰ τὸ θέρος ἀρδεύεται τεχνητῶς, εἶναι πολὺ εὐφορον. Ἐξαιρετικῶς εὐφορος εἶναι ἡ στενὴ παραλία εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀνδαλουσιῶν ὄρων, ὅπου καλλιεργεῖται ζαχαροκάλαμον, ῥύζι καὶ βαμβάκι· περὶ τὴν **Μαλάγαν** (150) παρασκευάζεται ἐκλεκτὸς οἶνος.—Δύο περιοχαὶ βορειότερον, ἡ τῆς **Μουρκίας** (150) καὶ τῆς **Βαλεντίας** (250) ἀποτελοῦν πραγματικὰς ὁάσεις διὰ τὴν χερσόνησον. Εἰς τοὺς κήπους τῆς Μουρκίας αἱ φοινικεαὶ ὠριμάζουν τοὺς καρπούς των. (Πίναξ 2). Εἰς τὰ περὶχωρα τῆς Βαλεντίας ἡ γονιμότης τῶν κήπων εἶναι παροιμιώδης· τὸ στέλεχος τοῦ ἀραβοσίτου φθάνει εἰς ὕψος 6—7 μέτρων καὶ τὸ χόρτον ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ καὶ 10 φορὰς τὸ ἔτος.

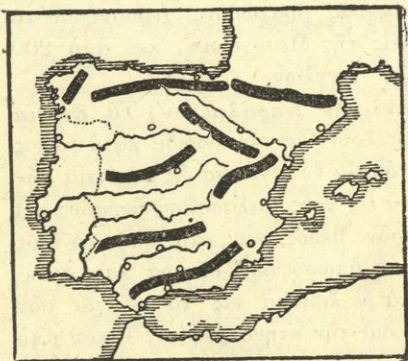
Παράγεται δὲ καὶ μέταξα, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεπτύχθη ἡ μεταξουργία. Καὶ εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς παραλίας, τὴν λεγομένην Καταλονίαν, εὐδοκιμοῦν πολὺ ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος καὶ ἡ λεπτοκαρύα. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰ γειτονικὰ ὄρη ἐξάγονται γαιάνθρακες, ἀνεπτύχθη ἡ βιομηχανία τῶν βαμβακερῶν ἰδίᾳ ὑφασμάτων καὶ ἐκ τούτου ἡ **Βαρκελώνη** (700) κατέστη σπουδαιότατον κέντρον βιομηχανίας καὶ ἐμπορίου. Ἐπὶ μικρᾷ βραχέως χερσονήσῳ τὸ **Γιβραλτάρ** (30), εἶναι ἡ «κλεῖς τῆς Μεσογείου», καὶ ἀπὸ 200 ἐτῶν εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τῶν Ἀγγλων.

7. **Τὰ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν παράλια.** α') **Τὰ βόρεια παράλια** τῆς χερσονήσου ἀποτελοῦν στενὴν λωρίδα κατὰ μῆκος τῶν Κανταβριγίων ὀρέων, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται ὡς συνέχεια τῶν Πυρηναίων. Εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς θαλασσίους ἀνέμους καὶ ἔχουν γλυκὺν χεμῶνα, δροσερὸν θέρος καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἀφρόνους βροχάς. Διὰ τοῦτο τὰ ὀπωροφόρα δένδρα καὶ τὰ δημητριακὰ εὐδοκιμοῦν πολὺ, τὰ δὲ λιβάδια εἰς τὰ πλάγια τῶν βουνῶν εἶναι καταλληλότατα διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Κρασί ἀπὸ μῆλα εἶναι τὸ ἐγχώριον ποτόν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ βουνὰ εἶναι πλουσιώτατα εἰς σιδηροῦχα ὄρυκτά καὶ γαιάνθρακας, ὑπάρχουν πολλὰ μεταλλεῖα καὶ μεγάλη ἐξαγωγή ὀρυκτῶν γίνεται ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦ Βιλμπάο (100).

β') **Τὰ δυτικὰ παράλια** (Πορτογαλλία) εὐρίσκονται ὁμοίως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θαλασσίου κλίματος καὶ ἔχουν πλουσιωτάτας βροχάς. Εἰς τὸ βόρειον μέρος, τὸ ὁποῖον εἶναι λοφῶδες καὶ πυκνὰ κατωκημένον, παράγεται πολὺς καὶ ἐκλεκτὸς οἶνος· ἀπὸ τὸν λιμένα δὲ τῆς ἐξαγωγῆς Πόρτο (200), καὶ ὁ οἶνος ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ἡ χώρα ὠνομάσθη Πορτογαλλία. Παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Τάγου, τὸ ὁποῖον ὡς θάλασσα ἀνοίγεται καὶ σχηματίζει ἐξαίρετον λιμένα, κεῖται ἐν ὡραιότατῃ τοποθεσίᾳ ἡ **Λισσαβών**, (500) ἡ πρωτεύουσα τῆς Πορτογαλλίας. Ἀπὸ αὐτὴν ἔχουν τὴν ἀρχὴν τῶν αἰ συντομώταται ἀτμοπλοῖκαὶ γραμμαὶ πρὸς τὴν κεντρικὴν καὶ νότιον Ἀμερικὴν, ὡς καὶ τὴν δυτικὴν Ἀφρικὴν. Ἡ πόλις τὸ 1755 κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ φοβερὸν σεισμόν. Ὁ πληθυσμὸς τῶν παραλίων ἀσχολεῖται πολὺ εἰς τὴν ἀλιείαν (σαρδέλλαι).

8. **Οἱ κάτοικοι** τῆς χερσονήσου, Ἴσπανοὶ καὶ Πορτογάλλοι, εἶναι,

ὅπως καὶ οἱ Ἴταλοι καὶ οἱ Γάλλοι, Λατινικῆς ἢ Ρωμανικῆς καταγωγῆς. ἐπειδὴ γλῶσσαν καὶ πολιτισμὸν ἐκληρονόμησαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ῥωμαίους, οἱ ὅποιοι εἰς τὰς χώρας ταύτας ἐπὶ μακρὸν ἐκυριάρχησαν (Εἰκ. 25). Ἀνήκουν δὲ ὅλοι εἰς τὴν Δυτικὴν ἢ Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ εἶναι φανατικοὶ καθολικοί, ὅπως δεικνύει τὸ πλῆθος τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ πέντε αἰῶνας ἦσαν ὑποδουλωμένοι εἰς τοὺς Ἀραβας, οἱ ὅποιοι διεπεραιώθησαν εἰς τὴν χερσόνησον ἐκ τῆς ἀπέναντι

Εἰκ. 29. Ἡ Πυρηναικὴ χερσόνησος.

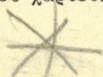
Ἀφρικῆς. Οὗτοι ἀνέπτυξαν εἰς τὴν χώραν τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα. Ἀλλ' οἱ Ἴσπανοὶ ἐπολέμησαν πολὺ ἐναντίον των καὶ τέλος τοὺς ἐξέβαλον καὶ ἀπὸ τὴν Γρανάδαν, τὸ τελευταῖον καταφύγιόν των. Ἀφ' οὗ δὲ ἡλευθερώθησαν, Πορτογάλλοι καὶ Ἴσπανοὶ ἐτράπησαν εἰς τολμηρὰς θαλασσοπορίας (Βάσκος δὲ Γάμα, Κολόμβος), ἀνεκάλυψαν «Νέον Κόσμον» πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ συνήθροισαν μεγάλα πλοῦτη καὶ ἐπὶ μακρὸν ἦσαν οἱ κύριοι τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου. Ἐκυβέρνησαν

ὅμως κακῶς τὰς ἀποικίας των καὶ τέλος τὰς ἔχασαν. Ἀλλ' ἡ γλῶσσα των παρέμεινε καὶ λαλεῖται ἀκόμη, ἡ μὲν πορτογαλλικὴ εἰς τὴν Βραζιλίαν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἡ δὲ ἰσπανικὴ εἰς τὴν λοιπὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ τὸ Μεξικὸν (εὗρατε τὰς χώρας ταύτας εἰς τὸν χάρτην). Ὁ λαὸς ὅμως ἀπὸ τὸν εὐκόλον τοῦτον πλουτισμὸν ἔγινεν ὀκνηρὸς καὶ περιέπεσεν εἰς πτωχίαν καὶ παρακμήν. Ἡ Πορτογαλλία διατηρεῖ ἀκόμη ἀρχετὰς ἀποικίας εἰς τὴν Ἀφρικὴν κ. ἄ.—Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ εἰς ἀμφοτέρως τὰς χώρας εἶναι μικρά, δύο τοῦλάχιστον αἰῶνας ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἄλλην Εὐρώπην. Ἐν ᾧ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἰσπανικὰς πόλεις σχολεῖα, σφαγεῖα, ὑδραγωγεῖα λείπουν, ὅλαι ὅμως ἔχουν τὰ ἐξῆς δύο: δημόσιον κήπον διὰ τὸν περίπατον καὶ ἀμφιθέατρον διὰ τὰς ταυρομαχίας, ὅπου ὁ λαὸς συνωθεῖται διὰ ν' ἀπολαύσῃ τὸ ἄγριον θέαμα.

9. Παραγωγή καὶ ἐμπόριον. Ὁ μέγας πλοῦτος τῆς Ἰσπανίας εἶναι τὰ μέταλλα. Εἰς τὴν ἐξαγωγήν ὑδραργύρου ἡ Ἰσπανία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν, εἰς τὴν ἐξαγωγήν δὲ χαλκοῦ καὶ μολύβδου ἔρχεται πρώτη μετὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἀξιόλογος ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ἐξαγωγή σιδηρούχων ὀρυκτῶν. Εἰς τὴν παραγωγήν ἐλαίου ἡ Ἰσπανία εἶναι ἡ πρώτη χώρα τῆς Εὐρώπης, εἰς οἶνους δὲ εἶναι δευτέρα μετὰ τὴν Γαλιαν. Ὁ περὶ σφόδρα φελλός, τοῦ ὁποῦ γίνεται χρῆσις εἰς τὸν κό-

σμον, προέρχεται ἀπὸ τὰ δάση τῶν φελλοδρυῶν τῆς Πυρηναικῆς χερσονήσου. Ἡμεῖς ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν λαμβάνομεν ῥύζι, παστὰ ψάρια, μεταξωτά, δέσματα, φελλόν, εἰσάγομεν δὲ εἰς αὐτὴν χαρούπια καὶ κουκούλια.

10. *Ἀσκησις.* Ὀνόμασε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, τὰ κράτη, τὰς πόλεις αἱ ὁποῖαι σημειοῦνται ἐπὶ τοῦ χάρτου.— Κάμε μεγένθυσιν τοῦ χάρτου καὶ ἐπίγραψε τὰ ὀνόματα.

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Ἡ Γαλλία.

Ἡ Γαλλία κατέχει τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ κορμοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ἔχει σχῆμα ἑξαγώνου, μὲ τρεῖς πλευρὰς πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τρεῖς πλευρὰς πρὸς τὴν ξηράν. — Ποία χώρα εἶναι νοτιῶς τῆς Γαλλίας καὶ ποῖαι ἀνατολικῶς αὐτῆς; Ποία χώρα ἐκτείνεται ἀπέναντι τῆς βορείας αὐτῆς πλευρᾶς; Εἰς ἑκτασιν ἡ Γαλλία εἶναι τετραπλασία ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' εἰς πληθυσμὸν ἑξαπλασία (40 ἑκατ. κατ.).

Ἀπὸ τὰς γειτονικὰς τῆς χώρας ἡ Γαλλία χωρίζεται δι' ὁρέων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἓν μέρει ἀδιάβατα, ἢ διὰ θαλάσσης (ὀνόμασε τὰ ὄρη καὶ τὴν θάλασσαν). Μόνον εἰς τὰ ΒΑ ἔχει σύνορα ἀνοικτὰ πρὸς τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Γερμανίαν. — Ποῖος ποταμὸς ἀποτελεῖ ἀπὸ τινων ἑτῶν τὸ ὄριον μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας; Ἐν ᾧ περιβρέχεται ἀπὸ δύο θαλάσσας, αἱ ἀκταὶ τῆς δὲν διαμελίζονται πολὺ καὶ μόνον δύο χερσόνησοι σχηματίζονται, ἡ τῆς **Βρετανίας** καὶ ἡ **Νορμανδική**. — Ποία νῆσος ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν;

Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, ἰδίως ὀρεινὸν εἶναι τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ κεντρικὸν μέρος τῆς χώρας· αἱ δύο χερσόνησοι μὲ τὴν περὶ αὐτὰς χώραν πληροῦνται ἀπὸ χαμηλὰ βουνά. Ὁλη ἡ ἄλλη χώρα, ἥτοι τὸ ἡμισυ τῆς Γαλλίας, κατέχεται ἀπὸ βαθύπεδα, διὰ τῶν ὁποίων ῥέουν μεγάλοι ποταμοί, ὁ Σηκουάνας, ὁ Λείγηρ, καὶ ὁ Γαρούνας. Οὗτοι εἶναι πλωτοὶ καὶ διὰ διωρύγων συνδέονται μὲ τὸν Ῥοδανόν, τὸν κύριον ποταμὸν τῆς νοτίου Γαλλίας. Διωρυγες ἐπίσης φέρουν καὶ πρὸς τὸν Ῥήνον. Οὕτω μὲ τοὺς ποταμούς καὶ τὰς διωρυγας ὅχι μόνον ἡ χώρα ἀρδεύεται καλῶς ἀλλ' ἀποτελεῖται καὶ πλῆρες δίκτυον συγκοινωνιῶν, τὸ ὁποῖον

μαζὶ μὲ τοὺς πυκνοὺς σιδηροδρόμους συνετέλεσεν, ὥστε ἡ Γαλλία ν' ἀποβῇ ἐμπορικωτάτῃ χώρᾳ. Ὅθεν διακρίνομεν τὰς Γαλλικὰς Ἀλπεις, τὰ Κεντρικὰ ὄρη, τὴν κλιμακωτὴν χώραν τῆς Λωρραίνης, τὴν ὄρεινὴν χώραν τῆς Βρεττάνης καὶ Νορμανδίας καὶ τὰ βαθύπεδα τοῦ Σηκουάνα, τοῦ Λείγερους, τοῦ Γαρούνα καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ.

1. **Αἱ Γαλλικαὶ Ἀλπεις** κατέχουν τὴν ΝΔ πτέρυγα τῶν Ἀλπεων, τῆς ὁποίας μόνον ἡ ἀπότομος ἀνατολικὴ πλευρὰ ἀνήκει εἰς τὴν Ἰταλίαν. Εἰς τὸ βόρειον αὐτῶν ἄκρον ὑψοῦται τὸ **Λευκὸν ὄρος** (Mont Blanc 4800 μ.), ὁ βασιλεὺς τῶν ὄρέων τῆς Εὐρώπης, μὲ τὰς αἰωνίας χιόνας καὶ τοὺς πάγους. Εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ βουνοῦ, εἰς ὕψος 2160 μ., εἶναι ἡ διόδος τοῦ Μικροῦ Ἀγίου Βερνάρδου, διὰ τῆς ὁποίας κάποτε ὁ Ἀννίβας, ὁ στρατηγὸς τῶν Καρχηδονίων, διέβη μὲ τὸν στρατόν του βαδίζων κατὰ τῆς Ῥώμης. Νοτιώτερον, παρὰ τὸ ὄρος Σενίς, διὰ σήραγγος 12 χιλιομέτρων διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἡ ὁποία ἐνώνει τὴν Γαλλίαν μὲ τὴν Ἰταλίαν. Ἡ ὄχυρὰ **Γρενόβλη** δεσπάζει τῶν διόδων τούτων. Οἱ κάτοικοι τῶν Γαλλικῶν Ἀλπεων ζοῦν κυρίως μὲ τὴν βοσκὴν αἰγῶν.

2. **Τὰ Κεντρικὰ ὄρη** τῆς Γαλλίας ἀποτελοῦνται ἀπὸ μεμονωμένας ὄροσυστάδας καὶ ὄροσειρὰς μετρίου ὕψους. Εἰς τὰς κοιλάδας τῶν βορείων συστάδων (Ὡβέρν) ἀναβλύζουν πολλαὶ ἱαματικαὶ πηγαὶ (Vichy), ἀποτέλεσμα καὶ αὐταὶ ἡφαιστειακῆς ἐνεργείας, διὰ τῆς ὁποίας καὶ πλῆθος κρατῆρων, πρὸ πολλοῦ ἐσβεσμένων, παρήχθη ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου. Κατρωχημένα εἶναι τὰ ὄμαλά πλάγια τῶν βουνῶν, εἰς τὰ ὁποῖα βόσκουν ποίμνια. Συχνὰ ἐδῶ τὰ κάστανα ἀντικαθιστοῦν τὸ ψωμί. Αἱ κοιλάδες τοῦναντίον εἶναι εὐφοροὶ καὶ καλλιεργοῦνται καλῶς (ἀμπέλια, ὀπωροφόρα, σιτηρὰ). Αἱ ἀνατολικαὶ ὄροσειραὶ (Σεβένναι) ἐγκλείουν εἰς τοὺς κόλπους τῶν πλούσια στρώματα γαιανθράκων καὶ σιδηρούχων ὀρυκτῶν. Ἐκεῖ ὁ Ἅγιος **Στέφανος** Saint-Étienne, 150) ἀπέβη σπουδαιότατος τόπος κατασκευῆς ὄπλων, μηχανῶν καὶ σιδηρῶν ἐργαλείων, καθὼς καὶ τὸ **Κρεζώ**, ὅπου κατασκευάζονται τὰ κανόνια τοῦ Γαλλικοῦ, συνήθως δὲ καὶ τοῦ ἰδικοῦ μας στρατοῦ.

3. Εἰς τὰ ΒΑ τὰ Κεντρικὰ ὄρη τῆς Γαλλίας μεταπίπτουν εἰς τὴν **κλιμακωτὴν χώραν τῆς Λωρραίνης**, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουν

τάς πηγάς των διάφοροι ποταμοί (ὀνομάσατέ τους). Αὕτη συνέχεται πρὸς Β μὲν πρὸς τὰς Ἀρδέννας, πρὸς Α δὲ πρὸς τὰ δασώδη **Βόσγια**. Ἐπειδὴ ὁμως μεταξὺ αὐτῶν ἡ χώρα ἀπομένει ἀνοικτὴ πρὸς τὴν Γερμανίαν, ἡ Λορραίνη ὑπῆρξεν ἀπὸ αἰώνων θέατρον σφοδρῶν ἀγώνων μεταξὺ Γάλλων καὶ Γερμανῶν. Μὲ τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης (1919) ὁλόκληρος ἡ Λορραίνη μετὰ τῆς γειτονικῆς Ἀλσατίας περιῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι εὐφορον καὶ κατάλληλον διὰ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν (ἵπποι). Ἀλλ' ἔπειδὴ ἔχει πλούσια γαιανθρακωρυχεῖα, ἔχει πολλὰ ἐργοστάσια καὶ χιλιάδες ἀνθρώπων ἐργάζονται εἰς αὐτά. — Εὗρατε εἰς τὸν χάρτην τὴν **Νανσὺ** (125), τὸ **Μετς** (80) καὶ τὸ **Βερδέν**.

4. Ἀνατολικῶς τῶν Βοσγίων ἐκτείνεται ἡ **Ἀλσατία**, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν **δυτικὴν πλευρὰν τοῦ βαθυπέδου τοῦ ἄνω Ρήνου**. Τοῦτο ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν προστατεύεται δι' ὑψηλῆς ὀροσειρᾶς ἀπὸ τοὺς τραχεῖς ἀνατολικοὺς ἀνέμους· ἐκ τούτου ἔχει κλίμα ἐξαιρετικῶς γλυκὺ καὶ ἔπειδὴ τὸ ἔδαφός του εἶναι γόνιμον (διατί;) ὁμοιάζει μὲ ὠραῖον κῆπον. Εἰς τὸ νότιον ἄκρον μεταξὺ Βοσγίων καὶ Ἰούρα ὑπάρχει στενόν, ἡ λεγομένη **Βουργουνδία πύλη**, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται διῶρυξ ἐνώνουσα τὸν Ῥήνον μὲ τὸν παραπόταμον τοῦ Ῥοδανοῦ Σῶν. Ἐπὶ τῆς διῶρυγος κεῖνται ἡ **Μυλούζη** (100, βαμβακουργεῖα) καὶ τὸ **Στρασβούργον** (200, πανεπιστήμιον), διὰ τοῦ ὁποίου διέρχεται ἡ κυριώτερα σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἡ συνδέουσα τὴν Γαλλίαν μὲ τὴν Γερμανίαν. Μὲ τὸ βαθύπεδον τοῦ Ῥήνου ὁμοιάζει:

5. **τὸ βαθύπεδον Σῶν - Ῥοδανοῦ**, τὸ ὁποῖον κυρίως εἶναι στενὴ καὶ μακρὰ κοιλὰς μεταξὺ τῶν Κεντρικῶν ὀρέων καὶ τοῦ Ἰούρα καὶ τῶν δυτικῶν Ἀλπεων. (Εὗρατε τὰς πηγὰς τοῦ Σῶν καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ καὶ περιγράψατε τὸν ὅυν αὐτῶν).

α') **Ἡ πεδιάς τοῦ Σῶν** (Βουργουνδία) εἶναι πλουσία οἰνοφόρος χώρα· διὰ τοῦτο πυκνότατα εἶναι εἰς αὐτὴν τὰ χωρία καὶ αἱ πόλεις. Ἡ **Μπεζανσὸν** (60) κεῖται ἐπὶ τῆς διῶρυγος τοῦ Σῶν - Ῥήνου, ἡ **Ντιζὸν** (75) ἐπὶ τῆς διῶρυγος τοῦ Σῶν - Σηκουάνα.

β') **Ἡ κοιλὰς τοῦ Ῥοδανοῦ** εἰς εὐρείαν ἑκτασιν εἶναι ἀμυώδης. Ἐπειδὴ δὲ ἔχει θαλάσσιον κλίμα, εὐδοκιμοῦν εἰς αὐτὴν, ὅπως καὶ εἰς τὰ ἀνύδρους χώρας τῆς Μεσογείου ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπε-

λος και ιδία ἡ μορέα. Διὰ τοῦτο ἡ βομβυκοτροφία καὶ ἡ μεταξουργία ἀνέκαθεν ἐκεῖ ἀκμάζουν· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ γαιανθρακωρυχεῖα τοῦ Ἁγίου Στεφάνου δὲν εἶναι μακρὰν, ἡ **Δυὼν** (500) ἀπέβη ἡ πρώτη πόλις τοῦ κόσμου εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον μεταξωτῶν καὶ βελούδων.

γ') **Τὰ παράλια ἐπὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης εἶναι εὐφορώτατα**, εὐδοκимоῦν δ' εἰς αὐτὰ ἰδιά ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ, ὥς καὶ τὰ ἄνθη διὰ τὴν μυροποιίαν. Εἰς ἀσφαλῆ καὶ βαθὺν ὄρμον τοῦ κόλπου τοῦ Λέοντος κεῖται ἡ **Μασσαλία** (600), κτισθεῖσα τὸν παλαιὸν καιρὸν ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων. Σήμερον εἶναι ἡ δευτέρα πόλις τῆς Γαλλίας καὶ ὁ πρῶτος εἰς κίνησιν ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Μεσογείου (σάπωνες, ζάχαρις κλπ.). Πλησίον αὐτῆς ἡ **Τουλὼν** (100) εἶναι ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Γαλλίας. Ἀνατολικῶς αὐτῆς ἡ Γαλλικὴ **Ῥιβιέρα** ἐκτείνεται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀλπεων καὶ διὰ τὸ γλυκύ της κλίμα βρίθκει ἀπὸ ἄνθη, πορτοκαλλέας καὶ φοίνικας. Ἡ **Νίκαια** (150), ἡ πόλις τῶν ἀνθέων (Ἰανουάρ. 8°, Ἰουλ. 24°), αἱ **Κάνναι** καὶ ἡ μικρά, ἀλλὰ μαγευτικὴ ἡγεμονία τοῦ **Μονακὸ** προσελκύουν χειμῶνα καὶ ἀνοῖξιν χιλιάδας ξένων.

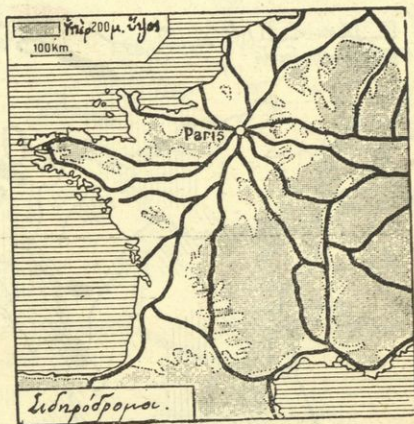
6. **Τὸ βαθύπεδον τοῦ Σηκουάνα** ὁμοιάζει μὲ μεγάλην λεκάνην, ἡ ὁποία περιστοιχίζεται ἀπὸ μέτρια ὑψώματα. Τὸ Ν Α αὐτοῦ τμήμα εἶναι λοφῶδες καὶ ἔχει ὀλίγας βροχὰς καὶ λεπτὴν γῆν (**Καμπανίαν**). Ἄλλ' ὅπου αὕτη εἶναι ἀναμεμειγμένη μὲ ἄμμον καὶ ἄργιλον, ἐκεῖ καρποφορεῖ πολὺ. Εἰς τὰ προσήλια πλάγια πολλῶν λόφων καὶ παρὰ τὰς ὑψηλὰς ὄχθας τοῦ Μάρνη, παραποτάμου τοῦ Σηκουάνα, οἱ κάτοικοι καλλιεργοῦν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν τὴν ἄμπελον καὶ παράγουν ἐκλεκτὸν οἶνον (σαμπάνια). Ἡ **Ρένς** (100) μὲ τὸν περικαλλῆ ναόν, καὶ ὅλη ἡ περιφέρεια ὑπέφερε τὰ πάνδεινα κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον.

Εἰς τὰ ΒΑ ἡ χώρα πλησιάζει πρὸς τὴν θάλασσαν (**Πικαρδία**)· ἐκ τούτου ἔχει θαλάσσιον κλίμα καὶ περισσοτέρας βροχὰς· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος εἶναι πεδινὸν καὶ γόνιμον, ἡ γεωργία εἶναι ἀνεπτυγμένη, ἰδιά ἡ καλλιέργεια τῶν τεύτλων διὰ ζάχαριν, ἡ δενδροκομία καὶ ἡ κτηνοτροφία (βόες, πουλερικά). Εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀρδεννῶν, ὅπου ὑπάρχουν πλούσια γαιανθρακωρυχεῖα, ἀκμάζει ἡ βιομηχανία. Ἡ **Δίλλη** (200) μὲ τὰ περὶχωρὰ

της είναι κέντρον ὑφαντουργίας καὶ μηχανουργίας, ὑπέφερε δὲ καὶ αὐτὴ πολὺ ἀπὸ τὴν φρίκην τοῦ πολέμου.

Αἱ **ἀκταὶ** τῆς βορείου Γαλλίας εἶναι ἀπότομοι, ἐπειδὴ ὑφίστανται τὴν προσβολὴν τῶν κυμάτων τῆς Μάγχης· ὑπάρχουν ὅμως εἰς αὐτὰς καὶ ἀξιόλογοι λιμένες, ὥς τὸ **Καλαί** (70) ἐκ τοῦ ὁποίου εἰς $\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας γίνεται ἡ συγκοινωνία μὲ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἡ **Χάβρη** (150) εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουν τὴν βάσιν μεγάλαι ἀτμοπλοῖκαὶ ἐταιρεῖαι. Μικρότερα ἀτμόπλοια φθάνουν μέχρι τῆς **Ρουέν** (150). διὰ τοῦτο ἡ πόλις αὕτη ἡμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ ἐπίνειον τῶν Παρισίων, τῆς πρωτεύουσας τῆς Γαλλίας.

Οἱ **Παρίσιοι** (4—5 ἑκατ.) κεῖνται εἰς τὸ κέντρον τοῦ βαθυπέδου, ὅπου συναντῶνται αἱ φυσικαὶ καὶ τεχνηταὶ ὁδοὶ τῶν συγκοινωνιῶν.

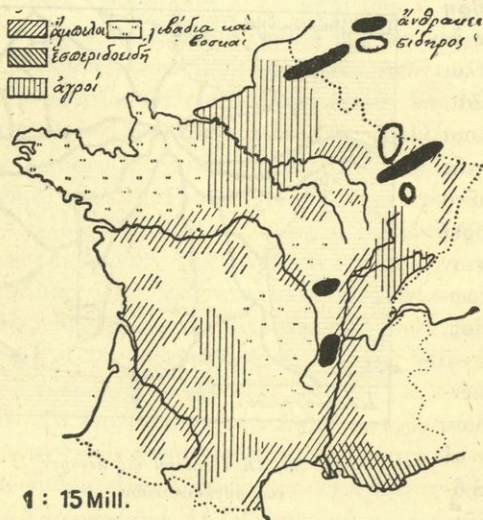

Εἰκ. 30. Οἱ Παρίσιοι ὡς κέντρον τῶν συγκοινωνιῶν.

Ἐκ τούτου συγκεντρώνουν ὥς εἰς ἀποθήκην τὰ προϊόντα ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς Γαλλικῆς βιομηχανίας καὶ τὰ ἐξαποστέλλουν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἐκτὸς τούτου ἔχουν ἐργαστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται διάφορα κομποτεχνήματα καὶ εἴδη δι' ἐνδυμασίαν καὶ κατοικίαν. Εἶναι ἡ πόλις τῆς μόδας. Μὲ τὰς ἀνωτάτας σχολάς, τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰ μουσεῖα (Λοῦβρον), τὰ θέατρα καὶ τὰς ὡραίας οἰκοδομὰς εἶναι ἡ ὡραία πόλις τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ἀπὸ τὸν πύργον τοῦ Ἀἴφελ, ὕψους 300 μ., παρέχει ἀποψιν θαυμασίαν· 27 γέφυραι ζευγνύουν τὸν Σηκουάναν καὶ συνδέουν μεταξύ των τὰ διάφορα τμήματα τῆς πόλεως. (Πίναξ 3) ΝΔ τῶν Παρισίων ἐν μέσῳ κήπων καὶ δενδροστοιχιῶν εἶναι αἱ **Βερσαλλίαι** (60), εἰς παλαιὸν ἀνάκτορον τῶν ὁποίων κατὰ τὸ τέλος τοῦ παγκοσμίου πολέμου (1919) ὑπε-

γράφη ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης. Εἰς τὸ ἀνάκτορον ἄλλον προα-
στείου, τῶν Σεβρῶν, ὑπεγράφη ἡ συνθήκη, διὰ τῆς ὁποίας ἀνε-
γνωρίσθησαν τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς
Θράκης καὶ Δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

7. Ἡ χώρα τῆς Νορμανδίας καὶ τῆς Βρετανίας εἶναι ὁρεινὴ, κατάλληλος μᾶλλον διὰ τὴν κτηνοτροφίαν παρὰ διὰ τὴν

γεωργίαν. Ἰδίᾳ εἰς
τὴν Νορμανδίαν
τρέφονται πολυ-
πληθεῖς ἄγέλαι
ἵππων καὶ βοῶν.
Αἱ ἄκται εἶναι
ἀπόκρημνοι καὶ
πλήρεις σκοπέλων,
ἀλλ' οἱ κάτοικοι
τῆς Βρεττάνης εἶ-
ναι οἱ ἐπιδεξιώτε-
ροι ἄλιεῖς τῆς
Γαλλίας καὶ διὰ τὰ
ψαρεύσουν, ταξι-
δεύουν καὶ εἰς μα-
κρινὰς θαλάσσας.
Ὑπάρχουν ὁμως
καὶ καλοὶ λιμένες·
ἡ **Βρέστη** (65) εἰς

Εἰκ. 31. Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Γαλλίας.

τὴν Βρεττάνην, τὸ *Χερβοῦργον* εἰς τὴν Νορμανδίαν εἶναι πο-
λεμικοὶ λιμένες τῆς Γαλλίας.

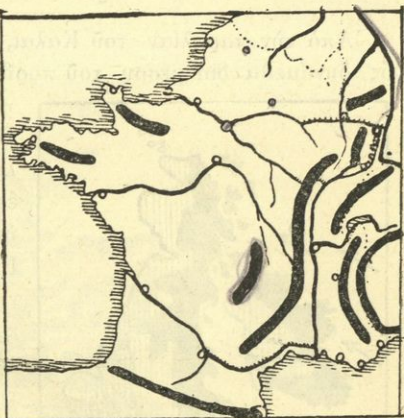
8. Τὸ βαθύπεδον τοῦ Δείγηρος παρουσιάζει εἰς τὰ παρά-
 λια μετρίαν μόνον εὐφορίαν καὶ ἔχει ἀραιὸν πληθυσμόν. Ἀλλ' εἰς
 τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι τόσον εὐφορον καὶ λαμπρὰ καλλιεργημέ-
 νον, ὥστε ἀποκαλεῖται «κῆπος τῆς Γαλλίας». Ἡ ἐξαγωγή τῶν
 προϊόντων του (οἶνων, σιτηρῶν, ζαχάρων) γίνεται ἐκ τῆς **Νάν-
 της** (170), ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὸ χροανοειδῶς διευρυνόμενον στό-
 μιον τοῦ Δείγηρος.

9. Τὸ βαθύπεδον τοῦ Γαρούνα, ἐκτεινόμενον δυτικῶς τῶν Κεντρικῶν ὁρέων μέχρι τοῦ Ὁκεανοῦ καὶ τῶν Πυρηνάων, δια-

κρίνεται διὰ τοὺς γλυκεῖς χειμῶνας καὶ τὰ θερμὰ θέρη. Πλούσιαι βροχαὶ κατὰ τὸ θέρος βοηθοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυτῶν. Ἐσπεριδοειδῆ, καστανεαί καὶ καρύαι εἶναι τὰ ἐπικρατοῦντα δένδρα. Σίτος, ἀραβόσιτος, καπνὸς καὶ ἐκλεκτοὶ οἶνοι εἶναι τὰ κύρια προϊόντα, τὰ ὅποια ἐξάγονται διὰ τοῦ λιμένος τοῦ **Μπορντώ** (250) ἢ διὰ τῆς διώρυγος

τῆς Μεσημβρίας, ἣτις συνέδεσε τὸν Γαρουναν μὲ τὸν Ῥοδανόν. Κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ἐκτείνονται ἀπέραντα λιβάδια, αἱ **λάνδεις**.

Ἄλλοτε οἱ θῖνες, τοὺς ὁποίους οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι ἀνύψωσαν εἰς τὴν παραλίαν, μετακινούμενοι ἐσκέπαζον αὐτὰ μὲ ξηρὰν ἄμμον, καὶ ἐπειδὴ ὀπισθεν τῶν θινῶν τὰ νερὰ ἐλίμναζον, ἡ χώρα ἦτο πλήρης ἑλών. Σήμερον μὲ τὴν ἀνα-

Εἰκ. 32. Ἡ Γαλλία.

δάσωσιν ἐτέθη φραγμὸς εἰς τὴν μετακίνησιν τῶν θινῶν καὶ αἱ ἐκτάσεις ἐκεῖναι χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν βοσκὴν βοῶν καὶ ἵππων.

10. Ἡ νῆσος Κορσικὴ εἶναι ὄρεινή. Οἱ κάτοικοί της εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἰταλικῆς καταγωγῆς καὶ γλώσσης, γνωστοὶ διὰ τὴν γενναιότητα καὶ τὴν ἐμπάθειάν των. Ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Εἰς τὸ **Αἰάκιον** (20) ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ναπολέων.

11. Οἱ κάτοικοι τῆς Γαλλίας εἶναι ὅλοι σχεδὸν καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα. Εἶναι κατ' ἐξοχὴν γεωργικὸς λαός, ἀλλ' εἶναι καὶ ἐπιδέξιοι καὶ εὐφρεῖς τεχνίται. Ἡ θέσις τῆς χώρας, ἡ ὁποία εἶναι ἐστραμμένη πρὸς δύο θαλάσσας, ἔκαμε τοὺς Γόλλους ν' ἀναλάβουν μακρὰς θαλασσοπλοΐας καὶ νὰ ἰδρῦσιν εἰς διάφορα σημεῖα τῆς Γῆς, ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἀποικίας. Αὗται παρέχουν εἰς τὴν Μητρόπολιν, σιτηρά, ἀποικιακά, καπνόν, βάμβακα, ἔρια, δέρματα καὶ ὀρυκτά. Τὸ πολίτευμα τῆς Γαλλίας εἶναι δημοκρατικόν.

12. Ἡ Γαλλία εἰσάγει ἐκ τῆς Ἑλλάδος οἶνους, σταφίδα χαρούπια, καπνόν, δέρματα ἀκατέργαστα καὶ κονκούλια. Ἐξάγει δὲ εἰς αὐτὴν μεταξωτὰ ὑφάσματα, ῥυζὶ καὶ ὄσπρια, βακαλάον, δέρματα κατεργασμένα καὶ διάφορα εἶδη πολυτελείας.

13. *Ἀσκησις.* Περιγράψατε τὰ ὅρια τῆς Γαλλίας.—Ὀνομάσατε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, τὰς διώρυγας, τὰς φυσικὰς περιοχὰς μὲ τὰς πόλεις των. Ἰχνογραφήσατε τὸ σχῆμα τῆς Γαλλίας καὶ σημειώσατε τὸν ῥοὺν τῶν ποταμῶν.—Μετρήσατε τὴν ἀπόστασιν Μασσαλίας—Χάβρης.

2. Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι.

Ἀπὸ τὴν παραλίαν τοῦ Καλαί, ὅταν ὁ ὁρίζων εἶναι καθαρός, δυνάμεθα διὰ μέσου τοῦ πορθοῦ νὰ διακρίνωμεν τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας λευκὴν ὡς κιωλίαν. Πρὸ πολλῶν χιλιάδων ἔτῶν ἡ μεγάλη νῆσος ἦτο ἠνωμένη μὲ τὸν κορμὸν τῆς Εὐρώπης ἀποτελοῦσα χερσόνησον αὐτῆς· ἀλλὰ τὰ κύματα κατέστρεψαν τὸν σύνδεσμον καὶ ἀπεχώρισαν αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἥπειρον.—Πῶς ὀνομάζεται ἡ ἄλλη ἐπίσης μεγάλη νῆσος; Ποῖαι θάλασσαι περιβάλλουν τὰς Βρεττανικὰς νήσους; Ἐνα μεγάλο ῥεῦμα τοῦ Ὁκεανοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκ τῆς θερμῆς ζώνης κινεῖται πρὸς ΒΑ, περιλούει τὰς Βρεττανικὰς νήσους. Τοῦτο μετριάζει τὸ κλίμα αὐτῶν καὶ τὸ καθιστᾷ πολὺ ὑγρὸν. Διὰ τοῦτο ἡ

Εἰκ. 33. Χάρτης βροχῶν τῶν Βρεττανικῶν νήσων.

θάλασσα εἰς τοὺς βρεττανικοὺς λιμένας οὐδέποτε παγώνει καὶ ὁ χειμὼν, ἰδίᾳ εἰς τὰ νότια, εἶναι πολὺ γλυκύς. Μυρτιεὺς καὶ δάφνες ἤμποροῦν νὰ μείνουν καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα ἐκτεθειμέναι εἰς τὸ ὑπαιθρον. Τὸ θέρος ὅμως εἶναι τόσον δροσερὸν καὶ βροχερόν, ὥστε πολλάκις καὶ ἐπὶ δύο ἐβδομάδας ὁ ἥλιος δὲν φαίνεται καὶ ἡ ἄμπελος καὶ πολλὰ ὀπωροφόρα δένδρα δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀνθέξουν.

Ἐκ τῶν πολλῶν βροχῶν πολλοὶ καὶ βαθεῖς εἶναι καὶ οἱ

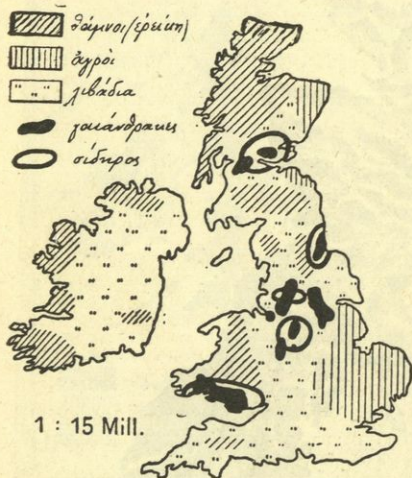
Εἰκ. 34. Ἀνάγλυφος χάρτης τῶν Βρετανικῶν νήσων.

ποταμοὶ τῆς Μεγάλης Βρετανίας, καὶ ἐπειδὴ συνδέονται μετὰ τῶν μὲ διώρυγας, ἡ συγκοινωνία δι' αὐτῶν διευκολύνεται πολὺ.

Αἱ Βρετανικαὶ νῆσοι εἰς ἑκτασιν εἶναι 2 1/2, φορὰς μεγαλύ-
τεραι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' εἰς πληθυσμὸν ὀκταπλάσιαι (48
ἑκατ. κατ.). Τῆς Μεγ. Βρετανίας τὸ μὲν νότιον μέρος ὀνομά-
ζεται **Ἀγγλία**, τὸ δὲ βόρειον **Σκωτία**.

1. Ἀγγλία α') Ἡ ὄρεινή χώρα. Τὰ ΒΔ τῆς Ἀγγλίας κατέχονται ἀπὸ χαμηλὰ βουνά, τῶν ὁποίων ὀλίγα μόνον φθάνουν

τὸ ὕψος τοῦ ἰδικοῦ μας Ὑμηττοῦ. Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον γυμνὰ ἀπὸ δάση, ἀλλ' εἰς τοὺς κόλπους των ἐγκλείουν μέγαν πλοῦτον ὀρυκτῶν (σιδήρου, κασσιτέρου, χαλκοῦ καὶ γαιανθράκων). Οἱ καλύτεροι γαιάνθρακες ἐξάγονται εἰς τὰ νότια τῆς ὀρεινῆς Οὐαλίας (*Κάρδιφ* 200). Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον γαιανθράκωρυχεῖον εἶναι ἐπὶ τῆς ἀνατολ. παραλίας παρὰ τὸ *Νιούκασλ* (250). Οἱ ἄφθονοι καὶ ἄριστοι γαιάνθρακες ἀποτελοῦν τὴν

Εἰκ. 35. Οἰκονομικὸς χάρτης
τῶν Βρεττανικῶν νήσων.

πήρουννα, ῥαπτομηχαναὶ κλπ.). Ἀνωτέρω τὸ **Δῆδς** (500) διακρίνεται διὰ τὴν ἐριουργίαν του. Ὡς λιμὴν διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν προϊόντων ὅλης τῆς περιφερείας χρησιμεύει ἡ **Δίβερπουλ** (1, 2 ἑκατ.) ὁ «λιμὴν τοῦ βάμβακος», ὁ δεῦτερος μετὰ τὸ Λονδῖνον λιμὴν τῆς Ἀγγλίας, ὅστις διὰ διώρυγος συνδέεται μὲ τὸ Μάντσεστερ. Ἄλλος σπουδαῖος λιμὴν εἶναι νοτιώτερον τὸ **Μπρίστολ** (400), διὰ τὰς πρὸς τὴν Ἀμερικὴν ἰδίᾳ συγκοινωνίας.

β) **Τὸ βαθύπεδον** καταλαμβάνει τὰ ΝΔ τῆς Ἀγγλίας. Αἱ συχναὶ βροχαὶ εὐνοοῦν τὴν γεωργίαν, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς χλόης εἰς τὰ λιβάδια. Διὰ τοῦτο ἡ **κτηνοτροφία** εἰς τὴν ἀγγλικὴν πεδιάδα εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη παρὰ ἡ γεωργία. Οἱ ἀγγλικοὶ ἵπποι, οἱ ὅποιοι κατάγονται ἀπὸ ἀραβικὸν αἷμα, εἶναι οἱ καλύτεροι τοῦ κόσμου. Ὁμοίως ἀρίστου εἶδους εἶναι οἱ χοῖροι, τὰ πρόβατα καὶ τὰ βόδια τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ὅπως ἡ εἰς σῖτον παραγωγὴ δὲν ἐπαρκεῖ νὰ διαθρέψῃ τὸν πικνὸν πληθυσμὸν (40 πόλεις μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 100 χιλιάδων ἑκάστη), οὕτω οὐδὲ ἡ κτηνοτροφία ἤμπορεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν Ἀγγλων, οἱ ὅποιοι εἶναι πολὺ κρεωφάγοι. Διὰ τοῦτο καὶ σιτάρι καὶ κρέατα εἰσάγει ἡ Ἀγγλία ἕξωθεν.

Εἰς τὰ νότια καὶ ἀνατολικά παράλια οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιείαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἰδίᾳ παρὰ τὰ στόμα τῶν ποταμῶν, ὅπου ὑπάρχουν ἐξαίρετοι φυσικοὶ λιμένες, ὁ πληθυσμὸς εἶναι πυκνότατος. Ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως κεῖται τὸ **Λονδῖνον**, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἀγγλίας, ἡ μεγαλυτέρα πόλις τοῦ κόσμου (7,5 ἑκατ.). Τὰ πλοῖα τῆς ἀνοικῆς θαλάσσης ἀναβαίνοντα τὸν Τάμεσιν φθάνουν μέχρις αὐτοῦ. Διὰ τὴν ἀγκυροβολίαν τῶν αἰ ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ ἔχουν ἐκβαθυνθῇ. Οὕτω ἐμπορεύματα ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἰδίᾳ ἀπὸ τὰς Ἰνδίας, τὴν Κίναν καὶ τὴν Αὐστραλίαν (εὗρατε τὰς χώρας αὐτὰς ἐπὶ τοῦ χάρτου) συγκεντρώνονται εἰς τὸ Λονδῖνον ὥς εἰς «διαρκῇ ἐκθεσιν». Ἄν ἐξαίρεσωμεν τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς τοῦ Σίτν, ἦτοι τῆς παλαιᾶς πόλεως, αἱ οἰκίαι τοῦ Λονδίνου εἶναι μικραί, μονώροφοι ἢ διώροφοι, διότι ὁ Ἀγγλος ἀγαπᾷ νὰ κατοικῇ μόνος μὲ τὴν οἰκογένειάν του εἰς μίαν κατοικίαν. Ἐκ τούτου τὸ Λονδῖνον καταλαμβάνει μεγάλην ἔκτασιν καί, ἐπειδὴ ἔχει καὶ πολλὰς πλατείας καὶ κήπους δημοσίους, εἶναι μία ἐκ τῶν ὑγιεινότερων με-

γαλοπόλεων. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ὁμίχλη εἶναι συνήθης εἰς τὸ Λονδῖνον, αὕτη μὲ τὸν καπνὸν τῶν ἐργοστασίων μαυρίζει τὰ οἰκοδομήματα καὶ συχνὰ κάνει τοὺς δρόμους τόσον σκοτεινοὺς, ὥστε καὶ τὴν ἡμέραν ν' ἀνάπτωνται τὰ φῶτα. Μὲ τὰ μεγάλα μουσεῖα καὶ τὰς βιβλιοθήκας τοῦ τὸ Λονδῖνον ἔγινε συγχρόνως κέντρον πνευματικῆς κινήσεως. Πλησιέστατα πρὸς τὸ Λονδῖνον εἶναι τὸ Greenwich (πρόφ. Γκρήνιτς), τὸ ὁποῖον ἔχει περιήγμον ἄστεροσκοπεῖον. Εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἐπιστημῶν εἶναι ἀφιερωμένοι δύο ὠραῖαι πόλεις, τὸ **Ὁξφορδ** καὶ τὸ **Καίμπριτζ** μὲ τὰ περιόδοξα πανεπιστήμιά των. Εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Ἀγγλίας ἀξιόλογοι λιμένες εἶναι τὸ **Ντόβερ**, ἔναντι τοῦ Καλαί, τὸ Southampton (πρόφ. Σωσαίμπτον, 150) καὶ τὸ **Πόρτσμουθ** (250), ὁ πρῶτος πολεμικὸς λιμὴν τῆς Ἀγγλίας. Πρὸ αὐτῶν κειμένη ἡ ἐξαισία νῆσος **Οὔάιτ**, μὲ τὸ γλυκύ της κλίμα, χρησιμεύει ὡς τόπος ἀναψυχῆς.

2. Σκωτία. Αἱ χαμηλαὶ ὄροσειραι τῆς Ἀγγλίας, ἐπεκτεινόμεναι πρὸς βορρᾶν, πληροῦν ὅλην τὴν Σκωτίαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ ὄρη τῆς ἀποχωρίζονται εἰς πολλὰ μεμονωμένα συστήματα, πολλὰ κοιλάδες καὶ ἔν βαθύπεδον σχηματίζονται μεταξὺ αὐτῶν. Καὶ ἡ θάλασσα δὲ εἰσχωροῦσα βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν διαμελίζει τὰς ἀκτὰς μὲ βαθείας ἐντομάς, αἱ ὁποῖαι εὐνοοῦν τὴν ναυσιπλοΐαν. Τὰ βουνὰ τῆς Σκωτίας δὲν ὑπερβαίνουν τὸ ὕψος τῆς ἰδικῆς μας Πάρνηθος καὶ στεροῦνται τοῦ στολισμοῦ τῶν δασῶν. Καὶ τὰ ὄροπέδιά της εἶναι μᾶλλον ξηρὰ καὶ ἄγονα καὶ μόνον διὰ πρόβατα ἔχουν χόρτον ἀρκετόν. Ἄλλ' ἡ χώρα ἔχει ἄλλας καλλονάς· ἔχει ὠραίας λίμνας, εἰς τὰ ὅχθας τῶν ὁποίων φύονται ῥεῖκια, σπάρτα, πτέριδες καὶ πολύχρωμα ἄνθη· δι' αὐτὸ πολλοὶ φυσιολάτραι τὴν ἐπισκέπτονται.

Τὰ πρὸς τὴν Βόρειον Θάλασσαν παρὰ τὴν Σκωτίαν εἶναι κατάλληλα διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν, ἀλλὰ τὸ σκωτικὸν βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον ἐπίσης εἶναι εὐφορον, εἶναι κυρίως μεταλλευτικὴ καὶ βιομηχανικὴ περιοχὴ. Ἐκεῖ δηλ. ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὑπάρχουν μεγάλα κοιτάσματα γαιανθράκων καὶ μεταλλεῖα σιδήρου καὶ ἐκ τούτου ἀνεπτύχθησαν ἐκεῖ πόλεις μεγάλαι καὶ βιομηχανικαί. Ἡ **Γκλασκω** (1,1 ἑκατ.) ἔχει μεγάλα ναυπηγεῖα, βαμβακουργεῖα καὶ ἔριουργεῖα. Τὸ **Ἐδιμβούργον** (400),

ἐν ὥραία τοποθεσία εἶναι ἐπίσης βιομηχανικὴ πόλις. Εἰς τὴν Dundee (πρόφ. Ντέντη, 175) καὶ τὴν **Ἀμπερτὴν** (160) ἀκμάζει ἡ βιομηχανία τοῦ λίνου καὶ τῆς καννάβεως.

3. Ἰρλανδία. Αὕτη μόνον παρὰ τὰς ἀκτὰς ἔχει μεμονωμένας τινὰς ὁροσυστάδας. Τὸ ἐσωτερικόν της κατέχεται ἀπὸ λεκανοειδὲς βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον εἰς πολλὰ μέρη εἶναι τόσον ἐπίπεδον, ὥστε τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν ἀκνητοῦν ἢ σχηματίζουν λίμνας καὶ ἔλη. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἡ Ἰρλανδία δὲν ἔχει ἄνθρακας καὶ μέταλλα. Οἱ ὕγροι καὶ θερμοὶ ἄνεμοι τοῦ Ὠκεανοῦ κάμνουν τὰ θέρη πολὺ βροχερά. Διὰ τοῦτο ἐν ᾧ ἡ γεωργία ὀλίγον εὐδοκιμεῖ (λαχανικά, γεώμηλα, λινάρι) ἀναπτύσσεται πλουσία χλόη καὶ ἐκ τούτου ἡ Ἰρλανδία ἐπονομάζεται «πρασίνη νῆσος». Εἰς τὰ χλοερὰ λιβάδια της βόσκουν πολλὰ κτήνη. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλη σχεδὸν ἡ νῆσος εὐρίσκεται εἰς χεῖρας ὀλίγων Ἀγγλων γαιοκτημόνων, οἱ Ἰρλανδοὶ χωρικοὶ, ἐργαζόμενοι ὥς μισθωτοὶ ἢ ἐνοικιασταὶ εἰς τὰ κτήματα τῶν Ἀγγλων, ὑποφέρουν, ἰδίᾳ ὅταν συμβῇ ἀφορία. Διὰ τὸ ἀποφύγουν τὴν δυστυχίαν πολλοὶ Ἰρλανδοὶ μεταναστεύουν κατ' ἔτος εἰς Ἀμερικήν. Μεγάλαι πόλεις ὑπάρχουν μόνον εἰς τὰς πρὸς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν ἀκτὰς. Ἐκεῖ εἶναι τὸ **Δουβλίνον** (400), ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰρλανδίας, καὶ τὸ **Μπέλφαστ** (400) μεβιομηχανίαν λινῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων.

4. Οἱ κάτοικοι τῆς Μεγάλης Βρετανίας κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι Γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ διαμαρτυρόμενοι τὸ θρησκεῦμα. Οἱ Ἰρλανδοὶ εἶναι Κελτικῆς καταγωγῆς καὶ καθολικοὶ. Μὲ ἐν ὅμως ὄνομα ὅλοι ὀνομάζονται Ἀγγλοὶ καὶ ἀποτελοῦν ἐν ἡνωμένον βασίλειον. Ὅπως οἱ ἰδιοὶ μας νησιῶται, οὕτω καὶ οἱ Ἀγγλοὶ, ἔνεκα τῆς θέσεως τῆς χώρας τῶν εἶναι κατ' ἐξοχὴν ναυτικὸς καὶ ἐμπορικὸς λαός. Εἶναι δὲ ψυχραῖμοι καὶ θαρραλέοι ναυτικοὶ καὶ νοήμονες ἔμποροι. Τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀγγλίας ἀνεπτύχθη κυρίως, ἀφ' οὔτου ἀνεκαλύφθησαν οἱ θησαυροὶ τοῦ ἐδάφους της, πρὸ πάντων ὁ ἄνθραξ καὶ ὁ σίδηρος, διὰ τῶν ὁποίων ἰδρύθη ἡ Ἀγγλικὴ βιομηχανία. Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν δὲ τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου ἐχώρησε καὶ ἡ ἀπόκτησις κτήσεων εἰς ξένας χώρας. Μὲ αὐτὰς οἱ Ἀγγλοὶ ἐπεξέτειναν τὸ κράτος τῶν εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ κόσμου, ἡ δὲ γλῶσσα τῶν κατέστη γλῶσσα τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου. Αἱ Βρετανικαὶ κτήσεις ἀποτελοῦν ἑκτασιν τριπλασίαν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ περιλαμβάνουν περίπου 450 ἑκατομμύρια κατοίκων. Πρὸς προστασίαν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἀποικιῶν της ἡ Ἀγγλία συντηρεῖ μεγα-

λοπρεπή πολεμικόν στόλον, διὰ τοῦ ὁποίου εἶναι ἀληθινὴ θαλασσοκράτειρα.

5. *Ἑμπορικαὶ σχέσεις μετὰ τὴν Ἑλλάδα.* Ἡ Ἀγγλία εὐρίσκεται εἰς στενὰς σχέσεις μετὰ τὴν πατρίδα μας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προμηθεύεται σταφίδα, καπνόν, ὀρυκτὰ καὶ μέταξαν. Ἡ Ἑλλὰς ἐκ τῆς Ἀγγλίας εἰσάγει νήματα καὶ ὑφάσματα, γαιάνθρακας καὶ μηχανάς, φάρμακα, ψάρια κλπ.

6. *Ἀσκήσις.* Σχεδίασε τὸν χάρτην τῶν Βρεττανικῶν νήσων καὶ σημείωσε ἐπ' αὐτοῦ τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς σπουδαιοτέρας πόλεις. — Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῆς Οὐαλίας εἶναι 151000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, ὁ δὲ πληθυσμὸς 38000000. *Πόσοι κάτοικοι ἀναλογοῦν εἰς 1 τ. χλμ. ;*

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Γεωγραφία

1. Τὸ Βέλγιον.

Ὅρίσατε τὴν θέσιν τοῦ Βελγίου ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ. — Ὅνομάσατε τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι τὸ ὀρίζουν ἀπὸ ΝΔ, ἀπ' Α, ἀπὸ Β. — Ὅνομάσατε τὴν θάλασσαν, ἣ ὁποία βρέχει τὴν ΒΔ πλευράν του. — Ποῖοι ποταμοὶ τὸ διασχίζουν ; — Ποῖα ὄρη κατέχουν τὸ ΝΑ ἄκρον τοῦ Βελγίου ;

Τὸ Βέλγιον ἐκτεινόμενον ἐν σχήματι τριγώνου ἀπὸ τὰ Ἀρδεννα ὄρη μέχρι τῆς Βορείου Θαλάσσης, κατέχει τὴν διάβασιν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀφ' ἑνός, καὶ Μεγάλης Βρετανίας καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης ἀφ' ἑτέρου. Ὡστε ἡ θέσις του εἶναι εὐνοϊκωτάτη διὰ τὸ ἐμπόριον. Ἐν ᾧ εἰς ἔκτασιν εἶναι ἴσον μετὰ τὴν Μακεδονίαν, εἰς πληθυσμὸν εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλην ὁμοῦ τὴν Ἑλλάδα ($7\frac{1}{2}$ ἑκατ.). Ποίᾳς λοιπὸν πηγὰς πλούτου ἔχει τὸ Βέλγιον, διὰ νὰ εἶναι τόσο πυκνὰ κατοικημένον ;

Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, τὸ ΝΑ μέρος τοῦ Βελγίου εἶναι ὄρειον, ὅλον δὲ τὸ ἄλλο μέρος πεδινόν.

1. *Τὸ ὄρειον Βέλγιον* κατέχεται ἀπὸ σύστημα χαμηλῶν ὀρέων (Ἀρδεννα). Τὸ κλίμα εἰς αὐτὰ τὸ μὲν θέρος εἶναι ὁροσερόν, τὸν δὲ χειμῶνα τραχύ. Αἱ πλατεῖαι ῥάχεις τῶν βουνῶν εἶναι γυμναί, αἱ κλιτύες ὁμως αὐτῶν σκεπάζονται μετὰ δάση δρυῶν καὶ ὄξυων, εἰς τὰ ὁποῖα διαιτῶνται ἀκόμη λύκοι καὶ ἀγριόχοιροι. Εἰς τὰς στενὰς κοιλάδας τοῦ ποταμοῦ Μάας βόσκουν πολλὰ ποίμνια. Τὸν μεγαλύτερον ὁμως πλοῦτον κλείουν τὰ βουνὰ εἰς τοὺς κόλπους των, ἥτοι γαιάνθρακας, σίδηρον, μόλυβδον, ψευδάργυρον

καὶ χαλκόν. Εἰς τὴν ἀνόρουξιν καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν αὐτῶν ἀσχο-
λοῦνται χίλιάδες ἐργατῶν.

Εἰς τὴν **Δυτίχην** (240) ἰδίᾳ ἀκμάζει ἡ βιομηχανία σιδηρικῶν
καὶ ὄπλων. Εἰς ἄλλους τόπους, ὅπου ὑπάρχουν πετρώματα κρυ-
σταλλικά (πυριτιόλιθοι) ὑπάρχουν ὑαλοουργεῖα καὶ κεραμεῖα
(πορσελάνη). Παντοῦ τέλος καπνίζουσιν κατὰ ἑκατοντάδας αἱ κα-
πνοδόχοι τῶν ἐργοστασίων καὶ ἀντηχεῖ ὁ κρότος ἀναριθμητῶν
μηχανῶν.

2. Τὸ Βελγικὸν βαθύπεδον διαρρέεται ἀπὸ τὸν **Σκάλδιν**
ποταμὸν καὶ παρὰ τὴν παραλίαν εἶναι βαλτώδες. Θῖνες καὶ
ἰσχυρὰ προχώματα τῶν κατοίκων προστατεύουν τὴν χαμηλὴν
χώραν ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τῶν κυμάτων. Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἶναι
πηλῶδες καὶ τὸ κλίμα θαλάσσιον, μὲ ἥπιους καὶ βροχεροὺς χει-
μῶνας καὶ δροσερὰ καὶ ὀμιχλώδη θέρη, ἡ βλάστησις εἶναι πλου-
σία καὶ ὅλον τὸ βαθύπεδον ὁμοιάζει μὲ μεγάλον κήπον. (Πίναξ
4). Κύρια προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποί, γεώμηλα, τεῦτλα
διὰ ζάχαριν, λίνον καὶ κάνναβις, μὲ τὰ ὁποῖα ἀνεπτυχθήσαν διά-
φοροι βιομηχανίαι. Καὶ ἡ ἀνθοκομία δὲ καὶ ἡ κηπουρικὴ φέρουν
εἰς τοὺς κατοίκους καλὰ εἰσοδήματα. Εἰς τὰ λιβάδια τῆς παρα-
λίας βόσκουν ἀγέλαι ἵππων, βοῶν καὶ χοίρων. Σχεδὸν εἰς τὸ
μέσον τῆς χώρας κεῖνται αἱ **Βρυξέλλαι** (75), μία ἐκ τῶν ὠραιο-
τάτων μεγαλοπόλεων, ἕνα «μικρὸ Παρίσι». Περίφημοι εἶναι αἱ
δαντέλλαι, τὰ γάντια καὶ οἱ τάπητες τῶν Βρυξελλῶν. Εἶναι δὲ
καὶ κέντρον πνευματικῆς κινήσεως. Ἐπὶ τοῦ Σκάλδιος κεῖται ἡ
Γάνδη (200), μὲ μεγάλα κλωστήρια καὶ ὑφαντήρια.

Ἡ παραλία τοῦ Βελγίου ἔχει ὠραίαν ἀμμουδιάν, ἡ ὁποία τὸ
θέρος γεμίζει ἀπὸ λουομένους. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν ἔχει κα-
λὸν λιμένα. Βορειότερον ὅμως καὶ πλοῖα ἀνοικτῆς θαλάσσης
ἔμποροῦν νὰ εἰσπλεύσουν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Σκάλδιος. Διὰ
τοῦτο ἡ **Ἀμβέρσα** (40), ἡ ὁποία κεῖται ἐπ' αὐτοῦ, ἀπέβη σπου-
δαιότατος ἐμπορικὸς λιμὴν, ὁ δεύτερος τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώ-
πης μετὰ τὸ Ἀμβούργον τῆς Γερμανίας. Ἰδίᾳ δι' ἀποικιακὰ καὶ
δημητριακὰ εἶναι ἡ πρώτη ἀγορὰ τοῦ κόσμου, ἔχει δὲ καὶ ναυ-
πηγεῖα, ἐργοστάσια ζαχάρεως, μεταξουργεῖα, βαμβακουργεῖα κλπ.

3. Κάτοικοι. Τὸ Βέλγιον διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ τοὺς
πλουσίους θησαυροὺς αὐτοῦ, διὰ τὴν εὐνοϊκὴν εἰς τὸ ἐμπόριον θέσιν

καὶ τὴν φιλοπονίαν τῶν κατοίκων του εἶναι ἡ πυκνότερον κατοικημένη χώρα τῆς Εὐρώπης (250 κάτοικοι ἀνὰ 1 τετραγ. χλμ., 50 ἐν Ἑλλάδι). Ἐχει ὡσαύτως τὸ πυκνότερον σιδηροδρομικὸν δίκτυον τοῦ κόσμου. Ἄλλ' ὁ πληθυσμὸς του ἔχει μὲν ἐνότητα θρησκευματος, διότι ὅλοι οἱ Βέλγοι εἶναι ὁπαδοὶ τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας, ὅχι ὅμως καὶ καταγωγῆς καὶ γλώσσης. Ἐνῶ οἱ νότιοι Βέλγοι ὁμιλοῦν Γαλλικὰ καὶ εἶναι συγγενεῖς τῶν Γάλλων (Βαλλόνοι), οἱ βόρειοι ὁμιλοῦν Γερμανικὰ καὶ συγγενεύουν μὲ τοὺς Γερμανοὺς (Φλαμανδοί).

4. *Ἐμπόριον μὲ τὴν Ἑλλάδα.* Τὸ Βέλγιον εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσάγει γαϊάνθρακας, σιδηρικά, ὑφάσματα, μηχανάς, χρώματα, καφέν, ζάχαριν, ὑαλικά, χαρτί, δέσματα, λαμβάνει δ' ἐξ Ἑλλάδος σταφίδα, καπνόν, οἶνους, μαλλιά κλπ.

2. Λουξεμβούργον.

Τὸ δουκάτον τοῦ Λουξεμβούργου κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν εἶναι ἴσον μὲ τὴν Ἀττικὴν καὶ ἔχει 250000 κατ. Καταλαμβάνει τὴν νοτιάν πλευρὰν τῶν Ἀρδέννων ὄρεων καὶ εἶναι πλούσιον εἰς μεταλλεύματα σιδήρου. Διὰ τοῦτο ἡ μεταλλουργία καὶ βιομηχανία εἶναι ἡ κυρία ἀσχολία τῶν κατοίκων, οἱ ὅποιοι εἶναι Γερμανοὶ καθολικοί.

3. Κάτω Χῶραι ἢ Ὀλλανδία.

Αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Ῥήνου καὶ τοῦ Μώσα, σχηματίζουσαι τεράστιον δέλτα, ἀνήκουν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ὀλλανδίας. Διὰ τοῦ ῥοῦ τῶν ποταμῶν τούτων, ὥς καὶ τοῦ Σκάλδιος, ἡ Ὀλλανδία ἐπικοινωνεῖ μὲ τὰς γειτονικὰς τῆς χώρας, ἀπὸ τὰς ὁποίας μὲ κανὲν φυσικὸν ὄριον δὲν χωρίζεται. Εἶναι κατὰ τι μεγαλυτέρα τοῦ Βελγίου· καὶ δὲν ἔχει μὲν τὴν πυκνότητα αὐτοῦ, ἀλλ' εἶναι καὶ πάλιν πυκνὰ κατοικημένη (7 ἐκ. κατ.).

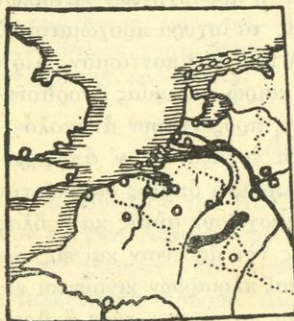
1. Τὸ ὄνομα τῆς χώρας δεικνύει ὅτι αὕτη εἶναι χαμηλή. Ἡ θάλασσα δηλαδὴ κάποτε ἐσκέπαζε μέγα μέρος τῆς χώρας, ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἀρχίζοντες ἀπὸ ἓν σημεῖον τῆς παραλίας κατεσκεύαζον προχώματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων περιέκλειαν μέρη ἀβαθῆ τῆς θαλάσσης. Τότε ἀπωχέτευον τὰ νερὰ καὶ ἡ ξηρά, τὴν ὁποίαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέκτων ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἦτο ἐντὸς ὀλίγου ἐτοιμή νὰ δεχθῇ ἄροτρον καὶ νὰ σπαρῇ. Τὸ ἥμισυ τοῦ

ἑδάφους τῆς Ὀλλανδίας εἰς τὰ δυτικὰ παράλια ἔχει ἀποκτηθῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ διὰ τοῦτο εἶναι χαμηλότερον ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης καὶ πολὺ ὑγρόν. Μὲ ἀνεμομύλους οἱ Ὀλλανδοὶ διοχετεύουν τὰ νερὰ ἀπὸ τὰ κτήματα εἰς τὰς διώρυγας καὶ εἰς τοὺς ποταμούς. (Πίναξ 7). Τὰ μεγάλα πανιά τῶν ἀνεμομύλων εἰς τὰ καταπράσινα τοπεῖα πλήττουν τὸν ἀέρα ὥσάν πτέρυγες γιγαντιαίων πουλιῶν. Ἄλλ' ἢ προσοχὴ τῶν κατοίκων ἡμέραν καὶ νύκτα εἶναι ἐστραμμένη εἰς τὰ ἰσχυρὰ προχώματα τὰ ὁποῖα προστατεύουν τὴν χώραν ἀπὸ τὸν καταποντισμόν. Διότι τὰ κύματα τῆς Βορείου Θαλάσσης ἐν καιρῷ τρικυμίας ἀνορθοῦνται ὑπὲρ τὰ 4 μέτρα καὶ ἡμποροῦν νὰ προξενήσουν ἀνυπολόγιστον βλάβην εἰς τὴν παραλίαν. Τώρα ἐργάζονται ν' ἀποξηράνουν τὴν **Ζόύτερ Ζέε**, τὸν μέγαν κόλπον, ὃ ὁποῖος διαιρεῖ τὴν χώραν εἰς δύο πτέρυγας. Διώρυγες διασχίζουν αὐτὰς καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, χρησιμεύουσαι καὶ εἰς τὴν ἄρδευσιν καὶ εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Χιλιάδες φορτηγίδων καὶ πλοιαρίων κινοῦνται εἰς αὐτάς. Ὅταν αἱ διώρυγες τὸν χειμῶνα παγώνουν, τότε ἀνθρώποι καὶ ἁμάξια τρέχουν ἐπάνω εἰς τοὺς πάγους. Οἷτω ἡ ζωὴ τῶν Ὀλλανδῶν περνᾷ ὅλη ἐπάνω εἰς τὰ νερά. Καὶ εἶναι τόση ἡ ὑγρασία τοῦ τόπου, ὥστε τὰ μέταλλα εὐκόλως ὀξειδοῦνται καὶ οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι ἡναγκασμένοι διαρκῶς νὰ τὰ καθαρίζουν. Διὰ τοῦτο ἔγινε παροιμιώδης ἡ πρὸς τὴν καθαριότητα προσήλωσις τῶν Ὀλλανδῶν.

α') **Δυτικῶς τῆς Ζόύτερ Ζέε**, ἡ χώρα εἶναι χαμηλὴ καὶ κεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ γόνιμον δέλτα τοῦ Ῥήνου· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ κλίμα εἶναι θαλάσσιον, ἡ βλάστησις εἰς τὰ λιβάδια εἶναι τόσον πλουσία, ὥστε αἱ Ὀλλανδικαὶ ἀγελάδες εἶναι μεγάλωμοι καὶ πολὺ γαλακτοφόροι. Ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου προμηθεύονται ἀγελάδας, βούτυρον καὶ τυριὰ ἀπὸ τὴν Ὀλλανδίαν. Ὅπου τὸ ἔδαφος ἐπιδέχεται καλλιέργειαν, ἐκεῖ ἐκτὸς τῶν σιτηρῶν εὐδοκιμοῦν φυτὰ χρήσιμα εἰς τὴν βιομηχανίαν: λίνον, κάνναβις, καπνός, τεῦτλα διὰ ζάχαριν. Πολὺ ἐπικερδὴς εἶναι ἐπίσης ἡ ἀνθοκομία καὶ ἡ κηπουρικὴ.

Ἡ θέσις τῆς Ὀλλανδίας παρὰ τὴν θάλασσαν ἔκαμε τοὺς κατοίκους νὰ τραποῦν ἐνωρὶς εἰς τὴν ναυτιλίαν. Διὰ τοῦτο αἱ μεγαλύτεραι πόλεις αὐτῶν κεῖνται παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ ἀκμά-

ζουν διὰ τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου. Φυσικὸς λιμὴν διὰ τὴν ἐξαγωγὴν καὶ εἰσαγωγὴν ὄχι μόνον τῆς Ὀλλανδίας, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς χώρας τοῦ Ῥήνου εἶναι τὸ **Ῥόττερνταμ** (500), τὸ ὁποῖον ἔχει ναυπηγεῖα καὶ διαρκῆ ἀγορὰν σιτηρῶν, τεῖου, βάμβακος, ζαχάρους καὶ πετρελαίου. Πρὸς αὐτὸ συναγωνίζεται τὸ **Ἀμστερνταμ** (650), τὸ ὁποῖον διὰ διώρυγος ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν θάλασσαν, ἐπειδὴ ἡ Ζόύτερ Ζέε, ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται, εἶναι ἀβαθής. Εἶναι καὶ τοῦτο ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἀγορὰς τῆς Γῆς εἰς τὸν καφὲ καὶ τὸν καπνόν, ἔχει δὲ καὶ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν (ναυπηγεῖα, ζαχαροποιεῖα, σιγαρέττα, ἀδάμαντας). Αἱ οἰκίαι τοῦ εἶναι κτισμέναι ἐπὶ πασσάλων, ἐμπεπηγμένων εἰς τὸ βαλτῶδες ἔδαφός, καὶ ἀντὶ δρόμων ἔχει διώρυγας. Εἶναι ἡ πόλις τῶν διωρύγων καὶ τῶν γεφυρῶν καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται «Ὀλλανδικὴ Βενετία».

Εἰκ. 36. Βέλγιον καὶ Ὀλλανδία.

Ἐπὶ τῆς παραλίας κεῖται ἡ **Χάγη** (350) ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου, ὅπου ἐδρεύει καὶ τὸ διεθνὲς δικαστήριον, τὸ ὁποῖον ἐπιλύει διαφορὰς μεταξὺ διαφόρων κρατῶν. Ἐχει ὠραία θάλασσα λουτρὰ καὶ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς περιστοιχίζεται ἀπὸ δάση. Ἡ **Οὐτρέχτη** (150) καὶ τὸ **Λάϊδεν** (60) ἔχουν παλαιὰ καὶ ὀνομαστὰ πανεπιστήμια. Οἱ κάτοικοι τῶν παραλίων ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν ἀλιεῖαν (ὀρέγγες, στρεῖδια).

β) **Ἀνατολικῶς τῆς Ζόύτερ Ζέε** ἡ χώρα εἶναι πλήρης ἐλῶν. Ταῦτα οἱ κάτοικοι προσπαθοῦν ν' ἀποξηράνουν. Ἀρκεταὶ ἐκτάσεις εἶναι ἀμμάδεις, ἀλλ' ἐπειδὴ εὐρίσκονται εἰς ἀρκετὸν ὕψος, οἱ ποταμοὶ δὲν ἀπέθεσαν εἰς αὐτὰς τὴν γόνιμον ἰλὺν τῶν καὶ διὰ τοῦτο, ἀντιθέτως πρὸς τὴν πλουσίαν δυτικὴν χώραν, ἡ ἀνατολικὴ εἶναι ἄγονος καὶ ἀραιὰ κατφυκμένη.

2. **Οἱ κάτοικοι** τῆς Ὀλλανδίας εἶναι Γερμανοὶ τὴν καταγωγὴν· τὰ $\frac{3}{5}$ αὐτῶν εἶναι διαμαρτυρόμενοι, τὰ δὲ $\frac{2}{5}$ καθολικοί.

Ὁ Ὀλλανδὸς τὸ ἔδαφός του ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν μὲ μεγάλους ἀγῶνας καὶ εἶναι ἡγαγασμένος νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτὸ ἀπαύστως

651 85

ἀπὸ τὰς ἐφοδούς τῆς θαλάσσης. Διὰ τοῦτο ἐγίνεν ἐργατικὸς καί, διὰ νὰ δαμάσῃ τὴν θάλασσαν, θεληματικὸς, τολμηρὸς καὶ ἐπίμονος. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐλευθερίαν του πρὸ πολλῶν ἐτῶν διεξεδίκησε μὲ σκληροὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, οἱ ὅποιοι κατεῖχον τὴν χώραν του. Παλαιῶν διηνεκῶς μὲ τὰ νερά, ἐξοικειώθη μὲ αὐτά, ἀφωσιώθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ διαπλέων τὸν ἀχανῆ πόντον ἀπέκτησεν ἀποικίας 60 φορὰς εἰς ἑκτασιν καὶ 6 φορὰς εἰς πληθυσμὸν μεγαλυτέρας ἀπὸ τὴν πατρίδα του. Οἱ Ὀλλανδοὶ ἤχμασαν καὶ εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὰς ἄλλας τέχνας καὶ ἐπιστήμας.

3. *Τὸ ἐμπόριον.* Ἡ Ὀλλανδία ἐνεργεῖ ζωνηρὸν ἐμπόριον μὲ ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ ἐμπορικὸς της στόλος εἶναι $2\frac{1}{2}$ φορὰς μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἰδικόν μας. Ἀπὸ ἡμᾶς λαμβάνει σταφίδα καὶ καπνόν, λευκόλιθον, σμύριν, οἶνους, ἀποστέλλει δὲ εἰς ἡμᾶς ἀποικιακά, φάρμακα, χαρτί, τυριά, βούτυρον καὶ ἀγελάδας.

4. *Ἀσκήσις.* Ὀνόμασε τὰς γειτονικὰς χώρας, τοὺς ποταμοὺς, τὰς πόλεις. — Περὶγράψε τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους καὶ τὰς πηγὰς τοῦ πλούτου τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὀλλανδίας. — Κάμε μεγέθυνσιν τοῦ ἔναντι χάρτου.

4. Γερμανία.

Ἡ Γερμανία διὰ τὴν θέσιν της ἐπονομάζεται «καρδιά τῆς Εὐρώπης». — Ποῖαι χώραι εἶναι πρὸς Δ αὐτῆς; — Ποῖαι πρὸς Ν καὶ πρὸς Α; — Ποῖαι θάλασσαι βρέχουν αὐτὴν ἀπὸ Β; — Ἀπὸ ποίας χώρας τὴν χωρίζουν αἱ θάλασσαι αὗται; — Ποία ὁροσειρὰ ὀρθοῦται ὡς ἰσχυρὸν προτείχισμα εἰς τὰ νότια ὅρια τῆς Γερμανίας; — Ποῦ ἄλλοῦ ἡ Γερμανία ἔχει φυσικὰ ὅρια; — Ποία κατὰ τὸν χάρτην ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους τῆς Γερμανίας; — Ποία εἶναι γενικῶς ἡ κλίσις τοῦ ἐδάφους; — Ποιοὶ ποταμοὶ ἀποδεικνύουν τὴν διεύθυνσιν ταύτην τῆς ἐπιφανείας; — Ποῖος ποταμὸς εἰς τὰ νότια ῥέων ἐκ Δ πρὸς Α ἐκβάλλει εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν;

Ἡ Γερμανία κατέχει κεντρικὴν θέσιν ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Τὰ ἀνοικτά της σύνορα ἐκ Δ καὶ Α κáμνουν εὐκόλον τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὰς γειτονικὰς χώρας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ βορεία της πλευρὰ εἶναι ἀνοικτὴ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐπικοινωνεῖ ἐλευθέρως μὲ τὸν ἄλλον κόσμον. Ὡστε ἡ θέσις τῆς χώρας διευκολύνει σπουδαίως τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐμπορίου.

Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, τὸ νότιον καὶ νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς Γερμανίας εἶναι ὀρεινὸν (Ἄνω Γερμανία), τὸ δὲ βόρειον πεδινὸν (Κάτω Γερμανία). Καὶ ὁ ῥοῦς δὲ τῶν μεγάλων ποταμῶν φανερώνει ὅτι τὸ ἔδαφος αὐτῆς κλίνει βαθμιαίως ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, ἀπὸ τῶν μεσογείων πρὸς τὰ παράλια. Μόνον τὸ

ὕψηλὸν ὄροπέδιον τοῦ Νότου, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ συλλέγονται εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Δουνάβεως, ἔχει ἄλλην κλίσιν, διότι **ζώνη ὑψηλῶν ὀρέων** (Γερμανικὸς Ἰούρας, Βαυαρικὸς καὶ Βοημικὸς δρυμὸς) τὸ ἀποχωρίζει ἀπὸ τὴν λοιπὴν Γερμανίαν. Καὶ βορειότερον ἄλλη **ζώνη χαμηλῶν ἢ μετριῶν ὀρέων**, ἀρχομένη ἀπὸ τὰ Ἄρδεννα τοῦ Βελγίου, διατέμνει ἐγκαρσίως τὴν Γερμανίαν, λαμβάνουσα διάφορα ὀνόματα (Ἄϊφελ, Θυρίγγια ὄρη, Ἐρτζια, Σούδητα). Μεταξὺ τῶν ὀρέων τῆς ζώνης ταύτης καὶ τῆς νοτιωτέρας ἐκτείνονται χαμηλότερά τινα ὄροπέδια μὲ κλιμακωτὴν χώραν καὶ βαθύπεδα, τῶν ὁποίων τὰ νερὰ συλλέγονται εἰς τὸν ῥοῦν τοῦ Μάιν καὶ τοῦ Ρήνου καὶ δι' αὐτῶν χύνονται εἰς τὴν Βόρειον Θάλασσαν. Βορείως τῆς ζώνης τῶν κεντρικῶν ὀρέων ἀπλώνεται τὸ μέγα **βαθύπεδον** τῆς Κάτω Γερμανίας, τὸ ὁποῖον πρὸς Δ συνεχεται μὲ τὸ βαθύπεδον τῆς Ὀλλανδίας, πρὸς Α δὲ μὲ τὴν ἄχανῃ Πολωνικὴν καὶ Ῥωσικὴν πεδιάδα. Ὅθεν θὰ ἐξετάσωμεν τὸ **νότιον ὄροπέδιον** καὶ τὴν **ΝΔ ὀρεινὴν χώραν** τῆς Ἄνω Γερμανίας, τὴν **ὀρεινὴν χώραν** τῆς Μέσης Γερμανίας καὶ τὸ **βόρειον βαθύπεδον** τῆς Κάτω Γερμανίας.

Ἡ Γερμανία κατὰ τὴν ἔκτασιν εἶναι $3\frac{1}{2}$ φορὰς μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, κατὰ πληθυσμὸν δὲ δεκαπλασία (63 ἑκατομύρια).

1. Αἱ Γερμανικαὶ Ἄλπεις καὶ τὸ νότιον ὄροπέδιον (Βαυαρία). Εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ ὄροπεδίου ὑψοῦνται ὡς ἰσχυρὸν προτείχισμα αἱ Γερμανικαὶ Ἄλπεις. Αὗται ἀποτελοῦν τμῆμα τῆς βορείας ζώνης τῶν Ἄλπεων. Ἡ ὑψηλότερα κορυφή των ἔχει τὸ ὕψος τοῦ ἰδικοῦ μας Ὀλύμπου (3000 μ.) Εἰς τὰς εὐρείας κοιλάδας των ὑπάρχουν λιβάδια καὶ ἀγροὶ καὶ ἀρκετοὶ συνοικισμοί. Ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ὕλοτομία ἀποτελοῦν τὸ κύριον ἐπάγγελμα τῶν κατοίκων.

Τὸ ὄροπέδιον ἔχει μέσον ὕψος 500 μ., ἐπειδὴ δὲ πανταχόθεν περικλείεται ἀπὸ ὑψηλὰ βουνά, ἔχει κλίμα τραχύ, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ γεωργία δὲν εὐνοεῖται. Μόλα ταῦτα μέγα μέρος αὐτοῦ καλύπτεται ἀπὸ ἀγρούς. Εἰς τὰ νότια αὐτοῦ ὑπάρχουν λιβάδια καὶ δάση πεύκων (ὕλοτομία). Σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τοῦ ὄροπεδίου, ὅπου διασταυροῦνται σπουδαῖαι ἐμπορικαὶ ὁδοὶ ἀπὸ Γερμανίας εἰς Ἰταλίαν καὶ Αὐστρίαν, κεῖται τὸ **Μόναχον** (675) ἡ πρω-

τεύουσα τῆς Βαυαρίας. Τὰ ζυθοποιεῖα του εἶναι παγκοσμίου φήμης, σπουδαῖα δὲ τὰ μηχανουργεῖα καὶ τὰ ἐργοστάσια τῶν χειροκτιῶν του. Διακρίνεται δὲ καὶ διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν. ΒΔ αὐτοῦ ἡ **Δύγούστα** (Γερμ. "Δουγκς-μπουργ (150) ἔχει σπουδαίαν βιομηχανίαν μαλλίνων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων.

2. Ἡ ΝΑ ὄρεινὴ χώρα. ΒΔ τοῦ νοτίου ὀροπεδίου ἡ χώρα μέχρι τῶν Βελγικῶν Ἀρδέννων εἶναι λοφώδης καὶ διατέμενεται ἀπὸ μέτρια ὄρη, τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι ὁ Μέλας Δρυμὸς καὶ τὰ Παραρρήνια ὄρη· διαρρέεται δὲ ὑπὸ τοῦ Ῥήνου, ὁ ὁποῖος πηγάζων ἐκ τῶν Ἑλβετικῶν Ἀλπεων σχηματίζει κατὰ τὸν ἄνω ὄρυν του βαθύπεδον.

α') **Ἡ κλιμακωτὴ χώρα τῆς Σουαβίας καὶ Φραγκονίας** λαμβάνει κλίσιν πρὸς τὸν Νέκαρ καὶ τὸν Μάιν, παραποτάμους τοῦ Ῥήνου. Εἰς τὰ παραποτάμια μέρη τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορον καὶ τὸ κλίμα γλυκύ. Ὅθεν ἡ κυρία ἀσχολία τῶν κατοίκων εἶναι ἡ γεωργία. Ἡ χώρα τοῦ Νέκαρ ἰδίᾳ εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον οἰνοφόρων τόπων τῆς Γερμανίας. Ἐχει δὲ καὶ κοιτάσματα ἄλατος. Πρωτεύουσα τῆς περιφερείας εἶναι ἡ **Στουττγάρδη** (340), κέντρον σπουδαῖον τοῦ ἐμπορίου τῶν βιβλίων. Εἰς τὴν **κοιλάδα τοῦ Μάιν** ἡ κυρία ἀσχολία τῶν κατοίκων εἶναι ἡ ἀνθοκομία καὶ ἡ κηπουρικὴ, εἰς μερικὰ δὲ μέρη καὶ ἡ ἀμπελοργία. Ἡ **Νυρεμβέργη** (375) ἀκμάζει μὲ τὴν βιομηχανίαν παιγνιδίων, μολυβίων καὶ μεταλλικῶν εἰδῶν· ἔχει δὲ ἀξιόλογον ἐθνολογικὸν μουσεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διασφύζονται πολλὰ κειμήλια τῆς γερμανικῆς τέχνης. Εἰς τὴν ΝΑ ἄκραν τῆς χώρας ὑψοῦται:

β') **Ὁ Μέλας Δρυμὸς**, ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα βουνὰ τῆς Γερμανίας, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει τὰς πηγὰς του ὁ Δούναβις. Εἶναι δλίγον ὑψηλότερος ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας Πάαρνηθα. Αἱ βαθεῖαι κοιλάδες του μὲ τὰ ὀρμητικὰ ῥυάκια καὶ τὰς δασώδεις κλιτῦς εἶναι ἐξόχου φυσικῆς καλλονῆς καὶ προσελκύουν πολλοὺς φυσιολάτρους. Οἱ πολυάριθμοι κάτοικοι τοῦ ὄρους ἀσχολοῦνται ἰδίᾳ εἰς τὴν ὕλοτομίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὠρολογοποιίαν καὶ τὴν κατασκευὴν μουσικῶν ὀργάνων.

γ') **Τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἀνω Ῥήνου** ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καὶ τῶν Βοσγίων ὀρέων καὶ εἶναι προφυ-

λαγμένον ἀπὸ τοὺς τραχεῖς ἀνέμους. Ἀμπέλια καὶ ὀπωροφόρα, καπνὸς καὶ σιτηρὰ καὶ τεῦτλα εἶναι τὰ κύρια προϊόντα τοῦ βαθυπέδου, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς κῆπος τῆς Γερμανίας. Ἡ ἀριστερὰ πλευρὰ τοῦ βαθυπέδου (Ἀλσατία), ὡς εἶδομεν, ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὴν δεξιάν πλευράν τοῦ βαθυπέδου κεῖνται ἡ **Φράϊβουργ** (90, πανεπιστήμιον), ἡ **Καρλσρούη** (150, πολυτεχνεῖον) καὶ ἡ **Χαϊδελβέργη** (75, τὸ ἀρχαιότατον γερμανικὸν πανεπιστήμιον) ἐν τερπνῇ τοποθεσίᾳ. Ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Νέκαρ κεῖται ἡ **Μάνχαϊμ** (250), ἀπέναντι δ' αὐτῆς ὁ **λιμὴν τοῦ Δουδοβίκου** (γεωμ. Λούντβιχσχάβεν 100)· ἀπ' αὐτῶν ἀρχίζει ἡ ναυσιπλοία τοῦ Ῥήνου καὶ διὰ τοῦτο αἱ πόλεις αὗται εἶναι σπουδαῖαι διὰ τὸ ἐμπόριον τῆς νοτίου Γερμανίας καὶ τῆς γειτονικῆς Ἑλβετίας. Ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Μάιν κεῖται ἡ **Μάϊντς** (100), ἐπὶ δὲ τοῦ Μάιν ἡ **Φραγκφούρτη** (450) σπουδαιότατον κέντρον τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν.

3. **Ἡ ὄρεινὴ χώρα τῆς Μέσης Γερμανίας.** α') **Τὰ Παραρρήνια ὄρη καὶ ἡ κοιλὰς τοῦ Κάτω Ῥήνου.** Βορείως τῆς Μάϊντς ὁ Ῥήνος διανοίγει στενὴν κοιλάδα μεταξὺ τῶν σχιστολιθικῶν ὄρεων, τὰ ὁποῖα πρὸς Δ συνεχονται μὲ τὰ Βελγικὰ Ἀρδεννα καί, ὅπως ἐκεῖνα, εἶναι πλουσιώτατα εἰς κοιτάσματα γαιανθράκων καὶ ἀποθέματα σιδήρου καὶ χαλκοῦ. Διὰ τοῦτο εἶναι πλήρη μεταλλείων, εἰς τὰ ὁποῖα ἑκατοντάδες χιλιάδων ἐργατῶν ἀπασχολοῦνται. Πλήθος βιομηχανικῶν πόλεων μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 2½ ἑκατομμυρίων κατοίκων πληροῦν τὴν κοιλάδα τοῦ Ῥούρ, παραποτάμου τοῦ Ῥήνου. Καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς αἱ καπνοδόχοι τῶν ἐργοστασιῶν ἀποτελοῦν πυκνὸν δάσος. Χρώματα καὶ χημικὰ εἶδη, ὑφάσματα καὶ σιδηρικά εἶναι τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας τοῦ Ῥήνου. Τὸ **Σόλιγκεν** φημίζεται διὰ τὰ μαχαίρια του. Εἰς τὸ **Ἑσσεν** (470) εὐρίσκονται τὰ περίφημα χυτήρια τοῦ Κρούπ, εἰς τὰ ὁποῖα ἄλλοτε κατεσκευάζοντο κανόνια, τώρα δὲ κατασκευάζονται ἀτμομηχαναί, σιδηραὶ γέφυραι καὶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα. Ὡς λιμένες ἐξαγωγῆς τῆς περιφερείας ταύτης χρησιμεύουν δύο μεγάλαι πόλεις τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Ῥήνου, ἡ **Ντούϊσμπουργκ** (275) καὶ ἡ **Ντύσσελντορφ** (430) εἰς τὰς ὁποίας καὶ ἡ βιομηχανία εἶναι ἀκμαία. Βιομηχανικὴ ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ **Κολωνία** (700) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Ῥήνου γνωστὴ διὰ

τὸ «ὔδωρ τῆς Κολωνίας» (κολώνια) καὶ τὸν περίφημον μητροπολιτικὸν ναόν. Νοτιώτερον ἢ **Βόννη** (100) δυτικῶς δ' αὐτῆς τὸ **Ἀαχεν** (150), πόλις τῆς ἐριουργίας.

β') Ἀνατολικῶς τῶν Παραρρηνίων ὀρέων ἐκτείνεται **λοφώδης χώρα**, μὲ μεμονωμένας ὄροσυστάδας. Ὁ δασικὸς πλοῦτος ἔκαμε τοὺς κατοίκους εἰς πολλὰ μέρη νὰ ἐπιτηδεύωνται τὴν ξυλουργικὴν. Εἰς τὸ **Κάσσελ** (170) ὑπάρχουν μεγάλα ἐργοστάσια, ὅπου κατασκευάζονται ἀτμομηχαναὶ καὶ σιδηροδρομικαὶ ἄμαξαι. Βορειότερον, παρὰ τὸν Τευτοβούργιον δρυμόν, ἀκμάζει ἡ καλλιέργεια τοῦ λίνου καὶ ἡ κατασκευὴ λινῶν ὑφασμάτων καὶ ταπήτων. Ἀνατολικώτερον τὸ **Ἀννόβερον** (400) εἶναι κέντρον σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν.

γ') Ὁ **Θυρίγγιος Δρυμὸς** εἶναι δασώδης, καὶ διὰ τὰς φυσικὰς καλλονὰς τοῦ ἐπονομάζεται «πάρκον τῆς Γερμανίας» καὶ προσελκύει τὸ θέρος πολλοὺς ἐπισκέπτας. Τὸ δάσος εἶναι πηγὴ ἀσχολίας διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ βουνοῦ, ἐπειδὴ μὲ τὰ πριονίδια τῶν ξύλων κατασκευάζεται χάρτης. Διὰ τὰς πολλὰς βροχὰς καὶ τὸ γλυκὺ κλίμα τὸ ἔδαφος εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τοὺς συνεχομένους λόφους εἶναι πολὺ εὐφορον καὶ πυκνὰ κατφυγμένον. Ἐν μέσῳ κήπων κεῖται ἡ **Ἐρφουρτ** (130) καὶ πλησίον αὐτῆς ἡ **Βαϊμάρη** (40) καὶ ἡ **Γένα** (50), πανεπιστήμιον).

δ') Μεμονωμένον ὥς νῆσος ἐν μέσῳ πεδινοῦ περιβάλλοντος εἶναι βορειότερον τὸ **Χάρτσειον ὄρος**, τὸ ὁποῖον ἔχει μεταλλεῖα χαλκοῦ, μολύβδου καὶ ἀργύρου. Εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ καλλιεργοῦνται σιτηρά, τεῦτλα καὶ λαχανικὰ καὶ μεταξὺ πολλῶν πόλεων ἐκεῖ ἐξέχει ἡ **Βρουναβύκη** (150).

ε') ΝΑ τοῦ Θυρίγγιου δρυμοῦ, εἰς τὰ μεθόρια τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐκτείνεται ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν Σαξονικῶν ὀρέων (Ἑρτζ), τὰ ὁποῖα πρὸς Ν μὲν καταπίπτουν ἀποτόμως, ἀλλὰ πρὸς Β μεταπίπτουν βαθμιαίως εἰς ὄρεινὴν χώραν. Εἰς αὐτὴν ὑπάρχουν σπουδαῖαι βιομηχανικαὶ πόλεις, ὥς ἡ **Χέμνιτς** (325) μὲ ὑφαντουργεῖα μετάξης καὶ βάμβακος καὶ ἡ **Δρέσδη** (600) μὲ ἐργοστάσια σοκολάτας καὶ σιγαρέττων, μία τῶν ὠραιότερων Γερμανικῶν πόλεων μὲ πλῆθος καλλιτεχνικῶν μνημείων.

ς') **Τὰ Σούδητα** ὄρη εἶναι προέκτασις τῶν Σαξονικῶν ὀρέων καὶ ἔχουν τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν ἐξ ὅλων τῶν ὀρέων τῆς κεν-

τρικῆς Γερμανίας (1600 μ.). Αἱ κλιτύες των καλύπτονται ἀπὸ μεγαλοπρεπῆ δάση. Εἰς τὰ ἀνθοβριθῆ λιβάδιά των βόσκουν ἀγέλαι βοῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ θερος πολλοὶ συχνάζουν ἐκεῖ πρὸς παρθερισμόν, ἡ κίνησις τῶν ξένων παρέχει εἰς τοὺς κατοίκους τῶν βουνῶν καλὴν ἐνασχόλησιν. Τὸν χειμῶνα ὅμως τὸ χιόνι ἐνίστε φθάνει ἕως τὴν στέγην τῶν οἰκιῶν, ὥστε ἐν παράθυρον ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἔξοδον τῶν ἐνοίκων. Τότε μὲ χιονοπέδιλα ἢ ἔλκηθρα γλιστροῦν ὥσάν βέλος πρὸς τὴν κοιλάδα, διὰ νὰ προμηθευθῶν τροφίμα. Εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τοὺς χαμηλοὺς προβούρους καλλιεργεῖται τὸ λίνον. Ἐπειδὴ δὲ καὶ γαιάνθρακες ἐξάγονται ἀπὸ πλούσια κοιτάσματα, μεγάλα κλωστήρια καὶ ὑφαντήρια εὐρίσκονται εἰς τὰς πέριξ πόλεις, μετὰ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι τὸ *Γκέρλιτς* (100).

4. *Τὸ βόρειον βαθύπεδον*, ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, καταλαμβάνει περίπου τὸ ἥμισυ τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους, διὰ τοῦ Ἄλβιος δὲ ποταμοῦ διαιρεῖται εἰς δυτικὸν καὶ ἀνατολικὸν τμήμα.

α') *Τὸ δυτικὸν τμήμα*, συνέχεται μὲ τὸ βαθύπεδον τῆς Ὀλλανδίας, μὲ τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει κατὰ τὸ κλίμα καὶ κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους. Ὅπως εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, οὕτω καὶ ἐδῶ ἡ παραλία ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τῶν πλημμυρίδων τῆς Βορείας Θαλάσσης· ὅπως ἐκεῖ ἡ Ζούτερ Ζέε, οὕτω καὶ ἐδῶ εἰς καιρὸν τρικυμιώδους πλημμυρίδος ἐσχηματίσθησαν κόλποι καὶ κατὰ τὰς ἐκβολὰς μεγάλων ποταμῶν (ὀνόμασέ τους) χωνοειδῆ στόμια. Κατὰ τὸ ἐξάωρον τῆς πλημμυρίδος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ θάλασσα, κινουμένη πρὸς τὴν παραλίαν, εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὰ στόμια τῶν ποταμῶν, καὶ μεγάλα πλοῖα τῆς θαλάσσης ἡμποροῦν νὰ εἰσπλεύσουν εἰς τοὺς ποταμούς. Οὗτοι ἀποτελοῦν τὰς φυσικὰς ὁδοὺς, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν μεσογαίαν μὲ τὴν θάλασσαν. Διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτῶν ἰδρύθησαν σπουδαῖαι ἐμπορικαὶ πόλεις, τὸ *Ἀμβούργον* (1 ἐκ. κατ.) καὶ ἡ *Βρέμη* (290). Ὁ λιμὴν τοῦ Ἀμβούργου σχηματίζεται εἰς τὴν εὐρείαν κοίτην τοῦ Ἄλβιος, ἡ ὁποία ἔχει ἐκβαθυνθῆ, ὥστε νὰ δέχεται καὶ τὰ μέγιστα τῶν πλοίων. Αἱ προκυμαῖαι του ἐκτείνονται ὥς δάκτυλα τεταμένα πολλῶν χειρῶν. Παντοῦ ἐπικρατεῖ κίνησις καὶ ζωή. Πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἦτο μετὰ τὸ Λονδῖνον ὁ μεγαλύτερος

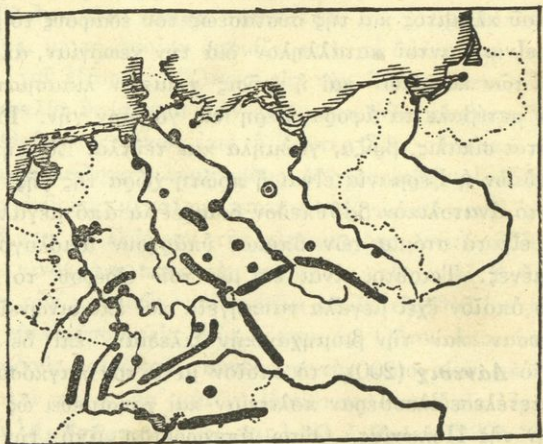
ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Εὐρώπης. Ὅμοίως ἡ **Βρέμη** εἶναι ἡ δευτέρα ἐμπορικὴ πόλις τῆς Γερμανίας, εἰς τὴν ὁποίαν μεγάλαι ἀτμοπλοῖκαι Ἑταιρεῖαι ἔχουν τὴν ἔδραν των. Εἰς τὰς ἀμμόδεις ἐκτάσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ βόσκουν ἀγέλαι ἵππων καὶ βοῶν. Διὰ τὰ μὴ βυθίζωνται εἰς τὰ ἐλώδη ἐδάφη, δένονται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια των σανίδες· καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι ὑγρὸς, μόνον μὲ τὴν βοήθειαν μακρῶν κονταριῶν ἠμποροῦν νὰ βαδίζουν εἰς τοὺς λασπώδεις δρόμους. Μὲ μεγάλας προσπαθείας ἀρχίζουν τώρα οἱ κάτοικοι νὰ μεταβάλλουν τὰ ἐλώδη πεδία εἰς ἀγρούς.

β') **Τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ βαθυπέδου** βρέχεται ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Αὕτη πανταχόθεν σχεδὸν περικλείεται ἀπὸ ξηρὰν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐπιδρᾷ, ὅπως ἡ Βορεία θάλασσα εἰς τὸ κλίμα τοῦ βαθυπέδου, τὸ ὁποῖον ἐκ τούτου εἶναι **ἡπειρωτικὸν** (χειμῶνες ψυχροί, θέρη θερμὰ καὶ ξηρά). Κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ὑπάρχουν θῖνες, εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν ἡ γῆ εἶναι ἀμμόδης ἢ ἀργιλώδης. Εἰς πολλὰ μέρη ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους εἶναι τόσον ἐπίπεδος, ὥστε τὰ νερὰ λιμνάζουν καὶ σχηματίζουν ἔλη. Ἐνεκα λοιπὸν τοῦ κλίματος καὶ τῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους τὸ βαθύπεδον δὲν εἶναι παντοῦ κατάλληλον διὰ τὴν γεωργίαν, ἀλλ' ἡ φιλοπονία τῶν κατοίκων καὶ ἡ χρῆσις χημικῶν λιπασμάτων καὶ μηχανῶν μετέβαλε τὰ ἄφορα μέρη εἰς γόνιμον γῆν. Ἰδίᾳ καλλιεργοῦνται σίκαλις, βρίζα, γεώμηλα καὶ τεῦτλα. Εἰς τὴν παραγωγὴν αὐτῶν ἡ Γερμανία εἶναι ἡ πρώτη χώρα τῆς γῆς.

Καὶ τὸ ἀνατολικὸν βαθύπεδον διαρρέεται ἀπὸ μεγάλους ποταμούς, εἰς τὰ στόμια τῶν ὁποίων ὑπάρχουν ἀξιόλογοι ἐμπόριοι λιμένες. Τοιοῦτοι εἶναι ἐπὶ μὲν τοῦ Ὀδέρου τὸ **Στετίν** (250), τὸ ὁποῖον ἔχει μεγάλη ναυπηγεῖα καὶ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὴν βιομηχανικὴν Σιλεσίαν, ἐπὶ δὲ τοῦ Βιστούλα τὸ **Δάντσιχ** (200), τὸ ὁποῖον μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἀπετέλεσε ἐλευθέραν πολιτείαν καὶ χρησιμεύει ὡς ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Πολωνίας. Οὕτω ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τὴν λοιπὴν Γερμανίαν ἡ **Ἀνατολικὴ Πρωσσία**, τῆς ὁποίας σπουδαιότατος λιμὴν εἶναι ἡ **Καινιξβέργη** (275, πανεπιστήμιον). Ἀξιόλογοι ἐπίσης λιμένες ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς εἶναι ἡ **Δυβέκη** (120) καὶ τὸ **Κιελον** (200), κατὰ τὸ ὁποῖον διὰ μεγάλης διώρυγος ἡ Βαλτικὴ συνεδέθη μὲ τὴν Βορείαν Θάλασσαν.

Εἰς τὸ μέσον τῆς μεγάλης Γερμανικῆς πεδιάδος, ἐπὶ τοῦ Σπρέα ποταμοῦ, ὅπου διασταυρῶνονται αἱ ὁδοὶ τῶν συγκοινωνιῶν, κεῖται τὸ **Βερολῖνον** (4 ἑκατ. κατ.) ἡ πρωτεύουσα τῆς Πρωσσίας καὶ ὁλοκλήρου τῆς Γερμανίας. Ἡ κεντρικὴ λεωφόρος «Ύπὸ τὰς Φιλλύρας», ἔχει πλάτος 60 μέτρων καὶ διαιρεῖται κατὰ πλάτος εἰς πέντε δρόμους, τῶν ὁποίων ἕκαστος εἶναι διὰ χωριστὴν χρῆσιν. Δὲν εἶναι δὲ μόνον ὥραία ἡ πρωτεύουσα αὕτη, ἡ ὁποία ἀπαστραύπτει ἀπὸ τὴν καθαριότητα, ἀλλ' ἀποτελεῖ καὶ κέντρον βιομηχανικῆς, ἐμπορικῆς καὶ πνευματικῆς κινήσεως (Πίναξ 5). Νοτιώτερον ἐπὶ τοῦ Ἀλβιος τὸ **Μαγδεμβούργον** (300) εἶναι κέντρον ζαχαροποιίας, ἐπὶ παραποτάμων δ' αὐτοῦ ἡ **Δειψία** (650) εἶναι ἡ πόλις τῶν βιβλίων καὶ τῶν γουναρικῶν, ἡ δὲ **Χάλλη** (200), πόλις τῆς βιομηχανίας. Ἐπὶ τοῦ Ὀδέρου ἐν τῇ Σιλεσίᾳ κεῖται τὸ **Μπρεσλάου** (550), σπουδαία ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις.

5. **Οἱ κάτοικοι** τῆς Γερμανίας εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον διαμαρτυρόμενοι. Οἱ Γερμανοὶ ἀγαποῦν πολὺ τὴν ἐργασίαν καὶ τὰ γράμματα. Ὁ

Εἰκ. 37. Γερμανία.

λαὸς εἶναι μορφωμένος, τὰ δὲ πανεπιστήμια, εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν, εἶναι ὀνομαστά διὰ τὴν μάθησιν καὶ τοὺς σοφοὺς ἄνδρας. Εἰς τὰς ἀσχολίας τῶν οἱ Γερμανοὶ εἶναι πρακτικοὶ καὶ ἐπιδέξιοι. Διὰ τοῦτο ἀνύψωσαν

τὴν οἰκονομικὴν εὐρωστίαν τῆς χώρας των, τῆς ὁποίας ὁ πλοῦτος ἔτεινε νὰ φθάσῃ τὸν Ἀγγλικόν. Ἡ ἀκμὴ αὕτη ἀνεκόπη ἀπὸ τὸν παγκόσμιον πόλεμον (1914—1919), ὁ ὁποῖος καὶ εἰς αἷμα καὶ εἰς χρῆμα καὶ εἰς ἐδάφη ἐστοίχισεν ἀκριβὰ εἰς τὴν Γερμανίαν.

6. Πολιτικὴ κατάστασις. Πρὸ τοῦ πολέμου τὸ Γερμανικὸν κράτος ἦτο αὐτοκρατορία καὶ περιελάμβανε πολλὰ χωριστὰ κράτη, τὰ ὁποῖα ἀνεγνώριζον ὡς κεφαλὴν τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας, τοῦ μεγαλυτέρου ἐξ ὅλων τῶν κρατῶν. Σήμερον ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν ἐλευθέρως πολιτείας, ἡνωμένως εἰς μίαν δημοκρατίαν.

7. Αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Γερμανίας μετὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι στεναί. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἡ Γερμανία λαμβάνει σταφίδα καὶ καπνόν, σιμυρίδα καὶ λευκόλιθον, ἐξάγει δ' εἰς τὴν Ἑλλάδα μηχανάς, ὑφάσματα, χημικὰ καὶ φαρμακευτικὰ εἶδη, χάρτην, ἡλεκτρικὰ, ὑαλικά, βιβλία κλπ.

8. Ἀσκήσεις. Περιέγραψε τὰ ὄρη.—Ὀνόμασε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, τὰς φυσικὰς περιοχὰς μετὰ τὰ προϊόντα τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς βιομηχανίας των, τὰς πόλεις μετὰ τὸν πληθυσμὸν των.

5. Ἑλβετία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς Ἑλβετίας ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ.—Ποῖα ὄρη κατέχουν τὸ Ν καὶ Α μέρος τῆς χώρας; — Ὅρισατε τὴν κυρίαν διεύθυνσιν τῶν Ἑλβετικῶν Ἀλπεων. — Ὀνομάσατε τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς των, τοὺς ποταμούς οἱ ὁποῖοι πηγάζουν ἐξ αὐτῶν, τὰς λίμνας τὰς ὁποίας κατὰ τὸν ῥοὺν των σχηματίζουν. — Ποία ὁροσειρὰ χωρίζει τὴν Ἑλβετίαν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν; Ὅρισατε τὰ σύνορα τῆς Ἑλβετίας πρὸς τὰς ἄλλας γειτονικὰς χώρας.

Ἡ Ἑλβετία εἶναι ἡ ὀρεινότερα χώρα τῆς Εὐρώπης καὶ τόσον ὑψηλή, ὥστε τὸ $\frac{1}{3}$ σχεδὸν τῆς ἐπιφανείας της εἶναι αἰωνίως χιονοσκεπές. Ἀλλ' ἐνῶ εἰς ἑκτασιν εἶναι ἴση μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην, εἰς πληθυσμὸν εἶναι διπλασία ἀπὸ αὐτὰς (3,8 ἑκ.). Καὶ δὲν ἔχει μὲν ἕξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἔχει θέσιν κεντρικὴν, κατέχουσα τὰς διαβάσεις μεταξὺ τεσσάρων μεγάλων κρατῶν.—Εἰς τὴν Ἑλβετίαν διακρίνομεν τρία μέρη: τὰς Ἀλπεῖς, τὸ ὀροπέδιον καὶ τὸν Ἰούραν.

1. Αἱ Ἑλβετικαὶ Ἀλπεῖς πρὸς Α μὲν συνεχόνται μετὰ τὰς Αὐστριακὰς καὶ Γερμανικὰς Ἀλπεῖς, πρὸς Δ δὲ μετὰ τὰς Γαλλικὰς, αἱ ὁποῖαι ἀμπτουσαι πρὸς Ν φθάνουν μέχρι τῆς Μεσογείου Θαλάσσης· ὥστε κατέχουν τὸ μέσον τοῦ μεγάλου τόξου τῶν Ἀλπεων. Αἱ Ἀλπεῖς διὰ μεγάλης κοιλάδος, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας ἄγει πρὸς τὴν λίμνην τοῦ Κόμο, διαι-

ροῦνται εἰς δυτικὰς καὶ ἀνατολικὰς ᾽Αλπεῖς. Ἐν λοιπὸν ἡμπορούσαμεν μὲ τὸ ἀεροπλάνον ν' ἀνυψωθῶμεν ἐπάνω ἀπὸ τὴν ὑψηλότεραν κορυφὴν τῶν ᾽Αλπεων, θὰ ἐβλέπαμεν ὅτι αἱ μὲν δυτικαὶ ᾽Αλπεῖς συνίστανται ἀπὸ δύο ὀγκῶδεις, σχεδὸν παραλλήλους ζώνας, αἱ δὲ ἀνατολικαὶ ἀπὸ τρεῖς. Ἐκ τῶν ζωνῶν τούτων, εἰς μὲν τὰς δυτικὰς ᾽Αλπεῖς ἡ νοτιά, εἰς δὲ τὰς ἀνατολικὰς ἡ μεσαία εἶναι ὑψηλότεραι· ἐπειδὴ δὲ συνίστανται ἀπὸ πολὺ σκληρὰ πετρώματα (γρανίτην), τὰ ὁποῖα δυσκόλως φθείρονται ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν, αἱ μεγαλοπρεπεῖς κορυφαὶ τῶν ἔχουν μᾶλ-

Εἰκ. 38. Αἱ ᾽Αλπεῖς.

λον ἀπεστρογγυλωμένα σχήματα· φθάνουν δὲ κατὰ μέσον ὄρον εἰς ἄνω τῶν 4,000 μ. καὶ εἶναι αἰωνίως χιονοσκεπεῖς. Αἱ ἄλλαι ζῶναι σύγκεινται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἀσβεστόλιθου, ὃ ὁποῖος εὐκολώτερα φθείρεται ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν. Διὰ τοῦτο αἱ ῥάχεις τῶν ἀσβεστολιθικῶν ᾽Αλπεων διατέμνονται ἀπὸ ἀγρίας φάραγγας καὶ προβάλλουν αἰχμηροὺς ὀβελίσκους.

Εἰς τὸ κέντρον τῶν Ἑλβετικῶν ᾽Αλπεων εἶναι ὁ **Ἅγιος Γοττάρδος**, γρανιτικὸν ὄροπέδιον, κείμενον εἰς ὕψος 2.000 μ. Εἰς τὰς κλιτῦς αὐτοῦ ἔχουν τὰς πηγὰς τῶν ὁ Ῥήνος καὶ ὁ Ῥοδανός. Κατ' αὐτὸ διὰ σήραγγος 15 χιλιομέτρων συνδέεται σιδηροδρομικῶς ἡ Ἑλβετία μὲ τὴν Ἰταλίαν, ὅπως καὶ δυτικώτερον διὰ τῆς σήραγγος τοῦ Σεμπλόν, μήκους 20 χιλιομέτρων. Ὀλίγον βορειότερον εἶναι αἱ ᾽Αλπεῖς τῶν **τεσσάρων δρυμῶν** μὲ τὴν λίμνην τῆς Λυκέρνης, τὴν ὠραιότατην τῶν Ἑλβετικῶν λιμνῶν. Αἱ

Αἱ κορυφαί των (Ρίγκι, Πιλάτος) ἔχουν μικρότερον σχετικῶς ὕψος, ἀλλ' ὁ θεατῆς ἐξ αὐτῶν ἔχει μεγαλοπρεπῆ ἄποψιν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀνάβασις εἰς αὐτὰς γίνεται μὲ σιδηροδρόμους, χιλιάδες ξένων ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος τὸ μέρος τοῦτο τῶν Ἀλπεων, ὅπως καὶ δυτικώτερον τὰς Ἀλπεὺς τῆς Βέρνης (Παρθένος 4170 μ. Ῥόζα 4640 μ.). Ἡ ἀνάβασις εἰς αὐτὰς ἀπαιτεῖ τρεῖς ἡμέρας. Εἶναι δὲ πολὺν ἐπικίνδυνος, ὅταν νέφη πυκνὰ ἢ χιονοθύελλαι καταλάβουν τοὺς περιηγητάς.

Ἡ βλάστησις τῶν φυτῶν εἰς τὰς Ἀλπεὺς σχετίζεται μὲ τὸ κλίμα. Ὅσον ὑψηλότερα ἀναβαίνομεν, τόσον τὸ ψῦχος αὐξάνει καὶ ἡ βλάστησις ἐλαττοῦται. Ἰδιαιτέραν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτῆς ἔχει ἡ θέσις τῶν κλιτύων καὶ τῶν κοιλάδων εἰς τὴν νοτίαν ἢ τὴν βορείαν πλευρὰν τῶν ὄροσειρῶν. Ἐν ᾧ αἱ πρὸς Β ἀνοιγμέναι κοιλάδες εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς δυτικούς καὶ βορείους ἀνέμους, αἱ πρὸς Ν εἶναι ἀνοικταὶ εἰς τοὺς θερμοὺς νοτίους ἀνέμους καὶ τὸν περισσότερον καιρὸν ἔχουν καθάριον οὐρανόν. Διὰ τοῦτο αἱ μὲν βόρειαι πλευραὶ τῶν βουνῶν σκεπάζονται κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ δάση, αἱ δὲ θερμότεραι κοιλάδες καὶ νότιαι κλιτύες κατέχονται ἀπὸ λιβάδια καὶ ἀγρούς. Εἰς τὰς νοτίας κοιλάδας τῆς Ἑλβετίας, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ριβιέραν, ἀπαντῶνται καὶ φυτὰ τῶν χωρῶν μας, ἥτοι ἐλαία, συκῇ, ῥοδοδάφνη καὶ κυπάρισσος, καὶ ἐπειδὴ τὸ κλίμα καὶ τὸν χειμῶνα εἶναι γλυκύ, πολλοὶ πάσχοντες καταφεύγουν ἐκεῖ πρὸς ἀνάρρωσιν (Λουγκάνο, Νταβός). Ἐκεῖ καὶ εἰς τὰ 1800 μ. ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ καλλιέργεια. Ἀλλ' ἀπὸ 2000 μ. μόνον βελονόφυλλα δένδρα (πεύκη, ἐλάτη) ἡμποροῦν νὰ εὐδοκίμησουν. Μεταξὺ τῶν δασῶν, εἰς τὰ ὕψη ἐκεῖνα, ἐκτείνονται λιβάδια καταπράσινα, εἰς τὰ ὅποια αἱ ἀγελάδες καὶ αἶγες εὐρίσκουν ἄφθονον καὶ ἀρωματώδη τροφήν. Ἀπὸ τὰ 2600—2700 μ. ἀρχίζει τὸ βασίλειον τῆς αἰωνίας χιόνος καὶ τοῦ πάγου, ἡ ἀκένωτος πηγὴ τῶν Ἀλπείων ποταμῶν. Ἐκτὸς ἀπὸ φύκια καὶ λειχήνας, μόνον ὀλίγοι θάμνοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀναφαίνονται. Δὲν λείπουν ὅμως καὶ οἱ κάτοικοι: δορκάδες, αἶγαγροι καὶ ἀετοὶ εἶναι αἱ ζῶσαι ὑπάρξεις, τὰς ὁποίας συναντᾷ ἐκεῖ ὁ τολμηρὸς Ἀλπινιστής. (Πίναξ 6).

Τὸ γάλα, συμπεπνυγμένον εἰς κυτία, τὸ βούτυρον καὶ τὰ τυριά τῆς Ἑλβετίας εἶναι ἐξαίρετα καὶ πωλοῦνται εἰς ὅλον τὸν

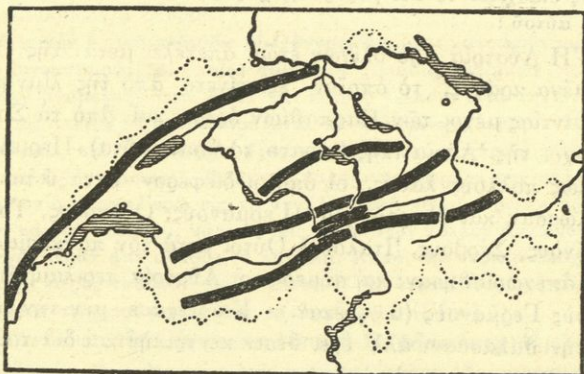
κόσμον. Ἀλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ αὐτά, πόρον ζωῆς εἰς τοὺς κατοίκους παρέχει ἡ κίνησις τῶν ξένων, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλβετία ἀποκαλεῖται «ξένων τῆς Εὐρώπης».

2. Τὸ Ἑλβετικὸν ὄροπέδιον, ἦτοι ἡ μέση Ἑλβετία, ἐκτείνεται μετὰ τῶν Ἀλπεων καὶ τοῦ Ἰούρα ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Γενεύης μέχρι τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας. Εἶναι μᾶλλον λοφώδης χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ποταμοὶ διήνοιξαν βαθείας κοιλάδας καὶ ἐσχημάτισαν πλῆθος λιμνῶν. Ὁ Ἄαο, πηγάζων ἐκ τοῦ Ἀγίου Γοττάρδου, εἶναι ὁ κύριος ποταμὸς τῆς χώρας καὶ προσλαμβάνων καὶ ἄλλα ποτάμια χύνεται εἰς τὸν Ρήνον. Οὗτος μετὰ τὴν ἔξοδόν του ἀπὸ τὴν λίμνην τῆς Κωνσταντίας διανοίγει δρόμον διὰ μέσου τοῦ Ἰούρα καὶ κρημνιζόμενος ἀπὸ ὕψους 24 μέτρων σχηματίζει μεγαλοπρεπὴ καταρράκτην. Τὸ ἔδαφος τοῦ ὄροπεδίου εἶναι εὐφορον, ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ κλίμα εἶναι γλυκὺ καὶ ὑγρὸν, ἡ καλλιέργεια ἀποδίδει καλὴν ἐσοδείαν. Ἰδίᾳ εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλβετίαν, ἐπὶ τῶν προσηλίων λόφων εὐδοκίμοι τ' ἀμπέλια καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα. Ἀλλ' ἡ γεωργία μόνη δὲν ἐπαρκεῖ νὰ διαθρέψῃ τὸν πυκνὸν πληθυσμόν. Ἡ ἀφθονία τῶν ὑδάτων καὶ ἡ δύναμις τῆς πτώσεως αὐτῶν ἀνεπλήρωσαν εἰς τὴν Ἑλβετίαν τὴν ἔλλειψιν τῶν γαιανθράκων καὶ ἠνόνησαν τὴν ἀνάπτυξιν σπουδαίων βιομηχανιῶν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀκατέργαστοι ὕλαι εἰσάγονται ἔξωθεν, οἱ Ἑλβετοὶ λαμβάνουν πρὸς ἐπεξεργασίαν τοιαύτας ὕλας, αἱ ὁποῖαι παρὰ τὸ μικρὸν τῶν βάρους ἔχουν μεγάλην ἀξίαν, ἥτοι μέταξιν, βάμβακα, χρυσόν, ἄργυρον, καὶ μὲ αὐτὰς κατασκευάζουν δαντέλλας, κεντήματα, ὑφάσματα, ὥρολόγια.

Ἡ πρωτεύουσα **Βέρνη** (100, πανεπιστήμιον) ἔχει ἀκμαίαν ἐριουργίαν. Εἰς τὸ **Σαϊντ Γκάλλεν** (70) κατασκευάζονται κεντήματα καὶ βιμβακερά, εἰς τὴν **Ζυρίχην** (200, πανεπιστ.) μεταξωτά, καὶ εἰς τὴν **Βασιλείαν** (Γερμ. Μπάτζελ, 14), πανεπ.) κορδέλλες κλπ. Μὲ τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ ξενοδοχεῖα οἱ κάτοικοι τῆς μέσης Ἑλβετίας ἀπέκτησαν εὐπορίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἠδυνήθησαν νὰ θεραπεύσουν καὶ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἡ παιδεία, ἰδίᾳ εἰς τὰς μεγαλυτέρας πόλεις, ἵσταται εἰς ὑψηλὴν β. θμίδι.

3. Ὁ Ἑλβετικὸς Ἰούρας εἶναι τὸ ΝΔ τμήμα ὄροσειρᾶς, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ Ροδιανοῦ ἐκτείνεται καὶ πέραν τοῦ Ρήνου εἰς

τὴν Γερμανίαν, ὡς Σουαβικὸς καὶ Φραγκονικὸς Ἰούρας. Εἶναι ὄρος ἀσβεστολιθικὸν καὶ ἔχει κλίμα τραχύ· διὰ τοῦτο εἰς τὰ ὑψώματά του, μόνον μικρὰ κτηνοτροφία ἐνεργεῖται. Μόλα ταῦτα τὸ βουνὸ εἶναι πικνὰ κατωκημένον. Οἱ φίλεργοι κάτοικοί του

Εἰκ. 39. Ἑλβετία (1 : 5 ἐκ.).

ἐξασκοῦν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὥρολογοποιοῦ καὶ τοῦ κατασκευαστοῦ μουσικῶν ὀργάνων. Ἀπὸ τὴν **Γενεύην** (150, πανεπιστήμιον) τὰ ὥρολόγια ἀποστέλλονται εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας τοῦ κόσμου. Ἡ **Δωζάνη** (70, πανεπιστήμιον) εἶναι σπουδαῖον κέντρον συγκοινωνιῶν.

4. **Οἱ κάτοικοι** τῆς ΒΑ Ἑλβετίας, ἀποτελοῦντες τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ, εἶναι Γερμανοί, τῆς δυτικῆς Ἑλβετίας Γάλλοι, καὶ τῆς νοτίου Ἰταλοί. Περίπου τὰ $\frac{3}{5}$ τῶν κατοίκων εἶναι διαμαρτυρόμενοι καὶ τὰ $\frac{2}{5}$ καθολικοί. Ὅπως ὅλους τοὺς κατοίκους τῶν Ἀλπεων, οὕτω καὶ τοὺς Ἑλβετοὺς, ὁ διηνεκὴς ἀγὼν πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως κατέστησεν ὑπομονητικούς, φιλοπόνους καὶ ὀλιγαρχεῖς. Ἡ Ἑλβετία πολιτικῶς εἶναι διηρημένη εἰς 25 αὐτονόμους πολιτείας ἢ καντόνια, τὰ ὅποια ἀπαρτίζουν μίαν δημοσπονδίαν. Τὴν κυβέρνησιν διαχειρίζεται Συμβούλιον, τοῦ ὁποίου προΐσταται εἰς πρόεδρος.

5. **Ἐμπόριον μὲ τὴν Ἑλλάδα.** Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἑλβετία προμηθεύεται καπνὸν καὶ σπόγγους, ἡ δὲ Ἑλλὰς ἐξ αὐτῆς λαμβάνει νήματα καὶ ὑφάσματα, γάλα εἰς κυτία, βούτυρον, ὥρολόγια, χαρτί, σοκολάταν καὶ ἀγελάδας.

6. **Ἀσκήσις.** Ὀνομάσατε τὰς γειτονικὰς χώρας, τὰς ὁροσειράς, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας, τὴν πρωτεύουσάν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις. —Κάμετε μεγέθυσιν τοῦ χάρτου καὶ ἐπιγράψατε τὰ ὀνόματα.

6. Αὐστρία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς Αὐστρίας ὡς πρὸς τὰς γειτονικὰς χώρας. — Ποῖον τμήμα τῶν Ἀλπεων κατέχει ὅλην σχεδὸν τὴν χώραν ; — Ποῖος ποταμὸς διασχίζει τὸ ΒΑ μέρος τῆς χώρας ; — Ποία μεγάλη πόλις κείται ἐπ' αὐτοῦ ;

1. Ἡ Αὐστρία πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀπετέλει μετὰ τῆς Οὐγγαρίας μέγα κράτος, τὸ ὁποῖον ἐξετείνεται ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας μέχρι τῶν Καρπαθίων ὁρέων καὶ ἀπὸ τὰ Σούδητα ὄρη μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς (εὔρατε τὰ ὅρια ταῦτα). Περιελαμβάνεν ὅμως πολλοὺς λαοὺς, οἱ ὅποιοι διέφερον μεταξὺ των κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ φρόνημα (Γερμανοὺς, Οὐγγρους, Τσέχους, Ρουμάνους, Σέρβους, Ἰταλοὺς). Οὗτοι μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἀπεχωρίσθησαν, καὶ σήμερον ἡ Αὐστρία περιλαμβάνει μόνον τοὺς Γερμανοὺς (6½ ἑκατ.). Καὶ ἔχασε μὲν τὴν ἔξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἔχει θέσιν κεντρικὴν καὶ διὰ τοῦ Δουνάβεως ἐπικοινωνεῖ μετὰ τὰς γειτονικὰς τῆς χώρας.

2. Ἡ Αὐστρία, κατέχουσα τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν Ἀνατολικῶν Ἀλπεων, ἔχει τὰ φυσικὰ γνωρίσματα τῆς Ἑλβετίας. Εἶναι ἀνοικτὴ εἰς τοὺς βορείους καὶ ἀνατολικοὺς ἀνέμους καὶ ἔχει σχετικῶς πολλὰς βροχὰς. Αἱ κλιτύες τῶν βουνῶν μέχρι 1800 μ. εἶναι κεκαλυμμέναι μετὰ δάση. Ἰδίᾳ εἰς τὸ Τυρόλον, τὸ ὁποῖον συνέχεται μετὰ τὴν Ἑλβετίαν, ἡ κτηνοτροφία καὶ γαλακτοκομία ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν ἐνασχόλησιν τῶν κατοίκων καὶ ἡ κίνησις δὲ τῶν ξένων παρέχει ἐπίσης εἰς αὐτοὺς πόρον ζωῆς. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ Τυρόλου, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰνν (ποῦ χύνεται οὗτος;) κείται ἡ *Ἰννσμπρουκ* (60) μετὰ πανεπιστήμιον.

Εἰς τὸ ΒΑ ἄκρον αἱ Ἀλπεις εἶναι πλούσιαι εἰς θησαυροὺς τοῦ ἑδάφους. Ἀλατωρυχεῖα καὶ ἀλατοῦχοι πηγαὶ ὑπάρχουν παρὰ τὴν *Σάλτσμπουργκ* (40), σιδηρορυχεῖα δὲ παρὰ τὴν *Γκρατς* (160), εἰς τὴν ὁποίαν ἐκ τούτου ἀκμάζει ἡ σιδηροβιομηχανία.

3. Τὸ παραδουνάβιον μέρος τῆς Αὐστρίας ἀποτελεῖται ἀπὸ προβούνους τῶν Ἀλπεων, τῶν ὁποίων τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορον, ἀλλὰ καὶ πλούσιον εἰς γαιάνθρακας καὶ μεταλλεύματα σιδήρου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ συγκοινωνίαι κατ' αὐτὸ διευκολύνονται διὰ τοῦ Δουνάβεως, ἀνεπτύχθησαν εἰς τὴν διασταύρωσιν σπουδαίων ἐμπορικῶν ὁδῶν δυτικῶς μὲν ἡ *Λίντς* (80) ἀνατολικῶς δὲ

καπνός, τεϋτλα). Ὅπου ὁμως ἡ πεδιάς σκεπάζεται μὲ ἄμμον, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνεμος μετακινεῖ, ἐκεῖ κάθε προσπάθεια τοῦ ἀγρότου ἀποβαίνει ματαία. Εἰς τὰ πλάγια τῶν μεθορίων, παρὰ τὴν **Τοκάϊαν** μὲ τὴν ζέστην τοῦ θερινοῦ ἡλίου εὐδοκιμεῖ ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα.

2. Εἰς τὴν ἀχανῆ πεδιάδα οἱ Οὕγγροι ἀγρόται κατοικοῦν κατὰ μεγάλους συνοικισμούς, οἱ ὅποιοι ἀριθμοῦν χιλιάδας κατοίκων καὶ ἀπέχουν πολὺ ἀναμεταξύ των. Ξύλα καὶ πέτρες λείπουν ἀπὸ τὴν στέππην, δι' αὐτὸ τὰ σπίτια εἶναι πλινθόκτιστα μὲ καλαμίνην στέγην. Μὲ τοὺς χρωματισμοὺς καὶ τὸ καθαρὸν ἐξωτερικὸν των τὰ οὕγγρικὰ σπίτια παρέρχουν καλὴν ἐντύπωσιν. Φράκτης καλάμιнос χωρίζει τὴν αὐλὴν ἀπὸ τὸν φαρδὺν δρόμον. Γύρω εἰς τὰ μεγάλα αὐτὰ χωριά πρῶτοι ἔρχονται οἱ κῆποι καὶ τὰ ἀμπέλια, κατόπιν εἰς εὐρύτατον κύκλον ἀπλώνονται οἱ ἄγροί, καὶ πέραν ἀπὸ αὐτοὺς τὰ λιβάδια. Κατὰ τὴν θερινὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ μετακίεῖ εἰς θερινὰ παραπήγματα διὰ νὰ θερίσουν τὰ χωράφια καὶ νὰ τὰ ὀργώσουν. (Πίναξ 7).

Πρωτεύουσα τῆς Οὕγγαρίας εἶναι ἡ **Βουδαπέστη** (1, 2 ἑκατ.) εἰς τὴν ὁποίαν διασταυρῶνONTAI σπουδαιόταται ὁδοὶ συγκοινωνίας καὶ ἀκμάζει τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία. Κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας ἑοῦ ἐἶναι ἐπὶ τοῦ Θάϊδος τὸ **Σεγκεδίν** (120).

3. Ἡ Οὕγγαρια πρὸ τοῦ 1919 περιελάμβανε καὶ ἄλλας χώρας ἀπὸ τοῦ Σαῦου μέχρι τῶν Καρπαθίων μὲ 21 ἑκατ. κατοίκων. Τώρα περιορίσθη εἰς ἑκτασιν ἴσην μὲ τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς Ἑλλάδος καὶ πληθυσμὸν 8 ἑκατομμυρίων. Οἱ Οὕγγροι εἶναι λαὸς Ἀσιατικὸς, ὁ ὅποιος πρὸ 1000 ἐτῶν ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ γλῶσσά των ὁμοιάζει μὲ τὴν Τουρκικὴν· ἄλλ' οἱ Οὕγγροι εἶναι χριστιανοὶ καὶ πολιτισμένοι, ἂν καὶ ἐκτός τῆς γλώσσης διετήρησαν καὶ τὰ ἥθη των καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν των ἀπέναντι τῶν γειτόνων των.

9. Ρουμανία.

Προσδιορίσατε τὸ σχῆμα καὶ τὰ ὅρια τῆς Ῥουμανίας.— Περιγράψατε τὸν κάτω ῥοῦν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως.— Εὑρατε ἐκ τῶν παραποτάμων του τὸν Προῦθον.— Ποία μακρὰ ὁροσειρὰ κατέχει τὸ κέντρον τῆς χώρας καὶ ποίαν διεῦθυνσιν ἀκολουθεῖ;— Ἡ Βλαχία, ἡ Μολδαβία καὶ ἡ Δοβρουτσά αποτελοῦν τὴν παλαιὰν Ῥουμανίαν (8 ἑκατ. κατ.), ἡ Τρανσυλβανία, τὸ Βανᾶτον, ἡ Βουκοβίνα καὶ ἡ Βεσσαραβία τὰς νέας χώρας (10 ἑκατ. κατ.), τὰς ὁποίας διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης ἀπέκτησε τὸ 1919 ἡ Ῥουμανία. — Ὅρίσατε τὴν θέσιν τῶν χωρῶν τούτων.

Τὰ νότια Καρπάθια ἔχουν μὲν τὸ ὕψος τῆς ἰδικῆς μας Πίνδου (2530 μ.) καὶ ἀποτόμους κλιτῦς, ἀλλὰ διὰ διαφόρων διόδων

ἐπιτρέπουν τὴν διάβασιν ἐκ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πλευράν. Τοῦναντίον ὁ Δούναβις καὶ ὁ Δνεϊστερος, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὸ νότιον καὶ ἀνατολικὸν ὄριον τῆς Ῥουμανίας, μὲ τὴν εὐρεῖαν κοίτην καὶ τοὺς βάλτους τῶν εἶναι ἀδιάβατοι. Διὰ τῶν Καρπαθίων ἡ Ῥουμανία διαιρεῖται εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Ῥουμανίαν.

1. Ἡ Ἀνατολικὴ Ῥουμανία πρὸς νότον μὲν εἶναι πεδινὴ (Βλαχία, Δοβρουτσά) πρὸς βορρᾶν δὲ λοφώδης (Μολδαβία, Βουκοβίνα, Βεσσαραβία). Αὕτη εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ΒΑ ἀνέμους, οἱ ὅποιοι ἐνσκήπτουν ἀπὸ τὰς ῥωσικὰς στέππας καὶ καθιστοῦν τὸν χειμῶνα δοιμύτατον. Ἔχει ὅμως θέρος θερμὸν καὶ ἔδαφος εὐφορώτατον. Ὅθεν παράγει μεγάλας ποσότητας σίτου, κριθῆς, βρώζης, ἀραβοσίτου καὶ ὀσπρίων (σιτοβολῶν τῆς Εὐρώπης). Διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων χρησιμεύει ἡ κοίτη τοῦ Δουνάβεως (900 — 2000 μ. πλάτος καὶ 4 — 25 μ. βάθος), ὡς λιμένες δ' ἐξαγωγῆς τὸ *Γαλάτσι* (70), ἡ *Βρατλα* (70) καὶ ἡ *Κωνσταντιζα* (30) (θέσις;). Εἰς τὰς πόλεις ταύτας κατοικοῦν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες διενεργοῦντες ἐμπόριον σιτηρῶν. Εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κλιτῆς τῶν Καρπαθίων ὑπάρχουν χλοερὰ λιβάδια, τὰ ὅποια παρέχουν τροφὴν εἰς τὰ ποίμνια καὶ τὰς ἀγέλας. Ὅθεν ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι αἱ κύριαι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Ὁ Ῥουμάνος ὅμως χωρικὸς ζῇ μέσα εἰς ἀθλίαν καλύβην, ἡ ὁποία δὲν ἀερίζεται καὶ τὸ θέρος ὁμοιάζει μὲ φοῦρνον. Ὅταν πάλιν ἔλθῃ ὁ χειμὼν, κτήνη καὶ ἄνθρωποι κατοικοῦν ὑπὸ τὴν ἰδίαν στέγην. Εἶναι ὅμως οἱ χωρικοὶ φίλεργοι καὶ καλοκάγαθοι, καὶ ἀφ' οὗτου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔγιναν κύριοι τῶν γαιῶν, τὰς ὁποίας πρότερον ἐκαλλιέργουν διὰ λογαριασμὸν τῶν πλουσίων, ἤρχισαν καὶ αὐτοὶ ν' ἀναπτύσσονται.

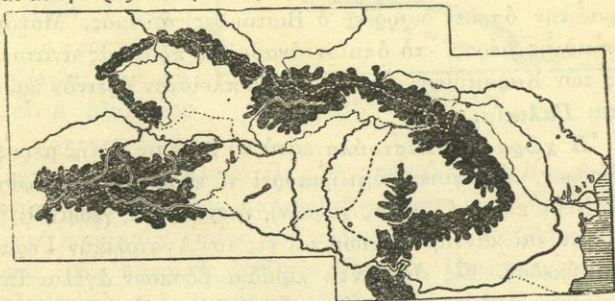
Εἰς τὰς ΝΑ ὑπωρεῖας τῶν Καρπαθίων ὑπάρχουν πλούσια ἀλατορυχεῖα καὶ πηγαὶ πετρελαίων, πρὸ πάντων παρὰ τὸ *Πλοέσι*. Ἐκεῖ μὲ μηχανήματα τρυποῦν τὸ ἔδαφος, διὰ νὰ εὗρουν τὸ πετρέλαιον, τὸ ὁποῖον εἶναι μαζεμένον εἰς ὑπόγεια κοιλώματα τῆς Γῆς. Ὅταν ἡ τρυπάνη φθάσῃ εἰς αὐτὰ τὸ πετρέλαιον ἀνατινάσσεται μὲ ὀρμὴν καὶ χύνεται πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις· τότε συλλέγεται εἰς δεξαμενὰς καὶ ἐκεῖ καθαρίζεται. Εἰς ἐξαγωγήν πετρελαίου ἡ Ῥουμανία κατέχει τὴν τετάρτην θέσιν. (Πίναξ 7).

Εἰς τὸ κέντρον σπουδαίων ἐμπορικῶν ὁδῶν κεῖται τὸ *Βου-*

κουρέστι (700), ἡ πρωτεύουσα τῆς Βλαχίας καὶ ὅλης τῆς 'Ρουμανίας, με ὠραίας οἰκοδομάς. Εἰς τὴν Μολδαυίαν εἶναι τὸ **Ίάσιον** (80), εἰς τὴν δασώδη Βουκοβίαν τὸ **Τσέρνοβιτς** (100) καὶ εἰς τὴν Βεσσαραβίαν τὸ **Κισνόβ** (150).

2. **Ἡ Δυτικὴ 'Ρουμανία** περιλαμβάνει τὴν Τρανσυλβανίαν, τὸ 'Ρουμανικὸν Βανᾶτον καὶ λωρίδα τῆς Οὐγγρικῆς πεδιάδος. Ἡ Τρανσυλβανία ἀποτελεῖ ὄροπέδιον, τὸ ὅποιον περιστοιχίζεται ἀπὸ ὑψηλὰ βουνὰ καὶ εἶναι κατὰ μέγα μέρος σκεπασμένον με δάση. Τὸν κύριον πλοῦτον τῆς χώρας ἀποτελοῦν οἱ θησαυροὶ τοῦ ἐδάφους: ἄλλας ὀρυκτὸν, λιγνίται, σίδηρος καὶ χρυσός. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ **Κλάουζεμπουργκ** (90, πανεπιστήμιον). Καὶ τὸ 'Ρουμανικὸν **Βανᾶτον** ἔχει τὸν ἴδιον δασικὸν καὶ μεταλλευτικὸν πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἀκμαίαν κτηνοτροφίαν (πρόβατα), πρωτεύουσα δὲ αὐτοῦ εἶναι τὸ **Τέμεσβαρ** (75).

3. **Οἱ κάτοικοι** τῆς 'Ρουμανίας ὁμιλοῦν γλῶσσαν, ἡ ὁποία προήλθεν ἀπὸ τὴν Λατινικὴν, ἐπεὶ οἱ Ῥωμαῖοι, ἀφοῦ κατέκτησαν τὴν χώραν των, ἱδρυσαν εἰς αὐτὴν πολλὰς ῥωμαϊκὰς ἀποικίας (Εἰκ. 25). Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς σημερινῆς 'Ρουμανίας 13 ἑκατομμύρια εἶναι Ῥουμᾶνοι καὶ ἀναγνωρίζουν τὴν ἑλληνικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, οἱ δὲ λοιποὶ

Εἰκ. 40. Αἱ χώραι τοῦ Δουνάβεως
(Αὐστρία, Τσεχοσλοβακία, Οὐγγαρία, 'Ρουμανία).

(4 ἐκ.) εἶναι Οὐγγροι, Γερμανοί, Βούλγαροι, Ρῶσοι, Ἑβραῖοι καὶ Ἑλληγες. Τὸ πολίτευμά των εἶναι βασιλεία συνταγματικὴ.

4. **Ἐμπορικαὶ σχέσεις με τὴν Ἑλλάδα.** Μέγα μέρος τοῦ σίτου, ὃ ὁποῖος εἰσάγεται εἰς τὴν Ἑλλάδα προέρχεται ἀπὸ τὴν 'Ρουμανίαν, ὡς καὶ ξυλεῖα, πετρέλαιον, νάφθα καὶ βενζίνη. Ἡμεῖς μόνον ἐλαίας καὶ ἔλαιον, σῦκα καὶ μέταξαν εἰσάγομεν εἰς τὴν 'Ρουμανίαν.

5. **Ἀσκήσις.** Ποταὶ χώραι σημειοῦνται εἰς τὸν χάρτην 41;—Ποταῖ

11. ΙΧΝ. 1933

= ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ =
ΑΝΘΙΜΟΣ ΓΕΩΡ. ΠΡΟΕΣΤΟΣ

δροσειραι περιορίζουν αὐτάς καὶ ποιοὶ ποτάμοι τὰς διαρρέουν;—'Ονομάσατε τὰς γειτονικὰς χώρας καὶ τὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία φαίνεται εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον.— Περιγράψατε τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους ἐκάστης ἐκ τῶν χωρῶν τούτων, τὰ προϊόντα καὶ τὰς πόλεις των.

V41 10. Πολωνία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς Πολωνίας ἐν τῇ Κεντρικῇ Εὐρώπῃ.—Ποῖαι χῶραι τὴν περιβάλλουν;—Ὀνομάσατε τὸν ποταμόν, ὁ ὁποῖος τὴν διαρρέει καὶ τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος ἐκβάλλει.—Ποῖα ὄρη χωρίζουν αὐτὴν ἀπὸ τὴν Τσεχοσλοβακίαν.

Ἡ Πολωνία ἐπὶ 125 ἔτη ἦτο διαμοιρασμένη μεταξὺ Ῥωσίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας. Οἱ ἰσχυροὶ γείτονές της εἶχον εὖρει αὐτὴν πολὺ ἀδύνατον ἐκ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, συνεννοήθησαν καὶ τὴν ὑπεδούλωσαν. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης (1919) ἡ Πολωνία ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της καὶ ἀπετέλεσε δημοκρατίαν μὲ ἑκτασιν 2 1/2 φορὰς μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ πληθυσμὸν 4 φορὰς μεγαλύτερον (27 ἑκ.).

Τὸ ὄνομα Πολωνία εἰς τὴν Σλαβικὴν γλῶσσαν σημαίνει χώραν πεδινὴν καὶ τοιαύτη πράγματι εἶναι. Κυρίως Πολωνία εἶναι ἡ χώρα τὴν ὁποίαν διαρρέει ὁ Βιστούλας ποταμός. Μόνον τὸ νότιον αὐτῆς μέρος, τὸ ὁποῖον ἀναβαίνει πρὸς τὰς ἀνατολικὰς κλιτῆς τῶν Καρπαθίων, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν καὶ ὀνομάζεται *Γαλικία*.

1. *Ἡ χώρα τοῦ Βιστούλα* κατὰ τὸ βόρειον αὐτῆς μέρος εἶναι εὐφορος, παράγουσα ὅ,τι ἡμπορεῖ νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς ψυχρὸν ἡπειρωτικὸν κλίμα (7 μῆνας χειμῶν), ἥτοι σιτηρὰ, γεώμηλα, τεῦτλα, λίνον καὶ κάνναβιν, ὅπως καὶ εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Γερμανικὸν βαθύπεδον. Εἰς ἀπέραντα λιβάδια βόσκουν ἀγέλαι ἵππων καὶ ποίμνια προβάτων. Τὸ νότιον ὅμως μέρος εἶναι λοφῶδες καὶ καλύπτεται ἀπὸ μεγάλα δάση, εἰς πολλοὺς δὲ τόπους ἔχει πλουσιώτατα ἀνθρακωρυχεῖα καὶ μεταλλεῖα σιδήρου, κασσιτέρου καὶ μολύβδου. Εἰς τὸν πλοῦτον τοῦτον τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν πρώτων ὑλῶν ὀφείλουν τὴν ἀκμὴν τῆς βιομηχανίας των αἱ μεγάλαι πόλεις τῆς Πολωνίας. Ἡ *Βαρσοβία* (1 ἑκατ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας, ἡ *Λοτζ* (450) καὶ τὸ *Πόζεν* (150) ἔχουν μεγάλα ὑφαντουργεῖα, ζαχαροποιεῖα καὶ μηχανουργεῖα· ἔχουν δὲ καὶ ἔμπορικὴν σημασίαν, ἐπειδὴ κεῖνται εἰς τὸ μέσον τῶν ἔμπο-

ρικῶν ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Κεντρικὴν μὲ τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην. Ὡς λιμὴν διὰ τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Πολωνίας χρησιμεύει, ὡς εἶδομεν, τὸ **Δάντσικ**.

2. Ἡ Γαλικία εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς ΒΑ ἀνέμους καὶ διὰ τοῦτο ἔχει δορυτάτον χειμῶνα καὶ θερμὸν θέρος. Τὸ ἔδαφος εἶναι κασιτανόφαιον καὶ ἀργιλῶδες, καταλληλότατον εἰς τὴν γεωργίαν (σιτηρά, κάνναβις, καπνός), τὴν δενδροκομίαν (δαμάσκηνα) καὶ κτηνοτροφίαν (πρόβατα). Κρύπτει δὲ εἰς τοὺς κόλπους του ἀνεξάντλητα ἁλατωρυχεῖα καὶ γαιανθρακωρυχεῖα πλησίον τῆς **Κρακοβίας** (180), ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας καὶ σήμερον εἶναι ἀξιόλογος διὰ τὸ πανεπιστήμιόν της. Πρὸς τούτοις ἡ Γαλικία εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων ἔχει τόσον πλουσίας πηγὰς πετρελαίου, ὥστε εἶναι ἡ τρίτη εἰς ἐξαγωγὴν πετρελαίου χώρα τοῦ κόσμου μετὰ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὴν Ῥωσίαν. Πρωτεύουσα πόλις τῆς Γαλικίας εἶναι ἡ **Δεμβέργη** (220).

Εἰκ. 41. Πολωνία.

3. Οἱ κάτοικοι τῆς Πολωνίας καὶ Γαλικίας εἶναι Σλαῦοι, καὶ μάλιστα ὁ περισσότερον πολιτισμένος κλάδος τῆς μεγάλης Σλαβικῆς οἰκογενείας. Κατὰ τὸ θρήσκειμα εἶναι καθολικοί, ἔχουν δὲ δημοκρατικὸν πολίτευμα. Πολλοὶ εἶναι ἐν Πολωνίᾳ καὶ οἱ Ῥῶσοι, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν εἰς χεῖράς των πρὸ πάντων τὸ ἐμπόριον.

4. Ἀσκήσεις. Ὅρίσατε τὰ ὅρια τῆς Πολωνίας καὶ τὴν μορφήν τοῦ ἔδαφους.—Ὀνομάσατε τὰ ὄρη, τὸν ποταμὸν, τὰς πόλεις (Εἰκ. 41)

ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

1. Δανία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς Δανίας ἐν τῇ Βορείᾳ Εὐρώπῃ.—Ποία θάλασσα εἶναι ἀνατολικῶς καὶ ποία δυτικῶς αὐτῆς;—Διὰ τίνων πορθμῶν γίνεται ἡ συγκοινωνία μεταξὺ Βορείας καὶ Βαλτικῆς Θαλάσσης;—Διὰ τίνος διώρυγος ἐπίσης συγκοινωνοῦν αἱ θάλασσαί αὗται;—Ποίας χώρας ἔχει ἀπέναντι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς ἡ Δανία ;

Ἡ Δανία ἀποτελεῖται ἐκ τῆς χερσονήσου **Ἰουτλάνδης** καὶ ἐκ πολυαρίθμων νήσων (Ὀνομάσατε τὰς δύο μεγαλυτέρας). Στενοὶ πορθοὶ μεταξὺ τῶν νήσων καὶ τῆς ἡπείρου δίδουν εἰς τὴν Δανίαν τὰς κλεῖδας σπουδαιοτάτων συγκοινωνιῶν. Ἐκ τούτου ἡ θέσις τῆς Δανίας ἀπὸ ἐμπορικῆς καὶ στρατηγικῆς ἀπόψεως εἶναι σπουδαία. Εἶναι δὲ ἡ χώρα τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ τὸ $\frac{1}{2}$ αὐτῆς κατὰ τὸν πληθυσμὸν (3,3 ἑκατ.)

1. **Ἰουτλάνδη.** Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τῆς χερσονήσου εἶναι ἀμώδης χέρσος μὲ πολλὰ ἔλη, κατάλληλος μόνον εἰς βοσκὴν ἵππων καὶ βοῶν. Ἡ ἀλίμενος παραλία τῆς εἶναι πλήρης θινῶν. Τὴν ἀνατολικὴν ὁμως αὐτῆς πλευρὰν διατρέχουν λοφοσειραὶ μὲ εὐφορον, ἀργιλῶδες ἔδαφος, ἡ δὲ θάλασσα, εἰσχωροῦσα βαθέως μεταξὺ τῶν λόφων, σχηματίζει στενοὺς κόλπους, οἱ ὅποιοι λέγονται **φιόρδ**. Ἐκ τούτου εἰς τὴν πλευρὰν ταύτην ὑπάρχουν πολλαὶ πόλεις, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι καταγίνονται εἰς τὴν ναυτιλίαν.

2. **Αἱ νῆσοι τῆς Δανίας** εἶναι ὅλαι πεδιναί, ἀλλ' ἔχουν καὶ μερικοὺς λόφους. Τὸ χαμηλὸν ἔδαφος εἶναι εὐφορον, τὸ δὲ κλίμα γλυκὺ μὲ πολλὰς βροχὰς (θαλάσσιον κλίμα)· ὀθεν ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία ἀποτελοῦν τὴν κυρίαν ἀσχολίαν τῶν κατοίκων. Παράγονται ἰδίᾳ βρώμη, κριθή, βρίζα καὶ τεύτλα, τρέφονται δὲ ἵπποι, ἀγελάδες καὶ χοῖροι. Ἐπειδὴ ὁ τόπος δὲν ἔχει γαιάνθρακα, ἡ βιομηχανία περιορίζεται εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν τοπικῶν προϊόντων (γαλακτοκομία, ζάχαρις, χειρόκτια). Τὸ ἐμπόριον ὁμως καὶ ὁ ναυτιλία εὐρίσκονται εἰς μεγάλην ἀκμὴν (διατί;). Διὰ ταῦτα αἱ νῆσοι εἶναι πυκνὰ κατοικημένα, ἡ δὲ **Κοπεγχάγη** (κατὰ λέξιν=λιμάνι τῶν ἐμπορῶν, 700) ἀπέβη ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Βαλτικῆς.

3. **Οἱ κάτοικοι** τῆς Δανίας εἶναι Γερμανοὶ διαμαρτυρόμενοι. Ἡ παιδεία εἶναι τόσον προωθευμένη παρ' αὐτοῖς, ὥστε κανεὶς ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει μὴ γνωρίζων ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν.

4. **Ἰσλανδία.** Εἰς τὴν Δανίαν ἀνήκει καὶ ἡ μεγάλη ἡφαιστειώδης νήσος Ἰσλανδία (θέσις!). Τὸ ὄνομά της δηλοῖ χώραν τῶν πάγων καὶ τοιαύτη πράγματι εἶναι, διότι κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι σκεπασμένη με πάγους. Οἱ κάτοικοι της δὲν ὑπερβαίνουν τὰς 80 χιλιάδας. Μερικὰ ἀπὸ τὰ 20 ἡφαίστεια της εἶναι καὶ σήμερον ἐνεργά, ἀπὸ πολλὰς δὲ ὅπας τῆς γῆς κατὰ διάφορα διαστήματα ἀναπηδοῦν θερμὰ ὕδατα εἰς ὕψος 30 μέτρων (Γκέϊσερ). Ὁ τόπος μόνον διὰ τὴν κτηνοτροφίαν εἶναι κατὰλληλος (πρόβατα, ἄλογα). Εἰς τὰ παράλια οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιείαν. Ἡ πρωτεύουσα **Ριχαβικ** εἶναι σταθμὸς διὰ τοὺς ἀλιευτικούς στόλους τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς.

2. Ἡ Σκανδιναβικὴ Χερσόνησος.

Ὅρισατε τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν Εὐρώπῃ. — Ποῦ ὁ βόρειος πολικὸς κύκλος τέμνει τὴν χερσόνησον; — Ποῖαι θάλασσαι τὴν περιβρέχουν; — Εὗρατε τὸ Βόρειον Ἀκρωτήριο καὶ μετρήσατε μετὰ τὴν κλίμακα τὴν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς νοτιωτέρας ἄκρας τῆς χερσονήσου. — Μὲ τί ὁμοιάζει τὸ σχῆμα τῆς χερσονήσου;

Ἡ Σκανδιναβικὴ Χερσόνησος εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χερσόνησος τῆς Εὐρώπης (1 $\frac{1}{2}$ φορὰς μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον) ἀλλ' ἔχει 8 μόνον ἑκατομμύρια κατοίκων. Μακροτάτη ὁροσειρὰ διασχίζει τὴν χερσόνησον. Αὕτη πρὸς μὲν τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀτλαντικοῦ καταπίπτει ἀποτόμως, πρὸς δὲ τὴν Βαλτικὴν κατέρχεται μετὰ βαθμιαίαν κλίσιν. Διὰ τοῦτο ἡ θάλασσα, εἰσχωροῦσα βαθέως μεταξὺ τῶν βουνῶν τῆς ἀποκρήμνου ἀκτῆς, πληροῖ τὰς κοιλάδας εἰς μεγάλην ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν, σχηματίζουσα στενοὺς κόλπους, οἱ ὅποιοι λαμβάνουν τὸ σχῆμα ἐλαφείων κεράτων (**φιόρδ**). Ἡ δυτικὴ αὕτη πλευρὰ κατέχεται ἀπὸ τὸ **Βασίλειον τῆς Νορβηγίας**, ἡ δὲ ἀνατολικὴ ἀπὸ τὸ **Βασίλειον τῆς Σουηδίας**. Ἐκεῖνο μὲν ἔχει 2 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμύρια κατοίκων, τοῦτο δὲ 6 ἑκατομμύρια.

1. **Ἡ Νορβηγία.** Τὰ $\frac{3}{4}$ τοῦ ἐδάφους της εἶναι ἄγρονα (βράχοι, παγετῶνες), ἐλάχιστον δὲ εἶναι τὸ καλλιεργήσιμον μέρος αὐτῆς. Ἐνεκα τούτου ἡ Νορβηγία εἶναι ἡ ἀραιότερα κατοικημένη χώρα τῆς Εὐρώπης (8 κάτοικοι κατὰ 1 τετραγ. χλμ., 50 ἐν Ἑλλάδι, 250 ἐν Βελγίῳ).

α) Ἡ **παράλια** περιστοιχίζεται ἀπὸ ἀναριθμήτους μικρὰς καὶ βραχώδεις νήσους, αἱ ὅποια ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ φυσικοὺς κυματοθραύστας. Αὗται ἐν ὥρᾳ τρικυμίας προστατεύουν

τὴν παραλίαν ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων· ἀλλ' εἰς τοὺς ναυτιλλομένους ἀποβαίνουν πολὺ ἐπικίνδυνοι. Αἱ πλευραὶ τῶν φιόρδ ὀρθοῦνται ὥς τοῖχοι βραχώδεις, οἱ ὁποῖοι εἰς πολλὰ μέρη φθάνουν τὰ 1500 μέτρα. Παγετῶνες ἐπιστέφουν τὰς κορυφὰς τῶν καὶ ἀπὸ τὰ πλάγια τῶν κρημνίζονται καταρράκται. Πλοῖα εἰς τὰ φιόρδ δὲν εἰμποροῦν ἀνέτως νὰ ἀγκυροβολήσουν καὶ εἰς τὰς ἀποκρήμους κλιτῦς τῶν βουνῶν μόλις ὑπάρχει χώρος δι' ὀλίγας καλύβας ψαράδων. Διὰ τοῦτο καθ' ὅλας τὰς ἀκτὰς ἐλάχιστα εἶναι οἱ συνοικισμοί. Εἶναι ὅμως τόσον μαγευτικαὶ αἱ φυσικαὶ καλλοναὶ εἰς τὰ φιόρδ, ὥστε μέγα πλῆθος περιηγητῶν τὰς ἐπισκέπτεται κατ' ἔτος. (Πίναξ 8).

Ἐν ᾧ ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ τὸ κλίμα εἶναι τραχὺ καὶ ψυχρόν, κάτω ἢ παραλία μέχρι τοῦ Βορείου Ἀκρωτηρίου διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ὠκεανείου ρεύματος, τὸ ὁποῖον διέρχεται καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν· ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς ὑψηλῆς ὀροσειοῦς προστατεύεται ἀπὸ τοὺς τραχεῖς ἀνατολικούς ἀνέμους, ἔχει κλίμα πολὺ γλυκύτερον ἢ ὅσον ἡδύνατο κανεῖς νὰ φαντασθῇ ἀπὸ τὴν βορείαν θέσιν τῆς χώρας (θαλάσσιον κλίμα). Διὰ τοῦτο οἱ λιμένες αὐτῆς οὐδέποτε παγώνουν, εἰς δὲ τὴν παραλίαν εὐδοκίμοι τὰ ὀπωροφόρα δένδρα· τὰ νορβηγικὰ ὀπωρικά εἶναι ἐξαίρετα καὶ ἀποστέλλονται καὶ εἰς ξένας χώρας. Ἄλλ' αἱ κύρια ἀσχολίαι τῶν κατοίκων εἶναι ἡ ἀλιεία (ῥέγγαι, βακαλαοί). Ἰδίᾳ τὸ *Μπέργκεν* (90) εἶναι ἀξιόλογος ἀγορὰ ἰχθύων. Ἡ βορειοτάτη πόλις τῆς Σκανδιναβίας εἶναι τὸ *Χάμμερφρεσι* (2)· ἐκεῖ ἡ μακροτάτη ἡμέρα διαρκεῖ 2½ μῆνας.

β) *Τὸ ὀροπέδιον*, κατὰ τὸ πλεῖστον, σκεπάζεται μὲ χιόνια καὶ πάγου. Δάση μόνον εἰς τὰς ἀνατολικὰς κοιλάδας ἡμποροῦμεν νὰ εὕρωμεν. Καὶ ἡ βλάστησις τοῦ χόρτου εἶναι πενιχρά· φύκια καὶ λειχῆνες μόνον φυτρώνουν ἐκεῖ. Συνήθης εἶναι ἕνας, λειχήν, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν τροφήν τοῦ ταράνδου, τοῦ ζώου, τὸ ὁποῖον ἐξημερώθη ἀπὸ τοὺς *Λάπωνας* καὶ καθιστᾷ εἰς αὐτοὺς τὴν διαμονὴν δυνατὴν εἰς τὰ ἀφιλόξενα ἐκεῖνα μέρη. Αὐτὸς σύρει τὸ ἔλκηθρον εἰς τὰς χιονισμένας ἐκτάσεις, καὶ δίδει τὸ γάλα, τὸ κρέας καὶ τὸ αἷμα του πρὸς τροφήν εἰς τοὺς Λάπωνας, τὸ δέρμα του πρὸς κατασκευὴν σκηνῆς, ἐνδυμάτων καὶ ὑποδημάτων, τὰ ἔντερά του διὰ σχοινία, τὰ κόκκαλά του διὰ

σκεύη. Οἱ Λάπωνες εἶναι λαὸς Μογγολικὸς καὶ ζοῦν νομαδικῶς ἐπίπονον ζώην.

Πρὸς Ν. τὸ ὄροπέδιον μεταπίπτει εἰς λοφώδη χώραν, ἡ ὁποία εἶναι εὐφορὸς καὶ διὰ τοῦτο καλῶς καλλιεργεῖται. Ἀπὸ τὰ δάση αὐτοῦ ἐξάγεται ξυλεία. Ἐκεῖ εἶναι ἡ **Χριστιανία** (Ὁσλο, 250), ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Νορβηγίας.

2. **Ἡ Σουηδία.** Αὕτη καταλαμβάνει τὰ $\frac{4}{5}$ τῆς χερσονήσου καὶ τὸ μὲν ἥμισυ σχεδὸν αὐτῆς καλύπτεται ἀπὸ δάση, τὰ δὲ $\frac{2}{5}$ εἶναι διὰ τοὺς βράχους καὶ τὰ ἔλη στεῖρα καὶ ἄγονα. Ὅθεν ἡ νοτία πεδιάς ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον τμήμα.

Πολλοὶ ποταμοί, πηγάζοντες ἐκ τοῦ ὄροπεδίου, κατέρχονται ὀρμητικῶς πρὸς τὴν Βαλτικὴν. Μὲ τὴν δύναμιν αὐτῶν κινοῦνται αἱ μηχαναὶ πολλῶν ἐργοστασίων, ἐπειδὴ δὲ ἀφθονοῦν εἰς τὸν τόπον τὰ ξύλα, ἡ βιομηχανία τοῦ χάρτου (ἀπὸ περιονίδια) εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Γίνεται δὲ καὶ μεγάλη ἐξαγωγή ξυλείας. Τὸ ἔδαφος πολλαχοῦ εἶναι πλούσιον εἰς μεταλλεύματα χαλκοῦ, σιδήρου καὶ μολύβδου.

Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς χερσονήσου ἔχει βραχὺ καὶ θερμὸν θέρος, μακρὸν δὲ καὶ ψυχρὸν χειμῶνα (ἡπειρωτικὸν κλίμα). Μόνον εἰς τὴν νοτίαν Σουηδίαν τὸ ἔδαφος εἶναι κατάλληλον διὰ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Στοκχόλμη** (430), κειμένη ἐπὶ νησιδίου, μὲ ἀκμαίαν βιομηχανίαν.

Ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Κατεγάτη κεῖται ἡ **Γκέτεμποργκ** (230), ἡ ὁποία διὰ διωρυγῶν ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν ἀκτὴν τῆς Βαλτικῆς.

3. **Κάτοικοι.** Οἱ Σκανδιναβικοὶ λαοὶ εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ ἀνήκουν ὅλοι εἰς τὴν Διαμαρτυρομένην Ἐκκλησίαν. Ἀπὸ ἐτῶν ἑλαβον μεγάλην φροντίδα διὰ τὴν σχολικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μάλιστα τὴν γυμναστικὴν, οὕτω δὲ ὁ πολιτισμὸς ἔφθασεν ἐκεῖ εἰς ὑψηλὴν βαθμίδα.

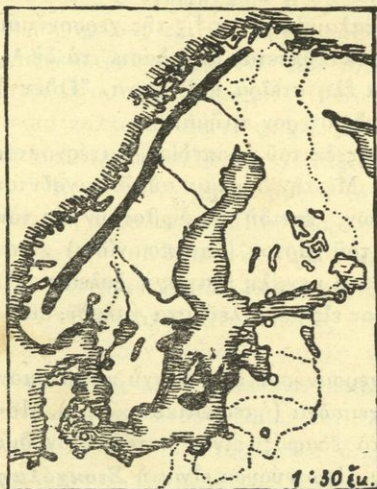
4. Μὲ τὴν Σουηδίαν ἡ πατρίς μας εὐρίσκεται εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις, εἰσάγουσα ἐξ αὐτῆς ξυλείαν, χάρτην, ἰχθῦς, πυρεῖα κλπ. Ἡμεῖς μόνον λάδι καὶ καπνὸν ἀποστέλλομεν εἰς αὐτήν.

3. Αἱ Δημοκρατίαι τῆς Βαλτικῆς.

Ἀκολουθήσατε εἰς τὸν χάρτην τὴν γραμμὴν τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Βαλτικῆς, ἀπὸ τῶν σουηδικῶν μέχρι τῶν πρωσικῶν συνόρων καὶ ὀνομάσατε κατὰ σειρὰν τὰς παραλίους χώρας.—Ποία μεγάλη χώρα ἐκτείνεται πρὸς Α αὐτῶν;—Ἡ Φιλλανδία, ἡ Ἑσθονία, ἡ Λεττο-

νία καὶ ἡ Λιθουανία πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἀπετέλουν ἐπαρχίας τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τῶν διαφέρουν ἔθνικῶς ἀπὸ τοὺς Ῥώσους, ἀπεσπόσθησαν καὶ ἱδρυσαν χωριστὰς δημοκρατίας.

α) Ἡ **Φιλλανδία** (διαπλασία εἰς ἑκτασιν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μὲ $3\frac{1}{2}$ ἑκατ. κατ.) ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα μὲ τὴν γειτονικὴν

Εἰκ. 42. Βορρεία Εὐρώπη.

Σουηδιαν. Λίμναι καὶ ἔλη καταλαμβάνουν σχεδὸν τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς χώρας, διὸ καὶ «χώρα τῶν χιλιῶν λιμνῶν» ἐπονομάζεται. Τὸ πετρώδες (γρανιτικὸν) ἔδαφος φέρει λεπτὸν μόνον στρώμα γῆς καὶ σκεπάζεται μὲ δάση καὶ λιβάδια. Ὅθεν ἡ δασοκομία, ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἀλιεία ἀποτελοῦν τὰς κυρίας ἀσχολίας τῶν κατοίκων. Βούτυρον, ξυλεία καὶ χάρτης εἶναι τὰ κυριώτερα εἶδη τῆς ἐξαγωγῆς.

Οἱ **Φίννοι** εἶναι Μογγόλοι τὴν καταγωγὴν, ὅπως καὶ οἱ Λάπωνες, ἀλλ' ἀναμειχθέντες μὲ Σουηδοὺς ἐξεπολιτίσθησαν.

Ἀνήκουν εἰς τὴν Διαμαρτυρομένην Ἑκκλησίαν καὶ ἔχουν σχολικὴν ἐκπαίδευσιν πολὺ ἀνεπτυγμένην. Ἡ ἐπίδοσίς τῶν εἰς τὴν γυμναστικὴν εἶναι τοιαύτη, ὥστε, ἂν καὶ μικρὰ χώρα ἡ Φιλλανδία ἐκέρδιζε κατὰ τοὺς τελευταίους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τὰς περισσότεράς νίκας. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ **Ἑλσιγκφορς** (200).

β') Ἡ **Ἑσθονία, ἡ Λεττονία καὶ ἡ Λιθουανία** καταλαμβάνουν ὁμοῦ ἑκτασιν κατὰ $\frac{1}{4}$ μεγαλυτέραν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ πληθυσμὸν ἔχουν ἴσον μὲ αὐτήν. Κείμεναι νοτίως τοῦ Φιννικοῦ κόλπου ἀποτελοῦν φυσικῶς μίαν περιοχὴν μὲ τὸ αὐτὸ κλίμα καὶ τὴν αὐτὴν σύστασιν τοῦ ἔδαφους. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πληῶδες ἔδαφός τῶν εἶναι ὁμαλὸν καὶ ἐπίπεδον, τὰ νερά, εἰς πολλὰ μέρη, σχηματίζουν ἔλη, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκτείνονται δάση. Οἱ φιλόπο-

νοι ὅμως κάτοικοι μέγα μέρος τῆς χώρας κατέστησαν καλλιεργή-
σιμον καὶ παράγουν σῖτον, λίνον καὶ κάνναβιν. — Οἱ **Ἑσθονοί**
εἶναι συγγενεῖς τῶν Φίνων, οἱ δὲ **Λέττονες** καὶ οἱ **Λιθουανοί**
ἀποτελοῦν χωριστὰ ἔθνη. Πρωτεύουσα τῆς μὲν Ἑσθονίας εἶναι ἡ
Ῥεβάλ (125), τῆς Λεττονίας ἡ **Ῥίγα** (300), ἀκμάζουσα μὲ τὸ ἐμπό-
ριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, καὶ τῆς Λιθουανίας τὸ **Κόβνον** (90).

Ἀσκησις. Τίνας χώρας δεικνύει ὁ χάρτης 42 ; Κάμετε μεγέθυνσιν
αὐτοῦ καὶ ἐπιγράψατε τὰ ὀνόματα.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Στοιχισμὸς

Ῥωσία.

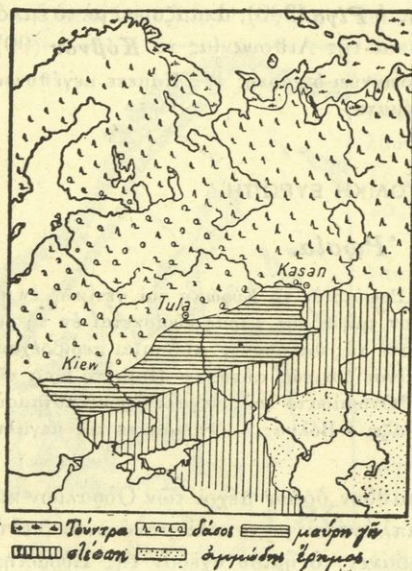
Ῥορίσατε τὴν θέσιν τῆς Ῥωσίας ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ γενικῶς ἐν τῇ
βορείᾳ εὐκράτῃ ζώνῃ. — Ποῖον τμήμα τῆς χώρας εὐρίσκεται ἐν τῇ βο-
ρείᾳ πολικῇ ζώνῃ; — Ὀνομάσατε τὰς θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι περιβρέχουν
τὴν Ῥωσίαν. — Ποῖαι χῶραι εἶναι δυτικῶς αὐτῆς; — Ποῖα τὰ ὄρια τῆς
Ῥωσίας πρὸς τὴν Ἀσίαν; — Ὀνομάσατε τοὺς μεγαλυτέρους ποταμοὺς
καὶ τὰ ὑψώματα, ὁπόθεν πηγάζει ὁ Βόλγας. — Ὀνομάσατε τὰς μεγαλυ-
τέρας λίμνας.

Ἀνατολικῶς τῶν Καρπαθίων ὁρέων μέχρι τῶν Οὐραλίων καὶ
τῆς Κασπίας Θαλάσσης ἀπλώνεται μέγα καὶ μονότονον βαθύ-
πεδον, τὸ ὁποῖον καταλαμβάνει τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης·
ἐκεῖ κατοικοῦν οἱ Ῥῶσοι, λαὸς σλαβικὸς 100 ἑκατομμυρίων.

Ἄν καὶ ἡ Ῥωσία ἀνοίγεται πρὸς διαφόρους θαλάσσας, ἔχει
ὅμως **ἡπειρωτικὸν κλίμα**· διότι αἱ θάλασσαι αὗται εἶναι πολὺ
μικραὶ διὰ τὰ μετριάσουν τὸ κλίμα τῆς ἀπεράντου χώρας, αἱ δὲ
βορειότεραι ἐξ αὐτῶν κατὰ μέγα μέρος τοῦ ἔτους σκεπάζονται
μὲ πάχους. Καθ' ὅλον τὸ Ῥωσικὸν βαθύπεδον ὀλίγα μόνον καὶ
χαμηλὰ ὑψώματα ἀπαντῶμεν. Τὸ ὑψηλότερον ἐξ αὐτῶν εἶναι οἱ
Βαλδαῖοι λόφοι, ΝΑ τοῦ Φιννικοῦ κόλπου. Οὗτοι φθάνουν εἰς
ὑψος 320 μέτρων καὶ ἐπεκτεινόμενοι ΝΔ μέχρι τῶν Καρπαθίων,
ΒΑ δὲ μέχρι τῶν Οὐραλίων, ἀποτελοῦν τὴν κυρίαν «ὕδροκριτι-
κὴν γραμμὴν». Τὴν βορείαν αὐτῶν κλιτὺν ἀκολουθοῦν οἱ ποτα-
μοὶ Μέμελ, Δίνα, καὶ Δβίνα, τὴν δὲ νοτίαν ὁ Δνείπερος καὶ ὁ
Βόλγας. (Ὀνομάσατε τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἕκαστος
ἐκβάλλει.) Ὅλοι ῥέουν εἰς τὴν πεδιάδα διὰ τοῦτο ἔχουν ἥσυχον

ροῦν, κατάλληλον εἰς τὴν ποταμοπλοΐαν, καὶ ἀποτελοῦν σπουδαίας ὁδοὺς συγκοινωνίας.

Ἡ ἀχανὲς χώρα διαιρεῖται εἰς **βορείαν, μέσην καὶ νοτίαν** Ῥωσίαν, καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν **Οὐραλίων ὀρέων**.

Εἰκ. 43. Ζῶναι βλαστήσεως τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

1. Βορεία Ῥωσία.

α) Βορείως τοῦ Πολικοῦ Κύκλου τὸ ἔδαφος καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος διαμένει παγωμένον (8—9 μῆνας χειμῶν)· κατὰ τὸ βραχὺ θέρος μόνον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ξεπαγώνει. Ἐκ τούτου μεγάλα φυτὰ δὲν ἡμποροῦν ν' ἀναπτυχθοῦν καὶ μόνον χαμηλοὶ θάμνοι ἀναφάνονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Οἱ ὑψηλότεροι τόποι σκεπάζονται μὲ βρύα, ὅλη δὲ ἡ ἄλλη χώρα κατέχεται ἀπὸ βάλτους. Ἡ ζώνη αὕτη τῆς Ῥωσίας ἀποτελεῖ τὰς λεγομένας **τούντρας**, εἰς τὰς ὁποίας περιπλανᾶται μογγολικὸς,

εἰδωλολατρικὸς λαός, οἱ **Σαμογέται**. Ὅπως εἰς τοὺς Λάπωνας, οὕτω καὶ εἰς τοὺς Σαμογέτας τὴν ἐκεῖ διαμονὴν καθιστᾷ δυνατὴν ὁ τάρανδος. (Πίναξ 8),

β) Μεταξὺ τῶν τούντρας καὶ τοῦ ἄνω ῥοῦ τοῦ Βόλγα ἐκτείνεται ζώνη πικρῶν δασῶν τῆς Φιλλανδίας καὶ Σουηδίας. Εἰς μὲν τὰ τραχύτερα, βορειότερα μέρη φύονται μόνον σημύδαι καὶ βελονόφυλλα δένδρα, εἰς δὲ τὰ νοτιώτερα ἐκικρατοῦν τὰ πλατύφυλλα (δρῦς, φιλύρα). Ἀλλοτε τὸ κινήγιον τῶν ἀγρίων ζῶων διὰ τὸ δέγμα αὐτῶν ἀπετέλει τὴν κυρίαν ἐνασχόλησιν τῶν κατοίκων. Ἀλλ' ὁ ἐξοντωτικὸς πόλεμος, τὸν ὁποῖον εἶχαν κηρύξει κατὰ τῶν ζῶων, τὰ ἐξωλόθρευσεν καὶ τώρα ἡ ἐκμετάλλευσίς τοῦ

δάσους ἀπέμεινεν ὁ μόνος πόρος διὰ τὴν συντήρησιν τῶν κατοίκων. Ὅπου ὅμως διηνοίχθη τὸ δάσος, ἐσχηματίσθησαν λιβάδια, εἰς τὰ ὅποια ἐνεργεῖται κτηνοτροφία.

2. Μέση Ῥωσία. Νοτίως τῆς μεγάλης ζώνης τῶν δασῶν τὸ ἔδαφος εἶναι πηλῶδες καὶ εἰς πολλὰ μέρη ὀλόμαυρον. Ἡ χώρα αὕτη «τῆς μαύρης γῆς», ὅπως λέγεται, εἶναι ὁ σιτοβολὼν τῆς Ῥωσίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἄγροὶ καλλιεργοῦνται κατὰ πρωτόγονον τρόπον, ἡ ἐσοδεία ἐλαττώνεται καί, ὅταν συμβῇ ἀφορία, τότε λιμὸς φοβερὸς μαστίζει τὴν χώραν. Τοῦτο συνέβη καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὅτε διὰ τὴν πολιτικὴν ἀναστάτωσιν τῆς Ῥωσίας ἡ καλλιέργεια καὶ αἱ ἄλλαι ἐργασίαι παρημελήθησαν. Πολλοὶ χιλιάδες παιδιῶν καὶ γερόντων ἀπέθαναν ἀπὸ πείναν καὶ ἡ Ῥωσία ἔπαυσε νὰ ἐξάγῃ σιτηρὰ εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Ἐκτὸς τῶν σιτηρῶν καλλιεργοῦνται καὶ τεῦτλα διὰ ζάχαριν, λίνον, κάνναβις καὶ καπνός. Μεγάλα γαιανθρακωρυχεῖα ὑπάρχουν νοτίως τῆς **Μόσχας** (2 ἑκατ.), ἡ ὁποία διὰ τοῦτο ἀπέβη σπουδαιότατον κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας (κλωστήρια, ὑφαντήρια). Μὲ τὰς πολυαρίθμους θολωτάς της ἐκκλησίας καὶ τὴν γνησίαν ἀσιατικὴν μεγαλοπρέπειαν ἡ Μόσχα εἶναι ἡ καρδιά τῆς Ῥωσίας· διὰ τοῦτο μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν Τσάρων, ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἐπανῆλθεν εἰς αὐτήν, ἐν ᾧ πρότερον ἦτο εἰς τὴν **Πετρούπολιν** (1,6 ἑκατ.), τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἕνας μεγάλος Τσάρος πρὸ 200 ἔτῶν εἶχε κτίσει ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ σχεδίου εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Φιννικοῦ κόλπου. Τὸ **Νίζνι Νοβογορόδ** (130), ἐπὶ τοῦ Βόλγα, εἶναι περίφημον διὰ τὴν μεγάλην ἐτησίαν πανήγυριν, εἰς τὴν ὁποίαν συρρέουν χιλιάδες ἐμπόρων ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας.

Διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἔδαφους καὶ ἄλλας μεγάλας πόλεις ἔχει ἡ Μέση Ῥωσία ἡ ὁποία εἶναι πυκνὰ κατοικημένη, ὅπως τὸ **Καζάν** (160), τὴν **Σαμάραν** (150), καὶ τὸ **Σαράτοβον** (200) ἐπὶ τοῦ Βόλγα καὶ τὴν **Τούλαν** (130) νοτίως τῆς Μόσχας.

3. Νοτία Ῥωσία. Παρὰ τὴν Μαύρην καὶ τὴν Κασπίαν Θάλασσαν ἡ Ῥωσία ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀποτόμων μεταβολῶν τοῦ κλίματος. Ὅταν δηλ. τὴν ἀνοιξιν τὰ χιόνια λιώνουν καὶ τὸ ἔδαφος θερμαίνεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τότε φυτρώνουν παντοῦ χόρτα καὶ ἄνθη. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τὰς καυ-

στικὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ξηραίνεται τόσον, ὥστε κάθε φυτική ζωὴ ἀποθνήσκει. Αὕτη εἶναι ἡ **στέππη** τῆς Ῥωσίας, ἡ ὁποία χρησιμεύει εἰς βοσκὴν προβάτων, ἀλόγων καὶ πουλερικῶν. Ἐν ἀπὸ τὰ κυριώτερα εἶδη τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Ῥωσίας ἦσαν πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου τὰ αὐγά. — Πρὸς τὴν Κασπίαν Θάλασσαν αἱ στέππαι εἶναι ἀμώδεις καὶ χαμηλότεραι ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἔχουν δὲ ἔλη ἀλμυρά· ἦσαν, φαίνεται, κάποτε πυθμὴν θαλάσσης καὶ δι' αὐτὸ ἔχουν ἀλμυρὸν ἐπίστρωμα ἄμμου (**Κιργίσαι στέππαι**). Αἱ βορείως ὅμως τῆς μαύρης Θαλάσσης χῶραι (**Οὐκρανία**) εἰς πολλὰ μέρη ἔχουν μεταμορφωθῆ ἀπὸ τοὺς κατοίκους εἰς καλλιεργήσιμον γῆν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐδοκιμεῖ ὁ ἀραβόσιτος καὶ τὸ λίνον. Τὸ **Χάρκοβον** (400) καὶ τὸ **Κίεβον** (500) εἶναι μεγάλα κέντρα συναλλαγῆς μεταξὺ τῶν χωρικῶν. Τὸ Κίεβον διὰ τὰ παλαιά του μοναστήρια θεωρεῖται ἱερὰ πόλις καὶ πολλοὶ ἀποδημοῦν, διὰ νὰ προσκυνήσουν ἐκεῖ. Λιμένες διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν σιτηρῶν τῆς νοτίου Ῥωσίας εἶναι ἡ **Ὀδησσὸς** (400), τὸ **Ροστόβιον** (150) καὶ τὸ **Ταϊγάνιον** (75) ὅπου πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι διέμενον. — Τὰ νότια παράλια τῆς χερσονήσου Κριμαίας μὲ μίαν ὀροσειρὰν προφυλάσσονται ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς βορείους ἀνέμους καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν κλίμα γλυκύ. Ὅπως εἰς τὰς ἰδικὰς μας χώρας, οὕτω καὶ ἐκεῖ θάλλουν, ἡ δάφνη, ἡ συκῆ, ἡ ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος (Μεσογειακὸν κλίμα). Ἡ **Σεβαστούπολις** (75) (ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ Χερσόν), εἶναι ναύσταθμος πολεμικὸς ἐν τῷ Εὐξείνῳ. — Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κασπίας Θαλάσσης, ὅπως καὶ εἰς τὸν κάτω ῥοῦν τοῦ Βόλγα, οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιεῖαν τοῦ μερσινιοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον παρασκευάζεται τὸ μαῦρο χαβιάρι. Ἀπὸ τὸ ἐμπόριόν του τὸ **Ἀστραχάν** (160) εἶναι ἐκεῖ ἡ ἀξιολογωτέρα πόλις.

4. **Τὰ Οὐράλια ὄρη** εἶναι εἰς μῆκος διπλάσια ἀπὸ τὰς Ἀλπεις, ἀλλ' εἰς ὕψος μόνον τὴν ἰδικὴν μας Πάρνηθα φθάνουν. Ἐν ᾧ τὸ βόρειον τμήμα τῆς ὀροσειρᾶς εἶναι κατάλευκον ἀπὸ τὰ χιόνια καὶ τοὺς πάγους, τὸ νότιον εἶναι καταπράσινον ἀπὸ τὰ μεγαλοπρεπῆ δάση καὶ ἔχει σπουδαῖα μεταλλεῖα σιδήρου, χρυσοῦ καὶ πλατίνης. Ἐπειδὴ δὲ καὶ κοιτάσματα γαιανθράκων ὑπάρχουν, ἀνεπτύχθη ἡ βιομηχανία, ἰδίᾳ εἰς τὴν **Ὀρεμπουργ** (110). Νοτίως αὐτῆς οἱ **Κιργίσαι**, λαὸς μογγολικὸς, ζοῦν εἰς στέππας βίον νομαδικὸν μὲ τὰ ἄλογα, τὰ πρόβατα καὶ τὰς καμήλους των.

5. *Οἱ κάτοικοι τῆς Ῥωσίας εἶναι κατ' ἑξοχὴν γεωργικὸς λαός.* Πρὸ τοῦ πολέμου τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν σιτηρῶν ὅλης τῆς Εὐρώπης παρήγετο εἰς τὴν Ῥωσίαν. Εἰς μερικοὺς τόπους οἱ θησαυροὶ τοῦ ἐδάφους ἠνύονταν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας. Ἄλλ' ἡ μεγάλη ἀναστάσις, ἡ ὁποία ἠκολούθησεν ἐν Ῥωσίᾳ τὸν μεγάλον πόλεμον, συνετάραξε καὶ τὰς οἰκονομικὰς βάσεις τῆς Ῥωσίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ ὅλη ἡ ΒΔ Ἀσία. Μεγάλα τμήματα τῆς χώρας, ἰδίᾳ περὶ τὴν Βαλτικὴν, ἀπεσπάρσθησαν, ὥστε ἐν ᾧ πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἡ Εὐρώπ. Ῥωσία περιελάμβανε 135 ἐκ. κατοίκων, σήμερον δὲ πληθυσμὸς τῆς περιορίσθη εἰς 67 ἑκατ.— Οἱ Ῥῶσοι χωρικοὶ εἶναι τελείως ἀμόρφωτοι. Τώρα μὲ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα γίνεται προσπάθεια νὰ διαδοθῇ ἡ παιδεία καὶ εἰς τὸν λαόν. Οἱ Ῥῶσοι ἀναγνρίζουν τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.— Τὸ ἐμπόριον μὲ τὴν Ῥωσίαν εἶναι σήμερον πολὺ περιορισμένον.

6. *Ἀσκήσεις.* Κάμετε μεγέθυνσιν τοῦ χάρτου 44 καὶ σημειώσατε ἐπ' αὐτοῦ τὰς πόλεις τῆς Ῥωσίας. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ῥωσίας εἶναι σήμερον 3740833 τετρ. χιλιόμε. Πόσοι κάτοικοι ἀναλογοῦν εἰς 1 τ. χλμ. Περιγράψατε ταξίδιον ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ὀδησσὸν—Μόσχαν—Ἀστραχάν.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ὅρίσατε τὰ ὅρια τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἡμισφαίριῳ.— Εὗρατε τὸ ὑψηλότερον ὄρεινόν σύστημα τῆς Εὐρώπης καὶ παρακολουθήσατε τὰς ὁροσειράς, αἱ ὁποῖαι ἐκφύονται ἐξ αὐτοῦ. Δείξατε τὰ ὄρεινά συστήματα τῆς βορείου Εὐρώπης καὶ τὴν ἑκτασιν τοῦ μεγάλου εὐρωπαϊκοῦ βαθυπέδου.— Ἀκολουθήσατε τὴν λεκάνην τοῦ Δουνάβητος καὶ ὀνομάσατε τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κλίσιν πρὸς αὐτήν.— Ὁμοίως τὴν λεκάνην τοῦ Ῥήνου.— Ὀνομάσατε τὰς χερσονήσους καὶ νήσους, τὰ κράτη μὲ τὰς πρωτεύουσας των, καὶ τοὺς μεγαλύτερους ἐμπορικοὺς λιμένας. Ταξίδιον ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Ἀμβούργον, ἀπὸ Βρινδησίου εἰς Παρισίους, ἀπὸ Λισαβώνας εἰς Πετρούπολιν σιδηροδρομικῶς. (Εἰκ. 44).

1. *Σύγκρισις τῆς Εὐρώπης πρὸς τὰς ἄλλας ἡπείρους.* Ἡ Εὐρώπη εἰς ἑκτασιν μόνον ἀπὸ τὴν Αὐστραλίαν εἶναι κατὰ τι μεγαλυτέρα, ἀλλ' εἰς πληθυσμὸν εἶναι πυκνότερα κατοικημένη ἀπ' ὅλας τὰς ἄλλας ἡπείρους. Διότι ἔχει 450 ἑκατομμύρια κατοίκων, οἵτινες ἀναλογοῦν ἀνὰ 45 εἰς 1 τετραγων. χιλιόμετρον. (8 ἐν Νορβηγίᾳ, 18 ἐν Ῥωσίᾳ, 50 ἐν Ἑλλάδι, 250 ἐν Βελγίῳ).

Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἀνήκουν σχεδὸν ὅλοι εἰς τὴν *λευκὴν* ἢ *Καυκασίαν* φυλὴν, διότι μικρὸν μέρος αὐτῶν (8%) εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς (Τουρκοὶ, Οὐγγροὶ, Φίννοι, Λάπωνες, Ἑσθονοί). Ἡ *καυκασία* φυλὴ ἐν Εὐρώπῃ ὑποδιαρεῖται εἰς 4 *δομοεθνίας*: Ἑλληνικὴν, Λατινικὴν, Γερμανικὴν καὶ Σλαβικὴν.

Οἱ **Ἕλληνες** (8 ἑκατ.) κατοικοῦμεν τὸ νότιον μέρος τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ὡς καὶ τὰς νήσους καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ **Λατῖνοι** (110 ἑκατ.) κατοικοῦν τὴν λοιπὴν νοτιάν καὶ δυτικὴν Εὐρώπην, ἀνήκουν δ' εἰς αὐτοὺς οἱ Ρουμᾶνοι, οἱ Ἰταλοί, οἱ Ἰσπανοί, οἱ Πορτογάλλοι καὶ οἱ Γάλλοι. Οἱ **Γερ-**

Εἰκ. 44. Κλιματολογικὸς χάρτης τῆς Εὐρώπης.

μανοί (135 ἑκατ.) εἰς τοὺς ὁποίους καταλέγονται καὶ οἱ Σκανδι-
νανοί, οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Φλαμανδοί τοῦ Βελγίου, καὶ οἱ Ἀγγλοι,
κατοικοῦν τὴν κεντρικὴν καὶ ΒΔ Εὐρώπην. Οἱ **Σλάβοι** (125
ἑκατ.) κατέχουν κυρίως τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Εὐρώπης ὑπο-
διαίρουσιν δ' εἰς Νοτιοσλάβους (Σέρβους, Κροάτας, Σλοβένους,
Βουλγάρους) δυτικούς Σλάβους, (Πολωνούς, Τσέχους, Σλοβά-
κους) καὶ ἀνατολικούς (Ῥώσους). (Κάμετε τὸν ἐθνολογικὸν χάρ-
την τῆς Εὐρώπης).

Ὡς πρὸς τὸ **θρησκευμα** οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης κατανέμονται ἐν γένει ὡς ἑξῆς: Ἕλληνες, Ρουμᾶνοι καὶ Σλάβοι (πλὴν τῶν Πολωνῶν καὶ Τσέχων) ἀναγνωρίζουν τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, Λατίνοι (πλὴν τῶν Ρουμάνων) τὴν Καθολικὴν ἢ Παπικὴν Ἐκκλησίαν, Γερμανοί, κατὰ τὸ πλεῖστον, τὴν Διαμαρτυρομένην Ἐκκλησίαν.

Μὲ τὴν Ἀσίαν ἡ Εὐρώπη συνάπτεται στενῶς. Μὲ τὴν Ἀφρικὴν ἐπικοινωνεῖ διὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης ἐντὸς ὀλίγων ὥρων· μὲ τὴν Ἀμερικὴν διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐντὸς $5\frac{1}{2}$ ἡμερῶν. Ὅθεν ἡ **θέσις** τῆς Εὐρώπης, κειμένης εἰς τὸ μέσον τοῦ ἡπειρωτικοῦ ἡμισφαιρίου τῆς Γῆς, εἶναι εὐνοϊκὴ διὰ τὰς συγκοινωνίας καὶ τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον.

2. Ὁ διαμελισμὸς καὶ τὸ κλῖμα τῆς Εὐρώπης. Ὁ κορμὸς τῆς Εὐρώπης πρὸς Ν καὶ Δ διαμελίζεται εἰς χερσονήσους καὶ νήσους, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς· εἶναι ἡ περισσότερον διαμελισμένη ἡπειρος τῆς Γῆς. Ἐνεκα τούτου οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἤδη ἀπ' ἀρχαίων χρόνων ἐτρόπησαν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ μὲ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον ἔγιναν κύριοι τοῦ κόσμου. Οὕτως εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἡπείρους οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἀπέκτησαν κτήσεις καὶ ἴδρυσαν ἀποικίας.

Ἐν ᾧ τὸ δυτικὸν ἥμισυ τῆς Εὐρώπης διασχίζεται ἀπὸ πολλὰς ὁροσειρᾶς, τὸ ἀνατολικὸν εἶναι τελείως ὁμαλὸν καὶ ἐπίπεδον καὶ διαρρέεται ἀπὸ μεγάλους ποταμούς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ δυτικὸν μέρος ἀπλώνεται τὸ βαθύπεδον, προσκλίνον πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Τὸ κύριον ὄρεινόν σύστημα εἶναι αἱ Ἀλπεις. Αὗται μὲ τὰ Πυρηναῖα πρὸς Δ, τὰ Καρπάθια καὶ τὸν Αἴμον, τὰς Δυναρικὰς Ἀλπεις καὶ τὴν Πίνδον πρὸς Α ἀποτελοῦν μίαν ἐκτενῆ ὁροστοιχίαν, ἡ ὁποία συνεχίζεται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀσίας. Ἐξ ἄλλου τὰ Ἀπέννινα καὶ τὰ Ἀνδαλουσία ὄρη συνάπτονται διὰ τῶν πορθμῶν τῆς Σικελίας καὶ τοῦ Γιβραλτᾶρ μὲ τὰς ὁροσειρὰς τῆς βορείας Ἀφρικῆς (Ἀτλας). Ἀλλ' ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἱ ὁροσειραὶ πονθενὰ δὲν ὀρθοῦνται οὕτως, ὥστε νὰ παρεμποδίζουσιν τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν λαῶν μεταξύ των· ὥς ὅρια ὅμως διαχωρισμοῦ διηυκόλυναν τὴν διαμόρφωσιν πολλῶν ἀνεξαρτήτων πολιτειῶν.

Ἡ Εὐρώπη ἐκτείνεται μέχρι τῆς βορείας παγωμένης ζώνης.

Ἄλλ' ἐν ᾧ κεῖται πλησιέστερον πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον, παρὰ πρὸς τὸν Ἰσημερινόν, ἔχει τὸ θέρος μᾶλλον γλυκύ. Ἰδίᾳ εὐνοϊκὸν κλίμα ἔχουν ἡ δυτικὴ καὶ κεντρικὴ Εὐρώπη. Τοῦτο ὀφείλουν αὐταὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ θερμὸν Ὠκεάνειον ρεῦμα καὶ εἰς τοὺς ἐπικρατοῦντας ΝΔ ἀνέμους, οἱ ὅποιοι μεταφέρουν τὴν ζωογόνον αὔραν τῆς θαλάσσης (**θαλάσσιον κλίμα**). Ὅσον περισσότερον προχωροῦμεν πρὸς τὰ ΒΑ τόσον περισσότερον ἐξασθενεῖ ἡ ἐπίδρασις τῶν θαλασσίων ἀνέμων καὶ ὑπερισχύουν οἱ τραχεῖς καὶ ψυχροὶ ΒΑ ἀνέμοι ἐκ τούτου εἰς τὰς ἐκτάσεις ἐκείνας ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ θερινοῦ καίsworthος καὶ χειμερινοῦ ψύχους εἶναι μεγάλη (**ἡπειρωτικὸν κλίμα**). Ἰδιάζουσιν θέσιν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὡς πρὸς τὸ κλίμα κατέχουν αἱ παρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν χώραι, εἰς τὰς ὁποίας τὰ μὲν θέρη εἶναι θερμὰ καὶ ξηρά, οἱ δὲ χειμῶνες ἥπιοι καὶ βροχεροὶ (**Μεσογειακὸν κλίμα**).

3. Οἰκονομικαὶ συνθήκαι. Ἄν ἐξαιρέσωμεν ὀλίγους τόπους, τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης παντοῦ εὐνοεῖ τὴν γεωργίαν. Ἄλλ' ἐν ᾧ εἰς τὴν θερμὴν ζώνην τῆς γῆς ἡ καλλιέργεια δὲν ἀπαιτεῖ μεγάλους κόπους, εἰς τὴν εὐκρατον ζώνην αὕτη τότε μόνον εὐδοκιμεῖ, ὅταν τὸ ἔδαφος δουλεύεται μὲ ἐπιμέλειαν καὶ ἐπιμονήν. Διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης εἶναι ἡγαγασμένοι νὰ ἐπιδίδωνται διαρκῶς εἰς ἐργασίαν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποτρέπονται ἀπὸ τὴν μαλθακότητα καὶ τὴν ὀκνηρίαν. Ἄλλ' ὁ ἐκτάκτως πυκνὸς πληθυσμὸς δὲν θὰ ἠμποροῦσε μὲ μόνην τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ τὴν κτηνοτροφίαν νὰ συντηρηθῇ. Διὰ τοῦτο ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἔδαφους, ὅπου τοῦτο κρύπτει ὑπογείους θησαυροὺς, προπάντων γαιάνθρακος καὶ σιδηροῦχα ὀρυκτά, παρέχει ποικίλα στάδια ἐργασίας. Οὕτω ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον ἤκμασαν ἐν τῇ Εὐρώπῃ εἰς μέγαν βαθμόν. Ἡ δὲ εὐπορία τὴν ὁποίαν ταῦτα παρήγαγον, ἐξησφάλισε τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἐκαλλιεργήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν, ὅσον πούθενά ἄλλοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς.

β) ΑΣΙΑ

Ποῖα τὰ ὄρια τῆς Ἀσίας πρὸς τὴν Εὐρώπην ; πρὸς τὴν Ἀφρικὴν ; — Ποῖος πορθμὸς χωρίζει τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν ; — Ὀνομάσατε

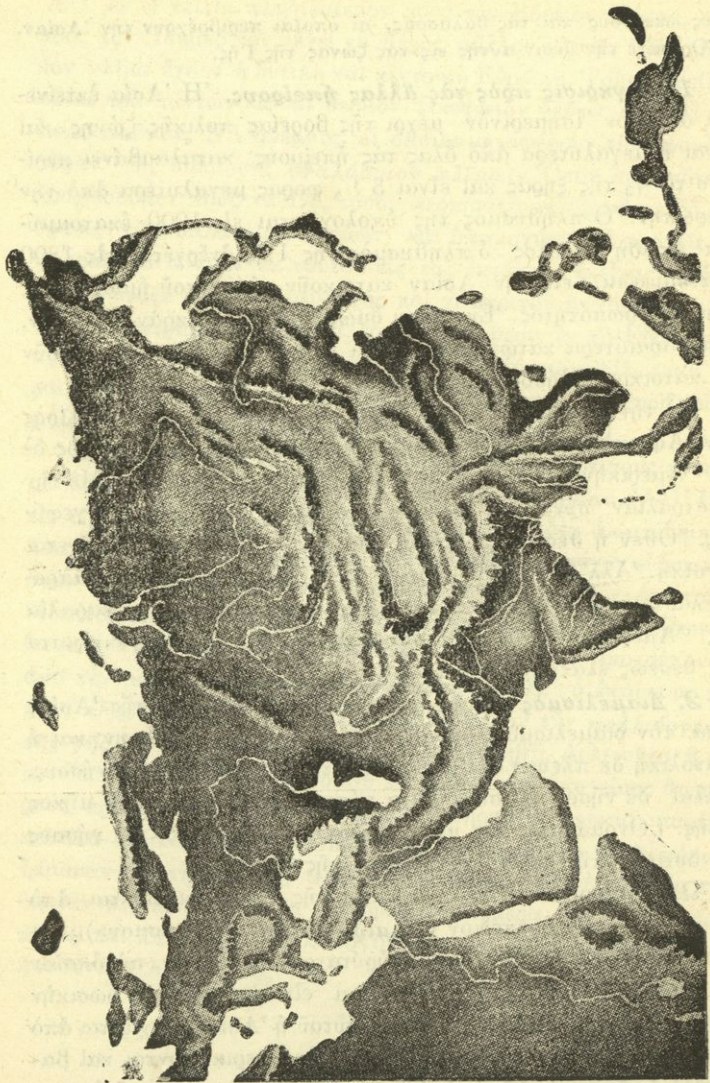
τοὺς ὠκεανοὺς καὶ τὰς θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι περιβρέχουν τὴν Ἀσίαν.
— Ὅρισατε τὴν θέσιν αὐτῆς εἰς τὰς ζώνας τῆς Γῆς.

1. Σύγκρισις πρὸς τὰς ἄλλας ἡπείρους. Ἡ Ἀσία ἐκτείνεται ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸν μέχρι τῆς βορείας πολιτικῆς ζώνης καὶ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἡπείρους· καταλαμβάνει περίπου τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς ξηρᾶς καὶ εἶναι 3 $\frac{1}{2}$ φορές μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑπολογίζεται εἰς 1000 ἑκατομμύρια· ἐπειδὴ δὲ ὅλος ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς ἀνέρχεται εἰς 1800 ἑκατομμύρια, εἰς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦν πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος. Ἐν σχέσει ὅμως πρὸς τὴν μικρὰν Εὐρώπην, εἶναι ἀραιότερα κατοικημένα, διότι εἰς 1 τετρ. χλμ. ἀναλογοῦν 24 κάτοικοι (Πόσοι ἐν Εὐρώπῃ :).

Μὲ τὴν Εὐρώπην ἰδίᾳ ἡ Ἀσία ἀποτελεῖ ἓν σύνολον. Πρὸς τὴν Ἀφρικὴν συνάπτεται διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, πρὸς δὲ τὴν Ἀμερικὴν πλησιάζει κατὰ τὸν Βερίγγειον πορθμὸν. Μὲ τὴν Αὐστραλίαν συνδέεται διὰ τῶν Μαλαϊκῶν νήσων ὥς διὰ γεφύρας. Ὅθεν ἡ θέσις τῆς Ἀσίας διὰ τὰς συγκοινωνίας φαίνεται εὐνοϊκή. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ βόρειαι ἀκταὶ τῆς ἡπείρου εἶναι ἀπροσπέλαστοι, ἡ δὲ ἀπέναντι τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς παραλία τῆς Ἀμερικῆς εἶναι πολὺ ἀπομακρυσμένη, τὰ πλεονεκτήματα τῆς θέσεως ἐλαττώνονται πολὺ.

2. Διαμελισμὸς καὶ ἐπιφάνεια. Ἡ νοτία πλευρὰ τῆς Ἀσίας κατὰ τὸν διαμελισμὸν ὁμοιάζει μὲ τὴν νοτίαν Εὐρώπην· καὶ ἡ ἀνατολικὴ δὲ πλευρὰ αὐτῆς διαμελίζεται εἰς πολλὰς χερσονήσους, πολλὰι δὲ νῆσοι καὶ συστήματα νήσων ἐκτείνονται κατὰ μῆκος αὐτῆς. (Ὅνομάσατε τὰς μεγαλυτέρας χερσονήσους καὶ νήσους τῆς δυτικῆς, τῆς νοτίας καὶ ἀνατολικῆς πλευρᾶς).

Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, τὸ μέσον τῆς Ἀσίας κατέχεται ἀπὸ μέγα τριγωνικὸν ὄροπέδιον (*Παμῖν* «ἡ στέγη τοῦ κόσμου»). Βορειοδυτικῶς αὐτοῦ ἐκτείνεται εὐρύτατον βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον καὶ πέραν τῶν Οὐραλίων συνεχίζεται εἰς τὴν μεγάλην ῥωσικὴν πεδιάδα (*ΒΔ Ἀσία*). Ἀνατολικῶς αὐτοῦ ἡ Ἀσία διασχίζεται ἀπὸ διαφόρους ὄροσειράς, μεταξὺ τῶν ὁποίων περικλείονται καὶ βαθύπεδα (*Ἀνατολ. Ἀσία*). Εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ ὄροπεδίου προσφύονται δύο μεγάλοι χερσόνησοι, ἀποτελοῦσαι τὴν *νοτίαν Ἀσίαν*. Τέλος νοτιοδυτικῶς τοῦ ὄροπεδίου ἡ ἡπειρος προε-

Εἰκ. 45. Χάρτης ἀνάγλυφος τῆς Ἀσίας.

κτείνεται εἰς ὑψηλὰ ὄροπέδια (**ΝΔ Ἀσία**). Οὕτω ἡ Ἀσία διαιρεῖται εἰς μεγάλα τμήματα· τὴν *ἐνδον Ἀσίαν*, τὴν *Ἀνατολ. Ἀσίαν*, τὴν *βορείαν* καὶ **ΒΔ Ἀσίαν**, τὴν *Νοτίαν* καὶ **ΝΔ Ἀσίαν**.

Α'. ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

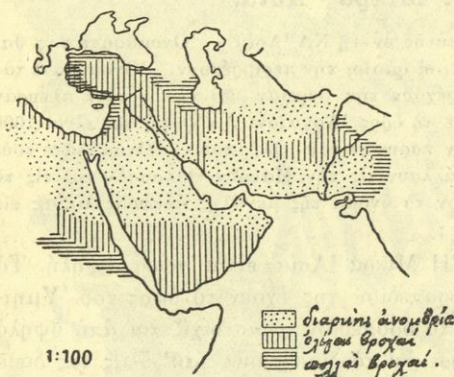
Τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ἀσίας περιλαμβάνει τρία μεγάλα ὄροπέδια (**Μικρὰ Ἀσία**, **Ἰράν**, **Ἀραβία**) καὶ ἓν βαθύπεδον (**Μεσοποταμία**), εἰς τὸ ὁποῖον ἀρχαῖοι λαοὶ (**Ἀσσύριοι**, **Βαβυλώνιοι**) ἀνέπτυξαν τὸν ἀρχαιότερον πολιτισμόν.

1. Μικρὰ Ἀσία.

Ὅρίσατε τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῇ ΝΔ Ἀσίᾳ.— Ὀνομάσατε τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς πορθμούς, οἱ ὅποιοι τὴν περιβρέχουν.— Ὀνομάσατε τὰς ὄροσειράς αἱ ὁποῖαι διατρέχουν τὴν βορείαν καὶ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς χερσονήσου.— Εὑρατε τὸ ὄρος Ἀργαῖον· ἡ κορυφή του εἶναι 1000 μέτρα ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Ὀλύμπου.— Ὀνομάσατε τοὺς ποταμούς, οἱ ὅποιοι ἐκβάλλουν εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος.— Ποῖον τὸ ὄνομα τῆς μεγάλης ἁλμυρᾶς λίμνης εἰς τὸ μέσον τῆς χερσονήσου ;

1. Τὸ ὄροπέδιον. Ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶναι χώρα ὑψηλή. Τὰ χαμηλότερα μέρη τοῦ ὄροπέδιου τῆς ἔχουν τὸ ὕψος τοῦ Ὑμητοῦ. Ἐκ τριῶν πλευρῶν τὸ ὄροπέδιον περιστοιχίζεται ἀπὸ ὑψηλὰ βουνά, πολλὰ δὲ βουνόσειραι τὸ διασχίζουν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Μεταξὺ αὐτῶν ἐκτείνονται λεκάναι, ἄλλαι μικραὶ καὶ ἄλλαι μεγάλαι, αἱ ὁποῖαι σκεπάζονται ἄλλοῦ μὲ ἄμμον καὶ ἄλλοῦ μὲ πηλόν. Ἐνεκα τοῦ μεγάλου ὕψους καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ του ἀπὸ τοὺς θαλασσίους ἀνέμους, τὸ ὄροπέδιον ἔχει τὸν χειμῶνα πολὺ ψυχρὸν καὶ τὸ θέρος πολὺ θερμὸν καὶ ξηρὸν. Δυτικῶς τοῦ ὄρους Ἀργαίου μεγάλη ἔκτασις εἶναι ἔρημος. Τὸ μεγαλύτερον ὅμως μέρος τοῦ ὄροπέδιου ἔχει ὅπωςδὴποτε ἀρκετὴν βροχὴν, ὥστε νὰ συντηρῇται κάποια βλάστησις. Ἡ πτωχὴ αὐτὴ βλάστησις ἐπιτρέπει τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἶναι ὀνομασταὶ αἱ αἶγες τῆς Ἀγκύρας καὶ τὰ «Καραμάνικα πρόβατα», μὲ τὸ μακρὸν καὶ πυκνὸν τρίχωμα. Τρέφονται δὲ καὶ κάμηλοι, αἱ ὁποῖαι εἰς τὰς ἐρήμους ἐκτάσεις εἶναι ὡς «θεῖον δῶρον». Πρὸς δυσμὰς τὸ ὄροπέδιον χαμηλώνει μὲ ἐλαφρὰν κλίσιν καὶ οὕτω σχηματίζονται πρὸς τὸ Αἰγαῖον εὐφορώταται πεδιάδες.

2. Αἱ παράλειαي χώραι. Τὰ βόρεια καὶ νότια παράλεια ἔχουν ἀρκετὰς βροχὰς καὶ θερμὸν κλίμα (Εἰκ. 47). Εἰς τὰς βορείας ἀκτὰς, αἱ ὁποῖαι εἶναι πατρὶς τῆς κερασέας, εὐδοκιμεῖ ἡ ἐλαία, εἰς δὲ τὰς νοτίας εὐρίσκονται καὶ φοῖνικες (Εἰκ. 21). Πολὺ εὐνοϊκώτερον εἶναι τὸ κλίμα εἰς τὰς δυτικὰς χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Κανὲν ὄρεινὸν περιτείχισμα ἔδω δὲν ἐμποδίζει τοὺς θερμοὺς ΝΔ ἀνέμους νὰ εἰσχωρήσουν βαθέως εἰς τὰς δυτικὰς παραλίους πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι ἀρδεύονται καὶ ὑπὸ ἀρκετὰ μεγάλων ποταμῶν. Τόση εἶναι ἡ εὐφορία των, ὥστε λέγονται «κῆπος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας». Συναῖ, πορτοκαλλέαι καὶ ἐλαῖαι θάλλουν εἰς τὰ

Εἰκ. 46. Χάρτης βροχῶν ΝΔ Ἀσίας.

πλάγια τῶν βουνῶν. Ἀμπέλια καὶ κῆποι μὲ κερασέας, βερυκοκκέας καὶ ἄλλα ὁπωροφόρα κατέχουν τοὺς πρόποδας τῶν ὑψωμάτων. Χωράφια μὲ ἀραβόσιτον, βαμβάκι καὶ ῥύζι ἐκτείνονται εἰς τὰ βαθύπεδα, ὅσα πλημμυρίζονται μὲ τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν. Ἡ ἰδία εὐφορία ἀπαντᾷται καὶ

βορείως εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Προποντίδος· ἐκεῖ ὑπάρχουν ἐκτεταμένοι μορεῶνες, διὰ τῶν ὁποίων ἡ σηροτροφία ἀκμάζει, ἰδίᾳ εἰς τὴν *Προῦσαν* (110). Ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς ἡ *Σμύρνη* (200) εἶναι ἡ σπουδαιότερα πόλις τῆς χερσονήσου, μὲ μεγάλον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα. Εἰς αὐτὸν συγκεντρῶνται ὅλα τὰ προϊόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὡς σῦκα, σταφίδες, λάδι καὶ τάπητες. Πλήθος ἄλλων πόλεων, ὧν Ἑλληνικῶν, ὑπῆρχον εἰς τὴν παραλίαν, ὡς αἱ Κυδωνίαι, ἡ Φώκαια, ἡ Κρήνη, τὰ Βουρλά, ἡ Ἔφεσος, ἀλλ' ὅλαι ἐρημώθησαν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Σπουδαῖοι λιμένες εἶναι καὶ ἡ *Τραπεζοῦς* καὶ ἡ *Μερσίνα* (θέσις;), σπουδαιότεραι δὲ πόλεις ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἡ *Ἀγκυρα* (80), ἡ πρωτεύουσα τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας, τὸ

Ἰκόνιον καὶ ἡ **Καيسάρεια**. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Τουρκίας ἀνέρχεται εἰς 13 ἑκατ. κατοίκων.

3. Ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶναι χώρα Ἑλληνική, ἃν καὶ σήμερον μόνον Τοῦρκοι κατοικοῦν εἰς αὐτήν. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ὀμήρου Ἕλληνες κατέκουν εἰς τὰ δυτικά αὐτῆς παράλια, ἀργότερα δὲ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἦτο Ἑλληνική. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας οἱ Τοῦρκοι εἰσέβαλον ἐξ Ἀνατολῶν καὶ μὲ σφαγὰς ὀλιγόστευσαν τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς. Ἀρκετοὶ ὅμως παρέμενον εἰς ὅλα τὰ παράλια (Πόντον, Προποντίδα, Ἰωνίαν, Κιλικίαν) ὡς καὶ εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἀντιταύρου (Καππαδοκίαν). Οὗτοι μετὰ τὸν Εὐρῶπαϊκὸν πόλεμον, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, εἶδον ἡμέρας ἐλευθερίας καὶ χαρᾶς, ὅταν ὁ στρατὸς μας κατεῖχε τὴν Σμύρνην καὶ μέγα μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ὅμως τοῦ στρατοῦ μας οἱ Τοῦρκοι κατέσφαξαν ὅσους ἠμπόρεσαν Ἕλληνας Μικρασιάτας. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἐσώθησαν κατέφυγον εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα καὶ εὖρον νέαν κατοικίαν. Κανεὶς ὅμως μικρασιάτης δὲν ἠμπορεῖ νὰ λησιμονήσῃ τὴν παλαιὰν ἀγαπητὴν πατρίδα, ὅπου εἶναι οἱ τάφοι τῶν πατέρων του.

2. Ἀρμενία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν ΝΔ Ἀσίᾳ. — Ὀνομάσατε τὰς χώρας μὲ τὰς ὁποίας συνορεύει. — Εὗρατε τὸ Ἀραράτ.

1. Ἡ Ἀρμενία πρὸς βορρᾶν μὲν φθάνει μέχρι τῶν προπόδων τοῦ Καυκάσου, πρὸς νότον δὲ μέχρι τῆς Μεσοποταμίας, ὑψώνεται δὲ ὡς γέφυρα συνδέουσα τὰ ὀροπέδια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ Ἰράν. Μεταξὺ τῶν ὀρέων αὐτῆς ἐξέχει ὡς πανύψηλος κῶνος τὸ **Ἀραράτ** (5200 μ), τὸ γνωστὸν ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Νῶε ὄρος. (Πίναξ 9).

Τὰ ὄρη τῆς Ἀρμενίας εἶναι πλήρη πηγῶν καὶ διὰ τοῦτο εἰς αὐτὰ ἔχουν τὴν ἀρχὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν (Τίγρης καὶ Εὐφράτης). Ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ οἱ Κοῦρδοι, μωαμεθανικὸς ληστρικὸς λαός, βόσκουν τὰ ποίμνιά των. Εἰς τὰς κοιλάδας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κλῖμα γλυκὺ καὶ ἔδαφος γόνιμον, οἱ **Ἀρμένιοι** καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ δένδροκομίαν (πατρὶς τῆς βερυκοκίας). Τὰ ὀροπέδια τέλος τοῦ ἐσωτερικοῦ εἶναι ἄνυδροι τόποι, τῶν ὁποίων τὰ βαθύτερα μέρη κατέχονται ἀπὸ ἄλμυρὰς στέππας καὶ ἄλμυρὰς λίμνας.

2. Οἱ **Ἀρμένιοι** ἀνήκουν εἰς φυλὴν Μεσογειακὴν καὶ εἶναι χριστιανοί, ἀποτελοῦντες ἰδιαιτέραν ἐκκλησίαν (Κοπτικὴν). Πολλοὶ ἐξ

αὐτῶν μετηνάστευσαν εἰς τὴν ΝΑ Εὐρώπην, ὅπου εὐδοκίμοι ὡς ἔμποροι καὶ τραπέζῃται. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης (1919) ἰδρύθη ἀνεξάρτητος Ἀρμενία, ἀλλ' οἱ Τούρκοι καὶ οἱ Ῥῶσοι δὲν τὴν ἀνεγνώρισαν καὶ ἐξακολούθουν νὰ κατέχουν τὴν χώραν. Σήμερον τὸ ΒΑ τμήμα μὲ τὴν πρωτεύουσαν *Ἐριβάν* (35) ἀνήκει εἰς τὴν Ῥωσικὴν ὁμοσπονδίαν, τὸ ΝΔ μὲ τὴν *Ἐρζερούμ* (50) εἶναι Τουρκικὸν καὶ τὸ Ἀν. μὲ τὴν *Ταυρίδα* (200) κατέχει ἡ Περσία.

3. *Καυκασία.*

1. Βορείως τῆς Ἀρμενίας μεταξὺ τῆς Μαύρης καὶ τῆς Κασπίας Θαλάσσης κεῖται ἡ χώρα τοῦ Καυκάσου (*Γεωργία* καὶ *Ἀτζερμπεϊτζάν*). Ὁ Καυκάσος ἔχει μὲν τὸ μῆκος τῶν Ἀλπεων ἀλλὰ πολὺ ὑψηλοτέρας κορυφάς (Ἐλμπρους, 5600 μ.). Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς Ἀλπεις ὁ Καυκάσος δὲν ἔχει σχεδὸν καμμίαν ἐγκαρσίαν κοιλάδα καὶ οὕτως ἀποτελεῖ τεῖχος ἀδιάβατον. Μόνον μία δίοδος εἰς ὕψος 2400 μ. διεσκευάσθη εἰς καλὴν ὁδὸν καὶ φέρει ἀπὸ τὸ *Βλαδικαυκάς* (60) εἰς τὴν *Τυφλίδα* (330), τὴν πρωτεύουσαν τῆς χώρας, πλησίον τῆς ὁποίας ὑπάρχουν θερμαὶ πηγαί. Οἱ ὕγροι καὶ θερμοὶ ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἀπὸ τὴν Μαύρην Θάλασσαν, φέρουν εἰς τὰ παράλια τοῦ Καυκάσου (Κολχίδα) πλουσίας βροχάς (Εἰκ. 46). Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ κλίμα αὐτῶν εἶναι θερμόν, εἰς τὸ εὐφορον ἔδαφός των ἡ ἄμπελος εἶναι αὐτοφυής, ὁ δὲ πληθυσμὸς σχετικῶς πυκνός. Λιμὴν ἀξιόλογος ἐπὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης εἶναι τὸ *Βατούμ* (50).

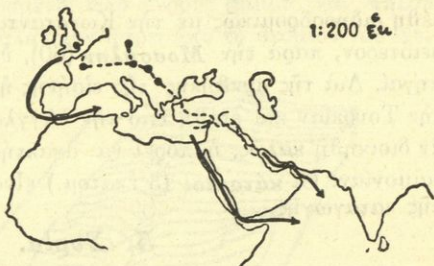
2. Τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Καυκασίας (*Ἀτζερμπεϊτζάν*), εἰς τὸ ὁποῖον δὲν φθάνουν οἱ ἄνεμοι τῆς Μαύρης Θαλάσσης, εἶναι τοῦναντίον ἀνυδρον καὶ κατέχεται ἀπὸ ξηρὰς στέππας. Παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Κασπίας Θαλάσσης, ὅχι μακρὰν τῆς πόλεως *Βακοῦ* (250) ὑπάρχουν πλουσιώταται πηγαὶ πετρελαίου. Εἰς τὴν παραγωγὴν πετρελαίου ἡ Καυκασία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν. Σιδηρόδρομος, διερχόμενος διὰ τῆς Τυφλίδος, συνδέει τὸ Βακοῦ μὲ τὸ Βατούμ.

3. Οἱ κάτοικοι τῆς Καυκασίας διαφέρουν πολὺ μεταξύ των κατὰ τὴν καταγωγὴν, τὴν θρησκείαν, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα. Ἡ χώρα, μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ πολιτεύματος ἐν Ῥωσίᾳ, ἀπετέλεσε μικρὰς αὐτονομίους πολιτείας, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται εἰς τὴν ἑνωσιν τῶν Ῥωσικῶν Σοβιέτ.

4. Μεσοποταμία.

Ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, ἡ χώρα αὕτη περικλείεται ἐν μέσῳ ποταμῶν, τοῦ Τίγρητος καὶ τοῦ Εὐφράτου, εἶναι δὲ ἀνοικτὴ πρὸς τὸν Περσικὸν κόλπον· ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ δυτικώτατον αὐτῆς ἄκρον δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸν μυχὸν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, ἡ Μεσοποταμία ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὰς συγκοινωνίας τῆς νοτίου Εὐρώπης καὶ τῆς νοτίου Ἀσίας. (Εἰκ. 47).

Ὑψηλὰ καὶ ξηρὰ ὁροπέδια περικλείουν ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν τὴν Μεσοποταμίαν· διὰ

τοῦτο εἶναι καὶ αὕτη πτωχὴ εἰς βροχάς. Ἀλλ' οἱ ποταμοὶ τῆς πλημμυροῦντες, ἀρδεύουν καὶ λιπαίνουν τὸ ἔδαφος. Ὅταν δηλ. τὸν Μάρτιον τὰ χιόνια ἐπὶ τῶν Ἀρμενίων ὄρεων ἀρχίζουσιν νὰ λειώνουν, τότε τὸ ῥεῦμα τῶν ποταμῶν ἐξογκοῦται καὶ πλημμυρεῖ τὴν πεδινὴν χώραν. Ἀπὸ τὰς πλημμύρας τῶν ποταμῶν ἀπομένει παχὺ στρῶμα ἱλύος, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς ἄριστον λίπασμα. Ἀλλοτε διὰ διωρύγων τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν διωχετεύοντο καθ' ὅλην τὴν πεδιάδα καὶ οἱ ἀγροὶ ποτιζόμενοι ἐλάμβανον τὴν ὄψιν κήπου· τὰ σιτηρὰ καὶ τὸ ῥύζι, ὅπως καὶ τὰ δένδρα τῶν φοινίκων, ἔδιδον πλουσίαν συγκομιδὴν. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τὸ ἔδαφος ἦτο εὐφορον καὶ ἡ θέσις τῆς χώρας εὐνοϊκὴ διὰ τὸ ἐμπόριον, πολλὰ καὶ μεγάλα πόλεις παρήχθησαν ἐν Μεσοποταμίᾳ, ὡς ἡ μυθώδης *Νινευὶ* καὶ ἡ κραταιὰ *Βαβυλών*, κατὰ τοὺς παλαιότατους χρόνους. Ἀλλ' ἡ μεγάλη εὐπορία ἔκαμε τοὺς κατοίκους μαλθακοὺς, γείτονες λαοὶ τοὺς ἐνίκησαν καὶ κατέρριψαν τὰς πόλεις τῶν εἰς ἔρεϊπια. Νέαν ἀκμὴν εὗρεν ἡ χώρα ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ κατόπιν ἐπὶ τῶν Ἀράβων Χαλιφῶν, διαδόχων τοῦ Μωάμεθ. Ἐπὶ τῶν Ἀράβων ἡ *Βαγδάτη* εἶχε 2 περίπου ἑκατομμύρια κατοίκων καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ λαμπροτάτη καὶ πλουσιωτάτη πόλις τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ὅτε ἀργότερα ἔπεσεν

εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, παρήκμασε καὶ αὐτή· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα παρημελήθησαν, ὅλη ἡ χώρα μετεβλήθη εἰς στέππην, ἐπὶ τῆς ὁποίας τώρα πλανῶνται ποίμνια προβάτων καὶ καραβάνια καμήλων.

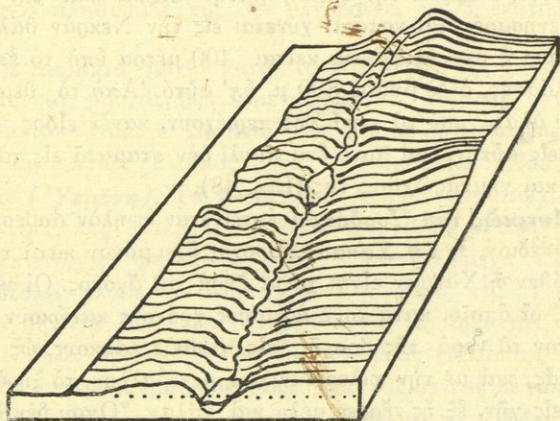
Σήμερον ἡ Βαγδάτη ἔχει 150 χιλιάδας κατοίκους καὶ συνεδέθη σιδηροδρομικῶς μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν (Εἰκ. 47). Βορειότερον, παρὰ τὴν **Μοσούλην** (60), ὑπάρχουν πετρελαιοφόροι πηγαί. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης ἡ χώρα ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν Τουρκίαν καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν. Ὅθεν, ἂν διοικηθῇ καλῶς, ἡμπορεῖ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν παλαιάν της εὐδαιμονίαν. Οἱ **κάτοικοι** (3 ἑκατομ.) εἶναι Μουσουλμᾶνοι ἀραβικῆς καταγωγῆς.

5. Συρία.

1. **Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.** Ἄν ἀπὸ τὸν μέσον Εὐφράτην ταξιδεύσωμεν πρὸς δυσμὰς, ἀναβαίνομεν ἀποτόμως εἰς ξηρὸν καὶ ἄγονον ὄροπέδιον, τὴν **Συροαραβικὴν ἔρημον**. Ἀφ' οὗ δὲ μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς καμήλου τὴν διαβῶμεν, φθάνομεν εἰς βαθεῖαν ταφροειδῆ κοιλάδα, ἡ ὁποία ἐπιμηκύνεται, καὶ πρὸς βορρᾶν μὲν διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ, πρὸς νότον δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰορδάνου. Πέραν τῆς κοιλάδος τὸ ὄροπέδιον συνεχίζεται καὶ διατέμενεται ἀπὸ βουνὰ ἀσβεστολιθικά, τὸ ὑψηλότερον τῶν ὁποίων εἶναι ὁ **Λίβανος** (3100 μ.). Ἄν καὶ τὸ τμήμα τοῦτο διαβῶμεν, καταβαίνομεν εἰς κλιμακωτὴν χώραν, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ἐκτείνεται στενὴ καὶ χαμηλὴ **παραλιακὴ ζώνη**, τὴν ὁποίαν βρέχουν τὰ νερὰ τῆς Μεσογείου (Εἰκ. 48). Ἡ πρὸς βορρᾶν τοῦ Λιβάνου χώρα ὀνομάζεται **Βορεία Συρία**, ἡ δὲ πρὸς νότον αὐτοῦ **Νοτία Συρία** ἢ **Παλαιστίνη**. Ἡ πρώτη κατέχεται ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἡ δὲ δευτέρα ὑπὸ τῶν Ἀγγλων.

2. **Ἡ παραλιακὴ ζώνη** μετὰ τῆς παρ' αὐτὴν κλιμακωτῆς χώρας ἔχουν ἀρκετὰς βροχὰς καὶ κλίμα θερμόν· διὰ τοῦτο ἡ παραγωγὴ τοῦ ἐδάφους εἶναι πλουσία. Οἱ καλύτερον καλλιεργούμενοι τόποι εὐρίσκονται εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ Λιβάνου· ἐκεῖ κρασί, βαμβάκι, ῥύζι, ἐλιές, πορτοκάλια, κίτρα καὶ σῦκα παράγονται ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ παραλία αὕτη κατφεῖτο πυκνά. Ἄλλ' ἐν ᾧ εἰς τὸ νότιον αὐτῆς μέρος οἱ **Φιλισταῖοι** κατεγίνοντο εἰς μόνην

τὴν γεωργίαν, εἰς τὸ βόρειον οἱ **Φοίνικες** εἶχον ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπέβησαν ἔμποροι καὶ μεσῖται μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Αἱ πόλεις τῆς Φοινίκης **Τύρος** καὶ **Σιδὼν** ἦσαν ἕξ ἄλλου τὸ τέρμα, εἰς τὸ ὁποῖον κατέληγον μεγάλαι ἐμπορικαὶ ὁδοὶ ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, τοῦ Ἰράν καὶ τῆς Μεσοποταμίας. Σήμερον οἱ λιμένες οὗτοι εἶναι χωσμένοι ἀπὸ σωρούς ἄμμου καὶ πηλοῦ, τοὺς ὁποίους ἔν ῥεῦμα θαλάσσιον φέρει ἀπὸ τὸ στόμιον τοῦ Νεί-

Εἰκ. 48. Διάγραμμα Παλαιστίνης.

λου πρὸς ΒΑ. Οἱ μόνοι λιμένες, οἱ ὁποῖοι σήμερον διατηροῦν ἀξίαν τινὰ διὰ τὴν ναυτιλίαν εἶναι ἐκεῖ ἡ **Γιάφα** (50), τὸ ἐπίνειον τῆς Παλαιστίνης, καὶ ἡ **Βηρυττός** (80), τὸ ἐπίνειον τῆς βορείου Συρίας.

3. Ἡ **βόρειος Συρία** (2 ἑκατομ. κατ.) λέγεται καὶ «Κοίλη Συρία» διὰ τὸ μακρὸν καὶ βαθὺ ὄρυγμα, τὸ ὁποῖον κατὰ μῆκος τῆς παραλίας διατέμνει τὴν χώραν. Εἰς τὰς ἀνατολικὰς ὑπωρεῖας τοῦ Ἀντιλιβάνου ἐκτείνεται ὡς «ῥασίς» ἐν μέσῳ ξηρᾶς στέππης ἡ χώρα τῆς **Δαμασκοῦ**, πλουσίως ἀρδευομένη ἀπὸ τὰς πηγὰς καὶ τὰ ποτάμια τοῦ ὄρους. Διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ὡραιότητά της οἱ Ἄραβες τὴν ἀποκαλοῦν «ὀφθαλμὸν τῆς Ἀνατολῆς» καὶ «ἐπίγειον παράδεισον». Κρυμμένη μέσα εἰς τοὺς κήπους ἡ Δαμασκὸς προδίδεται ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς μιναρέδες τῶν τζαμιῶν της. Φοίνικες καὶ πορτοκαλλέαι, συκαὶ καὶ μορέαι εἶναι τὰ δένδρα τῶν κήπων. Ἡ πόλις εἶναι ἀρχαιοτάτη· τὰ ὑφάσματά της καὶ τὰ σπαθιά της (δαμασκηνά) ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν ὀνομα-

στά. Ἔχει 170 χιλ. κατ. καὶ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τὴν **Βηρυτιὸν** καὶ τὸ **Χαλέπιον** (150), κέντρα σπουδαῖα ἐμπορίου. Ἐξ αὐτῆς ὁ σιδηρόδρομος προχωρεῖ πρὸς νότον εἰς τὴν Ἀραβίαν.—Οἱ Σύριοι εἶναι σημιτικῆς καταγωγῆς (συγγενεῖς τῶν Ἑβραίων) καὶ ὁμιλοῦν τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν.

4. **Νότιος Συρία ἢ Παλαιστίνη** (800 χιλ. κατ.).

α) **Ὁ Ἰορδάνης** πηγάζων ἐκ τοῦ Ἀντιλιβάνου στρέφεται πρὸς νότον, διαρρέει τὴν ἐλώδη λίμνην Μερὸμ καὶ τὴν πολύχθυν Γενησαρέτ καὶ κατόπιν χύνεται εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, τῆς ὁποίας ἡ μὲν ἐπιφάνεια κεῖται 400 μέτρα ὑπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης, ὁ δὲ βυθὸς 800 μ. ὑπ' αὐτό. Ἀπὸ τὸ θειάφι καὶ τὸ πολὺ ἅλατι, ποὺ τὰ νερά της περιέχουν, κανὲν εἶδος ψαριοῦ δὲν ζῇ εἰς αὐτήν, καὶ ποτὲ ἕνα πουλὶ δὲν σταματᾷ εἰς τὰς ἀποτόμους καὶ γυμνὰς ὄχθας της (Εἰκ. 48).

β) **Δυτικῶς τοῦ Ἰορδάνου** ἐκτείνεται ὑψηλὸν ἄσβεστολιθικὸν ὄροπέδιον, ἡ **Γῆ Χαναάν**. Βροχὰς ἔχει μόνον κατὰ τὸν χειμῶνα· ὅθεν ἡ Χαναὰν εἶναι χώρα ξηρὰ καὶ ἄγονος. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραήλ, οἱ ὅποιοι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους κατέκουν αὐτήν, συνέλεγον τὰ νερά τῆς βροχῆς εἰς βαθεῖς λάκκους, ὥς καὶ εἰς δεξαμενάς, καὶ μετὰ τὴν φιλεργίαν των μετέβαλλον τὸ ξηρὸν ὄροπέδιον εἰς γῆν, ἐξ ἧς «ἔρρεε μέλι καὶ γάλα». Ὅπου δὲν ἦτο δυνατὴ καμμία καλλιέργεια, ἐκεῖ κατεγίνοντο εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Οὕτως ἐξηγεῖται πῶς ἤμποροῦσεν ἡ Χαναὰν νὰ τρέφῃ τόσας γενεὰς Ἰουδαίων. Ἀλλ' ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κακοδιοίκησιν ἡρημώθη. Μόνη μεγάλη σχετικῶς πόλις ἐν αὐτῇ ἀπέμεινεν ἡ **Ἱερουσαλὴμ** (70), εἰς ὕψος 800 μ., κατοικουμένη ὑπὸ Ἀράβων χριστιανῶν, Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων. Κατ' ἔτος πολλαὶ χιλιάδες χριστιανῶν ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον συρρέουν ἐκεῖ διὰ νὰ προσκυνήσουν καὶ νὰ προσευχηθοῦν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους. Ἡ Ἱερουσαλὴμ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τὸ ἐπίνειόν της, τὴν **Γιάφαν**. Εἰς τὰ νότια τῆς Παλαιστίνης ἐπὶ τριγωνικῆς χερσονήσου ὑφύεται τὸ ὄρος **Σινᾶ**, γωστόν εἰς ἡμᾶς ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Μωϋσέως.

γ) **Ἀνατολικῶς τοῦ Ἰορδάνου** ἐκτείνεται στέππη ἔρημος, ἡ ὁποία εἰς τινὰς μεμονωμένους τόπους παρουσιάζει μετρίαν βλάστησιν. Ἐκεῖ οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται ἰδίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν προβάτων.

6. Ἀραβία.

1. Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. Ἡ Συριακὴ ἔρημος συνέχεται πρὸς νότον μὲ τὸ ὄροπέδιον τῆς Ἀραβίας. Τοῦτο, ὅπως καὶ ἡ γειτονικὴ Ἀφρικὴ, εἶναι ὑψηλὴ 600 — 900 μ.) τραπεζοειδὴς χώρα, ἡ ὁποία συνίσταται ἀπὸ γρανιτικὰ πετρώματα καὶ πανταχόθεν περιβάλλεται ἀπὸ ὄροσειράς. Αὗται κλιμακῆδόν κατέρχονται πρὸς βραχῶδεις παραλίας. Ἐν καὶ ἔχει ἔκτασιν ἴσην μὲ τὸ ἥμισυ τῆς Εὐρώπης ὁ πληθυσμὸς τῆς δὲν ὑπερβαίνει τὰ 3 ἑκατομμύρια κατοίκων.

2. Τὰ παραλία μόνον κατὰ τὸ ΝΔ ἄκρον τῆς χερσονήσου ἔχουν πλουσίας βροχάς, ὀφειλομένας εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐκ τούτου ἡ βλάστησις εἶναι πλουσία καὶ δικαίως ὁ τόπος οὗτος ἐπονομάζεται «**Εὐδαίμων Ἀραβία**» (**Ύεμένη**). Τὰ χωρία τῶν Ἀράβων περιστοιχίζονται ἀπὸ φοίνικας, πορτοκαλλέας καὶ ἀμπέλους, εἰς δὲ τὰ πλάγια τῶν βουνῶν ἐκτείνονται φυτεῖαι καφέας. Ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς ἐξαγωγῆς **Μόνα** ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁ εὐώδης καφὲς τῆς Ὑεμένης. Ἀπὸ τὴν ῥητίνην διαφόρων δένδρων αὐτῆς προέρχονται τὸ θυμίαμα καὶ ἄλλα ἀρώματα. Ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης ἡ **Χοδέϊδα** (50) διενεργεῖ ἐμπόριον καφέ. Ἐπὶ τοῦ στενοῦ δὲ πορθμοῦ Μπαμπ-ἔλ-Μπαντέμ (= πύλη τῶν δακρύων) τὸ **Ἀδεν** (25), τὸ ὁποῖον κατέχεται ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, εἶναι σπουδαῖος σταθμὸς ἀνθρακένσεως ἐπὶ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας.

Βορείως τῆς Ὑεμένης ἡ παραλία εἶναι ἐπίσης κλιμακωτή, ἀλλ' εἶναι πτωχὴ εἰς βροχάς καὶ διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον εὐφορος καὶ ἀραιότερα κατφυμένη· ὀνομάζεται **Πετραία Ἀραβία** ἢ **Χετζάζ**. Αὕτη εἶναι κοιτίς τοῦ Μωαμεθανισμοῦ καὶ χιλιάδες πιστῶν κατ' ἔτος ἀποδημοῦν εἰς τὴν «μητέρα τῶν πόλεων», τὴν **Μέκκαν** (70) διὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν ἱερὸν λίθον (μετεωρολίθον), ὁ ὁποῖος εἶναι ἐντειχισμένος εἰς κυβοειδὲς οἰκοδόμημα, τὸν Κααβᾶ (Πίναξ 9). Ἐκτὸς τούτου προσκυνοῦν εἰς τὴν **Μεδι-νάν** (50) τὸν τάφον τοῦ προφήτου Μωάμεθ.

Τὸ παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον βαθύπεδον, ἐπειδὴ λαμβάνει δι' ὑπογείων πηγῶν ἀρκετὴν ὑγρασίαν, ἀναπτύσσει εἰς πολλὰ μέρη πλουσίαν βλάστησιν καὶ εἶναι προσδοφόρον· ἀραβόσιτος, ῥύζι, βαμβάκι, ζαχαροκάλαμον καὶ διάφορα ὀπωρικά εἶναι τὰ

προϊόντα τῆς ἡγεμονίας τοῦ **Ὀμάν**, μὲ τὴν **Μασκάτην** (40) ὥς σπουδαῖον ἐμπορικὸν λιμένα.

3. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀραβίας εἶναι περικλειστον καὶ ἐκ τούτου κατάξηρον. Ἐν ᾧ τὴν ἡμέραν καίεται ἀπὸ ἀφόρητον καύσωνα, τὴν νύκτα καταλαμβάνεται ἀπὸ παγωνιάν (ἡπειρωτικὸν κλίμα). Τὸν χειμῶνα ὅμως αἱ καταιγίδες εἶναι συχναὶ καὶ τότε τὰ νερὰ συρρέουν εἰς τὰς βαθυτέρας λεκάνας τοῦ ἐδάφους· ἐκεῖ ἡ βλάστησις εἶναι δυνατὴ καὶ οἱ Βεδουῖνοι, οἱ ὀλίγοι κάτοικοι τῆς ἐρήμου, βόσκουν τὰ ποίμνια τῶν προβάτων, τὰ ἄλογα καὶ τὶς καμήλας των. Οὗτοι ζοῦν κατὰ φυλάς, αἱ ὁποῖαι ὑπακούουν εἰς ἓνα ἀρχηγόν (Σεῖχην). Ἡ κάμηλος ἡ ὁποία ἡμπορεῖ νὰ ταξιδεύῃ ἀρκετὰς ἡμέρας χωρὶς τροφὴν καὶ νερό, εἶναι διὰ τὸν Ἀραβὰ ὥς «πλοῖον ἐν τῇ ἐρήμῳ».

4. Οἱ Ἀραβες ἀνῆκουν εἰς τὴν λευκὴν ἢ Καυκασίαν φυλὴν καθὼς καὶ ἡμεῖς, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἶναι κάπως μελαυοί. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μωάμεθ, ἐτράπησαν εἰς κατακτήσεις καί, ἀφ' οὗ κατέλαβον τὴν Συρίαν, τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ ὅλην τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν, ἐπέρασαν καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου, ὥς εἶδομεν, παρέμειναν ἐπὶ 800 ἔτη καὶ ἀφῆκαν ἀρκετὰ ἵχνη τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ των. Ὅμοίως εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ τὴν Βαγδάτην ἐπὶ αἰῶνας ἤκμαζεν ὁ Ἀραβικὸς πολιτισμός, ἀλλ' οἱ Τούρκοι, οἱ ὁποῖοι κατέλαβον τὰς Ἀραβικὰς χώρας, τὸν ἐξηφάνισαν. Ἀπὸ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης ἰδρύθησαν ἀνεξάρτητα Ἀραβικὰ κράτη, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας.

7. Ἰράν.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τοῦ Ἰράν ἐν τῇ ΝΔ Ἀσίᾳ.—Ὀνομάσατε τὰς χώρας καὶ τὰς θάλασσας, αἱ ὁποῖαι τὸ περιβάλλουν.—Παρατηρήσατε εἰς τὸν χάρτην τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους καὶ συγκρίνατέ το μὲ τὴν Ἀραβικὴν Χερσόνησον.

1. Μορφή τοῦ ἐδάφους. Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, τὸ Ἰράν εἶναι **ὄροπέδιον** ἴσον μὲ τὸ Ἀραβικὸν κατὰ τὴν ἔκτασιν, ἀλλ' ὑψηλότερον αὐτοῦ (μέσος ὕψος 1300 μ.). Ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν τὸ Ἰρανικὸν ὄροπέδιον περιστοιχίζεται ἀπὸ μακρὰς ὄροσειράς, κατὰ τὰ βόρεια δ' αὐτοῦ ἄκρα συνάπτεται μὲ ὑψηλότατα ὄροπέδια, τὸ τοῦ Παμίρ καὶ τῆς Ἀρμενίας.

Καὶ ἐσωτερικῶς τὸ ὄροπέδιον διασχίζεται ἀπὸ διαφόρους ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι οὕτω περικλείουν μεταξὺ των διάφορα λεκανοπέδια. Ταῦτα, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν κεντρικὴν Μι-

κράν Ἀσίαν, εἶναι σκεπασμένα ἐν μέρει μὲ ἄμμον, ἐν μέρει μὲ πηλόν. Ἐπειδὴ δηλαδή οἱ περικλείστοι οὗτοι τόποι δὲν ἔχουν διεξόδους πρὸς τὴν θάλασσαν, αἱ λεπταὶ ὕλαι, τὰς ὁποίας οἱ ποταμοὶ συμπαρασύρουν ἀπὸ τὰ βουνά, δὲν ἐκφεύγουν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ παραμένουν καὶ πληροῦν τὰς λεκάνας τοῦ ἐσωτερικοῦ· οὕτως αὐταὶ μὲ τὸν καιρὸν ἐτάφησαν ὑπὸ στρώματα πηλοῦ καὶ ἄμμου ἕως τὰς ῥάχεις τῶν βουνῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖ ἐπικρατεῖ, ὥς θὰ ἴδωμεν, μεγίστη ξηρασία, ὁ ἄνεμος ἀνασηκώνει τὴν λεπτὴν ἄμμον εἰς σωρούς, τοὺς ὁποίους μετακινεῖ, καὶ οὕτω μεταβάλλει τὸν τόπον εἰς ἀμμώδη ἔρημον.

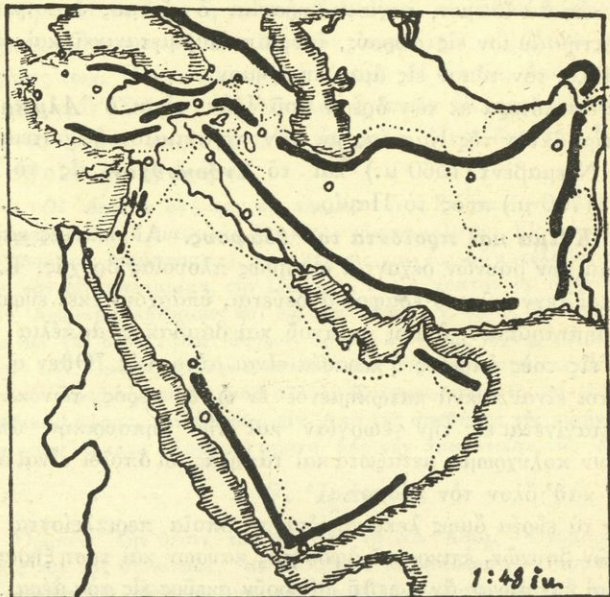
Τὰ ὑψηλότερα ἐκ τῶν ὄρεων τοῦ Ἰράν εἶναι ὁ *Ἀλμπουργ* παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Κασπίας μὲ τὸν γιγαντιαῖον ἠφαιστειακὸν κῶνον Ντεμαβέντ (7560 μ.) καὶ τὸ *Ἰνδοκοῦχον* εἰς τὸ ΒΑ ἄκρον (7750 μ.) πρὸς τὸ Παμίρ.

2. Κλίμα καὶ προϊόντα τοῦ ἐδάφους. Αἱ κλιτύες καὶ αἱ ὑπώρειαι τῶν βουνῶν δέχονται συνήθως πλουσίας βροχάς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τεχνητῶς τὸ ἔδαφος ἀρδεύεται, ὑπάρχουν ἐκεῖ εὐφοροὶ ἀγροὶ δημητριακῶν, ὀπίου, καπνοῦ καὶ βάμβακος, ἀμπέλια καὶ κήποι, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ κερασέα εἶναι αὐτοφυής. Ὅθεν οἱ τόποι οὗτοι εἶναι πυκνὰ κατοικημένοι· ἐν ᾧ δὲ μέρος τῶν κατοίκων καταγίνεται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κηπουρικὴν, ἄλλοι ὑφαίνουν πολύχρωμα μεταξωτὰ καὶ τάπητας, οἱ ὅποιοι εἶναι ὀνομαστοὶ καθ' ὅλον τὸν κόσμον.

Εἰς τὰ εὐρέα ὅμως λεκανοπέδια, τὰ ὁποῖα περικλείονται μετὰ τῶν βουνῶν, ἐπικρατεῖ ἀφόρητος καύσων καὶ τόση ξηρασία, ὥστε καὶ ἐπὶ μῆνας ἂν ἀφεθῇ σιδηροῦν σκευὸς εἰς τὸν ἄερα, δὲν δξειδοῦται. Ἐν ᾧ δὲ τὸ θέρος τὸ θερμόμετρον δεικνύει ὑπὸ σκιᾶν τὴν μεσημβρίαν 70° Κ., τὰς νύκτας καταβαίνει καὶ μέχρι τοῦ 0° (κλίμα;). Οἱ ὀλίγοι ποταμοί, οἱ ὅποιοι κατέρχονται ἐκ τῶν ὄρεων, ἢ καταπίνονται ἀπὸ τὴν ἄμμον ἢ σταματοῦν εἰς ἑλὴ καὶ λίμνας ἁλμυράς. Οἱ περικλείστοι δηλ. οὗτοι τόποι καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ εἰς τὴν κεντρικὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἔχουν ἐπιστρωμα ἁλμυρᾶς ἄμμου, τὸ ὁποῖον ἀντιφεγγίζει καὶ κάμνει τὴν ἔρημον νὰ φαίνεται ὥσάν χιονισμένος ἀγρὸς (ἁλμυρὰ ἔρημος). Θὰ ἦσαν κάποτε πυθμὴν θαλάσσης, διὰ νὰ εἶναι ἐπιστρωμένοι μὲ ἄλας! Ὅθεν καὶ τὰ ὄρεοντα ὕδατα περιέχουν πάντοτε ὀλίγον ἄλας καὶ

ἐπειδὴ εἰς τὰς λίμνας, ὅπου χύνονται, ἡ ἐξάτμισις εἶναι πολὺ δυνατή, ἡ ἀλμυρὰ σύστασις τῶν ὑδάτων διαρκῶς ἐνισχύεται. Ἐννοεῖται τώρα, ὅτι αἱ ἀλμυραὶ αὗται στέππαι εἶναι ἄγονοι καὶ μόνον μερικοὺς ἀκανθώδεις θάμνους παράγουν. Πλάνητες ποιμένες μὲ τὰ ἄλογα, τὰ βόδια καὶ τὰς καμήλους των εἶναι οἱ μόνοι κάτοικοι τῶν ἐρημῶν τούτων.

3. Πολιτικὴ διαίρεσις. Ὅροσειραὶ τινες κατερχόμεναι ἀπὸ

Εἰκ. 49. Αἱ χῶραι τῆς ΝΔ Ἀσίας.

Β πρὸς Ν διαιροῦν τὸ Ἰρανικὸν ὄροπέδιον εἰς δυτικὸν καὶ ἀνατολικὸν μέρος. Τὸ δυτικὸν περιλαμβάνει τὸ **Βασίλειον τῆς Περσίας** μὲ $9\frac{1}{2}$, ἑκατομμύρια κατοίκων. Οὗτοι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Περσῶν, συγγενεῖς τῶν Εὐρωπαίων καὶ τῶν Ἰνδῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου οἱ Ἀραβες εἶχον κατακτήσει τὴν Περσίαν ἔγειναν διὰ τῆς βίας Μωαμεθανοί. Ἀνεμίχθησαν ὁμως πολὺ καὶ μὲ τουρκικῆς καταγωγῆς φύλα. Ὁ βασιλεὺς των ὀνομάζεται **Σάχης** καὶ διαμένει εἰς τὴν **Τεχεράνην** (220) (θέσις;)

μέ τοὺς στενοὺς καὶ ἀκαθάρτους δρόμους καὶ τὰς εὐρείας πλατείας καὶ ἀγορὰς (χαλιὰ καὶ μεταξωτά). Ἀπὸ τὴν Τεχεράνην μία παναρχαία ὁδὸς διὰ τῆς **Ταυρίδος** (200) ἄγει πρὸς τὴν Τραπεζοῦντα. Εἰς εὐφορον ὄρεινὴν κοιλάδα τῆς νοτίου Περσίας ἡ **Σχιρὰς** (50) εἶναι περίφημος διὰ τοὺς κήπους τῶν ῥόδων καὶ τὸ κόκκινο κρασί. Ὁ κύριος λιμὴν τῆς Περσίας εἶναι τὸ **Ἀβουσίρ** ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου.—Τὸ ΒΑ μέρος τοῦ Ἰράν κατέχεται ἀπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ **Ἀφγανιστάν** (5 ἑκατομ. κάτοικοι, συγγενεῖς μὲ τοὺς Πέρσας, Μωαμεθανοί). Ἡ κοιλὰς τῆς **Καβούλ** (100) συνδέει τὸ Ἰράν μὲ τὰς Ἰνδίας, ἐν ᾧ ἄλλη ὁδὸς διὰ τῆς **Χερὰτ** (40) φέρει πρὸς τὸ βαθύπεδον τοῦ Τουράν.—Τὸ ΝΑ τμήμα τοῦ Ἰράν εἶναι ἡ ἔρημος **Γεδρωσία**, τὴν ὁποίαν ἐπέρασε μὲ τὸν στρατόν του ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅταν ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν. Σήμερον λέγεται **Βελουχιστάν** καὶ ἔχει ἀραιότατον πληθυσμόν. Οἱ κάτοικοι (500 χιλ.) ζοῦν ὡς νομάδες, ἡ δὲ χώρα τῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν διοίκησιν τῶν Ἰνδιῶν.

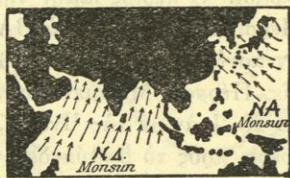
4. **Ἀσκησις.** Τίνας χώρας σὰς δεικνύει ὁ χάρτης 49. — Κάμετε μεγένθυσιν αὐτοῦ καὶ ἐγγράψατε τὰ ὀνόματα τῶν σημειουμένων ὁρέων, ποταμῶν, πόλεων κλπ.—Ταξίδιον ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Μέκκαν, ἀπὸ Σμύρνης εἰς Βαγδάτην.

Β'. ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

Ἡ νοτία Ἀσία περιλαμβάνει τὰς δύο μεγάλας χερσονήσους αἱ ὁποῖαι προσφύονται εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ κεντρικοῦ ὁροπεδίου τῆς Ἀσίας. Ἡ μὲν δυτικὴ ὀνομάζεται **Ἰνδαί**, ἡ δὲ ἀνατολικὴ **Ἰνδοκίνα**. Εἰς τὴν νοτίαν Ἀσίαν ἀνήκουν καὶ αἱ **Ἰνδικαὶ** ἢ **Μαλαϊκαὶ** νῆσοι, κείμεναι ΝΑ τῆς Ἀσίας.—Ποῖος κύκλος τῆς Γῆς διέρχεται διὰ τῶν νήσων τούτων; Ποῖος βορειότερον διὰ τῶν Ἰνδικῶν χερσονήσων; Αἱ Ἰνδαί, ἡ Ἰνδοκίνα καὶ αἱ Μαλαϊκαὶ νῆσοι ἔχουν τὸ ἴδιον κλίμα καὶ ὁμοίαν τὴν βλάστησιν τῶν φυτῶν· ἀποτελοῦν μίαν γεωγραφικὴν ἐνότητα, τὰς **τροπικὰς χώρας τῆς Ἀσίας**. Ἐπειδὴ δὲ διατελοῦν, ὡς καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἀσία, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν περιοδικῶν ἀνέμων, οἱ ὁποῖοι λέγονται Μονσούν, διακρίνονται καὶ ὡς **Χῶραι Μονσούν**.

Κλίμα. Κατὰ τὸ θέρος τὰ ὁροπέδια τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας θερμαίνονται πολὺ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Τὴν θερμότητα αὐτοῦ τὸ ἔδαφος μεταδίδει εἰς τὸν ἀέρα, οὗτος δὲ θερμαινόμενος γίνεται ἐλα-

φρότερος καὶ ἀνέρχεται εἰς ὑψηλότερα στρώματα, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ καπνός, ὁ ὁποῖος βγαίνει ἀπὸ τὴν καπνοδόχον. Τότε θαλάσσιος ἀήρ ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸν καὶ Εἰρηνηκὸν Ὠκεανὸν ὁρμᾷ, διὰ ν' ἀναπληρώσῃ τὸ κενόν, πρὸς τὰ ὄροπέδια τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας. Οὕτω προέρχονται οἱ **Θερμοὶ Μονσούν**, τ. ἔ. ἐτησιαί.

*Απὸ Νοεμβρίου μέχρις Ἀπριλίου

*Απὸ Μαΐου μέχρις Ὀκτωβρίου

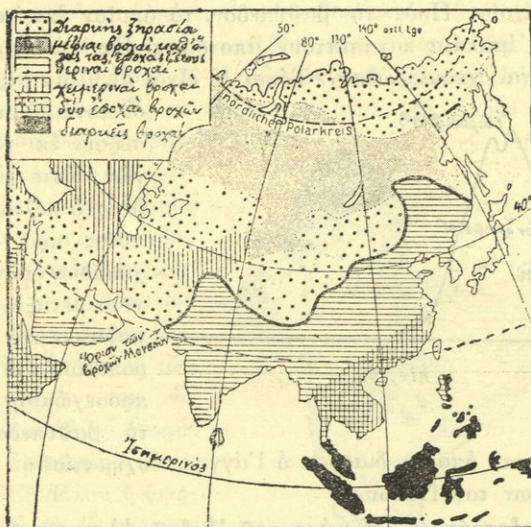
Εἰκ. 50. Οἱ ἄνεμοι Μονσούν.

Οὗτοι εἶναι θερμοὶ καὶ φορτωμένοι ὕδατμούς, συναντῶντες δὲ τὰς πρώτας πρὸς τὴν παραλίαν ὑψηλὰς ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον χιονοσκεπεῖς, ψύχονται ἀποτόμως. Κατακλυσμαῖαι βροχαὶ πίπτουν τότε ἀπὸ τὰ νέφη. Ὅθεν εἰς τοὺς τόπους τούτους ἔχουν τὰς πηγὰς τῶν μέγιστοι ποταμοί, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι στρέφονται πρὸς νότον καὶ ἄλλοι πρὸς ἀνατολὰς (ὀνομάσατέ τους). Ὅπισθεν ὅμως τῶν ὄροσειρῶν τούτων τὰ ὄροπέδια τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας εἶναι ἄνυδρα καὶ κατέχονται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ στέππας ἐρήμους (διατί;) (Εἰκ. 51).

Κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ ἔδαφος τῶν ὄροπεδίων καὶ ὁ ὑπεράνω αὐτοῦ ἀήρ ψύχονται εἰς μέγαν βαθμόν. Τουναντίον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν θαλασσῶν ἡ θερμοκρασία πίπτει ὀλίγον. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπ' αὐτῆς ὁ ἀήρ εἶναι θερμότερος καὶ ἀραιότερος ἀπὸ τὸν ψυχρὸν καὶ πυκνὸν ἀέρα τῶν ὄροπεδίων τῆς Ἀσίας, ἄνεμοι ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῆς ἐξορμοῦν τὸν χειμῶνα πρὸς τὰ παραλία· οὗτοι εἶναι οἱ **χειμερινοὶ Μονσούν**. Τόσον ψυχροὶ εἶναι οὗτοι, ὥστε ἡ Κιτρινὴ Θάλασσα (ΒΑ τῆς Κίνας) εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας σκεπάζεται τὸν χειμῶνα μὲ πάγον, τὸ δὲ Πεκῖνον ἐπὶ τοῦ παραλλήλου τῆς Θεσσαλονίκης) ἔχει χειμῶνα ψυχρότερον ἀπὸ τὴν Στοκχόλμην!

Οὕτως οἱ θερμοὶ καὶ ὑγροὶ ἄνεμοι τοῦ θέρους διαδέχονται

τοὺς ψυχροὺς καὶ ξηροὺς ἀνέμους τοῦ χειμῶνος, ἡ δὲ κανονικὴ τῶν διαδοχῇ βοηθεῖ σπουδαίως τὴν ναυτιλίαν. Μὲ τοὺς θερινοὺς

Εἰκ. 51. Χάρτης βροχῶν τῆς Ἀσίας.

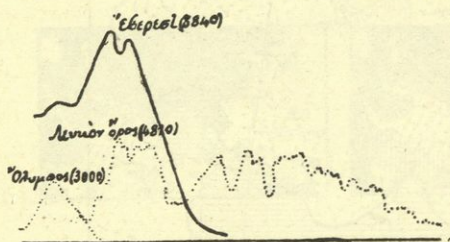
ἐτησίως τὰ ἱστιοφόρα πλέουν ταχέως καὶ ἀσφαλῶς πρὸς τὰς βορείας χώρας, μὲ τοὺς χειμερινοὺς πρὸς τὰς νοτίας.

1. Αἱ Ἰνδίαί.

Αἱ Ἰνδίαί ἔχουν σχῆμα τετραγώνου, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ βορείου τροπικοῦ κύκλου διαιρεῖται εἰς βόρειον καὶ νότιον τρίγωνον (**Ἰνδοστὰν - Δεκάν**). Μετὰ τῆς νήσου **Κεϋλάνης** αἱ Ἰνδίαί ἔχουν ἑκτασιν ἑπταπλασίαν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ἀλλὰ πληθυσμὸν 13 φορὰς μεγαλύτερον (320 ἑκατ. κατ.).

1. **Τὰ Ἰμαλάια** (τ. ἑ. κατοικία τῆς χιόνος) εἶναι ἡ μεγαλοπρεπεστέρα ὄροσειρὰ τῆς Γῆς. Πολλοὶ ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὑπερβαίνουν τὰς 7000 μ. καὶ εἶναι αἰωνίως χιονοσκεπεῖς· τὸ **Ἐβερεστ**, φθάνον εἰς ὕψος 8840 μ., εἶναι τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Γῆς. Αἱ ὀρέξεις τῆς ὄροσειρᾶς, ἐκτεινόμεναι τοξοειδῶς ἀπὸ ΒΑ πρὸς ΝΑ, εἶναι κατὰ μέσον ὄρον ὑψηλότεραι ἀπὸ τὸ Λευ-

κὸν Ὄρος τῶν Ἀλπεων· ἀλλ' ἀπὸ τὸ ὄροπέδιον τοῦ Θιβέτ, τὸ ὁποῖον ἀπλώνεται ὀπισθεν τῶν Ἱμαλαίων εἰς ὕψος 5000 μ., ὀλίγον ὑπερέχουν. Πρὸς τὸ βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται νοτίως, τὰ Ἱμαλάια καταπίπτουν ἀποτόμως. Εἰς τὰ ὕψη των αἱ βροχαὶ εἶναι χειμαρρῶδεις. Τόσαι δὲ εἶναι αἱ ὕλαι, τὰς ὁποίας

Εἰκ. 52.

οἱ ποταμοὶ συμπαρά-
σύρουν ἐκ τῶν βου-
νῶν, ὥστε μὲ αὐτὰς
ὅλος ὁ κόλπος, ὁ ὁ-
ποῖος πρὸ πολλῶν
χιλιᾶδων ἐτῶν ἐξετεί-
νετο μεταξύ τῶν Ἱ-
μαλαίων καὶ τοῦ ὄ-
ροπέδιου τοῦ Δεκάν,
προσεχώσθη. Οὕτω
τὸ βαθύπεδον τοῦ

Ἰνδοστάν, τὸ ὁποῖον διαρρέει ὁ Γάγγης, ἐσχηματίσθη ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ Πάδου.

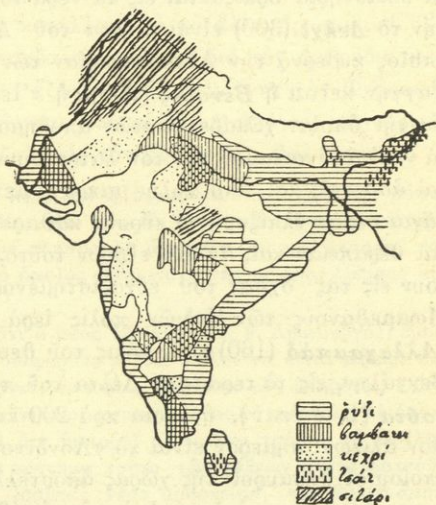
2. Ἰνδοστάν. α) Ἡ χώρα τοῦ Ἰνδοῦ. Ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τῶν Ἱμαλαίων κατέρχονται πρὸς τὸν Ἰνδὸν πέντε πολύδροι ποταμοί. Ἡ πεδιάς, τὴν ὁποίαν οὗτοι διαρρέουν, εἶναι ἡ εὐφο-
ρος **Πενταποταμία** (Παντισχάμπ), μέχρι τῆς ὁποίας ὁ Μέγας Ἀλέ-
ξανδρος ὠδήγησε τοὺς Μακεδόνας. Ἡ κοιλάς τοῦ **Κασιμῖρ**, κει-
μένη εἰς ὕψος 2000 μ. καὶ περιστοιχιζομένη ἀπὸ χιονοσκεπῆ ὄρη,
εἶναι ὀνομαστή διὰ τὰς φυσικὰς καλλονὰς καὶ τὴν πλουσίαν βλά-
στησιν. Ἀπὸ μαλλιὰ λεπτότατα αἰγῶν οἱ ὕφανται τοῦ Κασιμῖρ
κατασκευάζουν τὰ περίφημα λαχούρια ἢ σάλια, διὰ τὰ ὁποῖα δι-
καίως θεωροῦνται οἱ ἄριστοι ὕφανται τοῦ κόσμου. Κέντρον ἐμπο-
ρικὸν τῆς χώρας εἶναι ἡ **Λαχώρη** (200), τῆς ὁποίας τὰ μεγαλο-
πρεπῆ ἀνάκτορα καὶ τζαμιά ὑπενθυμίζουν τοὺς χρόνους, κατὰ
τοὺς ὁποίους ἐν Ἰνδίαις ὑπῆρχε μωαμεθανικὴ δεσποτεία. Ἐπί-
νειον τῆς χώρας τοῦ Ἰνδοῦ εἶναι τὸ **Καρατσι** (220) παρὰ τὰς
ἐκβολὰς αὐτοῦ.

β') Ἡ χώρα τοῦ Γάγγου καὶ Βραμαπούτρα. Εἰς τοὺς πρό-
ποδας τῶν Ἱμαλαίων οἱ ποταμοὶ πλημμυροῦντες σχηματίζουν
βαλτώδη ζώνην, ἡ ὁποία καλύπτεται ἀπὸ πυκνοὺς καλαμῶνας.

Ἐντὸς αὐτῶν διατιπῶνται ὄφεις δηλητηριώδεις καὶ ἄλλα ἐπιφοβα ἔρπετά καὶ ἐμφωλεύουν θηρία, μεταξύ τῶν ὁποίων ἡ τίγρις, ὁ πάνθηρ καὶ ὁ ῥινόκερος εἶναι φοβερώτερα. Εἰς 1000 ὑπολογίζονται οἱ Ἴνδοί, οἱ ὁποῖοι κατ' ἔτος σπαράσσονται ἀπὸ τὰς τίγρεις καὶ εἰς δεκαπλασίους οἱ ἀποθνήσκοντες ἀπὸ τὰ δήγματα τῶν ἰοβόλων ὄφεων. Εἰς τὰ πανάρχαia δάση, τὰ ὁποῖα καλύπτουν τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν, κατοικοῦν ἐλέφαντες, πίθηκοι καὶ σμήνη ποικιλοχρώμων πιτηνῶν· ἐκεῖ καὶ ὁ ταῶς (παγῶν) ἔχει τὴν κατοικίαν του.

Τὸ εὐρὺ βαθύπεδον διὰ τοῦ Γάγγου καὶ τῶν παραποτάμων του, ὥς καὶ διὰ πολλῶν διωρύνγων, ἀρδεύεται πλουσίως. Ἐξ ἄλλου ἡ ὑψηλὴ ὄροσειρὰ τὸ προστατεύει ἀπὸ τοὺς χειμερινοὺς Μονσούν, ὥστε καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐπικρατεῖ τὸ αὐτὸ σχεδὸν κλίμα.

Ἡ ὑγρασία τοῦ ἔδαφους καὶ ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου προάγουν τὴν βλάστησιν, καὶ ὑπὸ κανστικώτατον ἥλιον ἡ χώρα αὕτη παρουσιάζει ὄψιν καταπρασίνου κήπου. Εἰς τὰ πεδινὰ μέρη πλησίον τῶν ποταμῶν εὐδοκιμεῖ τὸ ῥύζι, τὸ ὁποῖον ἐδῶ θερίζεται καὶ τέσσαρας φορὰς τὸ ἔτος. Ἄλλ' ἂν οἱ θερινοὶ ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ συντελοῦν εἰς τὴν εὐφορίαν, δὲν πνεύσουν ἢ βραδύνουν πολὺ, τότε ἡ ἐσοδεία καταστρέφεται καὶ ὁ πυκνὸς πληθυσμὸς μαστίζεται ἀπὸ πείναν (ἀπὸ τοῦ 1860—1900 ἀπέθανον ἀπὸ τὴν πείναν 30 ἑκατομμύρια). Ζαχαροκάλαμον, φοίνικες, βαμβάκι, ἀρώματα εἶναι τὰ ἄλλα κύρια προϊόντα. Ἀλλὰ καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τὸ ἔδαφος εἰς τὰ ΝΔ τοῦ Ἰνδοστίαν, κρύπτει θυσανρούς: μέταλλα καὶ γαιάνθρα-

Εἰκ. 53. Οἰκονομικὸς Χάρτης τῶν Ἰνδιῶν.

κας, οἱ ὅποιοι εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μηχανουργίας καὶ τῆς ὑφαντικῆς.

Ὁ Γάγγης δὲν ἀρδεύει μόνον τὴν χώραν, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται, ἀλλ' ἀποτελεῖ καὶ σπουδαιότατον μέσον συγκοινωνίας. Διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτοῦ εἶναι κτισμένοι πολλαὶ καὶ μεγάλαι πόλεις, οἱ δὲ Ἴνδοι θεωροῦν τὸν ποταμὸν ὡς ἱερόν, τὸν προσκυνοῦν, καὶ εἰς τὰ δικαστήρια ὀρκίζονται εἰς τὰ νερά του. Παρὰ τὸν ἄνω Γάγγην τὸ **Δελχι** (300) εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Ἀγγλου ἀντιβασιλέως, ὁ ὅποιος κυβερνᾷ τὴν Αὐτοκρατορίαν τῶν Ἰνδιῶν. Εἰς τὸν μέσον Γάγγην κεῖται ἡ **Βεναρῆς** (200), ἡ «Ἱερὰ πόλις» τῶν Ἰνδῶν, εἰς τὴν ὁποίαν χιλιάδες πιστῶν ἀποδημοῦν διὰ νὰ λουσθοῦν εἰς τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸν λατρεύσουν ὡς θεόν των. Γέροντες καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀπὸ πολὺ μακρὰν μεταφέρονται ἐκεῖ· εἰς τὰ «ἅγια νερά» ἐλπίζουν νὰ εὕρουν κάθαρσιν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας των καὶ θεραπείαν καί, ἂν δὲν εὕρουν τοῦτο, τοῦλάχιστον ν' ἀποθά- νουν εἰς τὰς ὄχθας του εὐχαριστημένοι. (Πίναξ 10). Διὰ τοὺς Μωαμεθανοὺς τῶν Ἰνδιῶν πόλις ἱερὰ εἶναι ἐπὶ τοῦ Γάγγου ἡ **Ἀλλαχαμπὰδ** (160) τ. ἔ. πόλις τοῦ θεοῦ. Εἰς τὴν εὐφορωτάτην Βεγγάλην, εἰς τὸ τεράστιον Δέλτα τοῦ ποταμοῦ, κεῖται ἡ **Καλκούτα** (1, 3 ἑκατ), ἡ ὁποία πρὸ 200 ἐτῶν ἦτο ἀσήμαντον χω- ρίον ἀλιέων· σήμερον εἶναι τὸ «Λονδῖνον τῶν Ἰνδιῶν», ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ θησαυροὶ τῆς χώρας ἀποστέλλονται εἰς ὅλον τὸν κό- σμον. Αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἀκάθαρτον «μαύρην πόλιν» τῶν Ἰθαγενῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἀπαστραπτουσάν «λευκὴν πόλιν» τῶν Εὐρωπαίων. Ἀπὸ τὰς ἀναθυμιάσεις τῆς σηπομένης φυτικῆς ὕλης εἰς τὰ ἔλη τοῦ Δέλτα, ἡ Βεγγάλη εἶναι ἐστία τῆς χολέρας καὶ τῆς πανούκλας.

3. Δεκάν. Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ὄροσπεδίου τοῦ Δεκάν κατέ- χεται ἀπὸ ὑψηλὰς ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι εἰς τὰ νότια ὑπερβαίνουν τὴν ἰδικὴν μας Πίνδον. Ἐκεῖ τὰ νέφη τῶν θερινῶν θαλασσίων ἀνέμων ῥίπτουν τὴν βροχὴν των καὶ πολλοὶ ποταμοὶ ἔχουν ἐκεῖ τὰς πηγὰς των. Τὸ ἐσωτερικὸν ὅμως ἔχει ὀλίγας βροχὰς καὶ κατὰ μέγα μέρος εἶναι στεππῶδες. Καλλιεργεῖται ὅμως καὶ ἐκεῖ τὸ βαμβάκι καὶ ἀπὸ τὸ ἔδαφος ἐξορύσσονται μέταλλα πολύτιμα, χρυσός, ἀδάμαντες κλπ. Ἡ **Χαῖδαγαβὰδ** (400) ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Δεκάν ἔχει πολλοὺς Μωαμεθανοὺς. Ἡ **Βομβάη** (1,2 ἑκατ.), ἐπὶ

νησιδος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς, εἶναι ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς Ἰνδικῆς διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ βάμβακος καὶ ἔδρα τῶν μεγαλυτέρων ἐμπορικῶν οἰκῶν. Τὸ **Μαδράς** (550) ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς εἶναι ὁ κύριος ἐξαγωγικὸς λιμὴν τοῦ Δεκάν.

4. Ἡ νῆσος **Κεϋλάνη** εἰς ἑκτασιν εἶναι ἴση μὲ τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα, καὶ ἔχει 4,5 ἑκατ. κατοίκων. Εἶναι ὠραία καὶ εὐφορος ὡς παράδεισος, μὲ τὰ ἐκτεταμένας φυτείας τῆς καφέας καὶ τοῦ τεύου, καὶ τὰ δένδρα τῆς κανέλλας καὶ τὰ ἄλλα ἀρωματικά. Τὸ **Κολόμπο** (250) εἶναι σπουδαῖος σταθμὸς διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν ἀτμοπλοίων. Ὀλίγον ἔξωθεν τῆς Κεϋλάνης τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον ἀλιεύονται μαργαριτάρια ἀπὸ τὰ μαργαριτοφόρα ὄστρεα, τὰ ὁποῖα ζοῦν εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης.

5. **Οἱ κάτοικοι.** α) **Ὁ λαὸς καὶ ἡ θρησκεία του.** Διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους, αἱ Ἰνδαί, καὶ ἰδίᾳ τὸ Ἰνδοστάν, εἶναι πυκνότετα κατοικημένοι (31 πόλεις μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 100 χιλ. ἐκάστη) κατοικοῦνται δὲ ὑπὸ λαοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι συγγενὴς μὲ τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς.

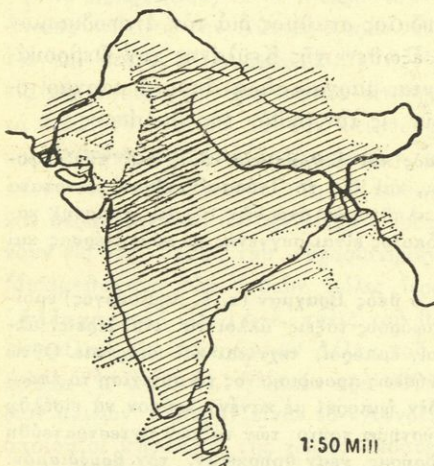
Οἱ Ἰνδοὶ πιστεύουν, ὅτι ὁ θεὸς Βραχμὰν (τ. ἔ. Δημιουργὸς) ἐμοίρασε τοὺς ἀνθρώπους εἰς διαφόρους τῆξεις· ἄλλοι νὰ εἶναι ἱερεῖς, ἄλλοι πολεμισταί, ἄλλοι γεωργοί, ἔμποροι, τεχνῖται καὶ ὑπηρέται. Οὕτω κάθε ἄνθρωπος εἶναι ἐκ γεννήσεως προωρισμένος νὰ συνεχίσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς του καὶ δὲν ἤμπορεῖ μὲ κανένα τρόπον νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἄλλην τάξιν. Πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο τῶν τάξεων ἀντεστρατεύθη ὁ **Βούδδας** (τ. ἔ. σωτήρ), ἰδρύσας νέαν θρησκείαν, τὸν **βουδδισμόν**. Αὕτη διδάσκει τὴν ἰσότητα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ προτρέπει εἰς βίον ἐνάρετον καὶ κοινωφελῆ. Ἀλλ' οἱ βραχμᾶνοι, οἱ ἱερεῖς τῆς παλαιᾶς θρησκείας, κατεδίωξαν τὸν βουδδισμόν, ὥστε σήμερον οὗτος εἶναι διαδεδομένος ἔξω τῶν Ἰνδῶν, εἰς τὸ **Θιβέτ**, τὴν Ἰνδοκίναν, τὴν Κίναν καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ αἱ εὐγενεῖς ἀρχαὶ τοῦ Βούδδα δὲν τηροῦνται ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς του· πλῆθος ἱερέων κατοικοῦν εἰς μοναστήρια καὶ περνοῦν τὴν ζωὴν των μακρὰν πάσης ἐργασίας, μὲ ἐορτάς, νηστείας καὶ ἀποδημίας εἰς ἱεροὺς τόπους.

Εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ὁ Μωαμεθανισμὸς ἔχει πολλοὺς ὁπαδοὺς (60 ἑκατ.), ἐν ᾧ ὁ Χριστιανισμὸς ὀλίγους (3 ἑκατ.)

β) **Πολιτισμός.**— Οἱ Ἰνδοὶ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων εἶχον ἀνώτερον πολιτισμόν. Ἐκτίζον διὰ τοὺς θεοὺς των ἄξιοθαυμάστους ναοὺς, τοὺς ὁποίους ἐστόλιζον μὲ λαμπρὰ ἀγάλματα, τὸ δὲ μεγαλεῖον τῆς θεότητος ἐξύμνουν μὲ ἔξοχα ποιήματα. Εἰς τὰς τέχνας ἦσαν πολὺ ἐπιδέξιοι· εἰς τὴν κατασκευὴν κοσμημάτων, καὶ μεταλλίνων σκευῶν, ὡς καὶ τὴν ὕφανσιν μεταξωτῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ ταπήτων εἰ-

ναι σήμερον ἀκόμη ἀριστοτέχναι. Διὰ τοῦτο ἀπ' ἀρχαίων χρόνων αἱ Ἰνδίαί εἶχον τὴν φήμην χώρας θαυμαστῆς καὶ πολλοὶ ἔμποροι ἐταξίδευον μὲ τὰ καραβάνια πρὸς ἀναζήτησιν τῶν προϊόντων τῆς Ἰνδικῆς τέχνης. Οἱ Ἀραβες ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας ἐκράτησαν εἰς χεῖρας τῶν τὸ ἐμπόριον μὲ τὰς Ἰνδίας· διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀριθμοί, τοὺς ὁποίους ἀποκαλοῦμεν ἀραβικοὺς, μᾶς ἐγιναν μὲν γνωστοὶ διὰ τῶν Ἀράβων, ἀλλ' ἐξευρέθησαν ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν.

γ) *Πολιτικὴ κατάστασις.* Ἡ εὐκολία, μὲ τὴν ὁποίαν ἠδύναντο οἱ Ἰνδοὶ νὰ ἔχουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, τοὺς ἔκαμε μαλθακοὺς καὶ

Εἰκ. 54. Σύγκρισις τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸ μέγεθος.

ἀπολέμους. Διὰ τοῦτο πολεμικοὶ λαοί, οἱ Μογγόλοι, τοὺς ὑπέταξαν καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας οἱ Εὐρωπαῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν εὐφορον χώραν. Σήμερον ὅλη ἡ Ἰνδικὴ εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀγγλων. Οὗτοι ἔστρωσαν σιδηροδρομικὰς γραμμάς, ἤνοιξαν διώρυγας, κατεσκεύασαν ὑδραγωγεῖα καὶ ἐξησφάλισαν τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν εἰς αὐτήν. Ἡ Βρεττανικὴ Αὐτοκρατορία τῶν Ἰνδιῶν, εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνονται καὶ μέρη τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τοῦ Ἰράν, κατέχει ἑκτασιν ἴσην μὲ τὸ ἥμισυ τῆς Εὐρώπης καὶ κατοικεῖται ἀπὸ

330 ἑκατ. κατοίκων. Ὅθεν ἀποτελεῖ τὴν σπουδαιοτέραν βρεττανικὴν κτῆσιν· ἀλλ' ἔνεκα τοῦ θερμοῦ κλίματος μόνον εἰς 250 χιλ. ἀνέρχονται οἱ ἐν Ἰνδίας Εὐρωπαῖοι.

δ. *Ἀσκήσεις.* Διὰ τὴν αἰ Ἰνδίαί ἐθεωροῦντο ἀνέκαθεν θαυμασιὰ χώρα· — Ἀναζήτησε ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν θαλασσίαν καὶ τὴν ἡπειρωτικὴν ὁδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας. (Εἰκ. 47). — Ποῖοι οἱ κυριώτεροι σταθμοὶ ἐπὶ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Καλκούταν; — Ποῖα προϊόντα λαμβάνομεν ἐκ τῶν Ἰνδιῶν; — Ἰχνογράφησε τὸ σχῆμα τῶν Ἰνδιῶν κα σημείωσε τὰ ὄρη καὶ τοὺς ποταμούς. — Σύγκρινε τὰς Ἰνδίας μὲ μίαν Εὐρωπαϊκὴν χερσόνησον. (Ἰμαλάϊα — Ἀλπεις, Γάγγης — Πάδος). — Σύγκρινε τὸ μέγεθος αὐτῶν κατὰ τὸ σχῆμα 54.

2. Ἰνδοκίνα.

α) Ἡ **χώρα**. Αἱ ὄροσειραὶ τῶν Ἰμαλαίων καὶ ἄλλων ὄρέων τοῦ Θιβέτ κάμπουν πρὸς νότον καὶ σχηματίζουν τὸν σκελετὸν τῆς χερσονήσου. Ἡ κεντρικὴ μάλιστα ὄροσειρὰ ἐπεκτεινομένη, σχηματίζει τὴν χερσονήσον **Μαλάκκαν**, ἡ ὁποία χωρίζει τὸν Ἰνδικὸν καὶ τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν. Οὕτως ἡ Ἰνδοκίνα λαμβάνει τὸ σχῆμα συνεσφιγμένου γρόνθου μὲ τὸν δείκτην τῆς χειρὸς ἐκτεταμένον. Ἐπειδὴ δὲ αἱ κοιλάδες, αἱ μεταξὺ τῶν παραλλήλων ὄροσειρῶν, εἶναι ἀνοικταὶ πρὸς νότον, ἡ θερμὴ καὶ ὑγρὰ αὔρα τῶν θερινῶν θαλασσίων ἀνέμων εἰσδύει βαθέως εἰς αὐτὰς καὶ ζωογονεῖ τὴν φύσιν. Ἐκ τούτου πυκνὰ δάση σκεπάζουν τὰς ὄροσειράς, ἡ δὲ εὐφορία εἰς τὰς κοιλάδας, τὰς ὁποίας διαρρέουν μεγάλοι ποταμοὶ (Μεκόγκ, Μενάμ), εἶναι ἐξαιρετικὴ. Ὅπως καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας, οὕτω καὶ ἐδῶ οἱ ὀρυζῶνες καταλαμβάνουν τὰς μεγαλυτέρας ἐκτάσεις, ἡ δὲ ἐσοδεία των ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς πλημμύρας τῶν ποταμῶν καὶ τὴν θαλασσίαν αὔραν. Καὶ γενικῶς ὁ φυτικὸς καὶ ζωικὸς κόσμος τῆς Ἰνδοκίνας εἶναι ὅμοιος μὲ τὸν τῶν Ἰνδιῶν. Φυτεῖαι καφέας κατέρχονται κλιμακῶδὸν τὰς πλαγιάς τῶν βουνῶν, αἱ δὲ χαράδραι τῶν ποταμῶν πνίγονται ἀπὸ τὰς περιπλοκάδας, πτέριδας καὶ θάμνους, οἱ ὁποῖοι συμπλέκονται καὶ σχηματίζουν φραγμὸν ἀδιαπέραστον. Ἀνάμεσα εἰς τοὺς ὀρυζῶνας προβάλλουν ὥσά νησιὰ τὰ δάση τῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ μέσα εἰς αὐτὰ χάνονται αἱ χαμηλαὶ καλύβαι τῶν κατοίκων τριγυρισμέναι ἀπὸ φοίνικας, ἄρτόδενδρα καὶ βανανέας.

β) Οἱ **κάτοικοι** τῆς Ἰνδοκίνας εἶναι μογγόλοι, οἱ ὁποῖοι κατὰ μέγα μέρος μετηνάστευσαν ἀπὸ τὴν Κίναν. Οἱ περισσότεροι κατοικοῦν εἰς τὰ παραποτάμια μέρη, τὰ ὁποῖα εἶναι εὐφορώτερα· ἐκεῖ αἱ καλύβαι των εἶναι στημέναι ἐπάνω εἰς πασσάλους, τοὺς ὁποίους ἔχουν ἐμπήξει εἰς τὰ νερά. Ὅλοι εἶναι βουδδισταί. Εἰς τὸ μέσον τῆς χερσονήσου εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀνεξάρτητος πολιτεία τῶν Ἰνδιῶν, τὸ **Σιάμ** (7 ἑκατ. κατ.). Ἐπὶ τοῦ Μενάμ ἡ **Βαγκόν**, (650) εἶναι πόλις θαυμαστὴ μὲ πολλὰς διώρυγας, μὲ σπίτια ποῦ ἐπιπλέουν εἰς τὰ νερά, μὲ ναοὺς καὶ ἀνάκτορα ποῦ προκαλοῦν τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν ξυλογλυπτικὴν των. — Οἱ Ἀγγλοι καὶ ἐδῶ κατέχουν τὴν δυτικὴν πλευράν, τὴν χώραν **Μπάρμα** μὲ τὴν **Ραγκόν** (350), τὴν μεγαλυτέραν ἀγορὰν ὀρυζῆς ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ τὰ

νότια τῆς **Μαλάκκας** μετὰ τὴν **Σιγγαπούρ** (300), βάσιν ἀνεφοδιασμοῦ τῶν ἀτμοπλοίων καὶ κέντρον παντοίου ἐμπορίου. Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς Ἰνδοκίνας εἶναι ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Γάλλων (Κοχιγκίνα, Ἀννάμ, Τογκίνον, μετὰ 17 ἑκατ. κατ.) μετὰ πρωτεύουσαν τὴν **Σαϊγκὼν** (300). — Ἡ Ἰνδοκίνα εἶναι πλουσία καὶ εἰς θησαυροὺς τοῦ ἐδάφους (γαϊάνθρακας, σίδηρον, κασσίτερον, πετρέλαιον).

3. Ἰνδικαὶ καὶ Μαλαϊκαὶ νῆσοι.

1. Αἱ νῆσοι αὗται εἶναι λείψανα πλατείας λωρίδος γῆς, ἥ ὁποία πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἦγωνε τὴν ΝΑ Ἀσίαν μετὰ τὴν Αὐστραλίαν. Τὰ βουνὰ τῶν εἶναι συνέχεια τῶν ὄροσειρῶν τῆς Ἰνδοκίνας καὶ θὰ ἔφθανε ἔξαρσις τοῦ πυθμένους τῆς θαλάσσης κατὰ 50 μέτρα, διὰ τὰ ἐπανασυνδεθοῦν αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν καὶ μετὰ τῶν καὶ μετὰ τὴν Ἀσιατικὴν ἡπειρον (σύγκρισις μετὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Πολλὰ ἐκ τῶν νήσων ἔχουν ἐνεργὰ ἡφαίστεια καὶ συχνὰ τὸ ἔδαφός τῶν συγκλονεῖται ἀπὸ σεισμούς.

Ἡ Πολυνησία, ὅπως ἄλλως λέγονται, διαιρεῖται εἰς 4 κύρια συστήματα : τὰς **μεγάλας Σούνδα** (Σουμάτραν, Ἰάβαν, Βόρνεο, Σελεμπές), τὰς **μικρὰς Σούνδα**, τὰς **Μολούκκας** καὶ τὰς **Φιλιππίνας** νήσους. Τὸ κλίμα τῶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς θερμῆς θαλάσσης εἶναι ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ἀνθιγιεινὸν διὰ τοὺς Εὐρωπαίους. Ὡραι τοῦ ἔτους σχεδὸν δὲν διακρίνονται. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος, ὡς ἡφαιστειῶδες, εἶναι εὐφορώτατον, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ποικιλία τῆς βλαστήσεως εἶναι ἐξαιρετικά. Τὰ βουνὰ ἕως τὰς κορυφὰς τῶν εἶναι σκεπασμένα μετὰ πυκνὰ δάση, εἰς τὰ ὁποῖα ζῇ ὁ οὐραγκουτάνος (εἰς τὴν Σουμάτραν καὶ Βόρνεο), ἡ τίγρις καὶ πολλὰ ἄλλα θηρία. Αἱ Μολούκκαι ἐπονομάζονται «νῆσοι τῶν ἀρωμάτων» διὰ τὰ πολλὰ ἀρωματικά φυτὰ τῶν (πιπέρη, μοσχοκάρυδον, γαρύφαλον κλπ. μπαχαρικά). Ἐνεκα τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους ὁ πληθυσμὸς εἰς μερικοὺς τόπους εἶναι πολὺ πυκνός, ἰδίᾳ ἐν τῇ Ἰάβᾳ, ὅπου εἰς τὴν θέσιν τῶν δασῶν φυτεύονται καφέαι, ζαχαροκάλαμον, τείον, καπνὸς καὶ ὄρυζα («κῆπος τῆς Ἀνατολῆς»).

2. **Οἱ κάτοικοι** τῶν νήσων κατὰ μέγα μέρος εἶναι **Μαλαῖοι**, φυλὴ συγγενὴς μετὰ τοὺς Μογγόλους. Οἱ Ἀραβες, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὰ πλοῖα τῶν ἔφθαναν ἕως ἐδῶ, τοὺς προσεῖλκυσαν εἰς τὸν Μωαμεθανισμόν. Εἶναι δὲ καὶ οἱ Μαλαῖοι, ὡς νησιῶται, ἐπιδέξιοι

θαλασσινοί, οἱ ὅποιοι τολμοῦν μὲ μικρὰς λέμβους ν' ἀνάγωνται εἰς τὸ πέλαγος. Αἱ κυριώτεραι τῶν νήσων (τὰ $\frac{3}{4}$ τῆς Πολυνησίας) κατέχονται ἀπὸ τὴν Ὀλλανδίαν. Ἐπὶ τῆς Ἰάβας, ἣτις ἔχει πυκνότερον πληθυσμὸν (35 ἑκατ.), ἡ **Βαταβία** (250) εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῶν Ὀλλανδικῶν Ἰνδιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι πλούσιαι καὶ εἰς πηγὰς πετρελαίου. **Αἱ Φιλιππῖναι** ἀνήκουν εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ **Μανίλα** (270) εἶναι ἀξιόλογος διὰ τὰ καπνεργοστάσιά της. Οἱ κάτοικοι τῶν Φιλιππίνων εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον χριστιανοί· ἀγαποῦν νὰ μασοῦν ἰνδοπέπερι, νὰ καπνίζουν καὶ νὰ βλέπουν ταυρομαχίας.

3. Ἀσκήσεις. Ἰχνογραφῆσατε τὴν Ἰνδοκίναν καὶ τὰς Μαλαϊκὰς νήσους καὶ σημειώσατε ἐπ' αὐτῶν τὰς πόλεις. — Ποῖα προϊόντα λαμβάνομεν ἐξ αὐτῶν; — Μετρήσατε μὲ τὴν κλίμακα τὸ μῆκος τῆς Σουμάτρας καὶ συγκρίνατέ το μὲ ἴσιν ἔκτασιν ἐν τῇ Εὐρώπῃ. — Πρὸς ποίαν διεύθυνσιν γίνεται τὸ ταξείδιον ἀπὸ Μανίλας πρὸς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς;

Γ'. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

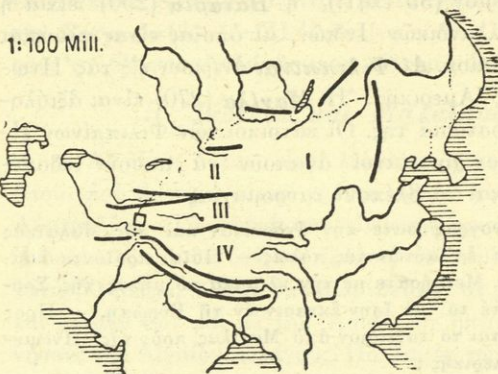
1. Σινικὸν Κράτος.

Εὑρατε εἰς τὸν χάρτην τὸ ὄροπέδιον τῆς Ἀσίας Παμῖρ καὶ ἀκολουθήσατε ἐξ αὐτοῦ τὰ ὅρια τοῦ Σινικοῦ Κράτους. Εἰς ποίαν ζώνην τῆς Γῆς εὐρίσκεται τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ μέρος; Μὲ ποίας χώρας τῆς Εὐρώπης ἀντιστοιχεῖ τοῦτο; — Ὀνομάσατε τὸ βορείως τῶν Ἰμαλαίων ὄροπέδιον, τοὺς ποταμοὺς οἱ ὅποιοι πηγάζουν ἐξ αὐτοῦ, τὰς θαλάσσας εἰς τὰς ὁποίας ἐκβάλλουν. — Εὑρατε τὸν κόλπον τοῦ Τσιλί, καὶ τὸν κόλπον τοῦ Τογκίνου, τὴν χερσόνησον Κορέαν. — Ὀνομάσατε τὰς ἀπέναντι αὐτῆς νήσους.

1. Θέσις. Τὸ Σινικὸν Κράτος περιλαμβάνει τὸ κεντρικὸν ὄροπέδιον τῆς Ἀσίας καὶ τὰς ἀνατολικῶς αὐτοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης χώρας (ἐκτὸς τῆς χερσονήσου Κορέας). Εἰς ἔκτασιν καταλαμβάνει ἐπιφάνειαν μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Καὶ πρὸς τὰς τρεῖς μὲν πλευρὰς ὀρίζεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὄροσειρῶν, πρὸς δὲ τὴν τετάρτην ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ὠκεανοῦ. Ὅθεν τὸ Σινικὸν Κράτος διὰ φυσικῶν ὁρίων εἶναι σχεδὸν ἀποχωρισμένον ἀπὸ τὴν λοιπὴν ἡπειρον.

2. Μορφή τοῦ ἐδάφους. α) **Κεντρικὴ Ἀσία.** Ἐκ τοῦ ὄροπέδιου τοῦ **Παμῖρ**, τὸ ὁποῖον ὑψοῦται εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἀσίας ὥς «στέγη τοῦ κόσμου» (4000 μ.), ἐκπέμπονται ἀκτινοειδῶς πρὸς

Δ μὲν τὸ **Ἰνδοκοῦχον** ὄρος, πρὸς Α δὲ τρεῖς μακρόταται ὄροσειραί: τὰ **Ἱμαλάια**, τὸ **Κουέν-λουν** καὶ τὸ **Τιέν-σχαν**, πρὸς τὸ ὁποῖον συνάπτονται τὰ **Ἀλτάια**, ὄρη μεθόρια τῆς Σιβηρίας.

Εἰκ. 55. Κεντρικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Ἀσία.

Ἐν ᾧ λοιπὸν τὸ Παμῖρ μετὰ τὰ Ἱμαλάια καὶ τὰ Σιβηρικά ὄρη περικλείουν τὸ ὅλον ὑψίπεδον τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, αἱ ἐν τῷ μέσῳ ὄροσειραὶ (Κουέν-λουν καὶ Τιέν-σχαν) διασχίζουν αὐτὸ ἐγκαρσίως καὶ τὸ διαμελίζουν εἰς χωριστάς χώρας. Οὕτω μεταξὺ Ἱμαλα-

ίων καὶ Κουέν-λουν περικλείεται τὸ ὄροπέδιον τοῦ **Θιβέτ** (ὑψους 5000 μ.), μεταξὺ Κουέν-λουν καὶ Τιέν-σχαν τὸ ὄροπέδιον τοῦ **ἀνατολικοῦ Τουρκεστάν** καὶ μεταξὺ Τιέν-σχαν καὶ Σιβηρικῶν ὄρεων τὸ ὄροπέδιον τῆς **Μογγολίας**.

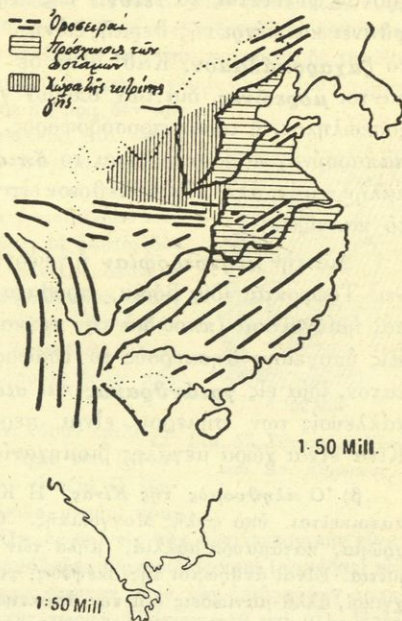
β) **Ἀνατολικὴ Ἀσία**. Ἀνατολικῶς τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Θιβέτ μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ, ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Τογκίνου μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Τσιλι ἐκτείνεται ἡ **Κίνα**. Αὕτη διὰ τῶν παραφυάδων τοῦ Κουέν-λουν χωρίζεται εἰς **νότιον** ὄρεινόν μέρος καὶ **βόρειον** πεδινὸν μέρος. Βορείως τοῦ κόλπου τοῦ Τσιλι μέχρι τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀμούρ ἐκτείνεται τὸ βαθύπεδον τῆς **Μαντζουρίας**, τὸ ὁποῖον διὰ καθέτως διευθυνομένων ὄροσειρῶν χωρίζεται δυτικῶς μὲν ἀπὸ τὴν Μογγολίαν, ἀνατολικῶς δὲ ἀπὸ τὸν Ὠκεανόν. Ἡ ἀνατολικῶς αὐτῆς κειμένη χερσόνησος **Κορέα** εἶναι ὄρεινὴ καὶ ἀνήκει εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, ὅπως καὶ ἡ νοτίως κειμένη ὄρεινὴ νῆσος **Φορμόζα**.

3. **Ἡ Κίνα**. α) **Σύστασις καὶ προϊόντα τοῦ ἐδάφους**. Ὁ **Χοάγκ-Χω** τ. ἔ. κίτρινος ποταμός, ἔχει τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸν **ἀσβεστώδη πηλόν**, τὸν ὁποῖον συμπαρασύρει ἀπὸ τὸ ἔδαφος

τοῦ ὀροπεδίου, ἐκ τοῦ ὁποίου κατέρχεται. Καὶ τὸ βαθύπεδον δέ, τὸ ὁποῖον διαρρέει, λέγεται «χώρα τῆς κιτρίνης γῆς» καὶ ἡ θάλασσα, εἰς τὴν ὁποίαν χύνεται «Κιτρίνη». Καὶ ὁ ἕτερος μεγάλος ποταμὸς τῆς Κίνας, ὁ

Γιάγκ-Τσέ-Κιάγκ, μεταφέρει ἐκ τῶν ὀρέων ἀφθόνους ὕλας. Ὅπως λοιπὸν εἰς τὰς Ἰνδίας τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἰνδοστάν ἐσχητίσθη ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ Γάγγου, οὕτω καὶ τὸ Κινεζικὸν βαθύπεδον ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὴν ἰλύν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων μετέφερον οἱ μεγάλοι ποταμοὶ τῆς Κίνας. Ὅπου κάποτε ἐκνμάτιζεν ἡ θάλασσα, τώρα ἐκτείνονται ὁμαλώταται πεδιάδες· ἐπειδὴ δὲ μὲ τὰς βροχὰς τῶν θερινῶν ἐτησίων (Εἰκ. 52, 53) καὶ μὲ πολλὰς διώρυγας ἐκ τῶν ποταμῶν τὸ πληῶδες ἔδαφος ἀρδεύεται πλουσίως, ἡ καθ'αυτὴ Κίνα εἶναι χώρα εὐφορωτάτη.

Διὰ τοῦτο τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ καταγίνεται εἰς τὴν γεωργίαν, τὸ δὲ μετὰ τῶν δύο ποταμῶν βαθύπεδον διὰ τῆς φιλοπονίας τῶν κατοίκων ἀπέβη ὁ πλουσιώτερος σιτοβολὼν τοῦ κόσμου. Καθ' ὅλην τὴν Κίναν τὸ κυριώτερον προϊόν εἶναι τὸ **ῥύζι**, τὸ ὁποῖον ἀναπληρώνει τὸ ψωμί, ὅπως καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Διὰ τοῦτο τὸ ῥύζι ἀνήκει εἰς τὰ πέντε ἱερὰ φυτὰ (ῥύζι, σιτάρι, κριθάρι, κεχρί, φασόλια), τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἐσπείροντο κατ' ἔτος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἐν τῷ ἱερῷ ἀγρῷ τοῦ Πεκίνου. Ἡ ἐπιβράδυνσις ὁμως τῶν θερινῶν ἀνέμων μὲ τὰς ῥαгдаίαις βροχὰς

Εἰκ. 56. Ἡ Κίνα. Μορφὴ τοῦ ἔδαφους. Σύγκρισις πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον.

ἡμπορεῖ νὰ ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν τῆς ἐσοδείας καὶ τότε τρομερὰ πεῖνα μαστίζει τὸν πυκνότετον πληθυσμὸν τῆς χώρας. Ὅπου τὸ κλίμα εἶναι θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ἐκεῖ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων φυτεύεται τὸ **τέϊον**. Εἰς τὴν νοτίαν Κίναν, ἡ ὁποία φθάνει καὶ μέχρι τῆς θερμῆς ζώνης, εὐδοκимоῦν τὸ **βαμβάκι** καὶ τὸ **ζαχαροκάλαμον**. Καθ' ὅλην δὲ τὴν Κίναν ἐκτείνονται ἀπερραντοὶ **μορεῶνες**, διὰ τῶν ὁποίων γίνεται ἡ ἐκτροφή τοῦ μεταξοσκώληκος, ἡ τόσον προσοδοφόρος. Ἀπὸ ἐν ἄλλο φυτόν, τὴν παπαρούνα, παρασκευάζεται τὸ **ὄπιον**, τὸ ὁποῖον πωλεῖται εἰς καλὴν τιμὴν, ἀλλ' εἶναι ὀλέθριον εἰς τὴν ὑγείαν ἐκείνου, ὃ ὁποῖος τὸ καπνίζει.

Διὰ τὴν **κτηνοτροφίαν** ἡ γεωργία ὀλίγον μόνον τόπον ἀφήνει. Τρέφονται ἰδίᾳ βόδια, πρόβατα, χοῖροι, πουλερικά, ἀλλὰ καὶ ἡμίονοι καὶ ἵπποι διὰ τὴν συγκοινωνίαν τῶν ὄρεινῶν μερῶν. Εἰς ὑπογείους θησαυροὺς τὸ ἔδαφος τῆς Κίνας εἶναι πλουσιώτατον, ἰδίᾳ εἰς **γαιάνθρακα** καὶ **σιδηροῦχα ὀρυκτά**. Ἡ ἐκμετάλλευσίς των σήμερον εἶναι περιορισμένη· ἀλλ' ἀσφαλῶς ἡ Κίνα εἶναι χώρα μεγάλης βιομηχανίας τοῦ μέλλοντος.

β) **Ὁ πληθυσμὸς τῆς Κίνας**. Ἡ Κίνα ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων κατοικεῖται ὑπὸ φυλῆς Μογγολικῆς. Οἱ **Κινέζοι** ἔχουν κιτρινωπὸν χρῶμα, κατάμαυρα μαλλιά, μῆλα τῶν παρειῶν ἐξωγκωμένα καὶ λοξὰ μάτια. Εἶναι ἄνθρωποι τῆς σκέψεως, φιλόπονοι, εὐγενικοὶ καὶ εὐσπλαχνικοὶ, ἀλλὰ μανιώδεις διὰ τὴν ἀπόκτησιν χρήματος, οἰκονόμοι καὶ λιτοί. Κρέας ἀπὸ ἄλογα, ἀπὸ γάτες καὶ σκύλους δὲν τὸ ἀπορρίπτουν, ὅπως καὶ κάθε τι θαλασσινόν. Φοροῦν φόρεμα κυανοῦν μὲ φαρδεῖα μανίκια, τὸ ὁποῖον οἱ εὐγενεῖς κατασκευάζουν μεταξωτόν. Ὁ Κινέζος δὲν μεθ' ἡμᾶς ποτά, ἀλλὰ μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ καταστρέφεται σωματικῶς καὶ πνευματικῶς μὲ τὴν γεῦσιν τοῦ ὀπίου. Πρὸ 300 περίπου ἐτῶν οἱ Κινέζοι ὑπετάχθησαν ὑπὸ τῶν **Μαντζού**, οἱ ὅποιοι, ἂν καὶ ὀλιγώτεροι, εἰσέβαλον ἀπὸ τὴν Μαντζουρίαν· οὗτοι τοὺς ἐξηνάγκασαν νὰ πλέξουν τὰ μαλλιά των καὶ ν' ἀφήσουν πλεξίδα ὡς δεῖγμα ὑποταγῆς. Τὸν Μάρτιον ὅμως τοῦ 1912 οἱ Κινέζοι ἀπετίναξαν τὴν δεσποτείαν τῶν Μαντζού καὶ ἀνεκήρυξαν τὴν δημοκρατίαν. Ἐκτοτε ἀρχίζει τὸ ἔθιμον τῆς πλεξίδας νὰ ἐγκαταλείπεται.

Αἱ **θρησκευτικαὶ ἰδέαι** τῶν Κινέζων πρὸ 1400 ἐτῶν συνηρηολογήθησαν ὑπὸ τινος σοφοῦ ὀνομαζομένου **Κομφουκίου**. Συμφώνως μὲ αὐτὰς οἱ Κινέζοι λατρεύουν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰς ψυχὰς τῶν προγόνων. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ παιδιὰ καὶ κάθε νεώτερος πρῶτιστον καθήκον θεωρεῖ νὰ τιμᾷ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς γέροντας.

Ἡ ἰδίως Κίνα, ἃν καὶ εἰς ἑκτασὶν εἶναι μικροτέρα τοῦ ἡμίσεος τῆς Εὐρώπης (Εἰκ. 57) ἔχει *πληθυσμὸν* ἴσον μὲ τὰ $\frac{3}{4}$ αὐτῆς (320 ἑκατ.). Εἰς μερικοὺς παραλίους τόπους ἡ πυκνότης αὐτοῦ εἶναι ἴση μὲ τὴν τοῦ Βελγίου· καὶ γενικῶς εἰς κάθε πέντε κατοίκους τῆς Γῆς ἀναλογεῖ ἓνας Κινέζος. Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἰς τὸ βόρειον βαθύπεδον εἶναι πολὺ ἀκριβόν, ἑκατομύρια ἀνθρώπων ζοῦν εἰς λαξευμένας κατοικίας ἀνά τὰς ἀποτόμους κλιτῦς τῶν κοιλάδων· εἰς τοὺς ποταμοὺς δὲ τῆς Νοτίας Κίνας χιλιάδες λέμβων χρησιμεύουν πρὸς κατοικίαν τῶν οἰκογενειῶν.

Παρ' ὅλην τὴν εὐφορίαν τῆς ἡ χώρα δὲν ἡμπορεῖ νὰ διαθρῆψῃ τόσους κατοίκους. Διὰ τοῦτο πολλοὶ μεταναστεύουν εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ Ἀμερικὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἀρκοῦνται καὶ εἰς πολὺ μικρὸν ἡμερομίσθιον, εὐκολὰ ἐκτοπίζουσιν τοὺς Εὐρωπαϊκῆς καταγωγῆς ἐργάτας, οἱ ὅποιοι δὲν ἡμποροῦν νὰ ζήσουν, ὅπως οἱ Κινέζοι, ὁλόκληρον ἡμέραν μὲ μιὰ φουῆχτα ῥύζι («κίτρινος κίνδυνος!»). Ἀφ' οὗ δὲ ἐκεῖ μὲ μεγάλην οἰκονομίαν ἀποταμιεύουσιν περισσευμά τι, ἐπιστρέφουν πάλιν εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν ὁποίαν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀγαποῦν εἰς τὸν κόσμον.

γ) *Τέχναι*. Οἱ Κινέζοι εἶναι τόσον ἐπιδέξιοι εἰς τὴν χειροτεχνίαν, ὥστε τὰ ἔργα των (μεταξωτὰ καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα, γλυπτὰ ἐξ ἐλεφαντοστοῦ καὶ ξύλου, ὀρειχάλκινα σκεύη) προκαλοῦν τὸν θαυμασμόν μας. Ὅτι δὲ καὶ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν εἶναι ἀπαράμιλλοι, ἀποδεικνύουν οἱ παραδόξοι πυργοειδεῖς ναοὶ (παγόδοι) καὶ τὸ «Μέγα τεῖχος», τὸ ὅποion πρὸς ἄμυναν κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν κατεσκεύασαν εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς χώρας. (Πίνακες 10 καὶ 11). Πολὺ πρὸ τῶν Εὐρωπαίων οἱ Κινέζοι ἔκαμαν πολλὰς *ἐφευρέσεις*. Οὗτοι ἐφεῦρον τὴν *ναυτικὴν πυξίδα*, ἡ ὁποία τοὺς διηνηκόλυνε νὰ ταξιδεύουν εἰς ἀχανεῖς ἐρήμους, τὴν *πύριτιδα* διὰ τὴν κατασκευὴν πυροτεχνημάτων, τὴν *ποροελάνην* διὰ τὴν κατασκευὴν ἀντικειμένων οἰκιακῆς χρήσεως, τὴν *οἰνικὴν μελάνην*, τὴν *τυπογραφίαν* κτλ.

Εἰκ. 57. Σύγκρισις Κίνας καὶ Ἀν. Εὐρώπης.

δ) *Οἱ Κινέζοι καὶ οἱ ξένοι*. Μὲ τὰς σημαντικὰς προόδους, τὰς ὁποίας οἱ Κινέζοι εἰς ἀρχαίους ἤδη χρόνους ἐπετέλεσαν, ἔγιναν ὑπερήφανοι καὶ ἔβλεπαν μὲ περιφρόνησιν τοὺς ἄλλους λαούς. Μὲ ἐπιμονὴν ἔκλεισαν εἰς τοὺς ξένους τὴν εἴσοδον τῆς χώρας των καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τὴν πείραν ξένων ἐθνῶν. Ἐκ τούτου παρὰ τὴν ἀξιοθαύμαστον φιλοπονίαν των ἔμειναν ὀπίσω ἀπὸ ἄλλους λαούς· ἡ βιομηχανία των μάλιστα καὶ ἡ χειροτεχνία δὲν ἡμποροῦν πλέον νὰ συναγωνισθοῦν τὰς τῶν

Εὐρωπαίων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Εὐρωπαῖοι μετεχειρίζοντο τὴν πυκνοκατφυμένην χώραν ὥς τόπον καταναλώσεως διὰ τὰ ἐμπορεύματά των, οἱ Κινέζοι ἀπηγόρευσαν αὐστηρῶς τὴν εἰσαγωγὴν των.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας τὰ πνεύματα εἶναι ἀκόμῃ ἐχθρικά πρὸς τοὺς ξένους, οἱ Εὐρωπαῖοι ἔμποροι ἴδρυσαν εἰς τὰ παράλια τοὺς ἐμπορικοὺς των οἴκους. Ἐκεῖ ὑπάρχουν πόλεις πολυάνθρωποι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σχῆμα ὀρθογωνίου τετραπλεύρου καὶ περιβάλλονται ὑπὸ ὑψηλῶν τειχῶν. Εἰς τὴν βορείαν Κίναν τὸ **Πεκῖνον** (1,3 ἑκ.) εἶναι πρωτεύουσα τῆς Σινικῆς Δημοκρατίας· περιβάλλεται ὑπὸ τετραγωνικοῦ τείχους, 5 μ. πάχους καὶ 6 μ. ὕψους, εἰς τὸ ὅποιον ἡ εἴσοδος γίνεται διὰ 16 πυλῶν. Ἐπίνειον αὐτοῦ εἶναι τὸ **Τιέντσιν** (800) ἐπὶ τῆς Κιτρίνης Θαλάσσης. Νοτιώτερον ἐπὶ τοῦ Γιαγκ-τσε-Κιάγκ κεῖται τὸ **Νάνκιγκ** (400, βαμβακερὰ ὑφάσματα) μὲ ἀξιόλογον ἀγορὰν τεύου καὶ βάμβακος, καὶ τὸ **Χανκόου-Βούτσχαγκ** (1,5 ἑκατ.), μέχρι τοῦ ὁποίου εἰσπλέουν εἰς τὸν ποταμὸν τὰ πλοῖα τῶν Εὐρωπαίων. Εἰς τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ ἡ **Σαγκάη** (2 ἑκατ. κατ.) εἶναι κέντρον τοῦ ἐμπορίου τοῦ τεύου, τῆς μετάξης καὶ τοῦ βάμβακος, ὁ σπουδαιότερος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Κίνας. Εἰς τὴν νοτίαν Κίναν, τὴν χώραν τοῦ τεύου, κεῖται ἡ **Καντὼν** (900), ὁ πρῶτος εἰς τοὺς ξένους ἀνοιχθεὶς λιμὴν, μὲ ἀξιόλογον βιομηχανίαν καὶ ἐμπόριον· μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ κατοικεῖ ἐπὶ λέμβων ἐν τῷ ποταμῷ. Ἀπέναντι αὐτῆς, ἐπὶ τῆς νήσου **Χάν-κόγκ**, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τοὺς Ἄγγλους, εἶναι ἡ **Βικτωρία** (170), πόλις σπουδαία διὰ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

4. **Αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς Σινικῆς.** α) **Τὸ βαθύπεδον τῆς Μαντζουρίας** ἔχει ἑδαφος κατάλληλον διὰ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, περιστοιχίζεται δὲ ἀπὸ δασώδη βουνά. Οἱ κάτοικοι κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι Κινέζοι. Πρωτεύουσά των εἶναι τὸ **Μοῦκ-δεν** (160) καὶ λιμὴν τὸ **Πόρτ-Ἀρθούρ**. Τὸ βόρειον μέρος τῆς Μαντζουρίας, εἰς τὸν κάτω ῥοῦν τοῦ Ἀμούρ, κατέχεται ὑπὸ τῶν Ῥώσων. Ὁ λιμὴν **Βλαδιβοστόκ** (100) εἶναι ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ μεγάλου Σιβηρικοῦ σιδηροδρόμου, ὅστις συνέδεσε τὴν ἀνατολικὴν Ἀσίαν μὲ τὴν Εὐρώπην.

β) **ΝΑ τῆς Μαντζουρίας ἡ Κορέα** ἀνήκει εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

ἔχει περίπου τὸ μέγεθος τῆς Ἰταλίας, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁμοιάζει καὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους, κατοικεῖται δὲ ὑπὸ λαοῦ Μογγολικοῦ, συγγενοῦς μὲ τοὺς Κινέζους. Εἰς τὰ εὐφορα πεδινὰ μέρη τῆς δυτικῆς πλευρᾶς εὐδοκιμεῖ πολὺ τὸ ῥύζι. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ **Σάουλ** (300). Διὰ τὴν κατοχὴν τῆς Κορέας ἐξεργάγη τὸ 1905 φοβερὸς πόλεμος μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ Ῥωσίας.

γ) Ἡ **Μογγολία** καὶ ἡ **Τζουγκαράη** συνδέονται πρὸς Ἀ μὲ τὴν Μαντζουρίαν. Ἀποτελοῦνται δὲ ἀπὸ στέππας καὶ πετραίας ἐρήμους, εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὁποίων περιπλανῶνται ποιμενικοὶ τινες Μογγολικοὶ λαοί. Σπουδαιότερα πόλεις εἶναι ἡ **Οὐργκα** (40) ἐπὶ παλαιᾷ ὁδοῦ καραβανίων ἀπὸ τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Κίνα.

δ) Τὸ **Ἀνατολικὸν Τουρκεστὰν** ἔχει τὸ σχῆμα λεκάνης, ἡ ὁποία περικλείεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὄροσειρῶν (ποίων);. Οἱ πολυάριθμοι ποταμοί, οἱ ὁποῖοι κατέρχονται ἐκ τῶν ὄρέων, ἀρδεύουν τοὺς πρόποδας αὐτῶν καὶ συντελοῦν εἰς τὴν εὐφορίαν (σιτάρι, ῥύζι, καλαμπόκι, ὀπωροφόρα). Ἄλλ' εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὄροπέδιου οἱ ποταμοί, ἔνεκα τοῦ καύσωνος τοῦ θέρους ξηραίνονται. Ὅθεν μόνον ξηραὶ στέππαι καὶ πετρώδεις ἐρημοὶ εὐρίσκονται ἐκεῖ. Ὁ ποταμὸς **Ταρίμ** καταλήγει εἰς μικρὰν ἄλμυρὰν λίμνην, τὴν Λόμπ-νωρ. Οἱ κάτοικοι εἶναι Τουρκικῆς καταγωγῆς. Κέντρα αὐτῶν εἶναι ἡ **Κασγάρ** (80) καὶ ἡ **Ἰαρκάνδ** (100).

ε) Τὸ **Θιβέτ** εἶναι ἡ ὑψηλότερα χώρα τῆς Γῆς (5000 μ.). Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι Μογγόλοι, ὀπαδοὶ τῆς Βουδδικῆς θρησκείας. Πρωτεύουσα τοῦ ἀνωτέρου ἱερατείου τῆς εἶναι ἡ **Λάσα** (25). Ὡς ζῶον πρὸς φόρτωσιν καὶ ἵππασίαν εἰς τὰ ὕψη ἐκεῖνα χρησιμεύει εἰς τοὺς Θιβετινοὺς ὁ **ὑακος**, εἶδος βοδιοῦ μὲ πολὺ μακρὰ μαλλιά.

5. **Ἀσκήσεις.** Ἀκολούθησε ἐπὶ τοῦ χάρτου τὸν μέγαν Σιβηρικὸν σιδηρόδρομον καὶ μέτρησε τὴν ἀπόστασιν Βλαδιβοστόκ-Μόσχας. — Ἀκολούθησε τὴν κατὰ θάλασσαν ὁδὸν Πειραιῶς—Τιέν—Τσὶν καὶ μέτρησε τὴν ἀπόστασιν. — Χάραξε τὰς κυρίας ὁροσειράς περὶ τὸ ὄροπέδιον τοῦ Παμῖρ καὶ σχημάτισε τὰ ὄρια τοῦ Κινεζικοῦ Κράτους. — Ποῖαι χῶραι τὸ ἀπαρτίζουν; — Μεταξὺ ποίων παραλλήλων κύκλων κεῖται ἡ ἰδίως Κίνα καὶ μὲ ποίας Εὐρωπαϊκὰς χώρας ἀντιστοιχεῖ; — Κλίμα, προϊόντα, πληθυσμός.

2. *Ίαπωνία.*

1. Θέσις. Μορφή τοῦ ἐδάφους. Πολυάριθμοι νῆσοι, ἐκτείνονται τοξοειδῶς πρὸ τῆς χερσονήσου Κορέας, ἀποτελοῦν τὴν Αὐτοκρατορίαν τῆς Ίαπωνίας. Αὕτη εἰς ἔκτασιν εἶναι πενταπλασία τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' εἰς πληθυσμὸν 13 φορὰς μεγαλυτέρα (80 ἑκατ. κατ.). Αἱ Ίαπωνικαὶ νῆσοι εἶναι πολὺ ὄρειναι καὶ πλούσιαι εἰς φυσικὰς καλλονάς· εἶναι ὅμως καὶ πλήρεις ἐνεργῶν ἡφαιστείων. Τὸ ὑψηλότερον ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ **Φουτσιγιάμα** (3760 μ.), τὸ ὁποῖον ὡς γιγαντιαῖος κῶνος ἔξέχει εἰς τὰ περὶχωρα τῆς πρωτευούσης. Οἱ Ίάπωνες πιστεύουν ὅτι εἰς τὴν χιονοσκεπῇ κορυφὴν τοῦ εἶναι ἡ κατοικία τῶν θεῶν. Κατ' Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον, ὅτε τὰ χιόνια λειώνουν, χιλιάδες πιστῶν ἀναβαίνουν εἰς αὐτὴν διὰ νὰ προσκυνήσουν καὶ ν' ἀποθαυμάσουν τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Ἀποτέλεσμα τῆς ἡφαιστειακῆς ἐνεργείας εἶναι οἱ συχνοὶ **σεισμοί**, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πάσχουν αἱ νῆσοι. Κατὰ τὸν τρομερὸν σεισμὸν τοῦ 1923 τὸ ἔδαφος εἰς πολλὰ μέρη ἐβυθίσθη κατὰ 5 μέτρα καὶ 200 χιλ. ἀνθρώπων εὗρον τὸν θάνατον ὑπὸ τὰ ἐρείπια. Διὰ τοῦτο αἱ οἰκίαι κτίζονται μονόροφοι καὶ ξύλινοι, αἱ δὲ πόλεις καταλαμβάνουν μεγάλην ἔκτασιν.

2. Κλίμα. Οἱ θερινοὶ ἔτησίαι (Μονσοὺν) φέρουν εἰς τὰς νήσους πλουσίας βροχάς. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς αὐτὰς διευθύνεται ἓν ὠκεάνειον ρεῦμα, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ νότου, ἡ δριμύτης τῶν χειμερινῶν ἔτησίων παρὰ τὰς Ίαπωνικὰς νήσους μετριάζεται ἐκ τούτου πολὺ. (Ποῖαι νῆσοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὠφελοῦνται ὁμοίως ἐξ ὠκεανείου ρεύματος;) Ὅθεν τὸ κλίμα τῶν Ίαπωνικῶν νήσων εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἥπιον· ἐν ᾧ τὰ ὄρη φθάνουν σχεδὸν τὸ ὕψος τῶν Ἀλπεων, ὅμως μόνον τὸν χειμῶνα σκεπάζονται μὲ χιόνια.

3. Προϊόντα τοῦ ἐδάφους. Τὸ γλυκὺ κλίμα καὶ ἡ πλουσία ἄρδευσις κάμνουν νὸ ἔδαφος τῆς Ίαπωνίας, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ἡφαιστειακόν, πολὺ γόνιμον. Ὅθεν ἡ **γεωργία** εἶναι ἡ κυρία ἀσχολία τοῦ πληθυσμοῦ. Καὶ αὐτὰ τὰ πλάγια τῶν βουνῶν σκεπάζονται μὲ ἀγρούς, εἰς τοὺς ὁποίους καλλιεργοῦνται τὰ ἴδια πολύτιμα φυτά, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τὴν Κίναν (ὀνόμασέ τα). Κτηνοτροφία τοῦναντίον μικρὰ μόνον ἐνεργεῖται καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἀγροκήπια ἀφήνονται χωρὶς φράκτας. Ὁ ἵππος μάλιστα μόνον πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἤρχισε νὰ χρησιμοποιεῖται, διότι διὰ

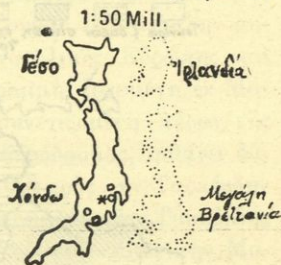
τὴν μεταφορὰν φορτίων καὶ ἀνθρώπων μεταχειρίζονται καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν δίτροχα χειραμάξια καὶ φορεῖα. Εἰς τὰ **δρυχεῖα** ἐξάγοντα γαιάνθρακες καὶ μεταλλεύματα σιδήρου καὶ χαλκοῦ, προσέτι δὲ ἐξαίρετος πορσελάνη.

4. **Πληθυσμός.** Διὰ τὰς πηγὰς ταύτας τοῦ πλούτου αἱ νῆσοι εἶναι πυκνότατα κατοικημέναι. Ἡ κυρία τροφή τοῦ λαοῦ, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κίναν, εἶναι ῥύζι, ψάρια, λαχανικά καὶ σάϊ. Οἱ Ἰάπωνες ἀγαποῦν πολὺ τὰ ἄνθη· τὴν χώραν τῶν ὀνομάζουν «χώραν τῶν χρυσανθέμων», ἔχουν δὲ κατὰ τὴν ἀνοιξιν ἐορτὰς εἰς τιμὴν τοῦ ἄνθους τῆς κερασέας. (Πίναξ 12). Κατὰ τὸ θρησκευμα εἶναι βουδδισταί.

Εἰς ὅλα τὰ ἐπιτηδεύματα οἱ Ἰάπωνες ὑπῆρξαν μαθηταὶ τοῦ ἐν τῇ ἡπείρῳ συγγενοῦς τῶν λαοῦ. Ἀλλ' ἀπὸ καιροῦ ὑπερέβαλον τοὺς Κινέζους ὑπὸ πολλὰς ἐλόψεις. Ὁ Ἰάπων Αὐτοκράτωρ (Μικάδος) ὑπεβοήθησε τὴν ἐκπολιτιστικὴν προσπάθειαν τοῦ λαοῦ του· ἤνοιξε τὴν χώραν του εἰς τοὺς Εὐρωπαίους καὶ ἔστειλε πολλοὺς φιλομαθεῖς νέους εἰς τὴν Εὐρώπην, διὰ νὰ σπουδάσουν εἰς σχολεῖα καὶ νὰ ἐξασκηθοῦν εἰς ἐργαστήρια. Οὗτοι ἐπιστρέψαντες ἐχρησιμοποίησαν τὰς γνώσεις τῶν πρὸς ὄφελος τῆς πατρίδος τῶν : κατεσκεύασαν σιδηροδρόμους, ἱδρυσαν ταχυδρομεῖα καὶ σχολεῖα, ἤνοιξαν μεταλλεῖα, ὠργάνωσαν βιομηχανίας κλπ. Οἱ Ἰάπωνες διωργάνωσαν καὶ τὰ στρατιωτικὰ τῶν κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα, ὥστε σήμερον εἶναι ὁ ἰσχυρότερος καὶ ὁ μᾶλλον προωθυμένος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς.

Αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Ἰαπωνίας μὲ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν εἶναι στενωτάται. Οἱ ξένοι μὲ τὰ πλοῖα τῶν εἰσάγουν χρώματα, μέταλλα ἀντικείμενα, ὑαλικά κλπ. λαμβάνουν δὲ μέταξαν, χαλκόν, καμφορὰ κλπ. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι τὸ **Τόκιο** (2, 3 ἑκατ.). Ἐπειδὴ ἡ παραλία πλησίον αὐτοῦ εἶναι ἀβαθῆς, ὥς λιμὴν αὐτοῦ χρησιμεύει ἡ **Γιοκοχάμα** (400). Ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλις εἶναι τὸ **Κιότο** (600), κέντρον δὲ ἀκμαίας ὑφαντουργίας καὶ ταπητουργίας ἡ **Ὁσάκα** (2 ἑκατ. κατ.) Τὸ **Ναγασάκι** (180) εἶναι ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς χώρας.

5. **Ἀσκήσεις.** Παράβαλε τὴν θέσιν τῆς Ἰαπωνίας μὲ τὴν θέσιν τῆς Ἀγγλίας. — Μέτρησε τὴν ἀπόστασιν τοῦ Τόκιο ἀπὸ τὸ Λονδίνον (μέσον διώρυγος Σουέξ) καὶ ἀπὸ τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον τῆς Ἀμερι-

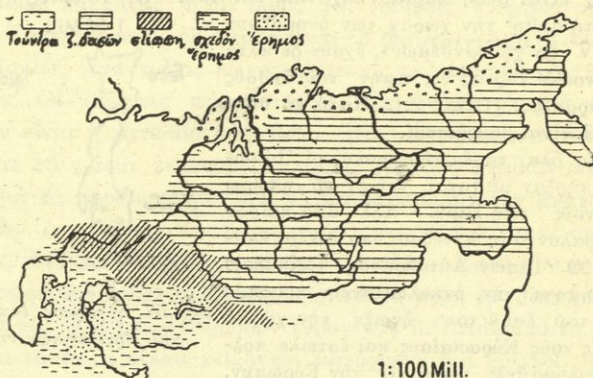

Εἰκ. 58. Σύγκρισις Ἰαπωνικῶν καὶ Βρετανικῶν νήσων.

κῆς. — Μεταξὺ τίνων μοιρῶν γεωγρ. πλάτους κεῖνται αἱ Ἰαπωνικαὶ νῆσοι ; Τί ἐννοεῖς κίτρινον κίνδυνον ;

Δ'. ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

Ἀπὸ τοῦ Ἰράν μέχρι τοῦ Βορείου παγωμένου Ὑκεανοῦ ἐκτείνεται εὐρύτατον βαθύπεδον, τοῦ ὁποῖου τὸ μὲν νότιον τμήμα ἀποτελεῖ τὸ **Τουράν** ἢ **δυτικὸν Τουρκεστάν**, τὸ δὲ βόρειον

Εἰκ. 59. Βορεία καὶ ΒΔ Ἀσία.

μετὰ τῆς πέραν τοῦ ποταμοῦ Γενισέϊ ὀρεινῆς χώρας τὴν **Σιβηρίαν**. Μεταξὺ αὐτῶν ἐκτείνονται αἱ **Κιργίσιαι στέππαι**. Ὀλόκληρος ἡ βορειοδυτικὴ Ἀσία ἀνήκει πολιτικῶς εἰς τὴν Ῥωσίαν.

1. Τουράν.

Τὸ Τουρανικὸν βαθύπεδον ἐκ τῆς ἀνατολικῆς καὶ νοτίας αὐτοῦ πλευρᾶς περιορίζεται ὑπὸ ὑψηλοτάτων ὄροσειρῶν, αἱ ὁποῖαι ἐμποδίζουν τοὺς ζωογόνους ἀνέμους τοῦ Ἰνδικοῦ Ὑκεανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης νὰ φθάσουν εἰς αὐτό. Ἐκ τούτου ἡ ἀντίθεσις τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ ἡμέρας καὶ νυκτός, θέρους καὶ χειμῶνος εἶναι εἰς τὸ Τουράν μεγαλυτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος τῆς Γῆς. Τὸ θέρος εἶναι τόσον θερμὸν καὶ ξηρόν, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ποταμοὶ **Ἀμὸν** (᾽Ωξος) καὶ **Σὺρ** (Ἰαξάρτης) μόνον τὰ παρόχθια αὐτῶν μέρη ἡμποροῦν νὰ ἀρδεύουν. Ἐν ᾧ δὲ ῥέουν ὑπὸ τὸ ἴδιον γεωγραφικὸν πλάτος μὲ τοὺς ποταμοὺς τῆς Μακεδονίας, τὸν χειμῶνα εἶναι ἐπὶ ἑβδομάδας παγωμένοι. Φο-

βεραὶ χιονοθύελλαι μαίνονται τότε ἐπάνω ἀπὸ τὴν χώραν. Τουρ-
κικοὶ ποιμενικοὶ λαοὶ εἶναι οἱ κάτοικοι τῶν ἀγόνων τούτων τό-
πων, εἰς τοὺς ὁποίους περιφέρονται βόσκοντες ἵππους, καμήλους,
βοῦς καὶ πρόβατα. Μόνον ὅπου τὸ ἔδαφος ἀρδεύεται μὲ αὐλάκια
ἀπὸ τοὺς ποταμούς, ἐκεῖ εὐδοκιμεῖ τὸ σιτάρι, τὸ ῥύζι, τὸ βαμβάκι,
ὁ καπνὸς καὶ τὰ ὀπωροφόρα. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ
Τασκένδη (300) ἐπὶ τοῦ Σύρ, ἀξιόλογον κέντρον ἐμπορίου καὶ
βιομηχανίας. Διὰ τὴν συγκοινωνίαν τὸ Τουράν ἔχει μεγάλην ση-
μασίαν ὥς διάμεσος σταθμὸς μεταξὺ ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ
Ἀσίας. Διὰ τοῦτο μία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀρχομένη ἐκ Μό-
σχας διευθύνεται πρὸς τὸ Βακοῦ καὶ συνεχιζομένη πέραν τῆς
Κασπίας Θαλάσσης, ὡς ὑπερχασπικὸς σιδηρόδρομος, φθάνει διὰ
τῆς **Βουχάρας** (75) καὶ **Σαμαρκάνδης** (100) πρὸς τὴν Τασκένδην
καὶ τὰ Κινεζικὰ σύνορα. Ἄλλη δὲ γραμμὴ ἐκ τῆς Τασκένδης
ἄγει κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Σύρ κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν Μό-
σχαν (γῦρος 6 ἡμερῶν).

2. Κιργίσιαι στέππαι.

Βορείως τοῦ Τουράν ἐπικρατεῖ ὁμοίως τὸ ἡπειρωτικὸν κλίμα,
τὸ δὲ ἔδαφος μόνον μετὰ τὴν τῆξιν τῶν χιόνων πρασινίζει. Εὐθὺς
κατόπιν ἡ βλάστησις ξηραίνεται καὶ ἡ χώρα ὅλη μεταβάλλεται
εἰς ξηρὰν στέππην. Ἐκεῖ κατοικοῦν οἱ **Κιργίσιοι** ἢ **Κοζάκοι**,
νομαδικὸς Μογγολικὸς λαὸς, τοῦ ὁποίου ὁ πλοῦτος συνίσταται εἰς
πρόβατα, ἵππους καὶ καμήλους. Ὅπου εὗρουν βοσκήν διὰ τὰ ζῶα
των, ἐκεῖ στήνουν τὰς θολωτὰς σκηνάς των καὶ πάλιν τὰς ἐξστή-
νουν, διὰ νὰ ἀναζητήσουν ἄλλοῦ ἀφθονωτέραν βοσκήν. Ἀνατο-
λικῶς τῆς στέππης ὑφιοῦται ὀρεινὴ χώρα μὲ πολλὰς ἄλμυράς λί-
μνας· ἐκεῖ ἐξορύσσονται ἄνθρακες, χαλκός, ἄργυρος καὶ χρυσός.

3. Σιβηρία.

Αὕτη ἐκτείνεται βορείως τῆς Κιργισίας στέππης, ἀπὸ τῶν
Οὐραλίων ὀρέων μέχρι τοῦ Μεγάλου Ὠκεανοῦ. Εἶναι ὅλη ἀνοι-
κτὴ εἰς τοὺς βορείους ἀνέμους, οἱ ὅποιοι καθιστοῦν τὸν χειμῶνα
παγερώτατον. Τὰ βραχεὰ ὅμως θέρη εἶναι συνήθως τόσον θερμά,
ὥστε οἱ χωρικοὶ τὰς ἐργασίας τοῦ ἀγροῦ κάμνουν τὴν νύκτα. Τὸ

νότιον μέρος εἶναι καλλιεργήσιμος γῆ, τὸ μέσον δασώδης χώρα καὶ τὸ βόρειον ἄγονος τούντρα.

1. **Ἡ χώρα τῆς μαύρης γῆς.** Εἰς τὴν νοτίαν καὶ μέσην Σιβηρίαν τὸ ἔδαφος συνίσταται, ὅπως καὶ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ῥωσίαν, ἀπὸ «μαύρης γῆς». Εἰς αὐτὴν ὅλα τὰ εἶδη τῶν δημητριακῶν εὐδοκιμοῦν, αἱ δὲ ἀγέλαι τῶν ἵππων καὶ τῶν βοῶν καὶ τὰ ποιμνία τῶν προβάτων εὐρίσκουν ἀφθονον τροφήν.

2. **Ἡ ζώνη τῶν δασῶν** περιλαμβάνει εἰς τὸ δυτικὸν μὲν μέρος βελονόφυλλα δένδρα, εἰς τὸ ἀνατολικὸν δὲ πλατύφυλλα. Αἱ κυνηγετικαὶ φυλαί, αἱ ὁποῖαι κατοικοῦν ἀνὰ τὰ δάση, καταγίνονται εἰς τὸ κυνήγιον τῶν ἀγρίων ζώων (σαμούρι, κουνάβι, ἄλεπού, σκίουρος, ἄρκτος). Εἰς μερικὰ μέρη ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν ἄλιεϊαν, τὴν γεωργίαν καὶ μεταλλουργίαν. Οἱ μεγάλοι ποταμοὶ (ὀνόμασέ τους) καὶ ἡ λίμνη Βαϊκάλη εἶναι πλουσιώτατοι εἰς ἰχθῦς, αἱ ποτάμια δὲ κοιλάδες καὶ τὰ ἀνοικτὰ μέρη τῶν δασῶν εἶναι κατάλληλα εἰς τὴν καλλιέργειαν. Τὰ βουνὰ ἐξ ἄλλου εἶναι πλουσιώτατα εἰς μεταλλεύματα. Ἐκτὸς τῶν Οὐραλίων καὶ τὰ Ἀλτάια ὄρη κρύπτουν εἰς τοὺς κόλπους τῶν σίδηρον, χρυσόν, ἄργυρον, μόλυβδον, γραφίτην καὶ γαιάνθρακα. Ἐκτὸς τῶν ἰθαγενῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι Μογγολικῆς καταγωγῆς, εἰς τὴν Σιβηρίαν ζοῦν καὶ πολλοὶ Ῥῶσοι μετανάσται. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ὁ μέγας Σιβηρικὸς σιδηρόδρομος (ταξίδιον 16 ἡμερῶν), κεῖνται αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς χώρας: **Τοβόλσκη** (20), **Ὁμσκη** (150), **Τόμσκη** (100) καὶ **Ἰρκούτσκη** (100).

3. **Τοῦντρα.** Βορείως τῆς ζώνης τῶν δασῶν ἐκτείνονται, ὅπως καὶ εἰς τὰ βόρεια τῆς Ῥωσίας, ξηραὶ τοῦντρα. Τὸ ψυχρὸς εἰς αὐτὰς φθάνει μέχρι 70° K. Κατὰ τὸ βραχὺ δὲ (τρίμηνον) θέρος ἢ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους ξεπαγώνει· τότε ἀναφαίνονται βρύα καὶ φύκη καὶ λάχανα. Ἐδῶ οἱ **Σαμογέται** καὶ ἄλλοι Μογγολικοὶ λαοὶ (Ἰακοῦται) βόσκουν τὰς ἀγέλας τῶν ταράνδων τῶν.

Ἀσκησις 1. Ὀνόμασε τὰ ὄρια τῆς Ἀσίας, τοὺς κόλπους καὶ τὰς θαλάσσας τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, τὰς χειρσονήσους καὶ νήσους τῆς Ἀσίας.

2. Περίγραψε (κατὰ τὸν χάρτην τῆς εἰκ. 45) τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀσίας ἀρχίζων ἐκ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας καὶ δεικνύων τὴν κλίσιν αὐτοῦ καθ' ὅλας τὰς πλευράς. — Ἀκολουθήσε τὰς ὁροσειράς, αἱ ὁποῖαι ἐκπέμπονται ἐκ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Παμίρ. — Κάμε τὴν διαίρεσιν

τῆς Ἀσίας εἰς μεγάλα τμήματα.—Ὀνόμασε τὰς διαφόρους χώρας εἰς ἕκαστον τῶν τμημάτων τούτων καὶ τὰς πρωτεύουσας των.

3. Ὀνόμασε ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰς χώρας τῆς Ἀσίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὰς περισσότερας βροχάς, καὶ ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὰς ὀλιγωτέρας.—Σύγκρινε τὸ κλίμα τῆς Ἰαπωνίας μὲ τὸ τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

4. Ἰχνογράφησε τὸ σχῆμα τῆς Ἀσίας.—Σύγκρινε τὰ Σιβηρικά τοπεῖα μὲ τὰ τοπεῖα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ῥωσίας.—Ταξίδι ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Σαγγάνη διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ· τὸ αὐτὸ διὰ τοῦ Σιβηρικοῦ σιδηροδρόμου.—Ταξίδι ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Τασκένδην διὰ Βατοῦμ καὶ ἐπιστροφὴ διὰ Μόσχας. — Ταξίδι ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Μέκκαν.—Ταξίδι ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἱεροσόλυμα.

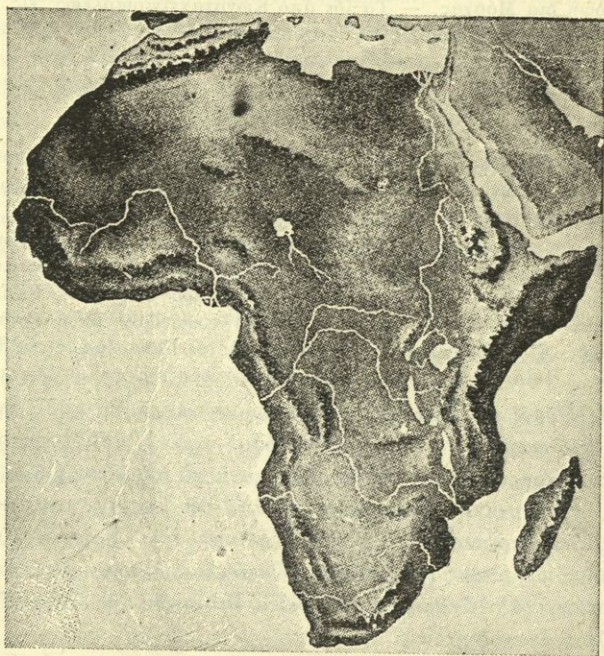
γ) ΑΦΡΙΚΗ

Ποῖται θάλασσαι καὶ ποῖοι ὠκεανοὶ περιβάλλουν σχεδὸν πανταχόθεν τὴν Ἀφρικὴν; — Πῶς ἡ Ἀφρικὴ ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν; — Ποία ἡ σημασία τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ διὰ τὴν παγκόσμιον συγκοινωνίαν; — Ὀνομάσατε τὸ βορειότατον καὶ νοτιώτατον ἀκρωτήριο τῆς Ἀφρικῆς καὶ ὁρίσατε τὸ γεωγραφικὸν πλάτος αὐτῶν. — Εἰς ποίαν ζώνην τῆς Γῆς κεῖται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἡπείρου; — Ὀνομάσατε τὸ ἀνατολικώτατον καὶ δυτικώτατον ἀκρωτήριο τῆς Ἀφρικῆς. — Ποία χερσόνησος καταλήγει εἰς τὸ Γουαρδαφουῖον ἀκρωτήριο; — Ποία μεγάλη νῆσος εἶναι ἀνατολικῶς τῆς νοτίου Ἀφρικῆς;

1. **Θέσις καὶ ἔκτασις.** Ἡ Ἀφρικὴ κεῖται ἐπὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου, ἐκτείνεται δὲ τόσον πρὸς Ν τοῦ Ἰσημερινοῦ ὅσον καὶ πρὸς Β αὐτοῦ. Ὅθεν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον **χώρα τροπικῇ**. Ἡ Ἀφρικὴ εἶναι μικροτέρα ἀπὸ τὴν Ἀσίαν κατὰ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ τριπλασία ἀπὸ τὴν Εὐρώπην· ἔχει ὅμως πολὺ ὀλιγωτέρους κατοίκους (134 ἑκατ.), ὥστε εἰς 1 τετραγ. χλμ. ἀναλογοῦν μόνον 4,5 ἄνθρωποι. Μεγάλαι ἐκτάσεις τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ὅλως ἀκατοίκητοι.

2. **Ἐπιφάνεια καὶ παραλίας.** Ἄν καὶ ἡ Ἀφρικὴ εὗρίσκεται εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἀπόστασιν, μόνον τὰ βόρεια αὐτῆς παραλία ἦσαν γνωστὰ εἰς τοὺς ἀρχαίους. Διότι ὀλίγον πέραν τῆς παραλίας ἀπλώνεται ἀχανὲς ἔρημος. Καὶ ὅταν δὲ ἀργότερα μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ναυτιλίας οἱ Πορτογάλλοι περιέπλευσαν τὴν Ἀφρικὴν, πάλιν ἐπὶ μακρὸν οἱ Εὐρωπαῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ ἡπείρος καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ ἄκρα περιβάλλεται ἀπὸ ὁροσειράς, αἱ ὁποῖαι

καταπίπτουν κλιμακῶδὸν πρὸς τὴν παραλίαν, οἱ ποταμοί, ῥέον-
τες πρὸς τὴν θάλασσαν, σχηματίζουν εἰς πολλὰ μέρη καταρρά-
κτας καὶ δίνας καὶ ἐκ τούτου δὲν ἡμποροῦν νὰ χρησιμεύσουν ὡς
φυσικαὶ ὁδοὶ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἡπείρου. Ἐπειτα δὲ ἡ θά-
λασσα δὲν εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν καὶ μόνον ἓνα κόλπον
σχηματίζει ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας, τὸν κόλπον τῆς Γουϊνέας.
Διὰ ταῦτα, μόνον ἀπὸ 50 ἐτῶν κατωρθώθη νὰ ἐξερευνηθῇ τὸ

Εἰκ. 60. Χάρτης ἀνάγλυφος Ἀφρικῆς.

ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς ὑπὸ τολμηρῶν περιηγητῶν. Ὅθεν ἡ
Ἀφρικὴ ὁμοιάζει μὲ κορμὸν χωρὶς ἄκρα· ἀποτελεῖ δὲ ἐκτεταμέ-
νον ὁροπέδιον, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ νότιον μέρος εἶναι ὑψηλότερον
καὶ εἰς τὸ βόρειον χαμηλότερον. Βαθύπεδα μόνον παρὰ τὴν πα-
ραλίαν ὑπάρχουν. Διὰ τῆς γραμμῆς, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς

Γουϊνέας καταλήγει εἰς τὸν κόλπον τοῦ ᾽Αδεν, ἡ ἡπειρος διαιρεῖται εἰς **Βορείαν Ἀφρικὴν** καὶ **Νοτίαν Ἀφρικὴν**.

Α'. ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, ἡ βορεία Ἀφρικὴ ἀποτελεῖ ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ ΒΔ καὶ ΝΑ αὐτοῦ ἄκρον κατέχεται ἀπὸ πανύψηλα βουνὰ (᾽Ατλας, ᾽Αβησσυνιακαὶ ᾽Αλπεις), εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν καὶ ΝΔ αὐτοῦ πλευρὰν διαρρέεται ἀπὸ μεγίστους ποταμοὺς (Νεῖλος, Νίγηρ). Ὅθεν διακρίνομεν εἰς αὐτὴν τὰς **χώρας τοῦ Νείλου**, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν καὶ τὰ Ἀβησσυνιακὰ ὄρη, τὴν **Σαχάραν**, τὰς **χώρας τοῦ ᾽Ατλαντος**, τὸ **Σουδάν** μετὰ τὴν χώραν τοῦ Νίγηρος καὶ τὴν ἄνω Γουϊνέαν.

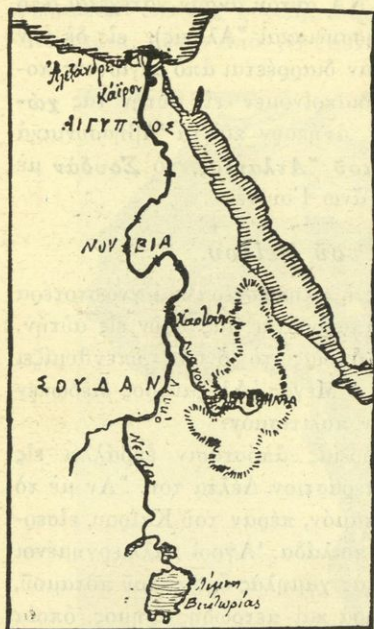
1. Αἱ χῶραι τοῦ Νείλου.

Ἡ Αἴγυπτος εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ πλησιεστέρα καὶ γνωστοτέρα χώρα τῆς Ἀφρικῆς. Πολλοὶ συμπατριῶται μας ζοῦν εἰς αὐτήν, ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ὑπενθυμίζει τοὺς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος διέδωκεν εἰς τὴν Αἴγυπτον τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμόν.

Εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπόστασιν ἐκβάλλει εἰς τὴν Μεσόγειον ὁ Νεῖλος μετὰ τὸ τεράστιον Δέλτα του. Ἄν μετὰ τὸ πλοῖον εἰσπλεύσωμεν εἰς τὸν ποταμόν, πέραν τοῦ Καΐρου, εἰσερχόμεθα εἰς εὐρεῖαν καὶ βαθεῖαν κοιλάδα. Ἀγροὶ καλλιεργημένοι καὶ ὑψηλοὶ φοίνικες καλύπτουν τὰς χαμηλὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ πέραν αὐτῶν ἐκτείνεται ξηρὰ καὶ πετρώδης ἔρημος, ὁποία καὶ εἰς τὴν Ἀραβίαν. Προχωροῦντες φθάνομεν εἰς τοὺς καταρράκτας τοῦ Νείλου. Ἐκεῖ ἀναγκαζόμεθα νὰ ἀφήσωμεν τὸ πλοῖον καὶ μετὰ τὸν σιδηρόδρομον νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸ ταξίδι μας πρὸς νότον διὰ τῆς ξηρᾶς καὶ βραχέως **Νουβίας**. Ὅταν φθάσωμεν εἰς τὴν πόλιν Χαρτούμ, ἐκεῖ συναντῶμεν ἕνα μεγάλον παραπόταμον, ὁ ὁποῖος κατέρχεται ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς **Ἀβησσυνίας** καὶ ἔχει θολὰ νερὰ (**Κυανοὺς Νεῖλος**). Ἀπὸ τὸ Χαρτούμ ἡμποροῦμεν πάλιν μετὰ πλοίαριον ν' ἀναπλεύσωμεν τὸν Ἄνω Νεῖλον, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ εἶναι καθαρώτατα (**Λευκὸς Νεῖλος**). Αἱ ἐπίπεδοι ὄχθαι του σκεπάζονται μετὰ πυκνοὺς καλαμῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐμφωλεύουν ἀκόμη κροκόδειλοι. Οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ

ἔχουν χροῶμα μαῦρον καὶ σγουρά μαλλιά καὶ μόνον μίαν στενὴν ζώνην φοροῦν εἰς τὰ ἰσχία. Ζῶα ἄγρια μεταξὺ τῶν ὁποίων βασιλεύει ὁ λέων, ἐμφανίζονται εἰς τὰ γειτονικά μέρη. Ἐξ ὅλων αὐτῶν ἐννοοῦμεν ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὴν θερμὴν ζώνην, εἰς τὸ **Σουδάν**, τ. ἔ. τὴν χώραν τῶν μαύρων. Ἄν θελήσωμεν νὰ εὕρωμεν τὰς

πηγὰς τοῦ Νείλου, θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν λίμνην **Βικτωρίαν** (θέσις ;).

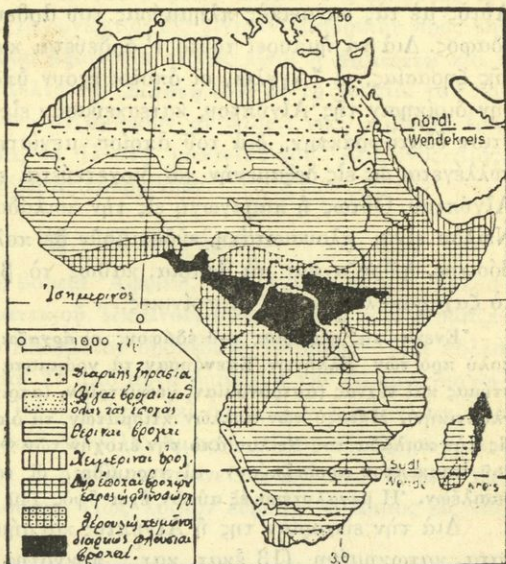

Εἰκ. 61. Αἱ χώραι τοῦ Νείλου.

1. Ἡ χώρα τοῦ **Λευκοῦ Νείλου** (**Ἀνατολικὸν Σουδάν**) ἔχει εὐφορὸν ἔδαφος καὶ κατὰ δύο ἐποχὰς τοῦ ἔτους δέχεται πλουσίας βροχάς· ἀλλ' ἐπειδὴ μεσολαβεῖ ξηρασία, ὁ τόπος ἀποτελεῖ στέππην μὲ ὑψηλὸν χόρτον καὶ μεμονωμένα δένδρα. Εἰς τὰ παρόχθια μέρος ἢ καλλιέργεια τοῦ σίτου φέρει πλουσίαν συγκομιδὴν. Ἡ χώρα ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου. Κέντρον αὐτῆς ἐμπορικὸν εἶναι τὸ **Χαρτοῦμ** (130), τὸ ὁποῖον συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὸν **Διμένα τοῦ Σουδάν** ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης.

2. Τὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον, ἐκ τοῦ ὁποίου κατέρχεται ὁ Κυνουὺς Νεῖλος ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητον πολιτείαν, ἰὴν Αὐτοκρατορίαν τῆς **Ἀβησσυνίας**. Τὴν ἀνεξαρτησίαν της ταύτην ὀφείλει εἰς τὰ ἀπόκορημα ὄρη, τὰ ὁποῖα τὴν καθιστοῦν ἀπάρθητον. Τινὰ ἐξ αὐτῶν φθάνουν τὸ ὕψος τῶν Ἀλπεων (4600 μ.). Ἐκ τούτου διακρίνομεν εἰς αὐτὴν διαφόρους ζώνας κλίματος. Εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη τὸ κλίμα εἶναι πολὺ θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος ἔχει ἡφαιστειακὴν σύστασιν, ἡ βλάστησις εἰς αὐτὸ λαμβάνει τὴν ἀνάπτυξιν, τὴν ὁποίαν εἶδομεν καὶ εἰς τὰς τροπι-

κας χώρας τῆς Ἀσίας. Ὁ θάμνος τῆς καφέας ἀπαντᾷ ἐδῶ αὐτοφυής, εὐδοκιμοῦν δὲ πολὺ τὸ βαμβάκι, ἡ βανανέα καὶ τὸ ζαχαροκάλαμον. Εἰς ὕψη 1500 — 3000 μ. ἐπικρατεῖ κλίμα ὁμοιάζον μὲ τὸ μεσογειακόν· ὅθεν εὐδοκιμοῦν ἡ ἄμπελος, τὰ ἐσπεριδοειδῆ, ὁ σῖτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος. Ὑψηλότερα καλλιεργοῦνται σκληρότερα δημητριακά, ὥς βρώμη, εὐρίσκονται δὲ λιβάδια μὲ πολυαρίθμους ἀγέλας βοῶν, προβάτων καὶ αἰγῶν. Εἰς αὐτὰς συνίσταται ὁ πλοῦτος τοῦ λαοῦ τούτου, ὁ ὁποῖος εἶναι νοτιοαραβικῆς καταγωγῆς καὶ δι' Ἑλλήνων ἱεραποστολῶν ἔχει δεχθῆ τὸν χριστιανισμόν. Ἐδρα τοῦ Νεγκούς Νεγκίσι (τ. ἔ. Βασιλέως τῶν Βασιλέων) εἶναι ἡ Ἀδδῖς Ἀμπέμπα (75), ἡ

Εἰκ. 62. Χάρτης βροχῶν τῆς Ἀφρικῆς.

ὁποία συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ **Τζιμποντί**, γαλλικὸν λιμένα ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἄδεν. Ἀξιόλογον ἐμπορικὸν κέντρον εἶναι ἡ **Χαρράρ** (50), ἐπὶ τοῦ ἰδίου σιδηροδρόμου. Ἐξάγονται κυρίως καφές, ἐλαστικὸν κόμμι, χρυσὸς καὶ ἐλεφαντόδους. Οἱ κάτοικοι ὑπολογίζονται εἰς 8 ἑκατομμύρια.

3. Κατ' ἔτος εἰς τὰς ὑψηλότερας χώρας τοῦ Νείλου, πρὸ πάντων ἐπὶ τοῦ ὁροπεδίου τῆς Ἀβησσυνίας, πίπτουν ἀπὸ τοῦ τέλους Ἰουνίου βροχαὶ ῥαγδαῖαι καὶ συνεχεῖς (Εἰκ. 62). Τότε ὁ Νεῖλος ἐξογκώνεται, ἐκχειλίζει καὶ πλημμυρεῖ, ἰδίᾳ εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὰ χαμηλὰ μέρη. Ἀπὸ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου τὰ νερὰ ἀρχίζουν νὰ καταπίπτουν· ὅταν δὲ τελείως ἀποσυρθοῦν, ἀφήνουν

ἐπάνω εἰς τὸ ἔδαφος παχεῖαν ἰλύν. Τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται κατ' ἔτος. Ἄλλ' εἰς τὰς ἐκβολὰς του ὁ ποταμὸς ἀποθέτει διαρκῶς ἀφθόνους ἕλας, διὰ τῶν ὁποίων ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ παραλία ἐπεκτείνεται. Οὕτως ἐσηματίσθη ἐκεῖ εὐφορώτατον Δέλτα (Εἰκ. 9) καὶ δικαίως ἡ Αἴγυπτος ἀποκαλεῖται «δῶρον τοῦ Νείλου». Αὐτὸς μὲ τὰς κανονικὰς πλημμύρας του ἀρδεύει καὶ λιπαίνει τὸ ἔδαφος. Διὰ τὰ ἡμπορεῖ τοῦτο ν' ἀρδεύεται καὶ κατὰ τοὺς μῆνας τῆς ξηρασίας, οἱ Ἄγγλοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὑπὸ τὸν ἑλεγχόν των τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου, κατεσκεύασαν εἰς τὸν Νεῖλον τεράστιον ὕδατοφράκτην, διὰ τοῦ ὁποίου μεγίστη ποσότης ὕδατος συλλέγεται ὥς εἰς δεξαμενὴν καὶ διοχετεύεται εἰς τοὺς ἀγρούς τῆς Αἰγύπτου. Οὕτως ἡ παραγωγή εἰς τὴν κοιλάδα καὶ τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου εἶναι πλουσιωτάτη, εὐδοκιμοῦν δὲ πολὺ ὁ σῖτος, ὁ ἀραβόσιτος, ἡ ὄρυζα καὶ τὰ ὄσπρια, καθὼς τὸ βαμβάκι, ὁ καπνός, τὸ ζαχαροκάλαμον καὶ οἱ φοῖνικες.

Ἐνεκα τῆς εὐφορίας τοῦ ἔδαφους οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ἤκμασαν πολὺ πρὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐπενόησαν τὰ γράμματα καὶ ἀνέπτυξαν ἐπιστήμας καὶ τέχνας (ἀστρονομίαν, γεωμετρίαν, ἱατρικὴν, ἀρχιτεκτονικὴν, γλυπτικὴν). Μεταξὺ τῶν πολλῶν κτισμάτων, τὰ ὁποῖα σφύζονται ἀκόμη εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Φαραώ, τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπισκέπτου προσελκύουν αἱ πυραμίδες, οἱ τάφοι τῶν Αἰγυπτίων βασιλέων. Ἡ μεγαλυτέρα ἐξ αὐτῶν ἔχει ὕψος 140 μέτρων. (Πίναξ 13).

Διὰ τὴν εὐφορίαν τῆς ἡ Αἴγυπτος καὶ σήμερον εἶναι πυκνότατα κατοικημένα (13 ἑκατ. κατ., πυκνότης ἀνωτέρα τῆς τοῦ Βελγίου). Οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων· ὅσοι ἐξ αὐτῶν κατοικοῦν εἰς τὰ χωρία εἶναι Μωαμεθανοὶ (Φελλάχοι, τ. ἔ. γεωργοί), ὅσοι ζοῦν εἰς τὰς πόλεις ἀσχολούμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας εἶναι χριστιανοὶ (Κόπται). Πολυάριθμον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελοῦν καὶ οἱ Ἀραβες.—Πολιτικῶς ἡ Αἴγυπτος εἶναι ἀνεξάρτητος πολιτεία, ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι εἶναι κατ' οὐσίαν κύριοι τῆς χώρας. Ἡ πρωτεύουσα *Κάιρον* (800) κεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Δέλτα καὶ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Ἀφρικῆς. 400 τζαμιά μὲ πολυαριθμούς μιναρέδες ἐξέχουν ἀπὸ τὰς ἐπιπέδους στέγας τῶν οἰκῶν. Οἱ δρόμοι εἶναι στενοὶ· οἱ φαρδύτεροι ἀποτελοῦν ἀγοράς, εἰς τὰς ὁποίας ὁ λαὸς συνθροεῖται μὲ τὰς λευκὰς καὶ μακρὰς ἐνδυμασίας του. Σιδηρόδρομος καὶ διώρυξ συνδέουν τὸ Κάιρον μὲ τὴν

Ἀλεξάνδρειαν (450), τὸν μεγαλύτερον λιμένα τῆς Αἰγύπτου. Τὸ $\frac{1}{5}$ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εἶναι Ἕλληνες (60000), Ἴταλοι (40000) καὶ Γάλλοι, οἱ ὅποιοι προσδίδουν εἰς αὐτὴν χροιάν Εὐρωπαϊκῆς πόλεως. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ὅμως χρόνους τὸ **Πόρτ-Σάϊδ** (100), κείμενον ἐπὶ τοῦ βορείου ἄκρου τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, ἤρchiσε ν' ἀνταγωνίζεται εἰς κίνησιν ἐμπορικὴν πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἄλλαι ἀξιόλογοι πόλεις εἶναι ἡ **Δαμιέτιη** καὶ ἡ **Τάντα** (50) ἐν τῷ Δέλτῳ, ἡ **Σιούτη** (50) ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ποταμοῦ. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀνήκουν αἱ ὁάσεις τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου. Ἡ ὁάσις **Σιβά**, τὸ ἄλλοτε μαντεῖον τοῦ Ἀμμωνος Διός, ἐξάγει μεγάλας ποσότητας κουρμάδων.

2. Ἡ Σαχάρα.

Ὅλη σχεδὸν ἡ βορεία Ἀφρικὴ, ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, εἶναι ἐρημος καὶ ὀνομάζεται **Σαχάρα**. Εἶναι ἀπέραντον ὁροπέδιον, τὸ ὁποῖον ἔχει πολλὰ καὶ μεγάλα ὑψώματα· ἐν ἀπὸ αὐτὰ διατέμνει τὴν ἐρημον διαγωνίως ἀπὸ ΝΑ πρὸς ΒΔ καὶ ἀποτελεῖ ὁροσειρὰν ὑψηλοτέραν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας Πίνδον. Μεγάλαι ὅμως ἐκτάσεις τῆς ἐρήμου σκεπάζονται μὲ ἄμμον, ἡ ὁποία μετακινεῖται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου καὶ σχηματίζει σειρὰς λόφων. Πῶς λοιπὸν εὐρέθη ἡ ἄμμος εἰς τὰς ἐκτάσεις ἐκείνας :

Εἰς τὴν Σαχάραν σπανιώτατα βρέχει. Ὁ οὐρανὸς καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος εἶναι ἀνέφελος. Ὅθεν τὸ ἔδαφος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας θερμαίνεται ὑπερβολικὰ (+56°K), ἐν ᾧ τὴν νύκτα ἡ θερμοκρασία κατέρχεται καὶ κάτω ἀπὸ τὸ μηδὲν (μέχρι —7°K). Μὲ τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου τὰ πετρώματα διαστέλλονται, μὲ τὴν ψῦξιν ὅμως τῆς νυκτὸς συστέλλονται. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μεταβολὴ τῆς θερμοκρασίας ἐπέρχεται ἀποτόμως, ἡ συνοχὴ τῶν πετρωμάτων χαλαρώνεται, καὶ ἀναριθμητοὶ σχισμαὶ ἀνοίγονται εἰς τὴν στερεὰν μᾶζαν. Ὁ ἄνεμος τότε ἀποσπᾷ ἀπὸ τὰς σχισμὰς λεπτοτάτους κόκκους καὶ τοὺς παρασύρει μακράν. Οὕτω βράχοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀποτρίβονται, μὲ τὴν «ἀποσάθρωσιν» δὲ αὐτῶν ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἐσχηματίσθησαν οἱ σωροὶ ἐκεῖνοι τῆς ἄμμου.

Τόση εἶναι ἡ ξηρασία εἰς τὴν Σαχάραν, ὥστε ἐνίοτε καὶ ἔτη

περνοῦν, χωρὶς καθόλου νὰ βρέξῃ. Ἐπειδὴ ὁμως τὴν νύκτα πίπτει ἀφθονος δρόσος, αὕτη συντελεῖ ὥστε νὰ φύωνται κάποια σκληρὰ χόρτα καὶ θάμνοι. Ὅταν ὁμως βρέξῃ, εἶναι ὡς ν' ἀνοίγωνται οἱ κρουνοὶ τοῦ οὐρανοῦ. Ποτάμια τότε σχηματίζονται, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου καταπίνονται ἀπὸ τὴν διψασμένην γῆν. Οὕτω τροφοδοτοῦνται οἱ ὑπόγειοι ῥύακες καὶ νερὰ ἀναβλύζουν εἰς τὰ κοιλώματα τοῦ ἐδάφους. Ἐκεῖ τότε ὁ τόπος πρασινίζει καὶ ἡμπορεῖ τὸ ἔδαφος νὰ καλλιεργηθῇ καὶ νὰ δώσῃ ἀφθόνους καρποὺς (σιτάρι, ὀπωρικά καὶ κουρμάδες). Οἱ εὐφοροὶ οὗτοι τόποι τῆς ἐρήμου λέγονται **δάσεις** καὶ εἶναι σὰν νησιά μέσα εἰς τὴν θάλασσαν τῆς ἄμμου. Εἰς τὴν περιφέρειάν των φυτρώνει χόρτον ἀρκετὸν διὰ τὴν συντήρησιν προβάτων, ὄνων καὶ καμήλων. Ὑαίνει καὶ θῶες (τσακάλια) ἐμφανίζονται εἰς τὰ ἄκρα τῶν δάσεων. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς ἐρήμου εἶναι ὁ λέων, ὁ ὁποῖος θηρεύει ἀντιλόπας καὶ ἄλλα ἄγρια ζῷα.

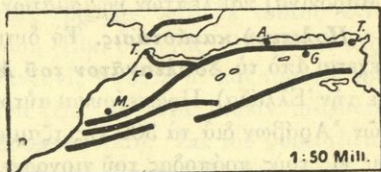
Τὸ νότιον ὄριον τῆς Σαχάρας σχηματίζεται, ἀν φαντασθῶμεν μίαν γραμμὴν ὑπεράνω τῆς λίμνης Τσαδ καὶ τοῦ βορείου ἄκρου τοῦ Νίγηρος. Ὅθεν ἡ Σαχάρα ἔχει ἔκτασιν ἴσην σχεδὸν μετὰ τὴν Εὐρώπην· ἀλλὰ δὲν ἔχει οὐδὲ ὄσους μόνῃ ἡ Πελοπόννησος κατοίκους. Οὗτοι λέγονται **Βεδουῖνοι**· τρέφονται κυρίως μετὰ τὸν καρπὸν τοῦ φοίνικος, ἐπειδὴ δὲ δὲν εὐρίσκουν πάντοτε ἀρκετὴν τροφήν διὰ τὰ πρόβατα καὶ τὰ κτήνη των, εἶναι ἠναγκασμένοι ν' ἀλλάσσουν συχνὰ τόπον διαμονῆς. Διὰ τοῦτο δὲν κατοικοῦν εἰς οἰκίας, ἀλλ' εἰς σκηνάς, τὰς ὁποίας εὐκολὰ ἀποσποῦν καὶ στήνουν ἐκ νέου. Ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς **νομαδικῆς ζωῆς** ἔχουν γίνεαι ἔξοχοι ἱππεῖς. Ξένα περαστικά καραβάνια ληστεύονται ἀπὸ αὐτούς, ὥστε εἶναι ὁ τρόμος τῶν ἐμπόρων, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μεσογείου ταξιδεύουν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ ταξίδι των γίνεται ἀπὸ δάσεως εἰς ὅσιν καὶ διαρκεῖ τρεῖς μῆνας· μόνον δὲ μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς καμήλου ἡμπορεῖ νὰ κατορθωθῇ. Πολὺν τρόπον εἰς τοὺς ταξιδεύοντας ἐμβάλλει ὁ φοβερὸς **Σαμούν**, ἄνεμος, ὁ ὁποῖος ἀνακινεῖ τὴν ἄμμον καὶ τὴν μεταφέρει μακράν. Τόσον ὁ ἀῆρ γεμίζει ἀπὸ λεπτὴν ἄμμον, ὥστε σκοτεινιάζει ὡς νὰ εἶναι νύκτα. Τότε κάμηλοι καὶ ἄνθρωποι πίπτουν εἰς τὴν γῆν μετὰ τὴν κεφαλὴν σχεδὸν θαμμένην εἰς τὴν ἄμμον, ἕως ὅτου ἡ θύελλα περάσῃ· πολλὰ καραβάνια εὗρον ἕως τώρα τὸν θάνατον.

Πολιτικὴ κατάστασις. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐρήμου ὑπάγεται εἰς τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς **Γαλλίας**. Μέρους μικρὸν ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ κατέχουν οἱ **Ἰσπανοί**, ἄλλο δὲ ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μεσογείου, τὴν **Τριπολίτιδα** καὶ

τὴν **Κυρηναικὴν**, οἱ Ἴταλοί. Ἡ **Τρίπολις** (65), ἐν μέσῳ ὥραίων κήπων, εἶναι ἀκροῖος σταθμὸς καραβανίων, τὰ ὅποια διὰ τῆς δάσεως **Μουρζοῦκ** (8) ταξιδεύουν πρὸς τὴν λίμνην Τσαδ.

3. Αἱ χῶραι τοῦ ᾿Ατλαντος.

Τὸ ΒΔ ἄκρον τῆς ᾿Αφρικῆς κατέχεται ἀπὸ τὸ ὄρεινόν σύστημα τοῦ ᾿Ατλαντος. Αἱ ὄροσειραι αὐτοῦ εἶναι παράλληλοι, καὶ ἡ μὲν μία βαίνει κατὰ μῆκος τῆς παραλίας καὶ εἶναι χαμηλότερα (Μικρὸς ᾿Ατλας), ἡ δὲ ἄλλη ἀπέχει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν φθάνουσα εἰς ὕψος 4500 μ. (Μέγας ᾿Ατλας). Μεταξὺ αὐτῶν περικλείεται λεκανοειδὲς **ὄροπέδιον**, ὕψους 1000 μ., τοῦ ὁποίου τὰ νερά συλλέγονται εἰς ἄλμυράς

Εἰκ. 63. Αἱ χῶραι τοῦ ᾿Ατλαντος.

λίμνας καὶ ἔλη. Ἔχει τὸν χειμῶνα ψυχρὸν καὶ τὸ θέρος θερμόν, ὥστε ὁμοιάζει μὲ ἄλμυράν στέππην. Κύριον αὐτοῦ προϊὼν εἶναι εἶδος σχοίνου, διὰ τοῦ ὁποίου κατασκευάζεται χάρτης. Ἡ πρὸς τὴν Σαχάραν ἐστραμμένη πλευρὰ τοῦ ᾿Ατλαντος ἔχει ὀλίγας μόνον βροχὰς καὶ εἶναι ἄγονος. Εἰς τὰς κοιλάδας ὅμως καὶ ὅπου ἄλλοῦ ἀναβλύζουν ὕδατα, οἱ φοίνικες εὐδοκιμοῦν καὶ βοσκή ὑπάρχει διὰ τὰς καμήλους.

Πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ ᾿Ατλαντικοῦ καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης ὁ ᾿Ατλας κατέρχεται κλιμακηδόν. Εἰς τὴν κλιμακωτὴν αὐτὴν χώραν τὸ κλίμα εἶναι ὅπως καὶ εἰς τὴν νότιον Ἰσπανίαν, γλυκὺ (Μεσογειακόν) καὶ μόνον τὸν χειμῶνα φέρει βροχὰς. Μὲ τεχνητὴν ὅμως ἄρδευσιν τὸ ἔδαφος δίδει πλούσια εἰσοδήματα· εὐδοκιμοῦν ἀραβόσιτος, ζαχαροκάλαμον, ῥύζι, βαμβάκι, ἀμπέλια, ἐσπεριδοειδῆ καὶ λαχανικά. Διὰ τὴν κτηνοτροφίαν (πρόβατα, αἶγες, ὄνοι, ἵπποι) εἶναι ὁμοίως ἡ χώρα πολὺ κατάλληλος. Πολλὰ πτηνά, τὰ ὅποια τὸν χειμῶνα ἀποδημοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας, ὅπως τὸ χελιδόνι, τὸ ὀρτύκι καὶ ὁ πελαργός, ἔχουν ἐδῶ μόνιμον διαμονήν. Εἰς τὰ δάση, τὰ ὅποια σκεπάζουν τὰς πλαγιάς τῶν βουνῶν φύονται ἡ φελλοδοῦς, ἡ συκῆ, ἡ ἐλαία. Καὶ μεταλλεύματα σιδήρου, χαλκοῦ, ἀργύρου καὶ μολύβδου ὑπάρχουν ὑπὸ τὸ ἔδαφος, ἀρχίζει δὲ τώρα νὰ ἐνεργῇται ὑπὸ Εὐρωπαίων ἡ ἐκμετάλλευσίς αὐτῶν.

Ἄν καὶ αἱ χῶραι τοῦ Ἀτλαντος ἔχουν πολλὰς πηγὰς πλούτου, ὁ πληθυσμὸς των εἶναι ἀραιός. Οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι εἶναι λευκόχρωμοι **Βέρβεροι**, οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Οἱ **Ἀραβες**, οἱ ὅποιοι ἦλθον ὡς κατακτηταὶ καὶ διέδωσαν εἰς τὴν χώραν τὸν Μωαμεθανισμόν, καταγίνονται μὲ τὴν κτηνοτροφίαν. Ὅσοι ἔξ αὐτῶν ἦλθον ἔξ Ἰσπανίας (Μαυροὶ) κατοικοῦν εἰς τὰς πόλεις καὶ ζοῦν μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν· εἶναι δὲ πολὺ ἐπιδέξιοι εἰς τὴν κατασκευὴν δερμάτων (Μαροκινὰ) καὶ λεπτῶν ὑφασμάτων, βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν.

Πολιτικὴ κατάστασις. Τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Ἀτλαντος κατέχεται ἀπὸ τὸ **Σουλτανᾶτον τοῦ Μαρόκου** (εἰς πληθυσμὸν ἴσον μὲ τὴν Ἑλλάδα). Πρωτεύουσαι αὐτοῦ εἶναι τὸ **Φέξ** (70), πόλις ἱερὰ τῶν Ἀράβων διὰ τὰ 300 τῆς τζαμιά, καὶ τὸ **Μαρόκον** (140), ὅασις εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ χιονοσκεποῦς Ἀτλαντος· ἐπίνειον αὐτοῦ εἶναι ἡ **Καζαπλάγκα** (100) ἐπὶ τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐπὶ τοῦ Γιβραλτάρ ἡ **Ταγγέρη** (50) ἀποτελεῖ οὐδέτερον λιμένα. Ὁ Σουλτᾶνος τοῦ Μαρόκου κατ' ὄνομα μόνον εἶναι κυρίαρχος τῆς χώρας· ἐν τῇ πραγματικότητι κύριοι αὐτῆς εἶναι οἱ **Γάλλοι**, ἐκτὸς στενῆς ζώνης ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μεσογείου, τὴν ὁποίαν κατέχουν οἱ **Ἰσπανοί**.

2. Τὸ Ἀλγέριον καὶ ἡ **Τυννησία**, ἀνατολικῶς τοῦ Μαρόκου, εἶναι κτήσεις τῆς Γαλλίας. Εἰς τὸ Ἀλγέριον εἶναι ἐγκατεστημέναι 700 χιλ. Γάλλων ἀποίκων, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν φιλοπονίαν των ἀνέπτυξαν μεγάλως τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ μεταλλουργίαν. Ἐκ τούτου μεγάλη ἐξαγωγή οἴνων, σιτηρῶν, κτηνῶν, φελλοῦ, ὀπωρικῶν, καπνοῦ καὶ μετάλλων γίνεται ἐκ τοῦ Ἀλγερίου. Σπουδαιότεροι ἐμπορικοὶ λιμένες εἶναι τὸ **Ἀλγέριον** (200) καὶ ἡ **Οράνη** (150), ἐκ τῶν ὁποίων γραμμαὶ σιδηροδρομικαὶ διευθύνονται πρὸς τὰ ἄκρα τῆς Σαχάρας, ὁπόθεν ἀρχίζουν ὁδοὶ καραβανίων πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς (πληθυσμὸς ἴσος σχεδὸν μὲ τὸν τοῦ Μαρόκου).

Ἡ Τυννησία (2 ἑκατ. κατ.) εἶναι ἐπίσης γεωργικὴ χώρα· ἡ γεωργία καὶ ἐν αὐτῇ προάγεται ὑπὸ τὴν Γαλλικὴν διοίκησιν (σιτηρὰ, φοίνικες, ἔλαιον). **Ἡ Τύνις** (175), ὅχι μακρὰν τῶν ἐρειπίων τῆς Καρχηδόνας, εἶναι ἀκραιῶς σταθμὸς τῶν καραβανίων. Εἰς τὰς ἀνοικτὰς ἀγοράς της (παζάρια) πωλοῦνται πρὸ πάντων εὐώδη ἔλαια καὶ πολύχρωμα ὑφάσματα. Τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων της ἀποτελεῖται ἀπὸ Ἰσπανοῦς, Ἑβραίους καὶ Ἰταλούς.

4. Σουδάν.

Νοτίως τῆς Σαχάρας ἐκτείνεται πλατεῖα ζώνη μὲ εὐφορον γῆν, τὸ Σουδάν. Ὅριον μεταξὺ αὐτῶν δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ἡ ἔρημος βαθμηδὸν ἐξαφανίζεται, καθ' ὅσον αἱ βροχαὶ γίνονται συχνότεραι. Τὸ δυτικὸν Σουδάν ὑψοῦται ἄνω τῶν 1000 μ. (Ἄνω Σουδάν)· τὸ κεντρικὸν καὶ ἀνατολικὸν ταπεινοῦται εἰς πεδιάδας καὶ χαμηλὰ ὄροπέδια (Κάτω Σουδάν).

1. *Τὸ Ἄνω Σουδάν* διὰ τῶν δυτικῶν θαλασσίων ἀνέμων λαμβάνει κατὰ τὸ θέρος πολλὰς βροχὰς καὶ ἐκ τούτου εἶναι πλούσιον εἰς πηγὰς καὶ εἰς δάση (Εἰκ. 62). Εἰς τὰ ἀνοικτὰ μέρη τοῦ ὄροπεδίου, τὸ χόρτον φθάνει εἰς ὕψος 2 μ. καὶ παρέχει τροφήν εἰς πολυάριθμα φυτοφάγα ζῷα· μὲ αὐτὰ πάλιν τρέφονται πολλὰ σαρκοφάγα. Τὸ *Τιμβουκτοῦ* (25), ἐπὶ τοῦ βορειοτάτου σημείου τοῦ Νίγηρος, εἶναι τὸ τέρμα τῶν καραβανίων, τὰ ὁποῖα ἔρχονται ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ Ἄτλαντος πρὸς ἐμπορίαν.

2. *Τὸ Κάτω Σουδάν* ἐκτείνεται ἀνατολικῶς τοῦ Νίγηρος. Τὴν βαθυτάτην λεκάνην του κατέχει ἡ λίμνη *Τσαδ*, τῆς ὁποίας τὰ νερὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν αὐξάνουν διπλασίως. Αἱ ὄχθαι τῆς εἶναι βαλτώδεις καὶ σκεπάζονται μὲ πυκνὸν καλαμῶνα, εἰς τοὺς ὁποίους διαιτῶνται ἵπποπόταμοι, κροκόδειλοι καὶ ἐλέφαντες. Ἀνατολικῶς τῆς λίμνης *Τσαδ* τὸ Σουδάν ἔχει ὀλιγωτέρας βροχὰς καὶ κατέχεται ἀπὸ στέππας, εἰς τὰς ὁποίας οἱ ἰθαγενεῖς βόσκουν τὰς ἀγέλας των.

3. *Σουδάν* σημαίνει «μαῦρος».—Οἱ Σουδανέζοι εἶναι οἱ περισσότερον πολιτισμένοι ἐκ τῶν μαύρων τῆς Ἀφρικῆς. Καλλιεργοῦν βαμβάκι καὶ σιτάρι, ἔχουν ἀγέλας κτηνῶν καὶ κατασκευάζουν βαμβακερὰ ὑφάσματα καὶ δερμάτινα εἶδη. Ἐκτὸς τῶν χωρίων ἔχουν καὶ πόλεις μεγάλας μὲ ἀγοράς, ὅπου οἱ ἄραβες ἔμποροι συναθροίζουσιν τὰ προϊόντα τοῦ Σουδάν καὶ τὰ μεταφέρουσιν πρὸς πώλησιν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ ἐλεφαντοστοῦν καὶ τὰ πτερὰ στρουθοκαμήλου ἀποτελοῦν ἀξιόλογον εἶδος ἐμπορίου. Οἱ περισσότεροι, ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ Σουδάν εἶναι Μωαμεθάνοι· οἱ ἄλλοι εἰδωλολάτραι. Κάθε μεγάλη φυλὴ ἔχει τὸν Σουλτᾶνον τῆς· ἀλλ' ὅλοι ὑπάγονται εἰς τὰ ἀποικιακὰ κράτη τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας.

5. Ἄνω Γουϊνέα.

Ἡ νοτία παραλία τοῦ Σουδάν λέγεται Ἄνω Γουϊνέα. Αὕτη σχεδὸν παντοῦ εἶναι χαμηλὴ καὶ ἀμμόχωστος καὶ στερεῖται λιμέ-

νων. Ὅπισθεν τῶν θινῶν τῆς παραλίας ὑπάρχουν λιμνοθάλασσαι καὶ ἔλη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ κλίμα γίνεται νοσηρόν. Μὲ τὴν μεγάλην θερμότητα καὶ τὰς πλουσίας βροχάς, ἡ βλάστησις εἶναι, ὅπως καὶ εἰς τὰς Μαλαϊκὰς νήσους, γιγαντώδης. Δάση παρθένα σκεπάζουν τὰ χαμηλότερα μέρη. Ὅπου τὰ δάση ἔχουν κοπῇ, ἐκεῖ οἱ ἰθαγενεῖς καλλιεργοῦν ἀραβόσιτον, βάμβακα, ζαχαροκάλαμον, καφέαν καὶ κακαόδενδρον. Ἀπὸ δένδρα τῶν δασῶν παράγεται ἐλαστικὸν κόμμι (καουτσοῦκ) καὶ ἐξάγεται πολύτιμος ξυλεία (ἔβενος, μαόνι). Ἀλλὰ τὸ κύριον προϊὼν τῶν παραλίῶν τούτων χωρῶν εἶναι τὸ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον ἐκθλίβεται ἀπὸ τοὺς καρποὺς ἐνὸς εἵδους φοινίκων, καὶ χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν σάπωνος, κηρίων κ.ἄ. (Πίναξ 13). Ἐκ τούτου καὶ ὅλη ἡ παραλία ὀνομάζεται παραλία τοῦ φοινικελαίου, ἐκ τῶν ἄλλων δὲ προϊόντων αὐτῆς λαμβάνει κατὰ τόπους διάφορα ὀνόματα: παραλία τοῦ σίτου, παραλία τοῦ ἔλεφαντόδοντος, παραλία τοῦ χρυσοῦ, παραλία τῶν δούλων (Εἰκ. 65).

Οἱ Εὐρωπαῖοι λαμβάνοντες μεγάλας προφυλάξεις διὰ τὴν ὑγείαν των, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν παραλίαν ἐν μέσῳ τῶν ἰθαγενῶν. Ἀγγλικαὶ καὶ Γαλλικαὶ ἀποικίαι διαδέχονται ἀλλήλας, συνδεόμεναι διὰ σιδηροδρόμων μὲ τὰ μεγαλύτερα κέντρα τῶν Νιγηριτῶν. Ἡ **Νιγηρία** μὲ 20 ἑκατ. κατοίκων εἶναι ἡ περισσότερον εὐημεροῦσα ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν κτήσεις τοῦ Σουδάν, φθάνουσα μέχρι τῆς λίμνης τοῦ Τσάδ. Πλησίον αὐτῆς ἡ πόλις **Κοῦκα** ἔχει πληθυσμὸν 50 χιλ. Νέγρων. Παρὰ τὴν παραλίαν τὸ **Ἰβαδάν** (175), τὸ **Φρηττάουν** (50) καὶ τὸ **Δάγος** (100) εἶναι ἀξιόλογοι διὰ τὸ ἐμπόριον. — Εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας ὑψοῦται ὡς στῦλος τὸ ἠφαιστειῶδες ὄρος **Καμερουν** (4100). — Εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς Ἀνω Γουϊνέας κεῖται ἡ ἐλευθέρα δημοκρατία **Διβερία** (1,5 ἑκατ.) ἰδρυθεῖσα ἐκ δούλων, τοὺς ὁποίους ἀπληθεύθρωσαν οἱ Ἀμερικανοί.

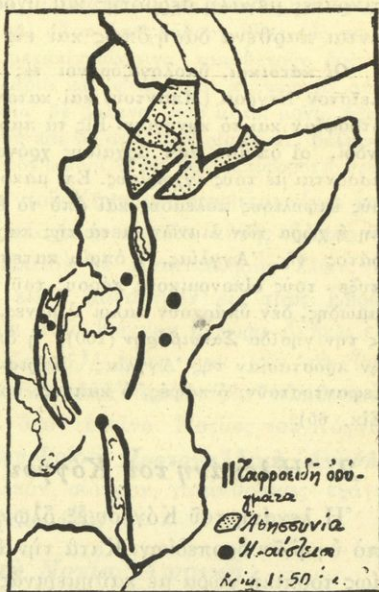
Β'. ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Ἡ νοτία Ἀφρική ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον περιβάλλεται διὰ παρυφῆς παρακτίων ὄρεων. Ταῦτα κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν εἶναι ὑψηλότερα καὶ διευθυνόμενα ἀπὸ Β. πρὸς Ν. περικλείουν μεταξύ των πολλὰς καὶ μεγάλας λίμνας. Ἡ «**χώρα τῶν λιμνῶν**» εἶναι ἡ ὑψηλότερα τῆς Ἀφρικῆς εἰς

αὐτὴν ἔχουν τὰς πηγὰς των τρεῖς μέγιστοι ποταμοὶ (Νεῖλος, Κόγγος, Ζαμβέζης). Δυτικῶς αὐτῆς τὸ ὄροπέδιον καταπίπτει εἰς εὐρυτάτην λεκάνην, τὴν ὁποίαν διαρρέει ὁ Κόγγος, νοτίως δὲ συνεχίζεται ὑψηλὸν μέχρι τῆς ΝΑ ἄκρας, ὅπου ὑψοῦνται τὰ ὄρη τοῦ Ἀκρωτηρίου. Οὕτω διακρίνομεν ἐν τῇ νοτίᾳ Ἀφρικῇ τὸ **ὄροπέδιον τῶν μεγάλων λιμνῶν**, τὴν **λεκάνην τοῦ Κόγγου** καὶ τὸ **νότιον ὄροπέδιον**.

1. Τὸ ὄροπέδιον τῶν μεγάλων λιμνῶν.

Ὅπως εἰς τὴν Κοίλην Συρίαν, οὕτω καὶ εἰς τὸ ὄροπέδιον τοῦτο τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ ἐπιμήκη «ὀρήγματα», τὰ ὁποῖα ἔγιναν κάποτε εἰς τὸν φλοιὸν τῆς Γῆς, ἐσχηματίσθησαν κατὰ μῆκος τῆς ἀνατολικῆς παραλλήλου ταφροειδῆ δορυγματοὶ καὶ εἰς τὰ χεῖλη αὐτῶν ὑψώθησαν μεγάλα ἡφαίστεια, τὰ ὁποῖα σήμερον εἶναι ἐσβεσμένα, ὅπως τὸ **Καλιμάντζαρο** (6000 μ.), ἡ **Κένια** (5200 μ.) κ.ἄ. Εἰς τὰ βαθύτερα μέρη τῶν δορυγμάτων τούτων συλλέγονται τὰ νερὰ καὶ σχηματίζουσιν ἐπιμήκεις βαθείας λίμνας. Αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ **Ταγκανίκα** καὶ ἡ **Νυάνσα**. Εἰς τὸ μέσον ὅμως τοῦ ὄροπεδίου, εἰς ὕψος 1200 μ., ἡ λίμνη **Βικτωρίας** (ἴση εἰς ἔκτασιν μὲ τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα) εἶναι ὡς δεξαμενὴ ἐντὸς κυκλοτεροῦς λεκάνης. (Εἰκ. 64).

Εἰκ. 64. Ἡ χώρα τῶν λιμνῶν.

Ἡ χώρα τῶν λιμνῶν, ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν Ἀβησσυνιακῶν ὀρέων μέχρι τοῦ Ζαμβέζη ποταμοῦ, κεῖται ὅλη ὑπὸ τὸν Ἰσημερινόν. Καὶ ὅμως εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων τῆς κατοικεῖ

αἰωνία χιών. Ἐκ τούτου τὰ νέφη, τὰ ὅποια οἱ θερινοὶ ἐτησίαι φέρουν ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ, ἄνωθεν τοῦ ὄροπεδίου ψύχονται καὶ ἔξαπολύουν χειμαρρῶδεις βροχάς. Μὲ τὰ νερά των τρέφονται οἱ τρεῖς μέγιστοι ποταμοὶ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι δροσερώτερον, ἐκτείνονται μεγάλοι λειμῶνες (σαβάναι). Τὸ χόρτον εἰς αὐτοὺς φθάνει συχνὰ εἰς τὸ ἀνάστημα ἀνδρὸς καὶ κατ' ἀγέλας βόσκουν ἐκεῖ ἀντιλόπαι, γαζέλλαι, ζέβροι, προσέτι δὲ ἐλέφαντες, ῥινοκέρωτες, καμηλοπαρδάλεις, στρουθοκάμηλοι, ἐν ᾧ εἰς τοὺς ποταμοὺς διαιτῶνται κροκόδειλοι καὶ ἱπποπόταμοι. Εἰς τὴν στενὴν ὁμως καὶ χαμηλὴν παραλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ὄροπέδιον κατέρχεται κλιμακῆδόν, ἐπικρατεῖ μεγάλη θερμότης καὶ ὑγρασία καὶ ἐκ τούτου ἐκεῖ ἐκτείνονται παρθένα δάση ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἀνω Γουϊνέαν.

Οἱ κάτοικοι, ὑπολογιζόμενοι εἰς 10 ἑκατομύρια εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον Νέγροι (Μπαντού) καὶ καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ τὸ κυνήγιον. Εἰς τὰ παράλια κατοικοῦν καὶ Ἀραβες καὶ Ἰνδοί, οἱ ὅποιοι κατ' ἀρχαίους χρόνους ἐγκατεστάθησαν καὶ συναλλάσσονται μὲ τοὺς ἐγχωρίους. Ἐπὶ μακρὸν οἱ Ἰθαγενεῖς ἐδεκατίζοντο ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ ἀπὸ τὸ ἐμπόριον τῶν δούλων. Σήμερον ὅλη ἡ χώρα τῶν λιμνῶν μετὰ τῆς παραλίας ἀνήκει εἰς τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία κατεσκεύασε σιδηροδρόμους καὶ ἀνέπτυξε τοὺς οἰκονομικοὺς πόρους τοῦ τόπου. Ἐπειδὴ ἡ παραλία εἶναι ἀμμώδης, δὲν ὑπάρχουν καλοὶ λιμένες. Ὁ καλύτερος λιμὴν εὐρίσκεται εἰς τὴν νησίδα *Σανσιβάη* (100), ἡ ὁποία ἀποτελεῖ Σουλτανᾶτον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας. Κύρια προϊόντα εἶναι τὸ καουτούκ, τὸ ἐλεφαντοστοῦν, ὁ καφές, ὁ καπνός, τὸ βαμβάκι καὶ τὸ ζαχαροκάλαμον (Εἰκ. 65).

2. Ἡ λεκάνη τοῦ Κόγγου καὶ ἡ Κάτω Γουϊνέα.

Ἡ λεκάνη τοῦ Κόγγου ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν περιβάλλεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὄροπεδίων. Κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὸ κλίμα εἶναι γνησίως τροπικὴ χώρα μὲ καθημερινὰς βροχάς. Διὰ τοῦτο ὁ Κόγγος εἶναι ὁ πλουσιώτατος εἰς ὕδατα καὶ εὐρύτατος ποταμὸς τῆς Ἀφρικῆς. Ἀλλ' ἔνεκα τῶν καταρρακτῶν, τοὺς ὁποίους κατὰ τὸν κάτω ῥοὺν του σχηματίζει, δὲν ἀποτελεῖ πλωτὴν ὁδόν. Ἀνὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν παραποτάμων του ἐκτείνονται παρθένα δάση, τῶν ὁποίων οἱ ἐλαιοφοίνικες καὶ τὰ ἔγχρωμα ξύλα (ἔβενος κλπ.) ἔχουν ἀξίαν διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ καουτσούκ δὲ συλλέγεται πολὺ.

Ἐλέφας, ῥινόκερως καὶ πολυάριθμοι πίθηκοι ἔχουν ἐκεῖ τὴν κατοικίαν των, ἐν ᾗ ζέβροι, καμηλοπαρδάλεις, ἀντιλόποι τρέχουν εἰς τοὺς γειτονικοὺς λειμῶνας. Ἐκ τοῦ Κόγγου ἐξάγονται μεγάλαι ποσότητες χαλκοῦ, ὡς καὶ ἔλεφαντοστοῦ. Λιμὴν ἐξαγωγῆς εἶναι ἡ **Βόμα**.

Τὸ Κογγό κατέχει ἔκτασιν τετραπλασίαν ἀπὸ τὴν χερσόνησον τοῦ Αἰμου· εἶναι κτήσις τῶν **Βέλγων** καὶ κατοικεῖται ἀπὸ 17 ἑκατ. Νέγρων **Μπαντού**, οἱ ὅποιοι ζοῦν κατὰ μικρὰς φυλάς περισσότερον ὥς γεωργοὶ παρὰ ὡς κτηνοτρόφοι. Μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν παναρχαίων δασῶν τοῦ Κόγγου ὑπάρχουν **νᾶνοι**, τῶν ὁποίων τὸ ἀνάστημα μόλις φθάνει τὸ ἐν μέτρον. Οὗτοι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀραιώσουν τὸ δάσος καὶ νὰ ἀροτριώσουν ἀγρούς. Ζοῦν κυρίως μὲ τὸ κυνήγιον. Διὰ νὰ προφυλάξουν τὰς καλύβας των ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις γειτονικῶν φυλῶν φυτεύουν γύρω ἀκανθωτὰ φυτὰ καὶ οὕτω ἀποφράσσουν ὅλας τὰς παρόδους. Ἄν κάπου παρατηρήσουν μετακίνησιν τινα τοποθετοῦν δίκτυα, τὰ σκεπάζουν προσεκτικὰ μὲ κλαδιὰ καὶ φύλλα καὶ πιάνουν με αὐτὰ καὶ μεγάλα ἀγρίμια. Ἀπὸ ἁποια δὲ βότανα, ποὺ αὐτοὶ μόνοι ἤξεύρουν, παρασκευάζουν δηλητήριον καὶ μὲ αὐτὸ ἐπιχρίουν τὰ βέλη καὶ τὰς λόγχας των· οὕτως, ἂν καὶ τόσον μικροί, εἶναι πολὺ ἐπίφοβοι ἐχθροί.

Ἐκατέρωθεν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κόγγου ἡ παραλία εἶναι ἐπίπεδος καὶ ἀμμώδης, ὥστε εἰς ἐλάχιστα σημεῖα αὐτῆς ἡμποροῦν τὰ πλοῖα νὰ προσεγγίσουν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι πλήρης ἑλῶν, τὸ κλίμα μὲ τοὺς ποταμούς του εἶναι θανάσιμον εἰς τοὺς Εὐρωπαίους. Βορείως τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κόγγου ἡ χώρα ἀνήκει εἰς τοὺς Γάλλους (**Γαλλικὸν Κογκό**). Αὕτη ἔχει μὲν τὰ ἴδια προϊόντα μὲ τὸ Βελγικὸν Κογγό, ἀλλ' ἀραιότερον πληθυσμὸν (1,5, ἑκατ.) καὶ δὲν εἰρημερεῖ ὅσον ἐκεῖνο. Νοτίως τοῦ Κόγγου ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Φρίο ἡ **Πορτογαλικὴ Ἀγγόλα** (4 ἑκατ. κατ.) πλουσία εἰς χαλκόν, σίδηρον, γαιάνθρακα· ἐξάγει κόμμι, καφέν, βαμβάκι κλπ. (Εἶκ 65).

3. Βρεττανικὴ Νοτία Ἀφρικὴ.

Νοτίως τῆς λεκάνης τοῦ Κόγγου τὸ ὄροπέδιον τῆς Ἀφρικῆς ἔχει ὕψος 1000 περίπου μέτρων, ἐπειδὴ δὲ τὸ νοτιώτερον αὐτοῦ ἄκρον ἀπομακρύνεται πολὺ ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸν καὶ δι' ὑψηλῶν ὄροσειρῶν ἀποκλείεται ἀπὸ τὸν Ὠκεανόν, ἡ νοτιωτέρα Ἀφρικὴ παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς ὡς πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὴν βλάστησιν. Ὅθεν διακρίνομεν εἰς αὐτὴν 5 φυσικὰς περιοχάς.

α) Νοτίως τῆς λεκάνης τοῦ Κόγγου καὶ τοῦ ὄροπεδίου τῶν λιμνῶν τὸ κλίμα εἶναι τροπικὸν καὶ ἡ χώρα ὁμοιάζει καθόλου μὲ τὸ Σουδάν· ἐκ τούτου κατέχεται ἀπὸ λειμῶνας καὶ παρθένα δάση, διὰ τῶν ὁποίων ᾄρει ὁ **Ζαμβέξης** ποταμός. Οὗτος σχηματίζει τοὺς θαυμασιωτέρους καταρράκτας τοῦ κόσμου (**Ροδεσία**).

β) Νοτιώτερον ἡ χώρα βαθμηδὸν μεταβάλλεται εἰς θαμνώδη στέππην καὶ τέλος καταντᾷ ξηρὰ καὶ ἄγονος ἔρημος, ἡ ὁποία ἐκτείνεται μέχρι τῆς δυτικῆς παραλίας καὶ ὁμοιάζει μὲ τὴν Σαχάραν (**Ἐρημος Καλαχάρι**).

γ) Εἰς ΝΑ ἄκρα τῆς ἐρήμου ἀναφαίνεται πάλιν ἡ θαμνώδης στέππη, διαρροεμένη ὑπὸ τοῦ Βάαλ καὶ Ὁράγγη ποταμῶν· ἐπειδὴ δὲ διὰ τῶν ὁρέων τῆς Νατάλης εἶναι ἀποκλεισμένη ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θαλάσσης, ἔχει κλίμα ἡπειρωτικόν, ἥτοι πολὺ ξηρὸν θέρος καὶ ὑγρὸν χειμῶνα (**ὄροπέδια τοῦ Ὁράγγη καὶ τοῦ Τράνσβααλ**).

δ) Ἡ ΝΑ πλευρὰ τοῦ ὄροπεδίου κατέχεται ἀπὸ τὸ ὄρεινόν σύστημα τῆς Νατάλης, τὸ ὁποῖον κλιμακηδὸν κατέρχεται πρὸς τὴν παραλίαν· αὕτη διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θερμῶν ἀνέμων τοῦ Ἰνδικοῦ Ὤκεανοῦ καὶ δέχεται πλουσίαν βροχάς· ἐκ τούτου εὐδοκιμοῦν τὰ φυτὰ τῶν τροπικῶν χωρῶν (καφές, τέϊον, ζαχαροκάλαμον) (**Χώρα τῆς Νατάλης**).

ε) Ἡ νοτιωτάτη ἄκρα κατέχεται ἐπίσης ὑπὸ παρακτίων ὄροσειρῶν καὶ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὸν Νότιον Πόλον. Ὅθεν ἡ χώρα αὕτη κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, τὸ κλίμα καὶ τὴν βλάστησιν ὁμοιάζει μὲ τὴν χώραν τοῦ Ἀτλαντος· ἔχει δηλαδὴ ἐπὶ μὲν τῆς παραλίας κλίμα καὶ βλάστησιν ὅμοια μὲ τὰ τῆς Μεσογείου (σιτηρά, ἄμπελος, ὀπωροφόρα, τὰ ὁποῖα εὐδοκιμοῦν ὅπου τὸ ἔδαφος ἀρδεύεται), ἐπὶ δὲ τῶν ὄροπεδίων πτωχὰς βοσκὰς διὰ πρόβατα (**Χώρα τοῦ Ἀκρωτηρίου**).

Ἄν ἐξαιρέσωμεν τὰς δύο τελευταίας περιοχάς, ἡ νοτιωτέρα Ἀφρικὴ εἶναι κυρίως χώρα τῆς κτηνοτροφίας (αἰγες, πρόβατα). Ἄλλ' εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐγκλείει μέγαν πλοῦτον πολυτίμων λίθων καὶ μετάλλων, ὥστε εἰς τὴν ἐξαγωγὴν ἀδαμάντων καὶ χρυσοῦ εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου· ἐξάγει προσέτι χαλκόν, σίδηρον, μόλυβδον καὶ γαιάνθρακα.

Διὰ τὸ ὑγιεινόν της κλίμα, καὶ πρὶν ἀκόμη ἀνακαλυφθοῦν οἱ θη-

σανυροὶ τοῦ ἐδάφους, ἡ Νοτία ἄκρα τῆς Ἀφρικῆς προσεῖλκυσεν ἀποίκους Εὐρωπαίους. Οὗτοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξετόπισαν τοὺς ἰθαγενεῖς *Όττεντότους* καὶ *Βουσμάνους*, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἄγριοι καὶ ἀνθίσταντο εἰς αὐτοὺς. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ἀποίκων κατ' ἀρχὰς ἦσαν *Όλλανδοὶ* (Μπόερς). Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ Ἀγγλοὶ περὶ τὸ 1800 κατέλαβον τὴν χώραν τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ τὴν Νατάλην, οὗτοι ἀπεχώρησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἱδρυσαν τὰς *δημοκρατίας τῆς Όρεάγγης* καὶ τοῦ *Τράνσβααλ*, ζῶντες βίον ποιμενικόν. Ἡ ἀνακάλυψις ὁμως τῶν χρυσορυχείων καὶ ἀδαμαντωρυχείων προεκάλεσε τοιαύτην συρροὴν ξένων, ὥστε ὁ πληθυσμὸς ἐπυκνώθη εἰς τὰς δημοκρατίας καὶ ἔριδες ἐπηκολούθησαν. Αὗται ἐτερματίσθησαν διὰ πολέμου καὶ αἱ δημοκρατίαι προσηρτήθησαν εἰς τὴν Βρεττανικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἀποτελέσασαι μετὰ τῶν ἄλλων ἀποικιῶν τὴν «Ἐνωσην τῆς Νοτ. Ἀφρικῆς», ἡ ὁποία περιλαμβάνει 7 ἐκ. κατοίκων καὶ ἀνεπτύχθη μεγάλως διὰ τῆς Ἀγγλικῆς διοικήσεως.

Τὰ πλουσιώτερα χρυσορυχεῖα καὶ ἀδαμαντωρυχεῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ Τράνσβααλ· πλησίον αὐτῶν ἡ *Γιοχάνεσμπουργ* (300) ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἀκμὴν. Λιμένες ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου εἶναι, ἐν μὲν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἀκρωτηρίου ἡ *Καίπταουν* (τ. ἔ. πόλις τοῦ Ἀκρωτηρίου, 200), ἐν δὲ τῇ Νατάλῃ ἡ *Δάρμπαν* (150).

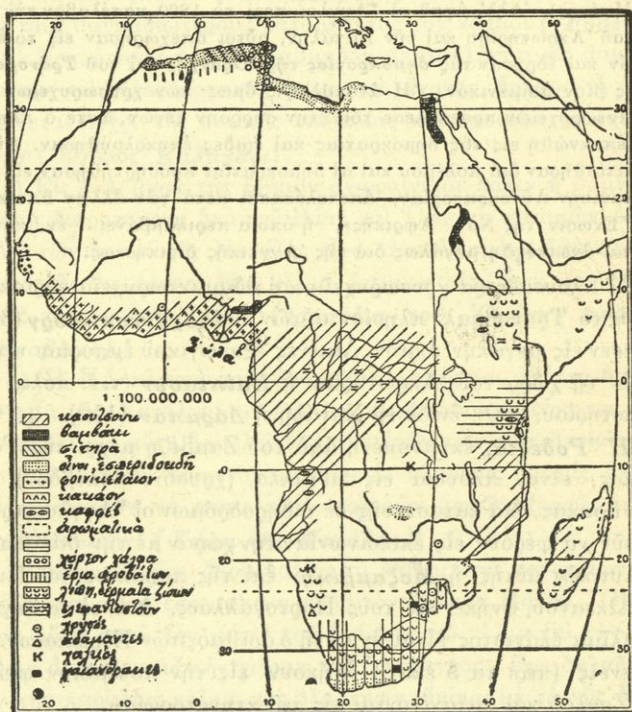
Ἡ Όδεσία, ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Ζαμβέζι μέχρι τῆς Ταγγανίκας, εἶναι πλουσία εἰς μέταλλα, (χρυσόν, μόλυβδον) καὶ γαιάνθρακας, διὰ κατασκευῆς δὲ σιδηροδρόμων οἱ Ἀγγλοὶ προσπαθοῦν νὰ φέρουν εἰς ἐπικοινωνίαν τὴν χώραν μετὰ τὴν θάλασσαν.

Δυτικῶς αὐτῆς ἡ *Μοξαμβίκη*, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἰνδικοῦ Ὁκεανοῦ, ἀνήκει εἰς τοὺς Πορτογάλλους. Διὰ τὸ ἀνθυγιεινὸν κλίμα ἐλάχιστος εἶναι ἐν αὐτῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν Εὐρωπαίων. Οἱ ἰθαγενεῖς (περὶ τὰ 5 ἑκατ.) ἀνήκουν εἰς τὴν πολεμικὴν φυλὴν τῶν Ζουλοῦ καὶ καταγίνονται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν.

Γ'. ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

1. Ἐν τῷ *Ἰνδικῷ Ὁκεανῷ* ἡ *Μαδαγασκάρη* εἶναι μεγαλύτερα εἰς ἔκτασιν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον (3 ἑκατ. κατ.) Ὅροσειραι ὑψηλότεραι ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας Πίνδον διασχίζουν αὐτὴν κατὰ μῆκος. Ὅθεν ἐν ᾧ ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς νήσου ἔχει πλουσίας βροχάς, μετὰ τὰς ὁποίας εὐδοκιμεῖ τὸ ζαχαροκάλαμον, ἡ ὄρυζα, ἡ καφέα, ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦναντίον εἶναι ξηρὰ καὶ στεππώδης. Οἱ *κάτοικοι* εἰς μὲν τὰ δυτικὰ τῆς νήσου εἶναι Νέγροι, εἰς δὲ τὰνατολικά *Μαλαῖοι*, οἱ ὅποιοι μετὰ τὴν βοήθειαν

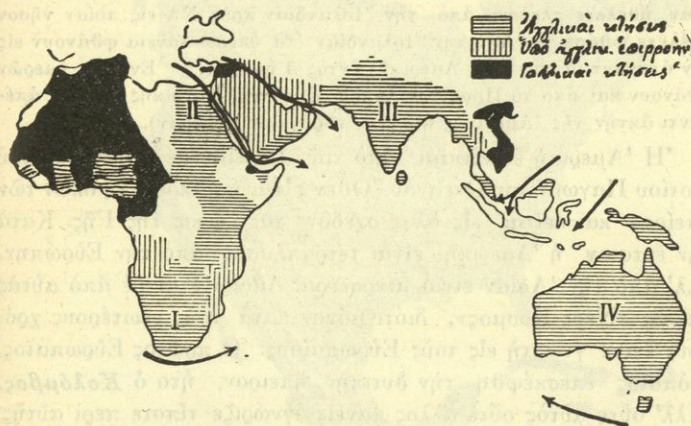
τῶν θερινῶν Μονσούν κάποτε ἦλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐδῶ.
Ἡ νῆσος ἀνήκει εἰς τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Γαλλίας καὶ ἔχει
πρωτεύουσαν τὴν *Ταναγκίβαν* (80).

Εἰκ. 65. Οἰκονομικὸς χάρτης Ἀφρικῆς.

2. Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ ὑψοῦνται δυτικῶς τῆς Ἀφρικῆς συστήματα μικρῶν ἡφαιστειακῶν νήσων. Τούτων σπουδαιότεραι εἶναι αἱ *Ἀζόραι*, ὅπου εὐδοκιμεῖ ἡ πορτοκαλλέα, καὶ αἱ *Κανάριοι* νῆσοι, αἵτινες διακρίνονται διὰ τὸ ὑγιεινὸν κλίμα καὶ τὴν μεγάλην εὐφορίαν (πατρίς τῶν καναρινιῶν μίς). Ἡ μελντέρα ἐξ αὐτῶν *Τενερίφα* ἔχει ἐνεργὸν ἡφαιστειον (3700 μ.), ἡ δὲ *Φέρος* εἶναι γνωστὴ, ἐπειδὴ ἐξ αὐτῆς οἱ παλαιότεροι ἠρίθμουν τοὺς μεσημβρινοὺς τῆς Γῆς. Αἱ νῆσοι αὗται, ὥς καὶ αἱ νο-

τιώτεροι **νησοὶ τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου**, ἔχουν μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν, ἐπειδὴ εἰς αὐτὰς τὰ περιπλέοντα τὴν Ἀφρικὴν πλοῖα ἀνεφοδιάζονται μὲ ὕδωρ καὶ γαιάνθρακα. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἀτλαντικοῦ κεῖται ἡ **Ἀγία Ἑλένη**, μικρὰ καὶ βραχέως νῆσος, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέθανε τὸ 1821 ἐξόριστος ὁ Μέγας Ναπολέων. Ἄν ἐξαιρέσωμεν αὐτήν, ἡ ὁποία εἶναι Ἀγγλική, καὶ τὰς Καναρίους νήσους, αἱ ὁποῖαι εἶναι Ἰσπανικαί, ὅλοι αἱ ἄλλαι ἀνήκουν εἰς τὴν Πορτογαλίαν.

Εἰκ. 66. Κτήσεις Ἀγγλων καὶ Γάλλων.

Ἀσκήσεις. Ἰχνογραφῆσατε χάρτην τῆς Ἀφρικῆς καὶ σημειώσατε ἐπ' αὐτοῦ τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας· σημειώσατε τὰς ἀνεξαρτήτους πολιτείας καὶ τὰς κτήσεις τῶν Γάλλων, τῶν Ἀγγλων, τῶν Βέλγων καὶ τῶν Πορτογάλων ἐν τῇ Ἀφρικῇ. — Μὲ ποίαν πόλιν τῆς βορείας Ἀφρικῆς ἀντιστοιχεῖ κατὰ τὴν θέσιν ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαίριῳ ἡ πόλις Δάρμπαν; — Διατί διαφέρει ὡς πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὴν βλάστησιν ἡ χώρα τῆς Νατάλης ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου, ἂν καὶ ἀπέχουν ἐξ ἴσου ἀπὸ τὸν Ἰσημερινόν; — Διὰ τίνων χωρῶν θὰ διέλθῃ ὁ σιδηρόδρομος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐνώσῃ τὸ Κάϊρον μὲ τὴν πόλιν τοῦ Ἀκρωτηρίου; — Κάμετε πίνακα τῶν προϊόντων τῆς Ἀφρικῆς καὶ σημειώσατε εἰς τίνας χώρας παράγεται ἕκαστον ἐξ αὐτῶν κατὰ τὸν χάρτην 65. — Ὀνομάσατε τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὰ ἀποικιακὰ κράτη τῆς Ἀγγλίας, καὶ τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν χάρτην 66.

δ) ΑΜΕΡΙΚΗ

Γενική επισκόπησις. Ἡ Ἀμερικὴ κεῖται μόνῃ ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαίριου. — Ποῖος ὠκεανὸς βρέχει τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς πλευρὰν καὶ ποῖος τὴν δυτικὴν ; — Νοτίως τῆς Ἀμερικῆς ὁ Ἀντλαντικὸς καὶ Εἰρηνικὸς Ὁκεανὸς συναντῶνται, ἀλλὰ βορείως αὐτῆς τὸ ὄριον ἀποτελεῖ ὁ Βόρειος Παγωμένος Ὁκεανός. — Ποία χώρα φαίνεται εἰς τὴν ΒΔ γωνίαν τοῦ χάρτου ; — Ποῖος πορθμὸς χωρίζει τὴν Ἀμερικὴν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν ; — Ποιοὶ ὠκεανοὶ ἐνώνονται δι' αὐτοῦ ; — Ποία μεγάλη νῆσος κεῖται ΒΑ τῆς Ἀμερικῆς ; — Εἰς ποίαν ζώνην τῆς γῆς εὐρίσκεται αὕτη ; — Ποία μικροτέρα νῆσος κεῖται ἀνατολικῶς τῆς Γροιλανδίας ; — Ἐὰν ἠθέλετε πλεύσει ἀπὸ τὴν Ἰσλανδίαν πρὸς ΝΑ εἰς ποίαν νῆσον ἠθέλετε φθάσει ; — Ἀπὸ τὴν Ἰρλανδίαν τὰ ὑπερωκεάνεια φθάνουν εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν τῆς Ἀμερικῆς ἐντὸς 4 ἡμερῶν. — Ἐντὸς 4 ἡμερῶν φθάνουν καὶ ἀπὸ τὸ Πράσινον Ἀκρωτήριον τῆς Ἀφρικῆς εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν τῆς Ἀμερικῆς (βλ. τὴν ὑδρογειον σφαῖραν).

Ἡ Ἀμερικὴ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Βορείου μέχρι σχεδὸν τοῦ Νοτίου Παγωμένου Ὁκεανοῦ. Ὅθεν εἶναι ἡ μακροτάτη ὅλων τῶν ἡπείρων καὶ κεῖται εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ζώνας τῆς Γῆς. Κατὰ τὴν ἔκτασιν ἡ Ἀμερικὴ εἶναι τετραπλασία ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, ἀλλ' ἀπὸ τὴν Ἀσίαν εἶναι μικροτέρα. Διακρίνεται δὲ ἀπὸ αὐτὰς καὶ ὡς «Νέος Κόσμος», διότι μόνον κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἔγινε γνωστὴ εἰς τοὺς Εὐρωπαίους. Ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τὴν δυτικὴν ἡπειρον, ἦτο ὁ **Κολόμβος**. Ἀλλ' οὔτε αὐτὸς οὔτε ἄλλος κανεῖς ἐγνώριζε τίποτε περὶ αὐτῆς εἰς τοὺς χρόνους τοῦ μάλιστα (ἦτοι πρὸ 440 περίπου ἐτῶν) ὅλλοι ἀνθρώποι ἐπίστευον, ὅτι ἡ Γῆ εἶναι στρογγύλη. Τότε πολλοὶ ἐπῆγαιναν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην εἰς τὰς Ἰνδίας, ταξιδεύοντες πρὸς Α διὰ τῶν χωρῶν τῆς ΝΑ Ἀσίας. Εἰς τὸν νοῦν τοῦ Κολόμβου ἐπῆλθεν τὸ πρῶτον ἡ ἰδέα, ὅτι ἡμποροῦσε νὰ φθάσῃ εἰς τὰς Ἰνδίας γρηγόρωτερα, ἢν ἔπλεε πρὸς Δ. Ὅθεν μὲ τρία πλοῖα ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Ἰσπανίας διευθυνόμενος πρὸς Δ· ὅταν μετὰ δύο μῆνας ἀπεβιβάζετο τὸ πρῶτον εἰς τὰς νήσους τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε φθάσει εἰς τὰς Ἰνδίας τῆς Ἀσίας. Διὰ τοῦτο τὰς μὲν νήσους ὠνόμαζεν **Ἰνδίας**, τοὺς δὲ κατοίκους τῶν **Ἰνδιάνους**, τὰ ὀνόματα δὲ ταῦτα παρέμειναν καὶ πρὸς διακρίσιν αἱ νῆσοι λέγονται **Δυτικαὶ Ἰνδίαι**. Ἐκτοτε πολλοὶ Εὐρωπαῖοι μετηγάστειυσαν εἰς τὸν Νέον Κόσμον καὶ πολλοὶ μαῦροι μετεφέρθησαν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, διὰ νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ κτή-

Εικ. 67. Χάρτης ανάγλυφος της Βορείας Ἀμερικής.

ματα τῶν ἀποίκων. Σήμερον ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀμερικῆς ἀνέρχεται εἰς 200 ἑκατ., ἐκ τῶν ὁποίων 120 ἑκατ. εἶναι λευκοί, 13 ἑκατ. μαῦροι, 20 ἑκατ. Ἰνδιάνοι καὶ 35 ἑκατ. μιγάδες, ἀλλ' ἀναλογοῦν 5 κάτοικοι εἰς 1 τετραγ. χλμ. Διὰ τοῦτο ἐξακολουθεῖ αὕτη νὰ προσελκύη πολλοὺς μετανάστας ἐκ τοῦ Παλαιοῦ Κόσμου.

Ὡς ὁ χάρις δεικνύει, ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς εἰσχωρεῖ βαθύτερον εἰς τὸ μέσον τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκεῖ πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων μέγα τμήμα Γῆς ἐβυθίσθη εἰς τὰ βάθη. Εἰς τὴν θέσιν του εἰσεχώρησεν ἡ θάλασσα· ἀλλὰ τὰ βουνὰ ἐξέχουν ἀκόμη ἀπὸ τὰ κύματα ὥς στενὴ γέφυρα (*Μέση Ἀμερικὴ*) καὶ ὥς πολυπληθὲς νησιωτικὸν σύστημα (*Δυτικαὶ Ἰνδίαι*). Οὕτως ἡ ἡπειρος διηρέθη εἰς δύο σχεδὸν ἰσομεγέθη τριγωνικὰ τμήματα, τὴν *Βορείαν* καὶ *Νοτίαν Ἀμερικὴν*.

Α'. ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

Εἰς ποίαν ζώνην τῆς Γῆς εὐρίσκεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Βορ. Ἀμερικῆς ; — Μὲ ποίας ἡπείρους τοῦ ἀνατολ. ἡμισφαιρίου ἀντιστοιχεῖ αὕτη ; — Ποῖος κόλπος εἰσχωρεῖ βαθύτατα εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς Ἀμερικῆς ; — Ὀνομάσατε τὰς χερσονήσους, εἰς τὰς ὁποίας ἀπολήγουν τὰ τέσσαρα ἄκρα τῆς βορείας Ἀμερικῆς. — Ποία νῆσος φράσσει ἀπὸ βορρᾶ τὸν κόλπον τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου ;

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. Ὡς ὁ χάρις δεικνύει, μακρότατα ὄροσειρά, ἐκτεινόμεναι εἰς δύο κυρίας γραμμὰς ἀπὸ τῆς βορειοτάτης Ἀλάσκας μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, κατέχουν ὁλόκληρον τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Βορ. Ἀμερικῆς. Ἐκ τούτων ἡ δυτικὴ, βαίνουσα κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, καταπίπτει ἀποτόμως εἰς τὸν Ὠκεανὸν καί, χωριζομένη εἰς μεμονωμένα τμήματα, λαμβάνει διάφορα ὀνόματα (*Θαλάσσιαι Ἀλπεις, Κασκάδια ὄρη, Παράλια ὄρη, Σιέρρα Νεβάδα, Σιέρρα Μάδρε*). Ἡ ἀνατολικὴ τοῦναντίον ἀποτελεῖ μίαν συνεχῆ ὄροσειρὰν, τὰ *Βραχώδη ὄρη*. Περὶ τὸ μέσον αἱ δύο ὄροστοιχαὶ καμπυλοῦμεναι περικλείουν εὐρὺ καὶ ὑψηλὸν *ὄροπέδιον*. Τόσον ὑψηλὰ εἶναι τὰ ὄρη τῆς πλευρᾶς ταύτης, ὥστε καὶ εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον, ἐν τῇ διακεκαυμένη ζώνῃ, μερικαὶ ἀπὸ τὰς ὑψηλότερας κορυφὰς τῶν εἶναι αἰωνίως χιονοσκεπεῖς. Τὸ ὑψηλότερον ἐξ αὐτῶν (*Μὰκ Κίνλεϋ* 6200 μ.) εὐρίσκεται εἰς τὸ βορειότατον ἄκρον, ὅπου αἱ Θαλάσσιαι Ἀλπεις κρημνίζονται εἰς τὸν ὠκεανόν.

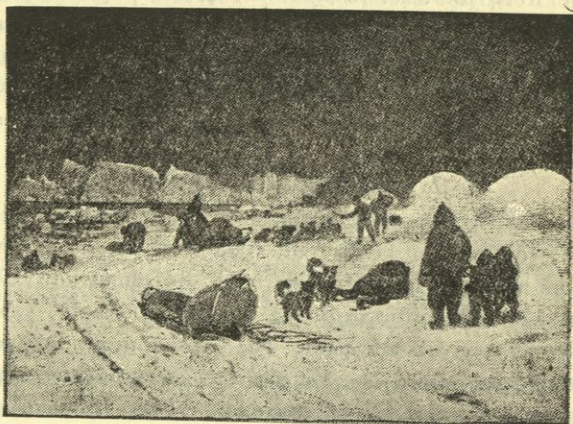
Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς Βορείας Ἀμερικῆς διασχίζεται ὑπὸ τῶν **Ἀλλεγανίων** ὀρέων, τὰ ὅποια μόλις φθάνουν τὸ ὕψος τοῦ ὄροπέδιου τῆς δυτικῆς χώρας (2000 μ.). Μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Βραχωδῶν Ὄρέων ἐκτείνεται εὐρύτατον **βαθύπεδον**, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν **νότιον** μέρος διαρρέει ὁ Μισσισιπῆς μὲ τοὺς μεγάλους παραποτάμους του, ἐκβάλλων εἰς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον, τὸ δὲ **βόρειον** ὁ Νέλσων καὶ ὁ Μάκενζι, ποταμοὶ ῥέοντες πρὸς Βορρᾶν.— Εὗρατε τὴν «ὕδροκριτικὴν γραμμὴν» μεταξὺ τῶν δύο λεκανῶν· αὕτη ἀποτελεῖ τὸ ὄριον μεταξὺ τοῦ βορείου τμήματος (**Καναδᾶ**) καὶ τοῦ νοτίου τμήματος (**Ἠνωμένων Πολιτειῶν**) τῆς Βορείας Ἀμερικῆς.— Εὗρατε τὸν ποταμὸν Ῥίο Γκράντε· οὗτος ἀποτελεῖ τὸ ὄριον μεταξὺ Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ Μεξικοῦ. Ἀλλ' ἴδιος λόγος ἀρμόζει περὶ τῶν **βορείων ἀρκτικῶν χωρῶν**.

1. Αἱ ἀρκτικαὶ νῆσοι.

Βορείως τῆς Ἀμερικῆς ὑπάρχουν πολλαὶ νῆσοι. Αὗται κεῖνται ἐντὸς τοῦ πολικοῦ κύκλου καὶ εἶναι κατὰ μέγα μέρος σκεπασμέναι μὲ πάγους. Γύρω των εἰς τὴν θάλασσαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐπιπλέουν ἀναρίθμητα βουνὰ πάγου, τὰ ὅποια λαμποκοποῦν εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Τὰς βορείας αὐτὰς πολικὰς νήσους ὀνομάζομεν **ἀρκτικάς**. Εἰς τὴν ἐξερεύνησιν αὐτῶν ἀφιέρωσαν ἔτη τῆς ζωῆς των πολλοὶ ἐπιφανεῖς ἄνδρες. Ἰδίᾳ περίφημον εἶναι τὸ ταξίδι τοῦ Νορβηγοῦ Νάνσεν, ὁ ὁποῖος μὲ ἓν πλοῖον ἐπεχείρησε νὰ πλεύσῃ ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν τοῦ ὠκεανοῦ εἰς τὴν ἄλλην· καὶ ὑπερέβη μὲν τὴν 86°, ἀλλὰ τὸ πλοῖον του ἐνεσφηνώθη εἰς τοὺς πάγους. Ἀκόμη βορειότερον ἐπροχώρησεν ὁ Ἀμερικανὸς Πῆρυ, ὁ ὁποῖος μὲ ἔλκηθρα ἀπὸ τὴν Γροινλανδίαν κατώρθωσε τὴν 6 Ἀπριλίου 1909 νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Πόλον. Τὸ 1925 μὲ ἀερόπλοιον ὁ Νορβηγὸς Ἀμοῦνδсен μὲ ἄλλους ἐρευνητὰς ἐπέταξαν ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν εἰς τὴν Ἀλάσκαν ἐπάνω ἀπὸ τὸν Πόλον. Ὅλοι αὐτοὶ μᾶς ἔπεισαν ὅτι περὶ τὸν Πόλον δὲν ὑπάρχει ξηρὰ, ἀλλὰ θάλασσα σκεπασμένη μὲ πάγους.

Ἡ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὰς ἀρκτικάς νήσους εἶναι ἡ **Γροινλανδία** (τετραπλασία ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον). Αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον (1500—2700 μ.), τὸ ὁποῖον σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου σκεπάζεται μὲ πάγους. Εἰς τὰς κοιλάδας οἱ

πάγοι ἔνεκα τοῦ βάρους των γλιστροῦν σιγά, ἀποτελοῦντες ποταμούς πάγου ἤτοι *παγετῶνας*. Ὅταν οὗτοι φθάσουν εἰς τὴν θάλασσαν πελώριοι ὄγκοι μετὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ὑδάτων ἀποσπῶνται καὶ ἐπιπλέουν ὥς *παγόβονα*. Ταῦτα μεταφερόμενα ἀπὸ ἀρκτικά ρεύματα εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν ἀποτελοῦν μέγαν κίνδυνον εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν. Ἡ παραλία τῆς Γροινλανδίας εἶναι, ὅπως καὶ εἰς τὴν Νορβηγίαν, στενὴ καὶ πλήρης ἀπὸ βαθέα φιόρδ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ δυτικὴ πλευρὰ τῆς νήσου λούεται

Εἰκ. 68. Συνοικισμὸς Ἑσκιμῶν.

ἀπὸ κλάδων τοῦ θερμοῦ θαλασσίου ρεύματος τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἡ δυτικὴ παραλία κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ πάγους· ἐκεῖ τότε ἀναφαίνονται φύκη καὶ βρύα καὶ διὰ τοῦτο ἡ νῆσος ἔλαβε τὸ ὄνομα Γροινλανδία τ. ἔ. πρασίνη χώρα. Ἐκεῖ κατοικοῦν οἱ ὀλίγοι κάτοικοι τῆς νήσου, οἱ **Ἑσκιμῶι**, λαὸς τῆς Μογγολικῆς φυλῆς (14000). Τὸ ἀφιλόξενον τῆς χώρας των ἐπιβάλλει εἰς αὐτοὺς νὰ ζοῦν μᾶλλον μετὰ τὴν θάλασσαν παρὰ μετὰ τὴν ξηράν. Ἡ θάλασσα ἐκεῖ εἶναι γεμάτη ψάρια. Προσέτι φάλαιναι, θαλάσσιοι ἵπποι, φῶκαι, τάρανδοι, λευκαὶ ἄρκτοι, ἀλώπεκες, νήσσοι καὶ ἄλλα πτηνὰ παρέχουν εἰς αὐτούς, ὅ,τι χρειάζονται διὰ νὰ ζήσουν. Ἡ ἀνάγκη δὲ τῆς ζωῆς ἔκαμε τοὺς

Ἑσκιμῶους τολμηροὺς θαλασσινοὺς καὶ ἐπιδεξίους ἀλγεῖς. Ἐχουν κυρίως δύο ἐποχάς : μίαν μακρὰν θερινὴν ἡμέραν, ὅτε ὁ ἥλιος εἶναι ὁρατὸς ἐπὶ 4½ μῆνας καὶ μίαν μακρὰν χειμερινὴν νύκτα, ὅτε δὲν βλέπουν καθόλου ἥλιον. Μεταξὺ τῶν ἐποχῶν τούτων ὑπάρχει περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἥλιος ἀνατέλλει καθημέραν καὶ δύει. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μακροῦς ἡμέρας οἱ Ἑσκιμῶοι κάμνουν ὅλας τὰς ἐργασίας των· πλέουν μὲ τὰ μονόξυλά των εἰς τὴν θάλασσαν καὶ στήνουν τὰς σκηνάς των, ὅπου εὗρουν κυνήγι. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μακροῦς νυκτός, ἤτοι τοῦ χειμῶνος, ζοῦν πλησίον τῆς παραλίας, ὅπου ἡμποροῦν νὰ κυνηγοῦν φώκας, θαλασσίους ἵππους καὶ ἄλλα θαλάσσια ζῶα, κατοικοῦν δὲ εἰς σπηλαιώδεις θολωτὰς καλύβας, τὰς ὁποίας κατασκευάζουν μὲ πέτρας ἢ μὲ ὀγκώδη κομμάτια πάγου καὶ χιόνος. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά ἐνδύονται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον φορέματα δερμάτινα. Τὸ μοναδικὸν οἰκιακὸν ζῶον τῶν Ἑσκιμῶων εἶναι ὁ σκύλος, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει διὰ νὰ σύρῃ ἔλκηθρα ἐπάνω εἰς τὰ χιόνια. Ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν σκύλων, τοὺς ὁποίους τρέφει μία οἰκογένεια, ὑπολογίζεται ἡ εὐπορία αὐτῆς. Ἡ Γροινλανδία ἀνήκει εἰς τὴν Δανίαν, ἢ ὁποία εἰς τὰ δυτικὰ παράλια ἴδρυσε συνοικισμούς τινας, καὶ πολλὰ ἔκαμε πρὸς ἐκπολιτισμὸν τῶν Ἑσκιμῶων.

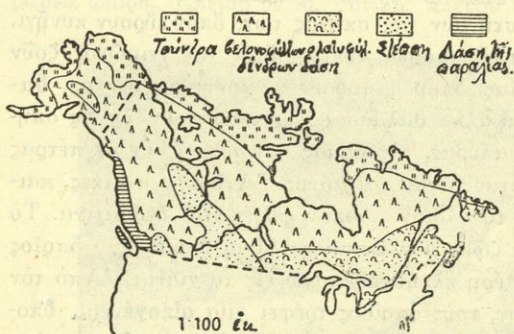
2. Ὁ Καναδάς.

Ὁ Καναδάς κατέχει ὅλον σχεδὸν τὸ βόρειον ἡμίσυ τῆς Βορείας Ἀμερικῆς καί, ἐπειδὴ πολιτικῶς ἀνήκει εἰς τὴν Μεγ. Βρετανίαν, λέγεται καὶ *Βρεττανικὴ Βορεία Ἀμερική*. Εἰς ἔκτασιν εἶναι ἴσος περίπου μὲ τὴν Εὐρώπην, ἀλλ' ἔχει μόνον 9 ἐκ. πληθυσμόν, διότι μόνον τὸ νότιον καὶ ΝΑ αὐτοῦ μέρος κατοικεῖται πυκνῶς. — Περιγράψατε τὸ νότιον ὅριον τῆς χώρας.

1. Τὸ βόρειον μέρος τοῦ Καναδά ἀνήκει εἰς τὰς ἀρκτικές χώρας· κατέχεται ἀπὸ *παγωμένας ἐρήμους* (τύντρας), εἰς τὰς ὁποίας αἱ χιονοθύελλαι εἶναι συνήθεις καὶ κατὰ τὸ θέρος. Καὶ ἐδῶ οἱ μόνοι κάτοικοι εἶναι Ἑσκιμῶοι, οἱ ὁποῖοι τὸν χειμῶνα περνοῦν πλησίον τῆς παραλίας εἰς ὑπογείους θολωτὰς καλύβας, κυνηγοῦντες φώκας, θαλασσίους ἵππους κλπ., τὸ δὲ βραχὺ θέρος ἀποδημοῦν πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, διὰ νὰ κυνηγήσουν ἄγριους

ταράνδους, οἱ ὅποιοι κατὰ μεγάλας ἀγέλας πλανῶνται εἰς τὰς βορείας χώρας.

2. Ὅσον προχωροῦμεν πρὸς Νότον, τόσον μετριάζεται τὸ ψυχρὸς τοῦ χειμῶνος. Ὅθεν εἰς τὰς τούντρας ἀκολουθοῦν **δασώδεις ἐκτάσεις**, εἰς τὰς ὁποίας κατοικοῦν **Ἰνδιάνοι**, ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς με ἐρυθρὸν δέρμα καὶ κατάμαυρα μαλλιά. Οὗτοι κατασκευάζουν τὰς καλύβας των σὰν πυραμίδας, τὰς ὁποίας ἐπεν-

Εἰκ. 69. Ζῶναι βλαστήσεως τοῦ Καναδά.

δύουν με τὰ δέρματα τῶν ζώων, τὰ ὅποια κυνηγοῦν εἰς τὸ δάσος. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς ἡ ἰκτίς, ὁ κάστωρ, ἡ ἐνυδρίς ἔχουν δέρμα καταλλήλοτατον διὰ τὴν κατασκευὴν γουναρικῶν, καπέλων κλπ. Διὰ τοῦτο οἱ Εὐρω-

παῖοι ἄποικοι διατηροῦν εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἐμπορικὸν σταθμόν, ὅπου οἱ Ἰνδιάνοι δίδουν τὰ δέρματα καὶ λαμβάνουν κλινοσκεπάσματα καὶ φορέματα. Καὶ ξυλεία δὲ ἀφθονὸς ἐξάγεται ἀπὸ τὰ δάση.

3. Εἰς τὸν **νότιον καὶ ΝΑ Καναδᾶν** οἱ χειμῶνες εἶναι ψυχροί, ἀλλὰ τὰ θέρη ἀρκετὰ μακρὰ καὶ θερμά, ὥστε νὰ ὠριμάζουν τὸν σῖτον καὶ τὰ λαχανικά. Ὅθεν ἡ γεωργία ἐδῶ εἶναι ἡ κυρία ἀσχολία τῶν κατοίκων καὶ μεγάλαι ποσότητες σιτηρῶν συγκομίζονται εἰς ἀπεράντους ἀγρούς. Μὲ τὴν ἀφθονίαν τοῦ χόρτου, τοῦ ἀραβοσίτου κλπ. ἀνεπτύχθη καὶ ἡ κτηνοτροφία καὶ μεγάλη ἐξαγωγή βουτύρου καὶ τυροῦ γίνεται ἀπὸ τὸν Καναδᾶν.

Ὁ ποταμὸς τοῦ **Ἀγίου Λαυρεντίου** ἀποτελεῖ τὸν ἔκρον τῶν μεγάλων λιμνῶν (Ἄνω, Μίχιγκαν, Χοῦρον, Ἡρι, Ὀντάριο), αἱ ὁποῖαι συγκοινωνοῦν μεταξύ των. Μεταξὺ τῆς Ἡρι καὶ τῆς Ὀντάριο τὰ νερὰ κρημνιζόμενα ἀπὸ ὕψος 50 μ. σχηματίζουν τὸν περίφημον καταρράκτην τοῦ **Νιαγάρα**. Μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὑδά-

των του λειτουργοῦν πολλὰ ἐργοστάσια. (Πίναξ 14). Εἶναι τόσον εὐρεῖα ἡ κοίτη τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου, ὥστε δι' αὐτῆς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας συγκοινωνεῖ μὲ τὴν θάλασσαν. Παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ κεῖνται αἱ σπουδαιότεραι ἐμπορικαὶ πόλεις τοῦ Καναδᾶ, ἡ **Μοντρεάλ** (620) καὶ ἡ **Κουέμπεκ** (100). Ἐπὶ τῆς λίμνης Ὀντάριο τὸ **Τορόντο** (520) εἶναι κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν σιτηρῶν, ὥς καὶ ἡ Μοντρεάλ.

4. Τὸν κόλπον τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου κλείει ἀπὸ Βορρᾶ ἡ νῆσος τῆς **Νέας Γῆς**. Βουνὰ πάγου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπιβαίνουν φῶκαι καὶ πολικαὶ ἄρκτοι καταπλέουν τὴν ἄνοιξιν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν Γροινλανδίαν. Ἀνατολικῶς τῆς νήσου συναντῶνται δύο ἀντίθετα θαλάσσια ῥεύματα, ἐν ψυχρὸν βόρειον καὶ ἐν θερμὸν νότιον. Ἐκ τούτου τὰ ἄβαθῆ μέρη νοτίως τῆς νήσου ταύτης γεμίζουν κυριολεκτικῶς κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας μὲ ψάρια (βακαλάους, σολωμούς, ῥέγγες, ἄστακούς) καὶ πολλαὶ χιλιάδες ψαράδων συγκεντρώνονται τότε ἐκεῖ διὰ ψάρευμα. Νοτιώτερον ἡ Χερσόνησος τῆς **Νέας Σκωτίας** εἶναι πλουσία εἰς γαιάνθρακας καὶ μεταλλεύματα σιδήρου. Τὸ **Χάλιφαξ** (50) εἶναι ὁ κύριος αὐτῆς λιμὴν. Ἐξ αὐτοῦ λαμβάνει τὴν ἀρχὴν ὁ σιδηρόδρομος, ὁ ὁποῖος καταλήγει εἰς τὴν **Βανκούβρ** (150) ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εἰρηνικοῦ.

5. Γαιάνθρακες καὶ χρυσὸς εἶναι οἱ θησαυροί, τοὺς ὁποίους κρύπτουν τὰ **Βραχώδη ὄρη** εἰς τὰ δυτικὰ τοῦ Καναδᾶ. Χρυσὸς ἰδίᾳ εἶναι τὸ προῖδν τῆς ἀρκτικῆς **Ἀλάσκας**, ἡ ὁποία ὁμως ἀνήκει εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

6. Οἱ πρῶτοι **ἄποικοι** εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου ἦσαν Γάλλοι. Διὰ τοῦτο ἄλλοτε τὸν Καναδᾶν κατεῖχεν ἡ Γαλλία καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων ὁμιλοῦν καὶ σήμερον τὴν Γαλλικὴν. Οἱ περισσότεροι ὁμως τῶν κατοίκων κατάγονται ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, ἡ ὁποία καὶ κατέχει σήμερον τὸν Καναδᾶν. Ἀλλὰ τὴν διοίκησιν τῆς χώρας ἔχουν εἰς χεῖράς των οἱ κάτοικοι.

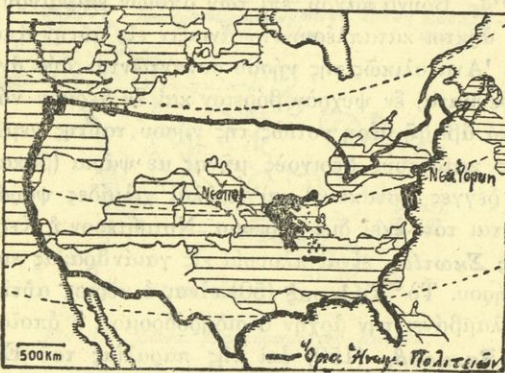
3. Αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς.

Ἀκολουθήσατε τὴν γραμμὴν τῶν συνόρων πρὸς τὸν Καναδᾶν καὶ πρὸς τὸ Μεξικὸν (περιγραφὴ). — Μεταξὺ τίνων παραλλήλων κύκλων κεῖται ἡ χώρα; — Μὲ ποίας χώρας τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου ἀντιστοιχεῖ τὸ βόρειον μέρος τῆς χώρας, μὲ ποίας τὸ νότιον μέρος; — Ὅρίσατε τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους εἰς τὸ δυτικὸν μέρος, εἰς τὸ ἀνατολικὸν

μέρος καὶ εἰς τὸ κεντρικὸν μέρος τῆς χώρας. — Ὀνομάσατε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας.

Αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουν ἑκτασιν ἴσην σχεδὸν μετὰ τὴν Εὐρώπην, περιλαμβάνουν δὲ πλεον τοῦ ἡμίσεος τῶν κατοίκων τῆς ὅλης Ἀμερικῆς (114 ἑκατ.).

1. Ἡ *δυτικὴ πλευρὰ* τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν κατέχεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ὑψηλὸν *ὄροπέδιον*, τὸ ὁποῖον ἀπ' ἀνατολῶν μὲν περικλείεται ὑπὸ τῶν *Βραχωδῶν ὄρεων*, ἀπὸ δυ-

Εἰκ. 70. Σύγκρισις τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὸ μέγεθος.

σιμῶν δὲ ὑπὸ τῆς *Σιέρρας Νεβάδας* καὶ τῶν *Κασκαδίων ὄρεων*. Ἐνεκα τούτου τὸ ὄροπέδιον ἔχει κλίμα ξηρόν, εἰς τινὰ μέρη μάλιστα δὲν διαφέρει ἀπὸ πραγματικὴν ἔρημον. Ἄλλ' εἰς τὰ γύρω βουνὰ πίπτει τὸν χειμῶνα ἄφθονος

χιών, ἡ ὁποία εἶναι πηγὴ πολλῶν ποταμῶν. Ὅσοι διευθύνονται πρὸς τὴν «*Μεγάλην λεκάνην*» συλλέγονται εἰς λίμνας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν ἕκρουν καὶ εἶναι ἀλμυραί· ἡ μεγαλυτέρα ἐξ αὐτῶν καίται εἰς ὕψος 1280 μ. Μερικοὶ ὅμως ποταμοί, ὥς ὁ *Κολοράδο* καὶ ὁ *Ῥίο Γκράντε* διανοίγουν διέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν, σκάπτοντες εἰς τὸ ὄροπέδιον στενάς καὶ βαθεῖας φάραγγας (καίνυον). Ἡ φάραγξ τοῦ Κολοράδο, ὁ ὁποῖος εἶναι μακρότερος ἀπὸ τὸν Δούναβιν, εἶναι ἡ μεγαλοπρεπεστέρα τῆς Γῆς μετ' ἀπότομα τοιχώματα βάθους 1000—2000 μ. Ὁ κύριος πλοῦτος τοῦ ὄροπεδίου, ὥς καὶ τῶν Βραχωδῶν ὄρεων, ἔγκειται εἰς τοὺς μεταλλευτικὸς θησαυροὺς· χρυσός, ἄργυρος, χαλκός καὶ μόλυβδος ἐξάγονται εἰς μεγάλης ποσότητας, ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ γαιάνθρακες ἀφθονοῦν εἰς τὰ

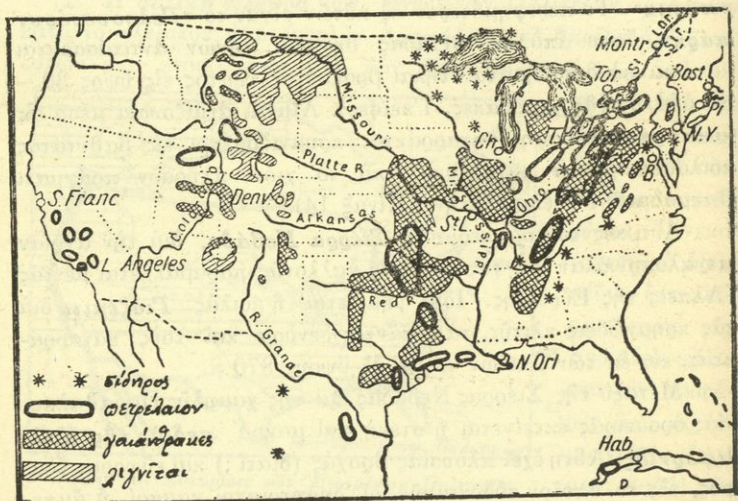
βραχώδη ὄρη, τὸ **Ντένβερ**, (250) εἰς τὰς ἀνατολικὰς αὐτῶν ὑπορείας ἔχει ὑψηλὰς καμίνους, ὅπου τήκονται τὰ μέταλλα. Τόποι τινὲς ἐν τῇ Μεγάλῃ λεκάνῃ ἀρδεύονται τεχνητῶς, οὕτω δὲ ἡ **Πόλις τῆς Ἀλμυρᾶς λίμνης** (120) ὁμοιάζει μὲ ὄασιν. Εἰς τὰ Βραχώδη ὄρη ὑπάρχουν ὄροπέδια τινα, τὰ ὁποῖα λέγονται «**πάρα**». Τὸ περιφημότερον ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ «**Γελοουστόουν πάρα**», ὅπου ἀπὸ ἑκατοντάδας θερμῶν πηγῶν ἀντιτάσσονται κατὰ μικρὰ διαστήματα στήλαι βράζοντος ὕδατος εἰς ὕψος 30 — 80 μέτρων (θερμοπίδακες, Γκέϊσερ). Λίμναι ἀτμίζουσιν μέσα εἰς καταπράσινα δάση, καταρράκται κρημνιζόμενοι εἰς βαθυτάτας κοιλάδας, βουνὰ κατάλευκα ἀπὸ τὸ χιόνι πληροῦν πρᾶγματι θαυμασμοῦ τὸν ἐπισκέπτην (Πίναξ 14).

Δυτικῶς τοῦ ὄροπεδίου ἡ **Σιέρρα Νεβάδα**, διὰ τὴν ἀγρίαν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὰς φυσικὰς καλλονὰς παραβάλλεται μὲ τὰς Ἀλπεις τῆς Εὐρώπης. Ἰδίᾳ φημίζεται ἡ κοιλὰς **Γιοξέμιτι** διὰ τὰς κρημνώδεις κλιτῆς, τὰ γιγάντια δένδρα καὶ τοὺς καταρράκτας, εἷς ἐκ τῶν ὁποίων πίπτει ἐξ ὕψους 870 μ.

Μεταξὺ τῆς Σιέρρας Νεβάδας καὶ τῆς χαμηλῆς Παραθαλασσίας ὄροσειρᾶς ἐκτείνεται ἡ στενὴ καὶ μακρὰ **πεδιάς τῆς Καλιφορνίας**. Αὕτη ἔχει πλουσίας βροχὰς (διατί;) καὶ εὐφορον ἔδαφος, εἰς τὸ ὁποῖον εὐδοκιμοῦν οἱ δημητριακοὶ καρποί, ἡ ἄμπελος, ἡ ἐλαία καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ. Ὁ **Ἅγιος Φραγκῖσκος**, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εἰρηνικοῦ, τὸ 1845 εἶχε μόνον 30 λευκοὺς κατοίκους· σήμερον ἀριθμεῖ μὲ τὰ προάστεια 820 χιλ. κατοίκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ εἶναι οἱ Κινέζοι καὶ οἱ Ἰάπωνες. Εἰς τὸν ἐξαίρετον λιμένα του, τοῦ ὁποίου ἡ εἴσοδος ὀνομάζεται «**χρυσὴ πύλη**», συναντῶνται αἱ θαλάσσιαι ὁδοὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ μὲ τὰς σιδηροδρομικὰς τῆς ἡπείρου. Ἡ πόλις τὸ 1906 εἶχε κατὰ μέγα μέρος καταστραφῇ ὑπὸ σεισμοῦ. Νοτιώτερον παρὰ τὸ **Δὸς Ἀντζελες** (650), ὑπάρχουν πλούσιαι πηγαὶ πετρελαίου, βορειότερον δὲ ἡ **Σέττλ** (320) σπουδαιότατος ἐμπορικὸς λιμὴν.

2. **Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ** τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν διασχίζεται ὑπὸ τῶν **Ἀλλεγανίων** ὄρέων, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ νότιον μέρος ὑψοῦνται μέχρι 2000 μ. Ταῦτα εἶναι δασώδη καὶ εἰς τοὺς κόλπους των ἐγκλείουν ἀνεξαντλήτους θησαυροὺς γαιανθράκων, σιδήρου, χαλκοῦ, μολύβδου, γύψου καὶ ἄλατος, εἶναι δὲ πλούσια

καὶ εἰς πηγὰς πετρελαίου καὶ φωταερίου. Τὸ φυσικὸν φωταέριον, τὸ ὁποῖον ἐδῶ ἐξορμᾷ ἐκ τῆς γῆς, χρησιμοποιεῖται εἰς πολ-
λὰς πόλεις πρὸς φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν. Τὸ ἀμερικανικὸν πε-
τρέλαιον διακρίνεται διὰ τὴν ποιότητά του. Ὅπως δὲ εἰς αὐτό,
οὕτω καὶ εἰς τοὺς γαιάνθρακας καὶ τὴν παραγωγὴν σιδήρου καὶ

Εἰκ. 71. Τὰ κυριώτερα ὀρυχεῖα καὶ αἱ πετρελαιοπηγαὶ
τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν.

χάλυβος αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν ἐν
τῷ κόσμῳ. Ἡ περιφέρεια τῆς **Πίττςβουρν** (830) εἰς τὰς δυτικὰς
ὑπωρείας τῶν Ἀλλεγανίων ὀρέων ἔχει τὰ πλουσιώτερα γαιαν-
θρακωρυχεῖα καὶ εἶναι τὸ κέντρον τῆς μεταλλουργίας καὶ τῆς
βιομηχανίας τοῦ σιδήρου.

Ἀνατολικῶς τῶν Ἀλλεγανίων ὀρέων ἐκτείνεται πεδινὴ πα-
ραλία ζώνη, ἥ ὁποία λαμβάνει ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πλουσίας βρο-
χὰς καὶ εἶναι εὐφορωτάτη. Εἰς μὲν τὰ νότια θερμὰ αὐτῆς μέρη
εὐδοκιμοῦν τὸ βαμβάκι, τὸ ῥύζι (Καρολίνα), τὸ ζαχαροκάλαμον
καὶ ὁ καπνός, εἰς δὲ τὰ βόρεια καὶ δροσερώτερα μέρη ὁ σῖτος καὶ
ὁ ἀραβόσιτος. Ἐκεῖ εἰς ἐξαιρετοὺς καὶ φυσικοὺς λιμένας ἀνεπτύ-
χθησαν μεγάλαι πόλεις. Εἰς τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Χούδσωνος

καὶ ἐπὶ τῶν ἀπέναντι νήσων κεῖται ἡ **Νέα Ὑόρκη** (πρόφ. Νιὸν Γιόρκ), ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν (7,2 ἑκατ.) καὶ πρώτη εἰς ἐμπορικὴν κίνησιν πόλις τοῦ κόσμου. Αἱ οἰκίαι τῆς ἔχουν 20 - 50 πατώματα. Τέσσαρες τεράστιαι κρεμασταὶ γέφυραι καὶ ὁκτὼ σήραγγες συνδέουν ἐν τμήμα τῆς πόλεως, τὸ Μπρούκλιν, μὲ τὴν λοιπὴν πόλιν. Εἰς τὸ μέσον τοῦ λιμένος ἐπὶ ὑψηλοῦ βάθρου ἵσταται τὸ ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας, ἡ δὲ κίνησις εἰς τὸν λιμένα καὶ τὰς προκυμαίας εἶναι ἀφάνταστος. Εἶναι καὶ κέντρον μεγάλης βιομηχανίας καὶ ἡ μεγαλυτέρα ἀγορὰ τοῦ κόσμου εἰς δέσματα. (Πίναξ 15).

Ἡ Βοστώνη (1600) εἶναι ὁ δεύτερος λιμὴν εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον, κέντρον βιομηχανίας βάμβακος καὶ δερμάτων, ἀλλὰ συνάμα σπουδαιότατον κέντρον πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κινήσεως. Νοτίως τῆς Νέας Ὑόρκης ἡ **Φιλαδέλφεια** (2000) μὲ τὰ πλησίον αὐτῆς γαιανθορακωρυχεῖα καὶ μεταλλεῖα σιδήρου κατέστη ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλις τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, (μηχανουργία, ὑφαντική). Νοτιώτερον ἡ

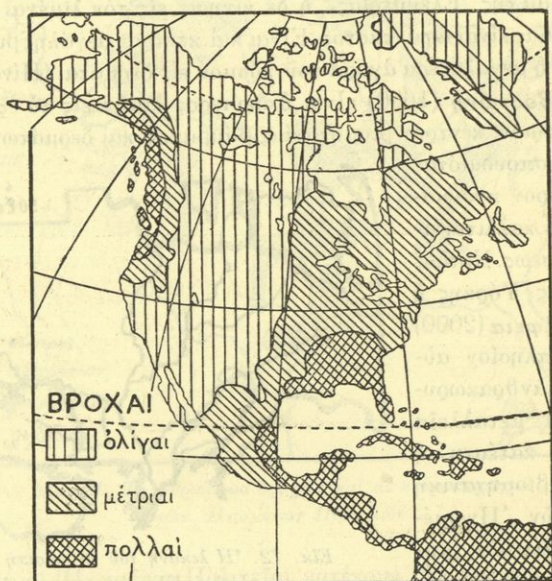

Εἰκ. 72. Ἡ λεκάνη τοῦ Μισσισιπῆ καὶ ἡ Εὐρώπη.

Βαλτιμόρη (740) ἐξάγει τὰ προϊόντα τῆς νοτίας πεδιάδος, ἰδίᾳ καπνὸν καὶ συντετηρημένας τροφάς. Πλησίον αὐτῆς ἡ **Βάσιγκτων** (450), εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, ὅπου ἐν τῷ «Λευκῷ Οἴκῳ» κατοικεῖ ὁ Πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδίας.

3. **Τὸ κεντρικὸν βαθύπεδον** ὁμοιάζει μὲ τεραστίαν λεκάνην, ἡ ὁποία κλίνει ἐλαφρῶς πρὸς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον. Ταύτην διαρρέει ὁ Μισσισιπῆς (μέγας ποταμός), ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ Μισσουρή, τὸν ὁποῖον δέχεται ἐκ δεξιῶν, εἶναι ὁ μακρότατος ποταμὸς τῆς Γῆς (ὑπερδιπλάσιος τοῦ Δουνάβεως). Τὸ βαθύπεδον εἶναι ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς βορείους ἀνέμους. Ἐκ τούτου τὸ βόρειον

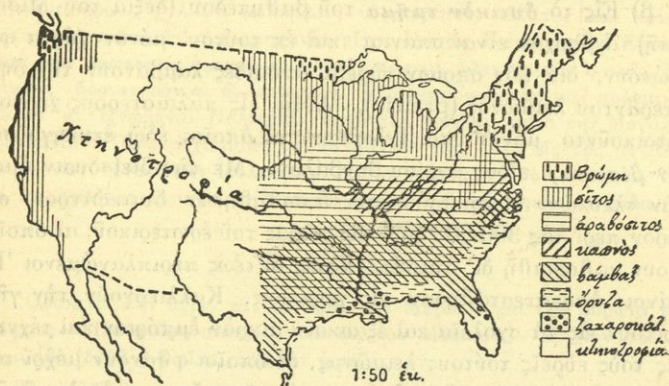
αὐτοῦ μέρος, ἂν καὶ εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ αὐτὸ γεωγραφικὸν πλάτος μετὰ τὴν Βορείαν Ἑλλάδα ἔχει πολὺ ψυχρότερον χειμῶνα. (Τὸ θέρος τῆς Νέας Ὑόρκης ὅμοιον μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλ' ὁ χειμὼν ὅμοιος μετὰ τὸν τῆς Στοκχόλμης). Τὸ θέρος ὁμως πνέουν ἐκ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου ὑγροὶ καὶ θερμοὶ ἄνεμοι, οἱ ὅποιοι διευθυνόμενοι πρὸς ΒΑ, φέρουν βροχὰς εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ βαθυπέδου.

Εἰκ. 73. Χάρτης βροχῶν
τῆς Βορείου καὶ Μέσης Ἀμερικῆς.

α) Εἰς τὸ **ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ βαθυπέδου** (ἀριστερὰ τοῦ Μισσισιππὶ) ἐκτείνονται ἀπέραντα δάση, τὰ ὅποια τώρα κόπτονται ὑπὸ τῶν ἀποίκων καὶ μετατρέπονται εἰς ἀγρούς. Νοτίως τῶν λιμνῶν καλλιεργοῦνται ἰδίως σῖτος, ἀραβόσιτος καὶ σίκαλις. Ἐκεῖ εἰς ἀπεράντους ἀγρούς τεράστια μηχαναὶ συγχρόνως θερίζουν, ἄλωνίζουν, καθαρίζουν καὶ συσκευάζουν τὸν σῖτον εἰς σάκκους. Καλλιεργοῦνται προσέτι γεώμηλα καὶ καπνός, τὰ ὅποια, ὅπως καὶ ὁ ἀραβόσιτος, ἔχουν τὴν Ἀμερικὴν ὡς πατρίδα. Διὰ τὴν ἀφθονίαν τῆς νομῆς ἀνεπτυγμένη εἰς τὰ βόρεια μέρη τοῦ τμήματος εἶναι

καὶ ἡ κτηνοτροφία (χοῖροι, βόες, πρόβατα, ἵπποι). Τὸ **Σικάγον** (3,5 ἑκατ.) κείμενον εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς λίμνης Μίχιγκαν, εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς σιτοφόρου περιοχῆς, ἐπεὶ δὲ διὰ τῶν λιμνῶν καὶ διὰ πυκνοτάτου δικτύου σιδηροδρόμων συνδέεται μὲ ὅλα τὰ τμήματα τῆς χώρας, κατέστη ἡ μεγαλυτέρα τοῦ κόσμου ἄγορὰ εἰς σιτηρά, κτήνη, κρέατα καὶ ξυλείαν. Εἰς τὰ σφαγεῖά του σφάζονται κατ' ἔτος 4 ἑκατ. βοῶν, 8 ἑκατ. χοίρων καὶ 3 ἑκατ. προβάτων. Ἐπεὶ δὲ πλησίον αὐτοῦ παρὰ τὴν Ἄνω λίμνην ἐξάγονται μεταλλεύματα σιδήρου καὶ καθαρὸς χαλκός, προσέτι δὲ

Εἰκ. 74. Οἰκονομικὸς χάρτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

γαιάνθρακες, τὸ Σικάγον ἔχει μέγιστα μηχανουργεῖα διὰ κατασκευὴν σιδηροδρομικῶν ἀμαξῶν κλπ. Μὲ τοὺς οὐρανοξύστας καὶ τὰς ὥραιας ἐπαύσεις του τὸ Σικάγον εἶναι ἐφάμιλλον μὲ τὴν Νέαν Ὑόρκην. Αἱ ἡμερῶδες ἐν αὐτῷ ἐκδίδονται εἰς 25 διαφόρους γλώσσας. Ἄλλαι σπουδαῖαι ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ πόλεις ἐν τῇ περιοχῇ τῶν λιμνῶν εἶναι ἡ **Νιτηρόζ** (1,1 ἑκατ.), ἡ **Κλήβελαντ** (880) καὶ τὸ **Μπούμφαλο** (530), ἐπὶ δὲ τοῦ Ὁχάιο ἡ **Κινκιννάτη** (550) καὶ ἡ **Πίττςβουργ** (830). Ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Μισουρή ὁ **Ἅγιος Λουδοβίκος** (Σαينت Λούις 900) ἀπέβη διὰ τῆς θέσεώς του κέντρον συγκοινωνιῶν καὶ ἐμπορίου καὶ μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων βιομηχανικῶν πόλεων τῆς Ἀμερικῆς.

Εἰς τὸ νότιον τμήμα τοῦ βαθυπέδου τὰ θέρη εἶναι μακρὰ

καὶ οἱ χειμῶνες τόσον γλυκεῖς, ὥστε χιὼν σπανίως φαίνεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Πίπτουν ὅμως πολλαὶ βροχαί, αἱ ὁποῖαι εὐνοοῦν τὴν καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος καὶ τῆς ὀρυζῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ παραλία εἶναι ἀμώδης καὶ πλήρης ἐλῶν, τὸ κλίμα εἶναι ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς λευκοὺς (κίτρινος πυρετός)· διὰ τοῦτο τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι μαῦροι, τῶν ὁποίων οἱ πρόγονοι εἶχον μεταφερθῆ ὡς δοῦλοι ἐξ Ἀφρικῆς. Ἡ **Νέα Ὁρλεάνη** (400) εἰς τὸ στόμιον τοῦ Μισσισιππὶ εἶναι μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἐν τῷ κόσμῳ ἀγορῶν βάμβακος.

β) Εἰς τὸ **δυτικὸν τμήμα** τοῦ βαθυπέδου (δεξιὰ τοῦ Μισσισιππὶ) αἱ βροχαὶ εἶναι σπάνιαι καὶ ἐκ τούτου μόνον χόρτα φυτρώνουν, διὰ τῶν ὁποίων εὐρεῖται πεδιάδες λαμβάνουν τὴν ὄψιν ἀπεράντου λειμῶνος (prairie). Αὗται εἰς παλαιότερους χρόνους κατοικοῦντο μόνον ὑπὸ Ἰνδιάνων, οἱ ὁποῖοι ἐδῶ ἐκυνηγοῦσαν τὸν **βίσωνα**, εἶδος ἀγρίου βουβάλου. Μὲ τὴν διείσδυσιν ὅμως τῶν «λευκῶν» οἱ ἐρυθρόδερμοι ἀπωθήθησαν δυτικώτερον· σήμερον περὶ τὰς 300.000 ζοῦν εἰς χώρας τοῦ ἐσωτερικοῦ, αἱ ὁποῖαι ἔχουν καθορισθῆ δι' αὐτοὺς. Οὕτως οἱ τέως περιπλανώμενοι Ἰνδιάνοι ἀποκατεστάθησαν εἰς χωρικούς. Καλλιεργοῦν τὴν γῆν, φοιτοῦν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ ἐξασκοῦν μικρὸν ἐμπόριον καὶ τέχνην. Εἰς τοὺς εὐρεῖς τούτους λειμῶνας, οἱ ὁποῖοι φθάνουν μέχρι τῶν προπόδων τῶν βραχυδῶν ὀρέων, τρέφονται ἄπειροι ἀγέλαι βοῶν, ἵππων καὶ χοίρων καὶ ποίμνια προβάτων. Ὡς κέντρα ἐμπορικὰ ἀνεπτύχθησαν ἐπὶ τοῦ Μισουρη τὸ **Σίτυ** τοῦ Κανσὰς (430) καὶ ἡ **Ὁμάχα** (230).

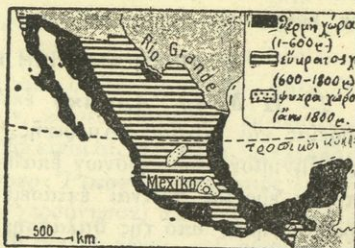
4. **Κάτοικοι.** Οἱ πρῶτοι ἄποικοι εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς βορείας Ἀμερικῆς ἦσαν Ἀγγλοι. Οὗτοι ἀπετέλουν 13 ἀποικίας, ἀλλὰ θέλοντες νὰ κυβερνῶνται μόνοι ἐπολέμησαν πρὸς τὰ στρατεύματα τῆς «Μητροπόλεως» καὶ μετὰ ἐπταετῇ ἀγῶνα ἐπέτυχον ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀνεξαρτησία τῶν. Ἐκτοτε καὶ ἄλλαι χῶραι προσετέθησαν, καὶ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι μετρηνάστευσαν καὶ οὕτως ἀπετελέσθη ἰσχυρὰ «Ἐνωσις», ἡ ὁποία σήμερον περιλαμβάνει 48 Πολιτείας μετὰ 114 ἑκατ. κατ. Ἐπὶ κεφαλῇ τῆς Κυβερνήσεως ἵσταται εἰς Πρόεδρος, ὁ ὁποῖος ἐκλέγεται κατὰ 4ετίαν καὶ ἐδρεῖται ἐν τῇ πρωτεύουσῃ Βάσιγκτων. Ἀπὸ τούτων ἀποίκους ἐκείνους προῆλθε μὲ τὸν καιρὸν νέον ἔθνος, τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνήκουν εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν. Τοὺς «Ἀμερικανούς» διακρίνει μανία ἐπιχειρήσεων καὶ πνεῦμα ἐμπορικόν. Μὲ τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν φιλοπο-

νίαν τῶν κατοίκων, μὲ τὸν πλοῦτον τῶν ὀρέων εἰς μεταλλευτικούς θησαυρούς, μὲ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους, μὲ τὴν εὐνοϊκὴν θέσιν τῆς χώρας, κειμένης μεταξύ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, καὶ μὲ τὰ ἐξαιρετα μέσα συγκοινωνίας (ποταμοί, λίμναι, διώρυγες, σιδηρόδρομοι) αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι ἔφθασαν εἰς μεγίστην δύναμιν καὶ ἀκμὴν. Εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου εἰς τὴν παραγωγὴν βάμβακος (πλέον τοῦ $\frac{1}{2}$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς), ἀραβοσίτου (τὰ $\frac{4}{5}$ αὐτῆς), σίτου (τὸ $\frac{1}{5}$) καὶ καπνοῦ (τὸ $\frac{1}{3}$), μολονότι μόνον τὰ 47 % τῆς χώρας καλλιεργοῦνται ἀκόμη (ἐν Γαλλίᾳ 70 %). Ἐπίσης πρώτη εἶναι εἰς τὴν ἐξαγωγὴν γαιανθράκων (τὰ γαιανθρακωρυχεῖά της εἶναι τετραπλάσια τῶν γαιανθρακωρυχείων ὅλων ὁμοῦ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης), πρώτη εἰς τὴν ἐξαγωγὴν σιδήρου, χαλκοῦ, μολύβδου, ὕδραργύρου, ἁλατος καὶ πετρελαίου. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ βιομηχανία εἶναι ἐξόχως ἀνεπτυγμένη. Εἶναι ἡ χώρα τῶν νεωτέρων ἐφευρέσεων, τηλεγράφου, ἡλεκτρικοῦ φωτός, βαπτικῶν, θεριστικῶν κ. ἄ. μηχανῶν. Εἰς ἐμπορικὸν δὲ καὶ πολεμικὸν στόλον αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι ἔρχονται πρῶται μετὰ τὴν Μεγάλην Βρετανίαν. Πολλοὶ χιλιάδες συμπατριωτῶν μας ζοῦν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Οὗτοι διατηροῦν τὸν ἐθνισμόν των καὶ ἀποκτῶντες περιουσίαν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα.

4. Μεξικόν.

Ὅρισατε τὴν θέσιν καὶ τὰ ὅρια τοῦ Μεξικοῦ καὶ τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους. — Ποῖα ὄρη συνεχίζονται εἰς τὸν Μεξικόν; — Ἡ χιονοσκεπὴς Ὄριζάβα (5600 μ.) εἶναι ἐνεργὸν ἡφαίστειον.

Τὸ Μεξικὸν κατέχει ἑκτασιν τετραπλασίαν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον, ἀλλ' ἔχει μόνον 14 ἑκατομ. πληθυσμόν. Ἄν καὶ κατὰ μέγα μέρος κεῖται ἐν τῇ θερμῇ ζώνῃ, ἔχει κατὰ τὸ πλεῖστον εὐκρατον κλίμα, διότι ὁλόκληρος ἡ χώρα κατέχεται ὑπὸ ὑψηλοῦ ὄροπεδίου (2000 μ.), μόνον δὲ πρὸς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον καταπίπτει εἰς στενὴν παρυφὴν μὲ τροπικὸν κλίμα.

Εἰκ. 75. Κλιματολογικὸς χάρτης τοῦ Μεξικοῦ.

1. Ὅπως εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας, οὕτω καὶ εἰς τὸ Μεξικὸν τὸ ὄροπέδιον περιστοιχίζεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὄροσειρῶν καὶ ἐκ τούτου εἶναι πτωχὸν εἰς βροχάς. Ἔνεκα τῆς μακρᾶς ξηρα-

σίας δάση εἰς τὸ ὄροπέδιον δὲν ὑπάρχουν· εὐρίσκονται ὅμως εἶδη τινὰ φυτῶν, (κάκτος, ἀγαυή) τὰ ὅποια ἔχουν σαρκώδη κορμὸν καὶ φύλλα καὶ ἀποταμιεύουν τόσον νερό, ὥστε ἡμποροῦν ν'ἀντέχουν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ξηρασίας. (Πίναξ 16). Μὲ τεχνητὴν ἄρδυσιν καλλιεργοῦνται ἀραβόσιτος, ὄσπρια καὶ σιτάρι, εὐδοκιμεῖ δὲ καὶ ἡ ἄμπελος. 'Αλλ' ὁ κύριος πλοῦτος τοῦ ὄροπεδίου ἔγκειται εἰς τὰ ὀρυχεῖα τοῦ ἀργύρου, τὰ ὅποια εἶναι τὰ πλουσιώτερα τοῦ κόσμου. Εἰς αὐτὰ ὀφείλει τὴν ἀκμὴν τῆς ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας **Μεξικὸν** (620) κειμένη εἰς ὕψος 2300 μ., πλησίον μεγίστου ἡφαιστείου. Μὲ τὸ ἐπίνειον αὐτῆς **Βέρα-Κρούξ** (50) συνδέεται σιδηροδρομικῶς.

2. Ἡ κλιμακωτὴ χώρα καὶ ἡ χαμηλὴ παραλία περὶ τὸν Μεξικανικὸν κόλπον ἔχουν ὑγρὸν καὶ θερμὸν κλίμα καὶ εἶναι ἔξαιρετικῆς εὐφορίας· εὐδοκιμοῦν τὸ κακαόδενδρον, ἡ καφέα, τὸ ζαχαροκάλαμον, ὁ βάμβαξ, ὁ καπνός. Εἶναι ὅμως τὰ παράλια ἐστία τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ.

Κάτοικοι. Ὅταν ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε τὰς δυτικὰς Ἰνδίας, Ἰσπανοὶ ἀπεβιβάσθησαν καὶ εἰς τὸ Μεξικόν, τὸ ὅποιον εὗρον πυκνὰ κατοικημένον. Οἱ Μεξικανοὶ ἦσαν ἀρκετὰ πολιτισμένοι. Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰσπανῶν ἀποίκων ἔλαβον γυναῖκας Ἰνδιάνας· ἐκ τούτου οἱ περισσότεροι τῶν σημερινῶν κατοίκων (50 %) εἶναι μιγάδες, μόνον δὲ 20 % εἶναι λευκοί, οἱ δὲ λοιποὶ (30 %) εἶναι Ἰνδιάνοι. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ χώρα εὕρισκετο ὑπὸ τὴν Ἰσπανικὴν κυριαρχίαν, ἀλλ' οἱ κάτοικοι πρὸ 100 περίπου ἐτῶν ἀπετίναξαν τὸν ζυγὸν καὶ ἀπετέλεσαν δημοκρατίαν. Ὅλοι ὁμιλοῦν τὴν Ἰσπανικὴν γλῶσσαν καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν.

Β'. ΜΕΣΗ ΑΜΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΑΙ ΙΝΔΙΑΙ

1. Ἡ Μέση Ἀμερικὴ ἐκτείνεται ὡς γέφυρα μεταξὺ τῆς Βορείας καὶ Νοτίας Ἀμερικῆς. Ἀνατολικῶς αὐτῆς ἡ ἡπειρος πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἔπαθε σφοδροὺς κλονισμούς, ἐκ τῶν ὁποίων εὐρεῖαι πεδινὰ ἐκτάσεις ἐβυθίσθησαν εἰς τὰ βάθη καὶ ἐσκεπάσθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἀποτέλεσμα τῶν ῥηγμάτων, τὰ ὅποια ἐκ τούτου ἐγιναν εἰς τὸν φλοιὸν τῆς γῆς, εἶναι τὰ πολλὰ ἡφαίστεια καὶ οἱ συχνοὶ σεισμοί. Εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον ἡ Μέση Ἀμερικὴ ἀποτελεῖ στενὸν λαιμόν, τὸν Ἴσθμόν τοῦ **Παναμᾶ**. Ἐκεῖ αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι κατεσκεύασαν διώρυγα μήκους 80 χλμ. καὶ βάθους 14 μ. διὰ τῆς ὁποίας καὶ τὰ μεγα-

λύτερα πλοῖα δύνανται νὰ διέλθουν ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἰς τὸν Εἰθνηικὸν Ὠκεανὸν (ἡ διώρυξ τῆς Κορίνθου ἔχει μῆκος 6 χλμ. καὶ βάθος 6 μ.). Οὕτω τὰ πλοῖα ἀποφεύγουν τὸν περίπλουν τῆς Νοτ. Ἀμερικῆς. Τὸ κλίμα τῆς Μέσης Ἀμερικῆς εἰς τὰ παράλια καὶ τὰ χαμηλότερα μέρη τῶν βουνῶν εἶναι θερμὸν, ὑγρὸν καὶ πολὺ νοσηρὸν.

Τὸ ἔδαφος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἡφαιστειογενὲς καὶ διὰ τοῦτο εὐφορώτατον. Συνήθως ὁ ἀραβόσιτος σπεύρεται τρεῖς φορὰς τὸ ἔτος, ἡ δὲ παραγωγή καφέ, κακάου, ζαχαροκάλαμου καὶ βανανῶν εἶναι πλουσιωτάτη. Ἀπὸ δένδρα τῶν παναρχαίων δασῶν ἐξάγεται καουτσουκ καὶ πολύτιμος ξυλεία.

Οἱ κάτοικοι (περὶ τὰ 5 $\frac{1}{2}$ ἑκατ.) εἶναι, ὅπως καὶ εἰς τὸ Μεξικόν, μιγάδες καὶ Ἰνδιάνοι καὶ χωρίζονται εἰς 6 μικρὰς πολιτείας (Γουατεμάλα, Χονδούρα, Σαλβατώρ, Νικαράγουα, Κόστα-Ρίκα καὶ Παναμᾶς). Συχναὶ πολιτικαὶ ἀνατροπαὶ ἐμποδίζουν τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Μέσης Ἀμερικῆς, ὅπως καὶ τοῦ Μεξικοῦ.

2. Δυτικαὶ Ἰνδία (πόθεν τὸ ὄνομα;) Αἱ νῆσοι αὗται κείμεναι ἐν τῇ τροπικῇ θαλάσῃ, ἔχουν **θερμὸν** καὶ συγχρόνως **ὠκεάνειον κλίμα** μὲ πλουσιωτάτας βροχάς. Ἐπειδὴ δροσίζονται ὑπὸ ὠκεανείου αὔρας δὲν εἶναι οὔτε τόσον θερμαὶ οὔτε τόσον νοσηραί, ὅσον τὰ παράλια τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Ἀλλ' ὅχι σπανίως κατὰ τὸ φθινόπωρον τὰς ἐπισκέπτονται τρομεροὶ ἀνεμοστρόβιλοι ἢ **τυφῶνες**, οἱ ὅποιοι καταστρέφουν τὰ σπαρτά, καταρρίπτουν οἰκοδομήματα καὶ βυθίζουν πλοῖα. Τὸ ἔδαφος τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν εἶναι πολὺ εὐφορον. Ὅπως εἰς τὰς Μαλαϊκὰς νήσους, οὕτω καὶ ἐδῶ ὑπάρχουν πυκνὰ δάση μὲ κοκκοφοίνικας καὶ δένδρα πολυτίμου ξυλείας (μαόνι), εὐδοκιμοῦν δὲ πολὺ ὅλα τὰ τροπικὰ φυτά, ζαχαροκάλαμον, καφέα, βανανέα, ἀρωματικά, κακαόδενδρον. Πλουσιωτάται ἰδίᾳ εἶναι αἱ **Μεγάλαι Ἀντίλλαι: Κούβα, Ἰαμαϊκὴ, Αἴτη, Πόρτο-Ρίκον** (=πλούσιος λιμὴν). Ἡ Κούβα (ἴση μὲ τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον) ἀποκαλεῖται «μαργαρίτης τῶν Ἀντιλλῶν» εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου εἰς παραγωγήν ζαχάρεως, παράγει δὲ τὸν καλύτερον καπνόν. Οὗτος λαμβάνει τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν **Ἀβάναν** (450), τὴν μεγαλυτέραν καὶ ὠραιότεραν πόλιν τῆς νήσου (ποῦρα Ἀβάνας). Εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν αὐτῆς εἶναι ὁ τάφος τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου.

Ἐπὶ μακρὸν οἱ Ἰσπανοὶ κατεῖχον τὰς Δυτ. Ἰνδίας. Οὗτοι μετέφερον ἔξ Ἀφρικῆς τόσους Νέγρους διὰ τὰς ἐργασίας τῶν φυτειῶν, ὥστε σήμερον ὁ πληθυσμὸς τῶν νήσων σύγκειται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μαύρων. Τέλος οἱ Ἰσπανοὶ ἔχασαν ὅλας τὰς νήσους καὶ ἡ μὲν *Κούβα* (3 ἐκ. κατ.) καὶ ἡ *Αἴτη* (2,7 ἐκ. Νιγρίται) εἶναι ἀνεξάρτητοι δημοκραταί, τὸ *Πόρτο-Ρίκον* (ἴσον μὲ τὴν Κύπρον, 1 ἐκ. κατ.) ἀνήκει εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας, ἡ *Γαμαϊκή* (ἴση σχεδὸν μὲ τὴν προηγουμένην) καὶ αἱ *Βαχάμαι* ἀνήκουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὰς δὲ ἡφαιστειώδεις μικρὰς *Ἀντίλλας* διανέμονται Ἀγγλοὶ, Γάλλοι καὶ Ὀλλανδοί.

Ἀσκήσεις 1. Ὀνομάσατε τὰς θαλάσσας, τοὺς κόλπους, τὰς χερσονήσους, τὰς νήσους. — Ὀνομάσατε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας, τὰς πολιτείας καὶ τὰς μεγαλυτέρας πόλεις.

2. Μετρήσατε τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Ἀγίου Φραγκίσκου καὶ συγκρίνατέ τιν μετὰ τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Ἀμβούργου. Μετρήσατε τὸ μῆκος τοῦ Μισσισιππὶ καὶ συγκρίνατέ το μετὰ τὸν Δούναβιν. — Ὑπὸ ποῖον γεωγραφικὸν πλάτος κεῖται ἡ Νέα Ὁρλεάνη; — Ποῖαι Ἀφρικανικαὶ καὶ Ἀσιατικαὶ χῶραι κεῖνται ὑπὸ τὸ ἴδιον πλάτος μετὰ τὴν Ν. Ὁρλεάνην;

3. Ποῖα προϊόντα συνιστοῦν τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν; — Διὰ ποῖων προϊόντων ὁ Καναδᾶς ἀπέβη πλουσία χώρα, διὰ τίνων τὸ Μεξικόν; — Μὲ ποίας νήσους ὁμοιάζουν αἱ Δυτικαὶ Ἰνδίαὶ ὥς πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὴν βλάστησιν;

Γ'. ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ὀνομάσατε τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰς θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι περιβρῇχουν τὴν Νοτίαν Ἀμερικὴν. — Ποῖος ἰσθμὸς συνδέει τὴν Νοτίαν μετὰ τὴν βορείαν Ἀμερικὴν; — Ποῖος κύκλος διασχίζει τὸ βόρειον μέρος τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς; — Ποίας χώρας τέμνει οὗτος εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους; — Ποῖος ἄλλος κύκλος τῆς Γῆς τέμνει τὴν Νοτίαν Ἀμερικὴν; — Εἰς ποῖαν ζώνην εὐρίσκεται τὸ νότιον μέρος αὐτῆς; — Εἰς ποῖαν τὸ βόρειον;

Ἡ Νοτία Ἀμερικὴ ἔχει ὅμοιον μὲ τὴν Βορείαν τριγωνικὸν σχῆμα, ἀλλ' εἰς τὸν θαλάσσιον διαμελισμὸν ὁμοιάζει περισσότερον μὲ τὴν ἀνατολικῶς κειμένην Ἀφρικὴν. Ὅθεν κόλποι ἀξιόλογοι ὑπάρχουν μόνον εἰς τὰ χονοειδῆ στόμια δύο μεγάλων ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκβάλλουν εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. Ὀνομάσατε τοὺς ποταμούς τούτους. Εἰς τὸ νοτιώτατον δὲ ἄκρον διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγγελλάν ἀποχωρίζεται ἀπὸ τῆς ἡπείρου ἡ *Γῆ τοῦ Πυρός* ἀπολήγουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον *Χόρν*.

Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, μακροτάτη ὁροσειρὰ ἐκτείνεται καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς (*Ἄνδεϊς*), χαμηλότερα δὲ ὄρη κατέχουν τὴν ΒΑ καὶ ΝΑ πλευρὰν αὐτῆς (*ὄρη*

τῆς Γουαϊάνας, ὅρη τῆς Βραζιλίας). Μεταξὺ αὐτῶν ἀπλώνεται εὐρύτατον βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ βόρειον μέρος διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ὅρινόκου ποταμοῦ, εἰς τὸ μέσον ὑπὸ τοῦ Ἀμα-

Εἰκ. 76. Ἀνάγλυφος χάρτης τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς.

ζονίου καὶ εἰς τὸ νότιον ὑπὸ τοῦ Λα-Πλάτα ποταμοῦ. Ὅθεν διακρίνομεν τὴν δυτικὴν ὄρεινὴν χώραν, τὰς ἀνατολικὰς ὄρεινὰς χώρας καὶ τὸ κεντρικὸν βαθύπεδον.

1. Ἡ δυτικὴ ὄρεινὴ χώρα.

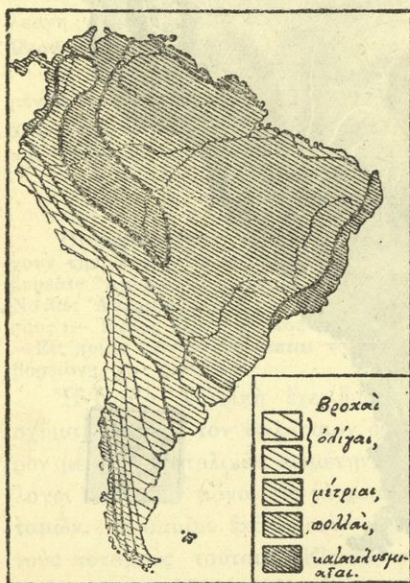
Αἱ Ἄνδεις ἢ Κορδιλλιέραι (τ. ἔ. ἀλύσεις) ἐκτεινόμεναι ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς

1:200 Mill.

Εἰκ. 77. Τομὴ τῶν Ἄνδεων.

ἀποτελοῦν ὑψηλὸν καὶ συνεχὲς τεῖχος. Ἐκεῖ ὅπου τοῦτο εὐρύνεται περισσότερον, περικλείεται μεταξὺ τῶν ὄροσειρῶν ὑψηλότατον ὄροπέδιον. Βορείως αὐτοῦ αἱ Ἄνδεις σύγ-

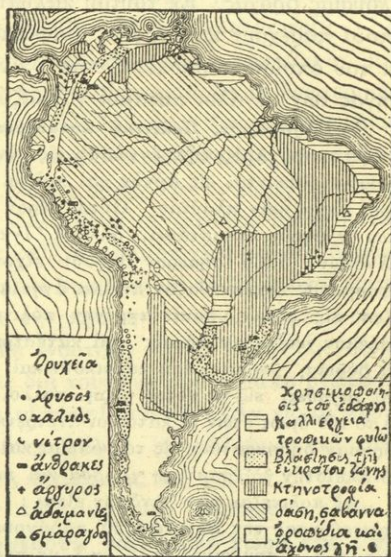
Εἰκ. 78. Χάρτης βροχῶν τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς.

κεινται ἀπὸ τρεῖς παραλλήλους ὄροσειράς, ἐν ᾧ νοτίως αὐτοῦ ἐκτείνονται εἰς μίαν μόνην κυρίαν ὄροσειράν. Ἄν καὶ αἱ Ἄνδεις δὲν ἔχουν τὸ πλάτος τῶν Βραχωδῶν ὄρέων, ἔχουν ὅμως ὑψηλοτέρας κορυφάς. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι κῶ-

νοι ἡφαιστειακῆς προελεύσεως. (Πίναξ 16). Τὸ **Κατοπάξι** (τ. ἔ. λάμπον ὄρος, 5850 μ.) ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἰσημερινοῦ εἶναι τὸ ὑψιστον τῶν ἐνεργῶν ἡφαιστείων τῆς Γῆς, τοῦ ὁποίου ὁ καπνίζων κρατὴρ εὐρίσκει-

δον, ὅσον καὶ πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Εἰρηνικοῦ αἱ ᾿Ανδεις καταπίπτουν ἀποτόμῳς.

α) Τὸ μέγα **ὄροπέδιον**, εἰς τὸ μέσον τῶν ᾿Ανδεων, κεῖται εἰς ὕψος διπλάσιον ἀπὸ τὸ ὄροπέδιον τῶν Βραχωδῶν ὀρέων (4000 μ.)· ἐπειδὴ δὲ περιστοιχίζεται ὑπὸ χιονοσκεπῶν κορυφῶν ἔχει μὲν κλίμα τερπνόν, ἀλλ' ὀλίγας βροχὰς (διατί;) καὶ εἶναι κατάλληλον μόνον διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἰδίᾳ τρέφεται ἐδῶ ἡ λάμα, ζῶν ὀλίγον μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν αἶγα. Εἰδός τι αὐτῆς χρησιμεύει πρὸς μεταφορὰν ἐμπορευμάτων, ἄλλο δὲ εἶδος τρέφεται κατὰ ποίμνια διὰ τὰ μακρὰ καὶ λεπτὰ μαλλιά, διὰ τὸ γάλα καὶ τὸ κρέας. Ὅπως δὲ ἡ κάμηλος, οὕτω καὶ ἡ λάμα ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ ἐπὶ τινας ἡμέρας χωρὶς τροφήν καὶ νερό. Εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ᾿Ανδεων ζῇ τὸ μέγιστον τῶν ἄρπακτικῶν πτηνῶν, ὁ **κόνδωρ**, τρεφόμενος μὲ πτώματα ζῶων. Ὁ κύριος πλοῦτος τοῦ ὄροπέδιου καὶ ἐν γένει τῶν ᾿Ανδεων ἔγκειται εἰς τὰ ὄρυχεῖα ἀργύρου, χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ.

Εἰκ. 79. Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς.

β) Ἡ **παραλία τοῦ Εἰρηνικοῦ** κατακλύζεται κατὰ μέγιστον μέρος ὑπὸ ψυχροῦ θαλασσοῦ ῥεύματος. Ἐκ τούτου τὰ νέφη, τὰ ὅποια ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ ἔρχονται πλήρη ὑδατῶν, πρὶν φθάσουν εἰς τὴν ξηρὰν, ῥίπτουν τὴν βροχὴν των. Ὅθεν αἱ δυτικαὶ κλιτύες τῶν ᾿Ανδεων εἶναι πολὺ ξηραὶ καὶ γυμναὶ (ὁμοίως ἐξηγεῖται τὸ πρᾶγμα καὶ εἰς τὴν ΝΔ παραλίαν τῆς Νοτίας Ἀφρικῆς). Πλησίον μάλιστα τοῦ τροπικοῦ κύκλου (ἥτοι εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς Χιλῆς) εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ὀροσειρᾶς ἐκτείνεται ἔρημος,

τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος εἶναι σκεπασμένον μὲ νιτρικὸν ἄλας· ἐξ αὐτοῦ κατασκευάζεται πυρῖτις καὶ λίπασμα διὰ τοὺς ἀγρούς. Νοτιώτερον ὅμως τῆς ἐρήμου ταύτης, ὡς καὶ βορείως περὶ τὸν Ἰσημερινὸν ἡ παραλία λαμβάνει πλουσίας βροχάς· ὅθεν τὰ βουνὰ ἐκεῖ εἶναι δασώδη, εἰς δὲ τὰς χαμηλὰς γαίας εὐδοκιμεῖ ἡ γεωργία.

γ) **Ἡ ἀνατολική πλευρὰ** τῶν Ἀνδεων ἐν τῇ θερμῇ ζώνῃ λαμβάνει ἐκ τῶν θερμῶν καὶ ὑγρῶν ἀνέμων τοῦ Ἀτλαντικοῦ πλουσίας βροχάς. Ἐκ τούτου καλύπτεται μὲ πανάρχαια δάση, τὰ ὅποια παρέχουν καουτσούκ, βαφικὰ ξύλα καὶ φλοιὸν κιγχώνης, ἐκ τοῦ ὁποίου παρασκευάζεται ἡ κινίνη. Εἰς αὐτὴν δ' ἔχουν τὰς πηγὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν (Ἀμαζόνιος).

δ) **Πληθυσμός, Πολιτικὴ κατάστασις.** Εὐθύς ὡς ὁ Κολέμβος ἐπεσκέφθη τὴν Ἀμερικὴν, ἐγνώσθη εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅτι χρυσὸς καὶ ἄργυρος εὐρίσκονται εἰς αὐτὴν καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν ἐξεκίνησαν πρὸς ἀπόκτησιν πλούτου. Οὗτοι εὗρον τοὺς περισσοτέρους τῶν κατοίκων ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει, ἀλλ' οἱ Ἰνκας εἰς τὸ κεντρικὸν μέρος τῶν Ἀνδεων (ὅπου σήμερον Περού) εἶχον στοιχεῖα πολιτισμοῦ ὕφαινον ὑφάσματα, κατεσκεύαζον πῆλινα ἀγγεῖα, ἔκαμαν ὁραίους δρόμους καὶ ἔζων εἰς καλῶς συντεταγμένην πολιτείαν. Οἱ Ἰσπανοὶ μετὰ ἄγριον πόλεμον ὑπέταξαν αὐτοὺς καὶ κατέστρεψαν τὸ μέγα κράτος τῶν. Εἰς τὰ βόρεια, θερμὰ μέρη κατοικοῦν καὶ σήμερον περισσότεροι **Ἰνδιάνοι** καὶ **μιγάδες**, εἰς τὰ νότια μέρη πολλοὶ μεταναστεύσαντες Εὐρωπαῖοι. Ἀπὸ 100 ὅμως ἐτῶν οἱ κάτοικοι ἀνέτρεψαν τὴν Ἰσπανικὴν διοίκησιν καὶ ἱδρυσαν δημοκρατίας, εἰς τὰς ὁποίας καὶ σήμερον ἀκόμη ὁμιλεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ Ἰσπανικὴ γλῶσσα καὶ πρεσβεύεται τὸ καθολικὸν δόγμα.

Αἱ πολιτεῖαι τῶν Ἀνδεων εἶναι : 1) **Κολομβία** (6 ἑκατ. κατ.) μὲ πρωτεύουσαν τὴν **Βογοτὰ** (120) παράγουσα κυρίως καφέν· 2) ὁ **Ἐκουαδῶρ** (τ. ἔ. Ἰσημερινὸς 2 1/2 ἐκ.) μὲ πρωτ. τὸ **Κίτο** (70) παράγων κυρίως κακάον· 3) Τὸ **Περού** (3 1/2 φορὰς μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου· 5 1/2 ἑκατ. κατ.) ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ὄροπεδίου, ζάχαρις, βαμβάκι, ἔρια καὶ ἄργυρος εἶναι τὰ κύρια προϊόντα, ὡς καὶ φλοιὸς κιγχώνης· πρωτ. ἡ **Λίμα** (180). Ἀνατολικῶς τοῦ Περού 4) ἡ μεσόγειος **Βολιβία** (3 ἑκατ. κατ. μὲ πλουσιώτατα ἀργυρορυχεῖα καὶ ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν· μεγαλυτέρα πόλις ἡ **Λὰ Πάξ** (100)· 5) ἡ **Χιλὴ** (4 ἐκ. κατ.) καταλαμβάνει ὁλόκληρον τὴν νοτίως τοῦ Περού παραλιακὴν ζώνην, ἐξάγει δὲ δημητριακά, ὀπώρας, χαλκὸν καὶ χρυσόν, ἀλλ' ὁ κύριος πλοῦτος τῆς Χιλῆς εἶναι τὸ νιτρικὸν ἄλας. Ἡ Χιλὴ εἶναι ἐκ τῶν πυκνῶς ἀποικισμένων καὶ προηγμένων χωρῶν. Ἡ πρωτ. **Σαντιάγον** (500) ἔχει ὁραίους ὁδοὺς καὶ κήπους. Ἀπὸ τὸ ἐπίνειον **Βαλπαραῖζο** (180 τ. ἔ. κοιλάς παραδείσου) σιδηρόδρομος διατέμνει ἐγκαρίως τὰς Ἀνδεὶς πρὸς τὸ Βουένος Ἀῦρες.

2. Αἱ ἀνατολικάι ὄρειναὶ χῶραι καὶ τὸ κεντρικὸν βαθύπεδον.

1. Ἡ ὄρεινὴ χώρα τῆς Γουαϊάνας (θέσις;) ἔχει ὑγρὸν καὶ θερμὸν κλίμα. Τὰ βουνὰ αὐτῆς ἔχουν τὸ ὕψος τῆς ἰδικῆς μας Πίνδου καὶ εἶναι δασώδη εἰς τὰς κοιλάδας των, ὅπως καὶ εἰς τὴν χαμηλὴν καὶ ἐλώδη παραλίαν, καλλιεργοῦνται ἡ καφέα, τὸ κακαόδενδρον καὶ τὸ ζαχαροκάλαμον. — Ποῖος ποταμὸς πηγάζει ἀπὸ τὰ βουνὰ αὐτὰ καὶ τί σχηματίζει εἰς τὰς ἐκβολὰς του;

2. Ἡ ὄρεινὴ χώρα τῆς Βραζιλίας παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀτλαντικοῦ φθάνει τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου, πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν δὲ ὁλονὲν ταπεινοῦται. Ἡ πρὸς τὴν θάλασσαν ἐστραμμένη πλευρὰ διὰ τῶν ΝΑ ἐτησίων ἀνέμων λαμβάνει πολλὰς βροχὰς καὶ εἶναι διὰ τοῦτο πλουσία εἰς πηγὰς καὶ εἰς δάση. Ταῦτα παρέχουν πολύτιμα ξύλα καὶ καουτσούκ, ἀλλὰ μεγάλαι ἐκτάσεις ἔχουν μετατραπῇ ὑπὸ τῶν κατοίκων εἰς καλλιεργήσιμον γῆν, ἐπὶ τῆς ὁποίας φυτεύεται ἡ καφέα, ὁ καπνός, τὸ βαμβάκι καὶ τὸ ζαχαροκάλαμον. Νοτίως τοῦ τροπικοῦ κύκλου τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν. Τὰ ἐνδότερα ὅμως τῆς χώρας εἶναι πτωχὰ εἰς βροχὰς (διατί;) καὶ διὰ τοῦτο κατέχονται ἀπὸ στέππας, εἰς τὰς ὁποίας διαμένουν φυλαὶ τινες ἰθαγενῶν. Ἄν εἰς τὰ πλούσια προϊόντα τῆς ὄρεινῆς ταύτης χώρας προσθέσωμεν καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς εἰς σίδηρον, ἀδάμαντας καὶ χρυσόν, ἐννοοῦμεν ποίαν θέσιν κατέχει αὕτη ἐν τῷ παγκοσμίῳ ἐμπορίῳ. Εἶναι ἡ **πρώτη εἰς παραγωγὴν καουτσούκ καὶ καφὲ χώρα τῆς Γῆς**, παράγουσα 70 % τοῦ καφὲ ὃ ὁποῖος γίνεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

3. Τὸ βαθύπεδον ἐκτείνεται εἰς λεκάνας τῶν τριῶν μεγάλων ποταμῶν. Ὅτι μὲ Ρωσικὸν ὄνομα λέγομεν στέππην (μὲ Οὐγγρικὸν πούστα, μὲ Γαλλικὸν πραιρί, μὲ Ἰσπανικὸν σαβάννα) τὸ αὐτὸ μὲ πορτογαλικὸν ὄνομα λέγεται λάνος, μὲ Ἰνδιανικὸν παμπάς. Ἡ πεδιάς τοῦ Ὀρινόκου λέγεται **λάνος**, ἡ δὲ τοῦ Λά-Πλάτα **παμπάς**· εἶναι δηλαδὴ ἄδενδροι πεδιάδες χόρτου, ἐπεὶ δὲ ἔχουν ἀρεκτάς βροχὰς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν δένδρων. Τοῦναντίον αἱ πεδιάδες τοῦ Ἀμαζονίου εἶναι δασώδεις καὶ λέγονται **σελβάς** (ἐκ τοῦ λατιν. silva=δάσος).

α) Αἱ λάνος κατέχουν ἑκτασιν $1\frac{1}{2}$ φορὰν μεγαλυτέραν ἀπὸ

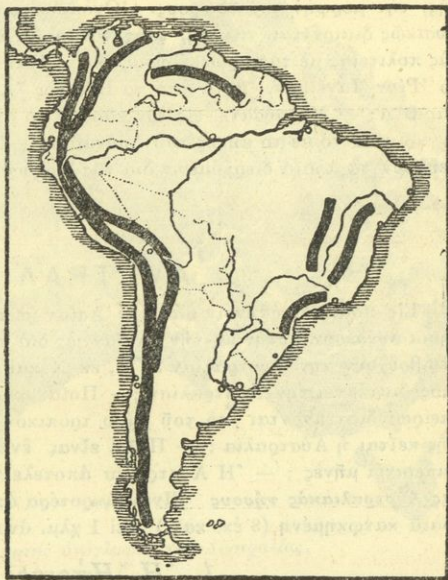
τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον, ὃ δὲ **Ὁρινόκος**, ὃ ὁποῖος τὰς διαορέει, εἶναι ὀλίγον τι μικρότερος ἀπὸ τὸν Δούναβιν. Εἰς αὐτὰς διακρίνομεν κατ' ἔτος μίαν ὑγρὰν καὶ μίαν ξηρὰν ἐποχὴν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν αἱ λάνος ὁμοιάζουν μὲ ἀπέραντον λίμνην. Ὅταν τὰ νερὰ ἀποσυρθῶν, ἡ χώρα μεταβάλλεται εὐθὺς εἰς «θάλασσαν χόρτου», ἡ ὁποία παρέχει βοσκήν εἰς χιλιάδας βοῶν καὶ ἵππων. Ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλιακοῦ καύσωνος τὰ χόρτα ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ ξηραίνονται καὶ αἱ ἀγέλαι τῶν κτηνῶν τρέπονται πάλιν πρὸς τοὺς λόφους.

γ) **Αἱ σελβάς** εἶναι περίπου ἑπταπλίσαι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον καὶ λαμβάνουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος πλουσίας βροχάς. Ὁ **Ἀμαξόνιος**, ὃ ὁποῖος ῥέει δι' αὐτῶν σχηματίζει μὲ τοὺς πολλοὺς παραποτάμους τοῦ τὸ μεγαλύτερον ποτάμιον σύστημα τοῦ κόσμου. Εἶναι δὲ τόσον εὐρὺς καὶ βαθύς, ὥστε καὶ μεγάλα ἀτμόπλοια ἀνέρχονται αὐτὸν μέχρι τῶν προπόδων τῶν Ἄνδεων. Μεγάλαι ἐκτάσεις τῶν σελβάς εἶναι πάντοτε ἐλώδεις. Θερμότης καὶ ὑγρασία ἔχουν προκαλέσει πλουσιωτάτην βλάστησιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ διείδυσις εἰς τὸ δάσος εἶναι δυσχερεστάτη. Ἰαγουνάροι, ἄρκτοι, πίθηκοι, βόαι, παπαγάλλοι διαιτῶνται εἰς αὐτό. Βάρκες ἐπὶ τῶν ποταμῶν ἀποτελοῦν τὰ μόνα μέσα συγκοινωνίας τῶν ὀλίγων Ἰνδιάνων τοῦ δάσους. Ἀπὸ τὰ δένδρα τοῦ δάσους συλλέγεται καουτσούκ καὶ πολὺτιμος ξυλεῖα. Ταῦτα ἐξάγονται διὰ τοῦ λιμένος **Παρά** καὶ τῆς παραποταμίας **Μανᾶος**, μέχρι τῆς ὁποίας τὰ ὑπερωκεάνεια εἰσπλέον τὸν ποταμὸν.

γ) **Αἱ παμπὰς** διαρρέονται ὑπὸ τοῦ **Παράνα**, ὃ ὁποῖος μετὰ τοῦ **Οὐραγουάη** σχηματίζει χοανοειδὲς στόμιον φέρον τὸ ὄνομα **Ῥίο δὲ λὰ Πλάτα**. Ἐπειδὴ εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας γενικῶς οἱ ἄνεμοι πνέουν ἐκ δυσμῶν (εἰς τὴν θερινὴν ζώνην πνέουν ἐξ ἀνατολῶν) ἡ χώρα ἀνατολικῶς τῶν Ἄνδεων εἶναι, ὡς καὶ αἱ λάνος, ἄδενδροι στέππαι (παμπὰς), αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Ὅθεν ὁ πλοῦτος τῆς χώρας ταύτης ἔγκειται εἰς τὰς ἀγέλας, αἱ ὁποῖαι ἀριθμοῦν ἐν συνόλῳ 28 ἐκ. βόας, 8 ἐκ. ἵππους, 750 χιλ. ἡμίονους καὶ ὄνους, 3 ἐκ. χοίρους, 4 ἐκ. αἶγας καὶ 45 ἐκ. πρόβατα, $\frac{1}{4}$ περίπου ἀπὸ τὰ μαλλιά, τὰ ὁποῖα κατ' ἔτος ἐξοδεύονται εἰς ὅλον τὸν κόσμον, προέρχονται ἀπὸ τὴν χώραν αὐτήν. Ζῆα ζωντανά, κρέατα παγωμένα εἰς ψυγεῖα, ζωμοὶ

συμπεπνικνωμένοι βοδεινοῦ κρέατος, λίπη, δέρματα ἐξάγονται κατὰ μεγάλας ποσότητας εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τῶν λιμένων τοῦ Λά-Πλάτα καὶ πρὸ πάντων διὰ τοῦ Βουένος ᾿Αῦρες. Μεταξὺ τοῦ κάτω ῥοῦ τοῦ Παράνα καὶ τῶν ᾿Ανδεων τὸ ἔδαφος εἶναι ἀργι-
λῶδες καὶ διὰ τοῦτο καλλιεργεῖται· σιτάρι, λινάρι, βοῦζα καὶ ἀραβόσιτος παράγονται ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ. Νοτίως τῶν παμπὰς ἄρχονται αἱ ξηραὶ καὶ ἄγονοι **σιτέπαι τῆς Παταγονίας**, αἱ ὁποῖαι μόνον ὑπὸ ᾿Ινδιάνων κατοικοῦνται.

4. **Κάτοικοι. Πολιτικαὶ σχέσεις.** Ὅπως εἰς τὰς χώρας τῶν ᾿Ανδεων, οὕτω καὶ εἰς τὸ βαθύπεδον τοῦ Λά-Πλάτα ἐγκατεστάθησαν ᾿Ισπανοί. Ἀλλὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς ἀφω-
κίσθη ὑπὸ **Πορτογάλων**, τῶν ὁποίων οἱ ἀπόγονοι ζοῦν ἀκόμη εἰς τὴν Βραζιλίαν, ὁμιλοῦντες τὴν Πορτογαλικὴν γλῶσσαν. Σήμερον μόνον ἡ **ὄρεινὴ χώρα τῆς Γουαϊάνας** εὐρίσκεται εἰς τὴν κατοχὴν ξένων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων (Ἀγγλίας, Ὁλλανδίας καὶ Γαλλίας). Ὅλη ἡ ἄλλη χώρα ἐλευθερωθεῖσα ἀπετέλεσε τὰς ἐξῆς δημοκρατίας.

Εἰκ. 80. Νοτία ᾿Αμερική.

1. **Βενεζουέλα** (τ. ἔ. Μικρὰ Βενετία, 2,5 ἑκ. κατ.), ἡ πατρίς τοῦ καπνοῦ. Αὕτη καταλαμβάνει τὰ δυτικὰ τοῦ ὀροπεδίου τῆς Γουαϊάνας καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν λάνος. Πρωτεύουσα ἡ Καράκας (70).

2. Ἡ **Βραζιλία** (ὀλίγον μικροτέρα τῆς Εὐρώπης, 30 ἑκατ. κατ.) περιλαμβάνει τὴν ΝΑ ὄρεινὴν χώραν καὶ τὸ βαθύπεδον τοῦ ᾿Αμαζονίου. Ἡ πρωτεύουσα **Ῥίον ᾿Ιανέϊρον** (1,2 ἑκ. κατ.) μετὰ θανμασίου φυσικοῦ λιμένος καὶ τὸ **Σάντον** (100) εἶναι λιμένες ἐξαγωγῆς καφέ, ἡ **Βαχία** (280) καὶ τὸ **Περναμπούκον** (250) ἐξαγωγῆς ζαχάρεως καὶ καπνοῦ, ἡ **Παρά** (240) ἐξαγωγῆς καουτσούκ.

3. Ἡ *Παραγουάη* (1 ἐκ. κατ.) μετὴν Ἀσομφιὸν (75 τ. ἔ. Ἀνάληψιν) κεῖται μεταξὺ τοῦ κάτω ῥοῦ Παραγουάη καὶ τοῦ Παράνα.

4. Ἡ *Οὐραγουάη* (1 $\frac{1}{2}$ ἐκ. κατ.) ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ κάτω ῥοῦ τοῦ Οὐραγουάη καὶ τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν *Μοντεβίδεο* (420) εἶναι ἐγκατεστημένοι πολλοὶ Ἴταλοί.

5. Ἡ Ἀργεντινὴ (ἐξάπλῃ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον 8 $\frac{1}{2}$ ἐκ. κατ.) περιλαμβάνει τὰς πάμπας τοῦ Παράνα καὶ τὰς στέππας τῆς Παταγονίας. Ἡ πρωτεύουσα *Βουένος Ἀῦρες* (1,7 ἐκ. κατ.) εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς καὶ μέγα κέντρον ἐμπορίου. Ἡ Ἀργεντινὴ εὐρίσκεται εἰς στενάς ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τὴν Εὐρώπην καὶ ἐπιτελεῖ ταχείας προόδους.

Ἀσκήσεις. Ὅρισατε τὸ σχῆμα καὶ τὴν θέσιν τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς, τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους.—Ὀνομάσατε τὰς χώρας εἰς τὰς ὁποίας φυσικῶς διαιρεῖται, τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, τὰς πεδιάδας. Ὀνομάσατε τὰς πολιτείας μετὰ τὰς πρωτεύουσας των. Ποῖα προϊόντα ἐξάγονται ἀπὸ τὸ Ῥίον Ἰανέϊρον, ποῖα ἀπὸ τὸ Βουένος Ἀῦρες, ποῖα ἀπὸ τὸ Βαλπαράϊζο; — Μετρήσατε εἰς τὸν χάρτην τὸ μήκος τοῦ Ἀμαξονίου καὶ συγκρίνατέ το μετὰ τὸ μήκος τοῦ Δουνάβεως.—Πόσων μιλίων πλοῦν ἀποφεύγουν τὰ πλοῖα διερχόμενα διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ;

ε) ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Εἰς ποίαν διεύθυνσιν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν κεῖται ἡ Αὐστραλία;—Ποῖαι νῆσοι συνδέουν αὐτὴν μετὰ τὴν Ἀσίαν ὥς διὰ γεφύρας;—Ποῖοι ὠκεανοὶ περιβρέχουν τὴν Αὐστραλίαν ἐξ Α, ἐκ Ν καὶ Δ;—Ποῖος τροπικὸς κύκλος διατέμνει τὴν Αὐστραλίαν;—Ποῖα μεγάλα τμήματα τῶν ἄλλων ἡπείρων διατέμνονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου τροπικοῦ;—Εἰς ποίας ζώνας τῆς Γῆς κεῖται ἡ Αὐστραλία;—Ποῖοι εἶναι ἐν τῇ Νοτίᾳ Αὐστραλίᾳ, οἱ χειμερινοὶ μῆνες;—Ἡ Αὐστραλία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἡπειρον καὶ τὰς *Αὐστραλιακὰς νήσους*. Εἶναι μικροτέρα ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ πολὺ ἀραιὰ κατοικημένη (8 ἐκ. κατ.)· ἐπὶ 1 χλμ. ἀναλογεῖ 1 κάτοικος.

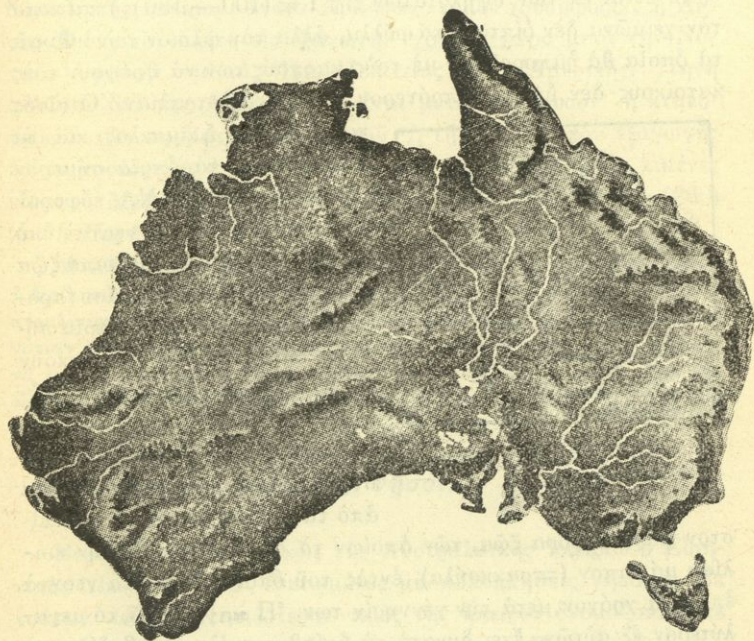
1. Ἡ Ἠπειρος.

Αἱ ἀκταὶ τῆς Αὐστραλιακῆς ἡπείρου δὲν ἔχουσι πλούσιον διαμελισμόν· διότι μόνον εἰς τὴν βορείαν καὶ τὴν νοτίαν αὐτῆς πλευρὰν ὑπάρχουν κόλποι. Πρὸ τῆς ΒΑ παραλίας ἐκτείνεται μακρὰ *προκαλυπτικὴ ὑφαλος*, ἥτοι χαμηλὸς βράχος ἀπὸ κοράλλια, εἰς τὸν ὅποιον θραύεται ἡ ὁρμὴ τῶν κυμάτων τοῦ Εἰσηνικοῦ.

Ὡς δὲ χάρις δεικνύει, τὸ δυτικὸν ἡμισυ τῆς Αὐστραλίας κατέχεται ἀπὸ χαμηλὸν ὁροπέδιον, ἐν ᾧ τὸ ἀνατολικὸν περιλαμβάνει

νει καὶ βαθύπεδα. Ταῦτα διαρρέονται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Μούρραιη καὶ Δάρλιγγ, οἱ ὅποιοι πηγάζουν ἐκ τῶν ὄρεων τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς (*Αὐστραλιακαὶ Ἄλπεις* 2.200 μ.).

1. *Τὰ νότια καὶ ἀνατολικά τῆς Αὐστραλίας* διατελοῦν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ΝΑ ἀνέμων, οἱ ὅποιοι ἐκ τοῦ Εἰρηνικοῦ φέρουν νέφη βροχῆς. Ὅθεν τὰ παράλια καὶ ἡ ὄρεινὴ χώρα τῆς

Εἰκ. 81. Χάρτης ἀνάγλυφος τῆς Αὐστραλίας,

ἀνατολικῆς καὶ νοτίας πλευρᾶς λαμβάνουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος πλουσίας βροχᾶς καὶ ἐπειδὴ εἶναι εὐφορὰ καλλιεργοῦνται καλῶς (σίτος ὀπωροφόρα, ἄμπελος).

2. *Τὰ ἐνδότερα* τοῦναντίον ὑποφέρουν ὑπερβολικὰ ἀπὸ ξηρασίαν (διατί;). Τόσος εἶναι ὁ καύσων τοῦ θέρους, ὥστε οἱ ὀλίγοι ποταμοί, οἱ ὅποιοι διενθύνονται πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ξηραίνονται ἢ βυθίζονται εἰς τὴν ἄμμον, αἱ δὲ λίμναι εἶναι ἄλμυρά ἔλη.

Ἔνεκα τούτου τὸ ἐσωτερικόν, τῆς Αὐστραλίας εἶναι ἄγονον καὶ κατέχεται ἀπὸ στέππας καὶ ἐρήμους, εἰς τὰς ὁποίας μόνον θάμνοι καὶ ἀκανθώδη χόρτα ἀπαντῶνται. Δάση ὑπάρχουν μόνον εἰς τὸ ἀνατολικὸν βαθύπεδον καὶ εἰς τὰς κλιτὺς τῶν βουνῶν. Ἡ βλάστησις εἰς αὐτὰ εἶναι διάφορος ἀπὸ τὴν τῶν ἄλλων ἡπείρων. Τινὰ ἐκ τῶν δένδρων τοῦ δάσους, (εὐκάλυπτος, κομμιόδενδρα), εἶναι ἐκ τῶν ὑψηλοτάτων τῆς Γῆς (100 — 130 μ) καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα δὲν ῥίπτουν τὰ φύλλα, ἀλλὰ τὸν φλοιὸν των! Φυτὰ, τὰ ὁποῖα θὰ ἤμποροῦσαν μὲ τοὺς καρπούς των νὰ θρέψουν τοὺς κατοίκους δὲν ὑπῆρχον πρότερον εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ὁ σίτος

Εἰκ. 82. Χάρτης βροχῶν Αὐστραλίας.

καὶ ἡ βρίζα, ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ὄπωροφόρα, τὰ ὁποῖα σήμερον εὐδοκιμοῦν εἰς τὴν ΝΑ εὐφορον χώραν. εἰσῆχθησαν νεωστὶ ὑπὸ ἀποίκων. Ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ ζῷα τῆς ἀγέλης καὶ τοῦ ποιμινίου (προβάτα. ἵπποι, βόδια), τὰ ὁποῖα σήμερον κατὰ ἑκατομμύρια βόσκουν εἰς τὰ ἀπέραντα λιβάδια τῆς Αὐστραλίας, εἰσῆχθησαν ἐπίσης ὑπὸ Εὐρωπαίων. Τὰ ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας ζῷα εἶναι παραδοξότερα ἀπὸ τὰ φυτὰ· εἶναι κατὰ τὸ πλεῖ-

στον μαρσιποφόρα ζῷα, τῶν ὁποίων τὸ θῆλυ φέρει εἰς τὴν κοιλίαν μάρσιπον (=σακκούλα), ἐντὸς τοῦ ὁποίου φέρει τὰ νεογνὰ ἐπὶ τινα χρόνον μετὰ τὴν γέννησίν των. Ἡ **καγκουρά**, τὸ μεγαλύτερον ἔξ αὐτῶν, ἔχει δυνατὰ τὰ ὀπίσθια σκέλη καὶ βαδίζει μὲ πηδήματα, χωρὶς καθόλου νὰ ἀκουμπᾷ τὰ πρόσθια σκέλη εἰς τὸ ἔδαφος. Ἄλλο θηλαστικὸν ὁ **ὄρνιθόρυγος**, ἔχει ράμφος πτηνοῦ καὶ γεννᾷ αὐγά! Εὐρεῖται ἐκτάσεις εἰς τὰ δυτικὰ τῆς ἡπείρου, ὅπως καὶ εἰς τὰ ΝΑ, δι' ἄρτεσιανῶν φρεάτων μετεμορφώθησαν εἰς λιβάδια καὶ κήπους ὄπωροφόρων δένδρων.

3. Κάτοικοι. Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας ἔχουν τὸ χρῶμα τῆς σοκολάτας καὶ εὐρίσκονται εἰς ἡμαγρίαν κατάστασιν. Ἀφ' οὗτου περιορίσθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἡπείρου, ἔνεκα τῶν στερήσεων ὁλονὲν ὀλιγοστεύουν (ὑπολογίζονται ἐν ὅλῳ εἰς 30000).

Οἱ μεταναστεύσαντες Εὐρωπαῖοι, ἰδίᾳ Βρεττανοί, ἔχουν ἐγκατασταθῇ ἰδίᾳ εἰς τὴν εὐφορον ΝΑ χώραν, ὅπου ὑπάρχουν καὶ πλούσια μελαλλεῖα χαλκοῦ, χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ γαιανθράκων. Αἱ πόλεις των συνεδέθησαν σιδηροδρομικῶς μὲ τὰ μεταλλεῖα καὶ εὐρίσκονται εἰς ἀδιάκοπον ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰς τὰ δυτικὰ τῆς ἡπείρου ἀνεκαλύφθησαν τόποι χρυσοφόροι, ἡ Αὐστραλία εἶναι τρίτη εἰς ἐξαγωγὴν χρυσοῦ χώρα μετὰ τὴν Νοτίαν Ἀφρικὴν καὶ τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Πηγὴ πλούτου διὰ τὴν Αὐστραλίαν εἶναι μετὰ τὸν χρυσὸν ἡ κτηνοτροφία τῶν προβάτων. Πλέον τοῦ $\frac{1}{4}$ τῆς παγκοσμίου ἐξαγωγῆς ἐρίων προέρχεται ἀπὸ τὴν Αὐστραλίαν. Σπουδαιότεροι λιμένες εἶναι τὸ *Μέλβουρν* (800), τὸ *Σίδνεϋ* (1 ἐκ.), ἡ *Ἀδελαΐς* (260) καὶ ἡ *Πέρθ* (150) (θέσεις;).

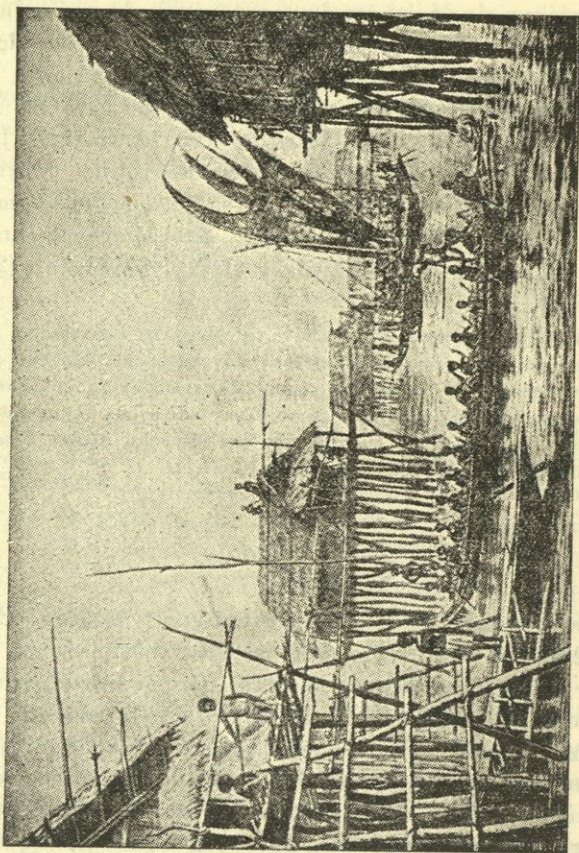
Ἡ Αὐστραλία ἀποτελεῖ ἀποικίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἀλλ' ἡ διοικήσις αὐτῆς εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τῶν κατοίκων. Εἰς τὴν «Αὐστραλικὴν ἔνωση» ἀνήκει καὶ ἡ νῆσος *Τασμανία*, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ νοτίαν προέκτασιν τῆς ἡπείρου. Διὰ τὸ γλυκὺ καὶ ὑγρὸν κλίμα τὰ βουνὰ τῆς εἶναι δασώδη, αἱ δὲ κοιλάδες εὐφοροὶ (ὀπῶραι, σῖτος) ἔχει μετ' αὐτὰς σιδήρου καὶ ὀρυχεῖα πολυτίμων λίθων.

2. Αἱ νῆσοι.

Βορείως καὶ ἀνατολικῶς τῆς Αὐστραλιακῆς ἡπείρου ὁ Εἰρη-νικὸς Ὠκεανὸς εἶναι ἐσπαρμένους μὲ πολυπληθεῖς νήσους. Ἐκ τούτων αἱ μὲν πλησιέστεραι πρὸς τὴν ἡπείρον ὀνομάζονται μὲ ἓν ὄνομα *Μελανησία*, αἱ δὲ ἀπομακρυσμέναι *Πολυνησία*.

1. *Μελανησία*, τ. ἔ. Νῆσοι τῶν μαύρων, εἶναι σειρὰ νήσων, αἱ ὁποῖαι ἐν εἴδει τόξου περιβάλλουν τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς ἡπείρου. Αὗται εἶναι ἐν γένει ὀρειναὶ καὶ ἡφαιστειώδεις. Βορείως τῆς ἡπείρου κεῖται ἡ μεγαλυτέρα μετὰ τὴν Γροιλανδίαν νῆσος τῆς Γῆς, ἡ *Νέα Γουϊνέα* (1 $\frac{1}{2}$ φορὰς μεγαλυτέρα τῆς Ἑλλην. χερσονήσου). Ἔχει ὑγρὸν, τροπικὸν κλίμα καὶ διὰ τοῦτο σκεπάζεται σχεδὸν παντοῦ μὲ πυκνὰ δάση φοινίκων κλπ. Πρὸς Α καὶ ΝΑ αὐτῆς ὑπάρχουν πολλὰ συστήματα μικρῶν νήσων, τὰ ὁποῖα διακρίνονται ὥς Νῆσοι τοῦ Βίσμαρκ, Νῆσοι τοῦ

Σολομῶντος, Νέαι Ἑβρίδες, Νέα Καληδονία. Οἱ κάτοικοι ὅλων τῶν νήσων τούτων ὀνομάζονται **Παπούα** καὶ εἶναι μελανόχρωμοι, ὁμοιάζοντες τοὺς Νέγρους· ἀλλ' εἶναι τόσοι ἄγριοι,

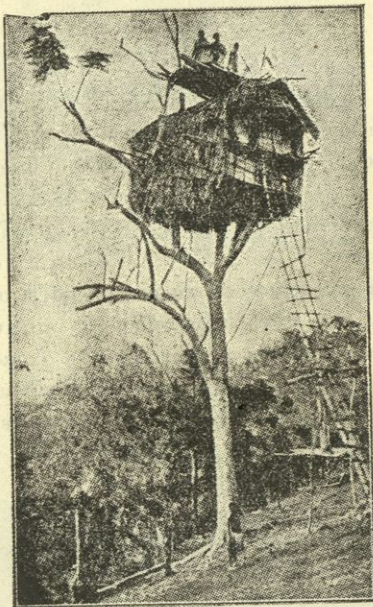

Εἰκ. 83. Πασαλόκτιστον χωρίον τῶν Παπούα ἐν Νέᾳ Γουινέᾳ.

ὥστε εἰς πολλὰ μέρη ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀνθρωποφαγίαν. Δὲν γνωρίζουν τὰ μέταλλα, εἶναι ὅμως ἐπιδέξιοι εἰς τὴν κατασκευὴν ξυλίνων ἀντικειμένων καὶ πηλίνων σκευῶν καὶ στήνουν τὰς καλύβας των ἐπὶ πασσάλων εἰς τὴν παραλίαν ἢ ἐπὶ δένδρων.

Τὸ σπουδαιότερον οἰκιακόν των ζῶον εἶναι ὁ χοῖρος. Αἱ νοτιώτεραι τῶν Μελανησιακῶν νήσων εἶναι αἱ δύο τῆς **Νέας Ζηλανδίας**. Αὗται κείμεναι ἐν τῇ νοτίᾳ εὐκράτῳ ζώνῃ ἔχουν εὐφορον ἔδαφος καὶ κλῖμα εὐνοϊκόν διὰ τὴν γεωργίαν, ὥς καὶ τὴν ἐγκατάστασιν Εὐρωπαϊῶν. Ἐκ τούτου πολλοὶ Ἕλληνες ἔχουν ἐγκατασταθῇ μονίμως ἐν αὐτῇ. ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ μεταλλουργίαν (1,3 ἑκ. κατ.). Ὅλοι αἱ Μελανησιακαὶ νῆσοι εὐρίσκονται εἰς χεῖρας Εὐρωπαϊῶν. Ἕλληνες, Ὁλλανδοὶ καὶ Γάλλοι διανέμονται αὐτάς.

2. Ἡ **Πολυνησία** περιλαμβάνει πλῆθος μικρῶν ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νήσων, αἱ ὁποῖαι εἶναι διεσπαρμέναι ἐν τῇ θεορμῇ ζώνῃ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὁκεανοῦ. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι ὄρειναι καὶ ἔχουν ἐνεργὰ ἡφαίστεια. Εἰς τὰς πλαγιάς τῶν βουνῶν ἡ βλάστησις εἶναι πλουσία. Ἄλλαι προέκυψαν ἀπὸ τὰ κοράλλια τοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἐκ τούτου ὀλίγον μόνον ἔξέχουν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων. Ὁ κοκκοφοῖνις, ὁ ὁποῖος εὐδοκιμεῖ ἐξόχως εἰς αὐτάς, παρέχει εἰς τοὺς κατοίκους των πᾶν ὅ,τι χρειάζονται διὰ νὰ ζήσουν : ξύλα δι' οἰκοδομίαν, κάρνα διὰ τροφήν, χυμοὺς διὰ παρασκευὴν ποτῶν δροσιστικῶν, ἴνας διὰ κατασκευὴν σχοινίων κλπ. Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν θαλασσίων ἀνέμων ἡ τροπικὴ ζέστη μετριάζεται, τὸ κλῖμα τῶν νήσων τούτων εἶναι ὑγιεινόν. Οἱ ὀλίγοι κάτοικοι εἶναι ὠραῖον καὶ ὡμαλέον γένος ἀνθρώπων Μαλαϊκῆς καταγωγ-

Εἰκ. 84. Οἰκία ἐπὶ δένδρου
ἐν Νέα Γουινέα.

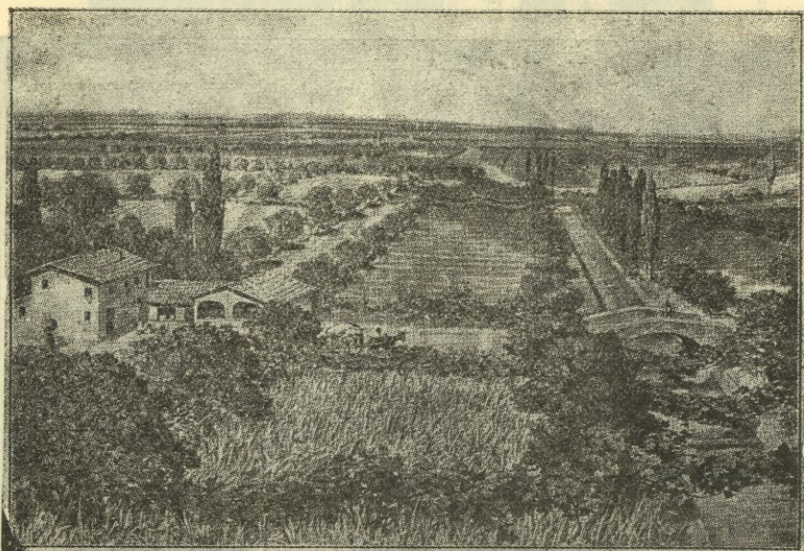
γῆς καὶ διακρίνονται ὡς **Πολυνήσιοι**. Ἐκ τῶν νήσων αἱ **Μαριά-
ναι** καὶ **Καρολῖναι** εἶναι ἰαπωνικαί, ἡ **Τόγκα** βρεττανική, αἱ
Σαμόαι γαλλικαί, αἱ **Χαβάϊ** ἀμερικανικαί.

ς) ΑΝΤΑΡΚΤΙΣ

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς περὶ τὸν Βόρειον Πόλον παγωμένας
χώρας, αἱ ὁποῖαι λέγονται **Ἀρκτίς**, αἱ περὶ τὸν Νότιον Πόλον
ὀνομάζονται **Ἀνταρκτίς**. Ἐν ᾧ ὅμως ἡ Ἀρκτίς ἀποτελεῖ πολυ-
πληθὲς νησιωτικὸν σύστημα, ἡ Ἀνταρκτίς ἀποτελεῖ ἐνιαῖον καὶ
συμπαγῇ ὀρεινὸν ὄγκον. Τὰ ὄρη αὐτῆς φθάνουν τὸ ὕψος τοῦ
Λευκοῦ Ὄρους τῶν Ἀλπεων καὶ πολλὰ εἶναι ἐνεργὰ ἠφαίστεια.
Τὰ πάντα καὶ εἰς αὐτὴν σκεπάζει στερεὸς πάγος. Τὰς γνώσεις
μας περὶ αὐτῆς ὀφείλομεν εἰς ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονας, οἱ ὁποῖοι
ἐκκινουῦντες ἐκ τῆς νοτιωτέρας ἄκρας τῆς Ἀμερικῆς, ἐξερευνοῦν
τὴν Ἀνταρκτίδα, τὴν ἔκτην ἡπειρον. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦ Νοτίου
Πόλου ἔφθασε πρῶτος τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1911 ὁ Νορβηγὸς
Ἀμουνδсен.

Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Μιλάνου, ἡ ὠραιότερα ἐκκλησία τῆς Ἰταλίας (Σελ. 42).

Ἡ πεδιάς τῆς Λομβαρδίας (Σελ. 41).

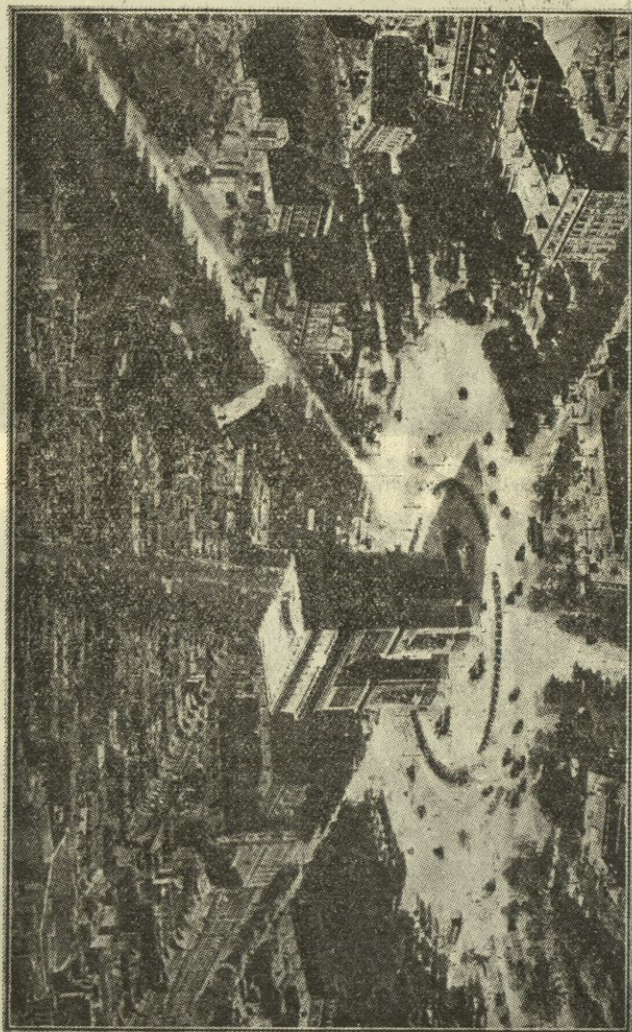
Ἡ Νεάπολις μετὰ τὸν Βεζούβιον (Σελ. 44).

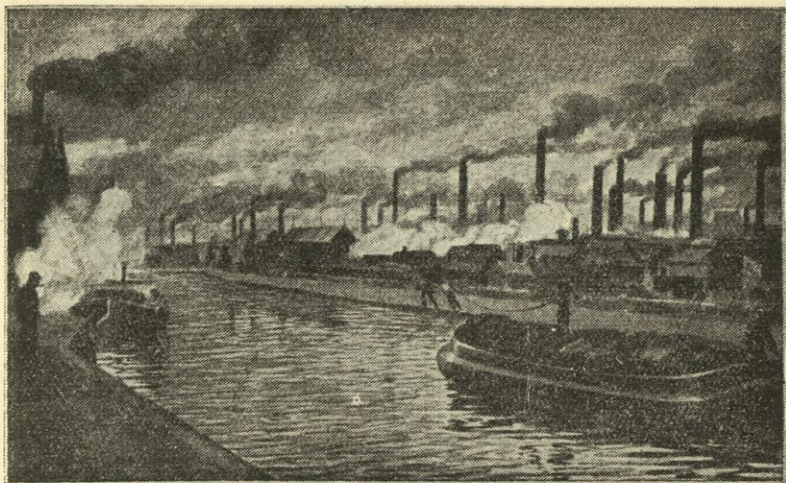
Δάσος φοινίκων εἰς τὴν ἀνατ. ζώνην τῆς Ἰσπανίας, μοναδικὸν ἐν Εὐρώπῃ (Σελ. 50).

ΓΑΛΛΙΑ

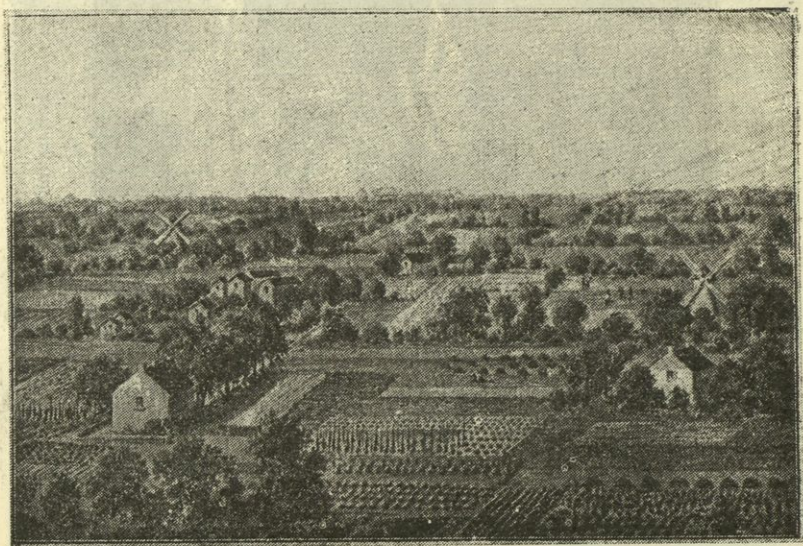
Πίναξ 3

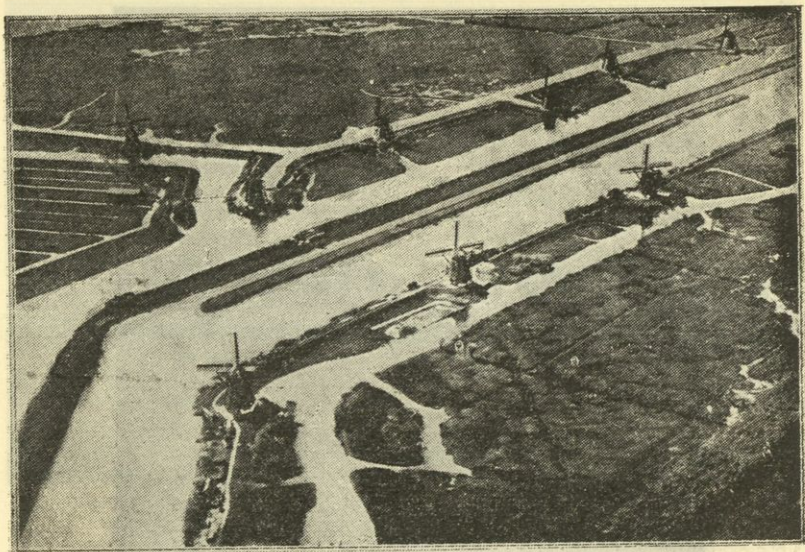
Η θριαμβευτική άφιξη των Παρισίων, εξ αεροπλάνου (Σελ. 57).

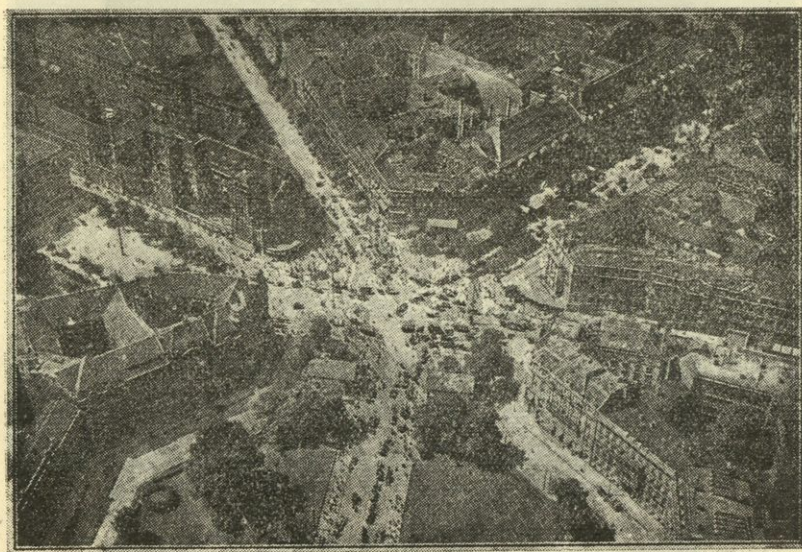
Ἀγγλική βιομηχανικὴ πόλις, τὸ Λήδς (Σελ. 62).

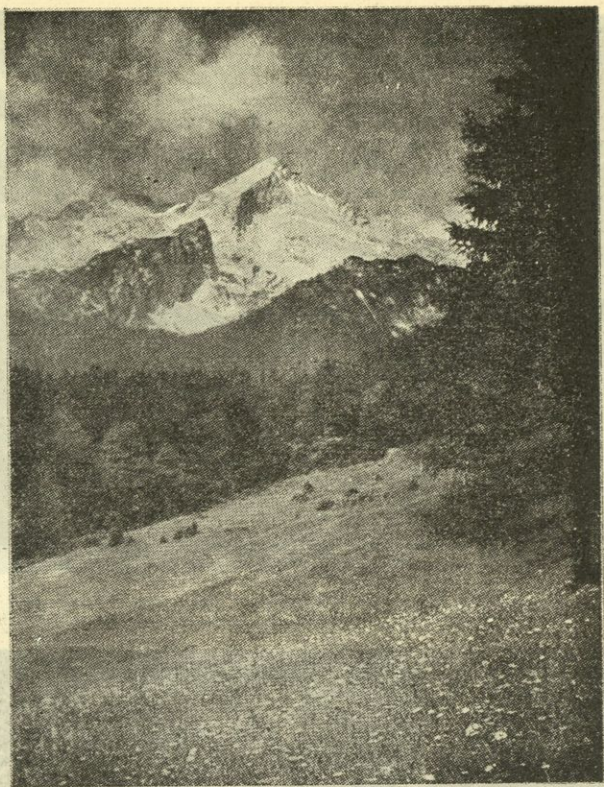
Ἡ πεδιάς τοῦ Βελγίου ὁμοιάζει μὲ ἀπέραντον κήπον (Σελ. 67).

Διοχέτενσις τῶν ὑδάτων ἐν Ὀλλανδίᾳ δι' ἀνεμομύλων (Σελ. 69)

Ἡ πλατεῖα τοῦ Πόττσδαμ ἐν Βερολίνῳ (Σελ. 78).

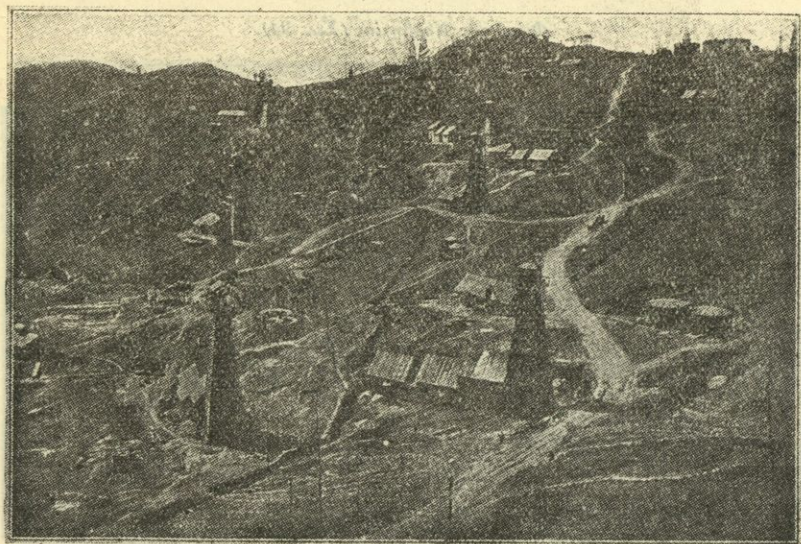

Τοπεΐα τῶν ᾽Αλπεων (Σελ. 81).

Ἡ πεδιάς τῶν Βελγίων ἀπαιτεῖται μὴ ἀπείκασται αἰῶν (Σελ. 87).

Ούγγρικη ἀγροικία παρὰ τὸ Σεγεδίν (Σελ. 87).

Πετρελαιοπηγαὶ τῆς Ῥουμανίας. Διὰ τρυπάνων, τὰ ὅποια εἶναι ἐγκατεστημένα ἐντὸς τῶν πύργων, τρυποῦν τὸ ἔδαφος πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ πετρελαίου, τὸ ὁποῖον διὰ σωλήνων διοχετεύεται εἰς μεγάλας δεξαμενὰς (Σελ. 88).

Φιόρντ της Νορβηγίας (Σελ. 94).

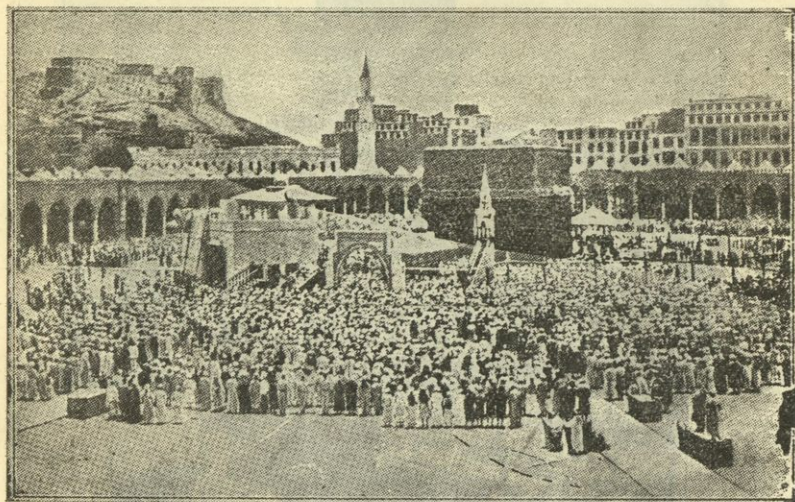

Ρωσική τούντρα (Σελ. 98).

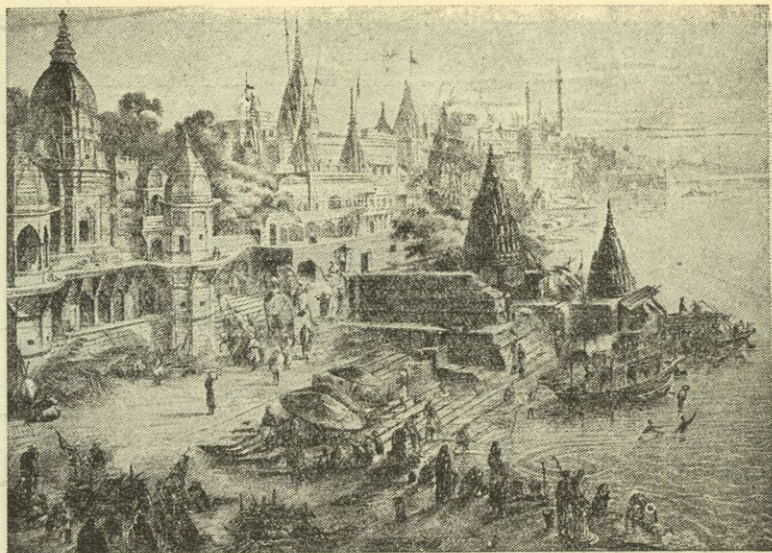
Ταφία των "Αλυσών (Σελ. 81).

Τὸ Ἀραράτ τῆς Ἀρμενίας (5200 μ.) (Σελ. 109).

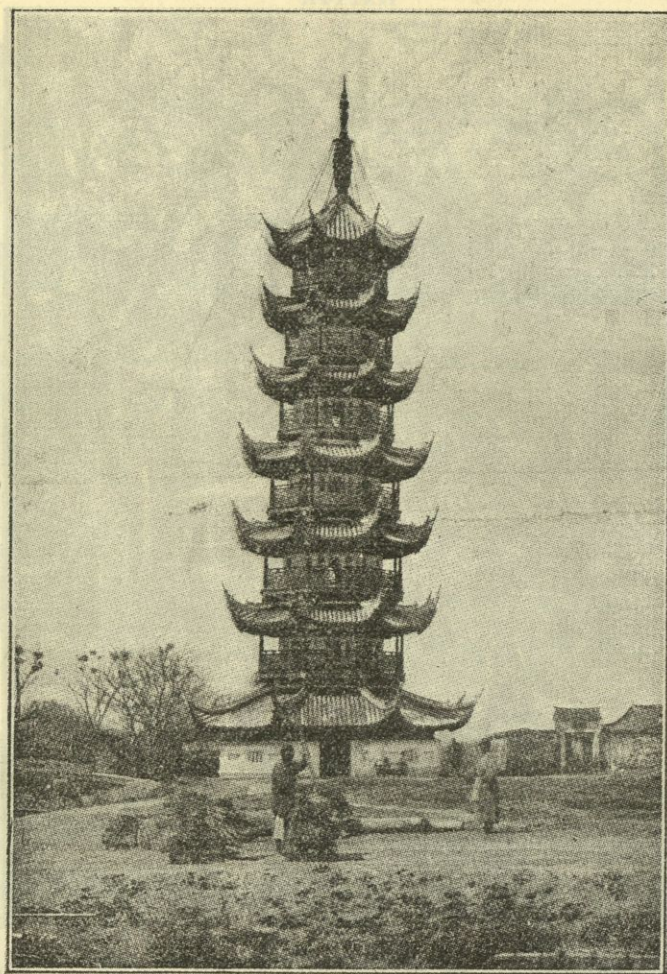
Προσκύνησις τοῦ ἱεροῦ λίθου ἐν Μέκκᾳ τῆς Ἀραβίας (Σελ. 115).

Βεναρές, ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Ἰνδῶν, ἐπὶ τοῦ Γάγγου, μὲ ἄνω τῶν 1000 ναῶν (Σελ. 124).

Γέφυρα ἐν Σινάνη ἐπὶ Κίνας (Σελ. 123)

Παγόδα η ναός Κινεζικός (Σελ. 133)

Ἰαπωνίδες εἰς ἓν ἄλσος ἀπὸ κερασέας. Ἡ ἀνθησις τῆς κερασέας ἐορτάζεται ἐν Ἰαπωνίᾳ μὲ ἐκδρομὰς καὶ πανηγύρεις (Σελ. 137).

Ὁ Νεῖλος καὶ αἱ πυραμίδες τῆς Γκιζῆχ (Σελ. 146).

Ἀγορὰ ἐν Ἀνω Γουῖνέα : ψάρια, ἀλεύρι, λάδι καὶ κρασί ἀπὸ φοίνικας;
 χ. 1890. Πλάτη ἀπὸ τοῦ παλαιῦ Εὐφράτη (Σελ. 147)

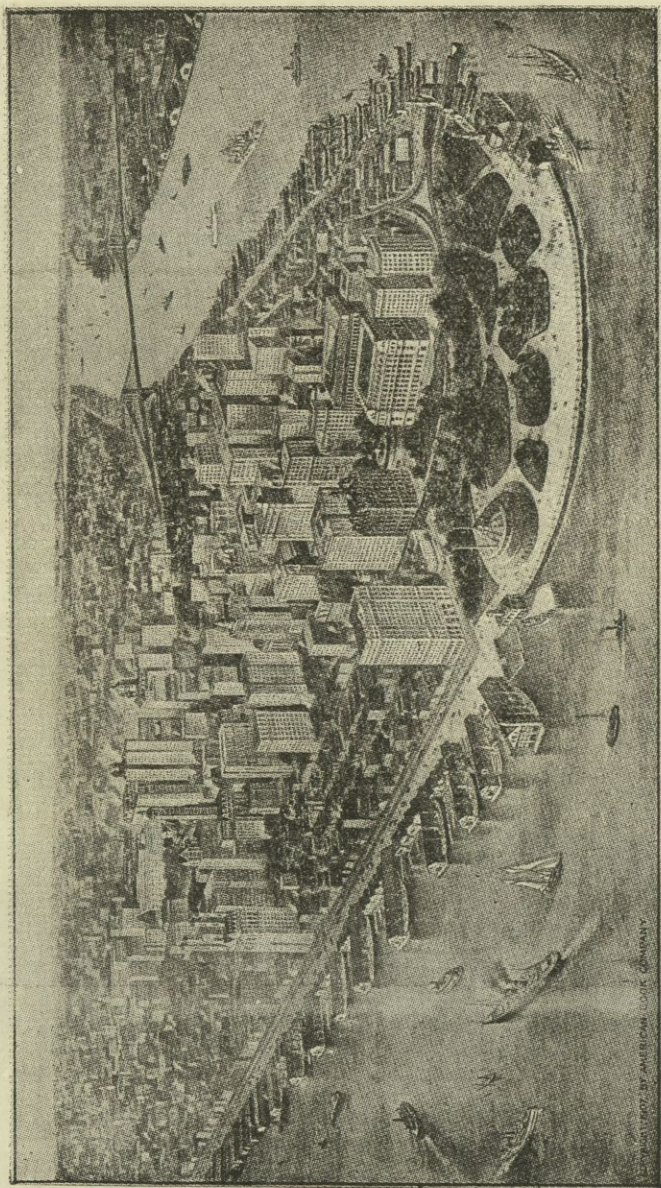

Τὸ ὄρος Ραίνιερ ἐν τῇ ὁροσειρᾷ τῶν Κασκαδίων τῆς Βορ. Ἀμερικῆς (Σελ. 169).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ καταρράκτης τοῦ Νιαγάρα (Σελ. 166).

Ἡ Νέα Ὑόρκη τῆς Ἀμερικῆς (Σελ. 171).

Μεξικόν. Ὀροπέδιον τῆς Ἀναχουάκ. Εἰς τὸ βάθος ἡ κορυφὴ τῆς Ὀριζάβας
ὕψοῦται εἰς 5600 μ. (Σελ. 176).

Χιμποράσσο, τὸ ὑψηλότερον (6300 μ.) ἠφαίστειον εἰς τὴν χώραν
τοῦ Ἰσημερινοῦ τῆς Ἀμερικῆς (Σελ. 180).